

Київський університет імені Бориса Грінченка

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису

ПЕТРЕНКО НАТАЛЯ ВАЛЕРІЇВНА

УДК 37.013:796(043.3)

ДИСЕРТАЦІЯ

**РОЗВИТОК ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ ФІЗИЧНОГО
ВИХОВАННЯ В СИСТЕМІ МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ АГРАРНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Подається на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ Н. В. Петренко

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, професор, дійсний член (академік) НАПН України Сисоєва Світлана Олександрівна, Національна академія педагогічних наук України, відділення загальної педагогіки та філософії освіти, академік-секретар, м. Київ

Київ – 2018

АНОТАЦІЯ

Петренко Н.В. Розвиток педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання в системі методичної роботи аграрного університету. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук (доктора філософії) за спеціальністю 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». – Київський університет імені Бориса Грінченка, Київ 2018.

Дисертаційне дослідження присвячено проблемі розвитку педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання в системі методичної роботи аграрного університету.

У розділі «Розвиток педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання в системі методичної роботи аграрного університету як педагогічна проблема» проаналізовано базові поняття дослідження; проблему розвитку педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання у педагогічній теорії; охарактеризовано систему методичної роботи аграрного університету; подано рівні вивчення сучасного стану сформованості педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання аграрного університету.

У розділі базові поняття дослідження класифіковано за двома групами: поняття, що розкривають сутність та специфіку розвитку педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання та поняття, що стосуються розвитку педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання в системі методичної роботи аграрного університету.

Учені поняття «компетентність» розглядають як: досвідченість суб'єкта у певній сфері діяльності; спроможність кваліфіковано здійснювати діяльність, виконувати завдання або роботу конкретного виду; оцінну категорію, що характеризує людину як суб'єкта певного виду діяльності й забезпечує досягнення успіхів у ній; динамічна комбінація знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу професійну діяльність.

Професійна компетентність викладача аграрного університету розглядається як характеристика якості підготовки фахівців-аграрників на основі зростання рівня їхньої професійної компетентності та пізнавальної самостійності.

Учені розглядають також поняття: «методична компетентність майбутніх учителів фізичної культури», яке розуміють як інтегративну якість особистості, досягнуту в освітньому процесі закладу вищої освіти. Професійна підготовка вчителів фізичної культури та викладачів фізичного виховання вивчалася в таких аспектах: модель формування професійних функціональних компетентностей майбутніх учителів фізичної культури у процесі фахової підготовки, модель та педагогічна технологія формування здоров'язбережувальної компетентності студентів закладів вищої освіти засобами фізичного виховання, організаційно-педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх фахівців із спортивно-оздоровчого туризму, організаційно-педагогічні засади формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації здоров'язбережувального освітнього середовища.

Вітчизняні науковці педагогічну компетентність визначають як: інтегровану професійно-особистісну характеристику викладача, що забезпечує ефективність викладацької діяльності у закладі вищої освіти та відображає рівень сформованості професійно значущих якостей педагога, результати його педагогічної підготовки; особистісні можливості викладача ефективно реалізовувати цілі освітнього процесу, що базуються на знаннях педагогічної теорії, психології, методики викладання та вмінні застосовувати їх в практичній діяльності. Зміст педагогічної компетентності розглядають у таких аспектах: проблемно-практичному, змістовому, ціннісному. Педагогічна компетентність викладачів фізичного виховання розглядається як така, що відображає рівень сформованості професійних знань, умінь, навичок, особистісних та поведінкових якостей викладачів. Дослідники педагогічну компетентність розглядають як здатність фахівців певної галузі знань вирішувати практичні педагогічні завдання, пов'язані з викладацькою діяльністю.

У дослідженні розвиток педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання в системі методичної роботи аграрного університету розглядається як

процес що забезпечує професійний розвиток, саморозвиток, здатність до самовдосконалення викладачів фізичного виховання задля високої якості педагогічної діяльності та забезпечення її здоров'язбережувальної функції, який відбувається на університетському, факультетському та кафедральному рівнях.

Науковці окреслюють поняття «методична робота», як: цілеспрямовану діяльність закладу вищої освіти щодо забезпечення психолого-педагогічної та методичної підготовки викладачів; особливу й важливу ланку в системі післядипломної педагогічної освіти. Для науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти методична робота має нормативне визначення та часові критерії обліку.

У дослідженні система методичної роботи аграрного університету розглядається як трирівнева система, яка за змістом, формами та методами забезпечує розвиток педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання та посилює здоров'язбережувальну складову їх професійно-педагогічної діяльності.

Встановлено, що всі рівні методичної роботи в аграрному університеті (університетський, факультетський, кафедральний) змістовно й організаційно пов'язані між собою та сприяють підвищенню якості професійної діяльності викладачів університету.

Опитування викладачів фізичного виховання показало, що викладачі проявляють інтерес до розвитку педагогічної компетентності в системі методичної роботи задля вдосконалення якості освітнього процесу; професійного розвитку та самореалізації. Серед опитаних студентів аграрного університету переважна більшість недостатньо розуміє можливості майбутньої професії для збереження здоров'я людей та власного здоров'я.

У другому розділі «Технологія розвитку педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання в системі методичної роботи аграрного університету» обґрунтовано структуру педагогічної компетентності викладача фізичного виховання аграрного університету та критерії її сформованості; технологію розвитку педагогічної компетентності в системі методичної роботи

аграрного університету; розкрито зміст, форми й методи розвитку педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання в системі методичної роботи.

У процесі дослідження обґрунтовано структуру педагогічної компетентності викладача фізичного виховання, яка містить такі компоненти: мотиваційно-ціннісний, когнітивно-процесуальний, розвивально-виховний, здоров'язбережувальний, комунікативний.

У дослідженні встановлено взаємозв'язок компонентів педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання аграрного університету з нормативними вимогами до організації освітнього процесу з фізичного виховання та масового спорту у закладах вищої освіти (рухова активність, самостійна робота та практичні заняття) та завданнями аграрної освіти (збереження здоров'я студентів, забезпечення здоров'я населення через професійну діяльність, вирішення екологічних проблем).

У розділі визначено критерії сформованості педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання (мотиваційно-ціннісний, когнітивно-процесуальний, розвивально-виховний, здоров'язбережувальний, комунікативний), розкрито їхню структуру, зміст та методики вимірювання.

У процесі дослідження обґрунтовано технологію розвитку педагогічної компетентності в системі методичної роботи аграрного університету. Реалізація технології забезпечує розвиток педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання за такими етапами: організаційний, фахово-методичний, процесуально-діяльнісний, аналітично-узагальнювальний.

У процесі дослідження сформульовано завдання та форми методичної роботи на університетському, факультетському та кафедральному рівнях щодо розвитку педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання, що впливають на розвиток педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання.

Встановлено, що методи методичної роботи можуть бути спільними як на університетському, факультетському, так і на кафедральному рівнях.

У процесі дослідження сформульовано педагогічні умови розвитку педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання аграрного

університету, а саме: формування ціннісно-мотиваційних установок щодо саморозвитку інноваційної педагогічної діяльності; організація самоосвіти викладачів фізичного виховання; самовиховання професійних якостей та вироблення індивідуального стилю викладацької діяльності; самопідготовка викладачів фізичного виховання.

У третьому розділі «Організація та проведення педагогічного експерименту» подано етапи та методика проведення експериментальної роботи, проаналізовано результати формувального експерименту з розвитку педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання в університеті.

Формувальний експеримент складався з чотирьох етапів: підготовчого, основного, підсумково-аналітичного, контрольного-узагальнюючого. На підготовчому етапі було здійснено вибірку генеральної групи викладачів фізичного виховання експериментальної та контрольної групи, здійснено порівняльний аналіз рівнів сформованості педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання.

Для проведення формувального експерименту було здійснено відбір та модифікацію методик, а саме: методика «Потреба в досягненні» (за Ю. М. Орловим); методика «Мотивація успіху і боязнь невдачі» (за А. О. Реаном); методика діагностики особистості на мотивацію до успіху (за Т. Елерсом); методика «Когнітивна орієнтація (локус контролю)» (за Дж. Роттером); опитувальник мотивації (оцінка рівня прагнень); самооцінка творчого потенціалу особистості; методика визначення поведінки керівника дискусії (за Л. А. Петровською); методика діагностики «Емоційного інтелекту» (за Н. Холлом); методика оцінки пізнавальних здібностей «Виділення істотних ознак»; методика «Орієнтовна оцінка здорової поведінки». Також було розроблено авторські анкети для визначення самооцінки спрямованості викладача закладу вищої освіти на науково-дослідну діяльність; методика оцінки організаторських здібностей; тест визначення комунікативних здібностей; «Типи поведінки в конфлікті» (тест Томаса). Для оцінки розвитку педагогічної компетентності в системі методичної роботи університету було розроблено систему тестів для визначення сформованості кожного компонента.

Перевірка достовірності відмінностей результатів дослідження контрольної та експериментальної групи здійснювалася з використанням t-критерію Стьюдента, що дало можливість виявити статистично значущі відмінності рівня сформованості педагогічної компетентності та її компонентів у викладачів фізичного виховання експериментальної та контрольної груп.

Під час дослідження після опрацювання результатів формувального експерименту було використано такі методи статистичної обробки даних: метод середніх величин, кластерний, кореляційний та факторний аналізи даних та за результатами обробки даних експериментальної роботи проаналізовано динаміку розвитку педагогічної компетентності та її компонентів у викладачів фізичного виховання.

За даними кореляційного аналізу було визначено ступінь залежності рівня сформованості педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання з її компонентами: дуже високий ступінь залежності виявлено зі здоров'язбережувальним та мотиваційно-ціннісним компонентами; високий ступінь залежності виявлено з когнітивно-процесуальним, розвивально-виховним та комунікативним компонентами.

Зроблено висновок, що запропонована технологія розвитку педагогічної компетентності в системі методичної роботи аграрного університету є ефективною та може бути рекомендована для практичного застосування у закладах вищої освіти різного типу.

Ключові слова: компетентність, компетенція, професійна компетентність, педагогічна компетентність, фізичне виховання, викладач фізичного виховання, педагогічна компетентність викладача фізичного виховання аграрного університету, методична робота у вищому аграрному закладі освіти.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ**Наукові праці, в яких опубліковано основні результати дисертації**

1. Петренко Н. В. Проблема визначення педагогічної компетентності викладача фізичного виховання у ВНЗ / Н. В. Петренко // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка: наук. журн. – 2016. – № 83. – С. 105–109.
2. Петренко Н. В. Розвиток педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання в системі методичної роботи: аналіз базових понять / Н. В. Петренко // Наукові праці: науково-методичний журнал. – 2016. – Вип. 258. – Т. 270: Педагогіка. – С. 103–107.
3. Петренко Н. В. До проблеми розвитку професійної компетентності викладачів фізичного виховання / Н. В. Петренко // Педагогічний процес: теорія і практика. – 2015. – № 5–6. – С. 111–114.
4. Петренко Н. В. До проблеми вивчення професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання: теоретичний аналіз / Н. В. Петренко // Неперервна професійна освіта: теорія і практика. – 2015. – №4. – С. 112–116.
5. Петренко Н. В. Розвиток педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання: його особливість / Н. В. Петренко // Збірник наукових праць Херсонського державного університету: Педагогічні науки. – 2016. – Вип. LXXIV. – Т. 1. – С. 178–181.
6. Петренко Н. В. Методична робота в аграрному університеті: основні принципи / Н. В. Петренко // Український психолого-педагогічний науковий збірник: наук. журн. – 2017. – № 10. – С. 146–150.
7. Петренко Н. В. Організація здоров'язбережувального середовища в аграрному університеті / Н. В. Петренко // Педагогічний процес: теорія і практика. – 2017. – Вип. 2(57). – С. 66–70.
8. Petrenko N. Components of the formation of professional competence of the specialist in physical education / N. Petrenko // Modern tendencies in pedagogical education and science of Ukraine and Israel: the way to integration. – Ariel, Israel : All rights – Ariel University, 2017. – P. 182–187.

9. Petrenko N. The current condition of pedagogical competence of the teachers of physical education at Agricultural University / N. Petrenko // *European Applied Sciences*. – 2017. – № 4. – P. 40–42.
10. Петренко Н. В. Організація методичної роботи у вищих навчальних аграрних закладах / Н. В. Петренко // *Збірник наукових праць Херсонського державного університету: Педагогічні науки*. – Херсон. – 2017. – Вип. LXXVIII. – Т. 1. – С. 45–48.
11. Петренко Н. В. Розвиток педагогічної компетентності викладача фізичного виховання в університеті / Н. В. Петренко // *Матеріали Причорноморської регіональної конференції професорсько-викладацького складу Миколаївського національного аграрного університету, 21 квітня 2016 р.* – Миколаїв, 2016. – С. 27–29.
12. Петренко Н. В. Зміст розвитку педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання аграрного університету / Н. В. Петренко // *«Сучасна освіта. Аспекти інноваційного розвитку освітньої галузі в контексті міжнародного співробітництва України»*: матеріали Міжнародної наук.-практ. конференції, 19–20 квітня 2018 р. – Миколаїв, 2018. – С. 40–42.
13. Петренко Н. В. Форми і методи методичної роботи на кафедрі фізичного виховання аграрного університету / Н. В. Петренко // *Матеріали Причорноморської регіональної конференції професорсько-викладацького складу Миколаївського національного аграрного університету, 24 квітня 2018 р.* – Миколаїв, 2018. – С. 24–26.

SUMMARY

Petrenko N.V. Development of pedagogical competence of physical education teachers in the field of methodical work at the agrarian university. - Qualifying scientific work on the rights of manuscripts.

The thesis on receiving scientific degree of the candidate of pedagogical sciences (the doctor of philosophy) behind specialty 13.00.04 "Theory and ethodology of professional education" - Borys Grinchenko Kyiv University, Kyiv 2018.

This dissertation is dedicated to the problem of the physical education teachers' pedagogical competence in the field of methodology at the agrarian university.

The chapter titled "The development of pedagogical competence of physical education teachers in the field of methodology at the agrarian university as a pedagogical problem" analyzes the basic concepts of research as well as the problem of development of pedagogical competence of physical education teachers in pedagogical theory. It then describes the system of methodological work at the agrarian university, gives a look into the study on the current state of formation of the pedagogical competence of physical education teachers at the agrarian university.

In this chapter, the concepts of research are classified in two groups: concepts that reveal the essence and specificity of the development of the pedagogical competence, and concepts related to the development of pedagogical competence of physical education teachers in the field of methodology at the agrarian university.

Scientists consider the "competence" as: an experience on the subject during a certain scope of activity; an ability to operate efficiently and to accomplish tasks or work on a specific art; an estimated category that characterizes a person as a subject of a certain type of activity and provides success in it; a dynamic combination of knowledge, skills, qualifications, ways of thinking, views, values, and other personal qualities that determine the ability of a person to successfully socialize, carry out professional and / or further professional activity.

The professional competence of the teacher at the agrarian university is considered as a characteristic of the quality of preparation of specialists in the agrarian sector on the basis of the growth of their professional competence and cognitive independence.

Scientists also consider the notion: "methodical competence of future teachers in physical culture", which is understood as the integrative quality that the individual achieved in the educational process at higher educational institutions. The professional training of teachers of physical culture and physical education was studied in the following aspects: the model of formation of professional functional competences of future teachers of physical culture during professional training, the model and pedagogical technology of formation of the health-saving competence of students of institutions of higher education by means of physical education, organizational and pedagogical conditions in the formation of professional competence of future professionals of the sport and wellness tourism, organizational and pedagogical bases of formation of future teachers of physical training to the organization health-saving educational environment.

Ukrainian scientists define pedagogical competence as: integrated professional personality characteristics of the teacher, which ensures the efficiency of teaching activities at a higher education institution and reflects the level of formation of the professionally significant qualities of the teacher, the results of his or her pedagogical training; the personal capability of the teacher to effectively realize the goals of the educational process, based on the knowledge of pedagogical theory, psychology, teaching methods and the ability to apply them in practice. The content of pedagogical competence is considered in the following aspects: problem-solving, content, value. The pedagogical competence of physical education teachers is considered as one reflecting the level of formation of professional knowledge, skills, qualifications and behavioral qualities of teachers. Researchers consider pedagogical competence as the ability of specialists of a certain field of knowledge to solve practical tasks related to the specific teaching activity.

In the completed research, the development of pedagogical competence of physical education teachers in the field of methodical work at the agrarian university is considered as a process that provides professional development, self-development, the ability for self-improvement of physical education teachers for the higher quality of pedagogical activity

and ensuring its health-saving function, which takes place at the university, among the faculty and the department levels.

The researchers outline the concept of "methodical work" as: the deliberate activity of the institution of higher education in providing psychological, pedagogical and methodical training of teachers; a special and important link in the system of postgraduate pedagogical education. For scientific and pedagogical workers at institutions of higher education, methodical work has a normative definition and time criteria for accounting.

In the research, the field of methodical work at the agrarian university is considered as a three-level system, which, by its content, forms and methods, provides the development of pedagogical competence of physical education teachers and enhances the health-saving component of their professional and pedagogical activities.

It is established that every level of methodical work at the agrarian university (university, faculty, and department), is organizationally interconnected and contributes to the improvement of the quality of the professional activity among the university teachers.

The survey of teachers of physical education showed that teachers are interested in the development of pedagogical competence in the system of methodological work to improve the quality of the educational process, professional development and self-realization. Among the students of the agrarian university, the overwhelming majority do not understand enough the possibilities of the future profession for saving people's health and their own health.

The second chapter "Technology used in the development of pedagogical competence of physical education teachers in the field of methodological work at the agrarian university" showcases the structure of pedagogical competence of physical education teachers at the agrarian university and criteria of its formation as well as technology of pedagogical competence development in the system of methodical work at the agrarian university and reveals the content, forms and methods of pedagogical competence development of physical education teachers in the field of methodical work.

In the course of this research, the structure of the teacher's competence among physical education teachers was substantiated. It contains of the following components:

motivational-value, cognitive-procedural, developmental-educational, health-saving, and communicative.

The research establishes the relationship between the components of the pedagogical competence of the faculty of physical education at the agrarian university with the normative requirements for the organization of the educational process on physical education and mass sports in higher education institutions (physical activity, independent work and practical sessions) and the objectives of agrarian education (preservation of health students, providing public health through professional activity, solving environmental problems).

The section defines the criteria for the formation of pedagogical competence of physical education teachers (motivational-value, cognitive-procedural, developmental-educational, health-saving, and communicative) and reveals their structure, content and methods of measurement.

In the process of research the technology used in the development of pedagogical competence in the field of methodical work at the agrarian university is substantiated. The implementation of technology ensures the development of the pedagogical competence of physical education teachers in the following stages: organizational, professional-methodical, procedural-activity, and analytical-generalization.

In the course of the research, the tasks and forms of methodological work in relation to the development of pedagogical competence of physical education teachers, which can influence the development of pedagogical competence of physical education teachers at the university, faculty and department levels was formulated.

It was established that methods of methodological work can be common at university, faculty, and at the departmental level.

In the course of the research, the pedagogical conditions for the development of pedagogical competence of physical education teachers at the agrarian university was formulated, namely: the formation of value-motivated units regarding the self-development of innovative pedagogical activity; organization of self-education of physical education teachers; self-education of professional qualities and development of an individual style of teaching activity; self-training of physical education teachers.

The third chapter, "Organization and conducting of the pedagogical experiment", presents the stages and methods of conducting the experimental work and analyzes the results of the molding experiment on the development of pedagogical competence of physical education teachers at the university is analyzed.

The formative experiment consisted of four stages: preparatory, main, final-analytical, control-generalization. At the preparatory stage a sample of the general group of physical education teachers of the experimental and control group was conducted, and a comparative analysis of the levels of the formation of the teacher's competence of the physical education teachers was carried out.

For the molding experiment, the selection and modification of the methods were carried out, namely: the "Need for Achievement" method (defined by Yu. M. Orlov); the method named "Motivation for Success and Fear of Failure" (for A. O. Rean); method of diagnostics of personality for motivation to success (according to T. Elers); the method titled "Cognitive orientation (locus of control)" (by J. Rotter); questionnaire for motivation (assessment of the level of aspirations); self-assessment of creative potential of the person; methodology for determining the behavior of the head of the discussion (for L. A. Petrovska); method for diagnosing "Emotional Intelligence" (for N. Hall); the method of evaluation of cognitive abilities "Isolation of essential features"; method "Approximate assessment of healthy behavior". Also, author's questionnaires were developed to determine the self-assessment of the direction of the teacher of a higher education institution for research activities; methodology for evaluating organizational skills; test of communicative abilities; "Types of Conduct in Conflict" (Thomas's Test). To assess the development of pedagogical competence in the system of methodological work of the university a system of tests to determine the formation of each component was developed.

Verification of the differences between the results of the study and the experimental group was carried out using the student's t-test, which made it possible to identify statistically significant differences in the level of the formation of pedagogical competence and its components in the physical education teachers of the experimental and control groups.

During the research, after processing the results of the molding experiment, the following methods of statistical data processing were used: the method of averages, cluster, correlation and factor analysis of data and the results of experimental data processing, analyzed the dynamics of the development of pedagogical competence and its components in the physical education teachers.

According to the correlation analysis, the degree of dependence of the level of formation of pedagogical competence of physical education teachers with its components was determined: a very high degree of dependence of the type with health-saving and motivational-value components; a high degree of dependence was found with cognitive-procedural, educational and communicative components.

It is concluded that the proposed technology used for the development of pedagogical competence in the field of methodological work at the agrarian university is effective and can be recommended for practical application in higher education institutions of different types.

Key words: competence, competency, pedagogical competence, professional competence, physical education, teacher of physical education, pedagogical competence of the teacher of physical education of agrarian university, methodical work.

LIST OF PUBLISHED WORKS ON THE THIRD DIRECTORY**Scientific papers, in which the main results of the dissertation are published**

1. Petrenko N. V. The problem of determining the teacher's competence of physical education in higher education / N. V. Petrenko // Bulletin of Ivan Franko Zhytomyr State University: Sciences journal- 2016. - No. 83. - P. 105-109.
2. Petrenko N. V. Development of pedagogical competence of physical education teachers in the system of methodical work: the analysis of basic concepts / N. V. Petrenko // Scientific publications: scientific and methodical journal. - 2016. - Voice over 258. - T. 270: Pedagogics. - P. 103-107.
3. Petrenko N. V. On the problem of development of professional competence of physical education teachers / N. V. Petrenko // Pedagogical Process: Theory and Practice. - 2015. - No. 5-6. - P. 111-114.
4. Petrenko N. V. On the problem of studying the professional training of future specialists in physical education: theoretical analysis / N. V. Petrenko // Continuous Professional Education: Theory and Practice. - 2015 – Nr. 4. - P. 112-116.
5. Petrenko N. V. Development of pedagogical competence of physical education teachers: its feature / N. V. Petrenko // Collection of scientific works of Kherson State University: Pedagogical sciences. - 2016. – Nr. LXXIV - T. 1. - P. 178-181.
6. Petrenko N. V. Methodical work in Agrarian University: basic principles / N. V. Petrenko // Ukrainian psychological and pedagogical scientific collection: sciences journal - 2017. - No. 10. - P. 146-150.
7. Petrenko N. V. Organization of healthcare in the Agrarian University / N. V. Petrenko // Pedagogical Process: Theory and Practice.- 2017 - Voip.2 (57).- P. 66-70.
8. Petrenko N. Components of the formation of professional competence of the specialist in physical education / N. Petrenko // Modern tendencies in pedagogical education and science of Ukraine and Israel: the way to integration. – Ariel, Israel : All rights – Ariel University, 2017. – P. 182–187.

9. Petrenko N. The current condition of pedagogical competence of the physical education teachers at Agricultural University / N. Petrenko // European Applied Sciences. – 2017. – № 4. –P. 40–42
10. Petrenko N. V. Organization of methodical work in higher educational agrarian institutions / N. V. Petrenko // Collection of scientific works of Kherson State University: Pedagogical sciences. - Kherson. - 2017 - Voip. LXXVIII. - T. 1. - pp. 45-48.
11. Petrenko N. V. Development of Teacher's Degree of Teacher Physical Education at the University / N. V. Petrenko // Proceedings of the Black Sea Regional Conference of Professors and Teachers of the Mykolaiv National Agrarian University, April 21, 2016 - Nikolaev, 2016. - C. 27-29.
12. Petrenko N. V. Contents of the development of pedagogical competence of physical education teachers of Agrarian University / N. V. Petrenko // "Modern education. Aspects of Innovative Development of the Educational Sector in the Context of International Cooperation of Ukraine ": Materials of the International Science.-Prakt . April 19-20, 2018 - Nikolaev, 2018. - P. 40-42.
13. Petrenko N. V. Forms and methods of methodical work at the Department of Physical Education of the Agrarian University / N. V. Petrenko // Proceedings of the Black Sea Regional Conference of Professors and Teachers of the Mykolaiv National Agrarian University, April 24, 2018 - Mykolaiv, 2018. - P. 24-26.

	18
ВСТУП	21
РОЗДІЛ 1. Розвиток педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання в системі методичної роботи аграрного університету як педагогічно проблема	31
1.1. Сутність та зміст базових понять дослідження	31
1.2. Проблема розвитку педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання у педагогічній теорії	52
1.3. Характеристика системи методичної роботи аграрного університету	73
1.4. Сучасний стан сформованості педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання аграрного університету	96
Висновки до розділу 1	117
Список використаних джерел до розділу 1	122
РОЗДІЛ 2. Технологія розвитку педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання в системі методичної роботи аграрного університету	140
2.1. Структура педагогічної компетентності викладача фізичного виховання аграрного університету та критерії її сформованості	140
2.2. Обґрунтування технології розвитку педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання в системі методичної роботи аграрного університету	166
2.3. Відбір змісту розвитку педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання в системі методичної роботи аграрного університету	182
2.4. Форми і методи методичної роботи щодо розвитку педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання	193
Висновки до розділу 2	214
Список використаних джерел до розділу 2	218
РОЗДІЛ 3. Організація та проведення педагогічного експерименту	230
3.1. Етапи та методика експериментальної роботи	230
3.2. Аналіз результатів педагогічного експерименту	246
Висновки до розділу 3	271
Список використаних джерел до розділу 3	274
ВИСНОВКИ	275

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

281

ДОДАТКИ

308

Список умовних скорочень

ГМО – генномодифіковані організми

ЗВО – заклад вищої освіти

ЕГ – експериментальна група

КГ – контрольна група

МНАУ – Миколаївський національний аграрний університет

МОН – Міністерство освіти і науки

НМЦ – Науково методичний центр

ФК – фізична культура

ФВ – фізичне виховання

ВСТУП

У сучасному світі екологічних криз, забруднення навколишнього середовища значної актуальності набуває проблема збереження здоров'я населення, зокрема молоді. Ефективне впровадження здоров'язбережувальних технологій в освітній процес значною мірою пов'язано з професійно-педагогічною діяльністю викладачів закладів вищої освіти.

Викладачі фізичного виховання аграрного університету є тією професійною групою, яка вирішує надзвичайно важливі завдання щодо прилучення молоді до здорового способу життя, організації здоров'язбережувального середовища в університеті, формування готовності у майбутніх фахівців-аграріїв до професійної діяльності на засадах ціннісного ставлення до здоров'я населення України.

Саме тому розвиток педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання аграрного університету набуває особливої актуальності. Майбутні фахівці-аграрії повинні здобути не тільки професійні знання, вміння, навички, знати сучасне сільськогосподарське виробництво, а й розуміти цінність власного здоров'я та важливість їхньої професійної діяльності для збереження здоров'я українського народу. З одного боку, сучасне сільськогосподарське виробництво вимагає від фахівця здатності до інтенсивної розумової праці, знаходження правильного рішення, вміння зберігати високу працездатність, інколи в екстремальних метеорологічних та кліматичних умовах, а з іншого – ефективність функціонування аграрної промисловості забезпечує вирішення проблем якісних продуктів харчування, екології, захисту навколишнього середовища, розвитку інфраструктури села.

Методична робота є важливою складовою освітнього процесу аграрного університету, оскільки спрямована на вирішення завдань з підвищення якості професійної діяльності викладачів на основі вдосконалення змісту, форм та методів навчання, впровадження інноваційних технологій, сучасного навчально-методичного забезпечення. Методична робота аграрного університету має значний потенціал для розвитку педагогічної компетентності викладачів, зокрема фізичного

виховання, спрямування їхньої професійної діяльності на вирішення завдань здоров'язбережування.

Сучасні завдання освіти відображено в Конституції України, законах України «Про вищу освіту» (2014), «Про освіту» (2017), «Про фізичну культуру і спорт» (1994); Указах Президента України «Про Національну доктрину розвитку фізичної культури і спорту» (2005), «Про національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року (2013); галузевій Концепції розвитку неперервної педагогічної освіти (2013), Концепції розвитку педагогічної освіти (2018).

В останні роки інтенсивно досліджують проблеми філософії освіти (В. П. Андрущенко, В. Г. Кремень, В. О. Огнев'юк,); неперервної професійної освіти (С. У. Гончаренко, С. О. Сисоєва); компетентнісного підходу в освіті (вітчизняні вчені: Н. М. Бібік, О. І. Пометун, О. Я. Савченко, Л. Л. Хоружа та зарубіжні – В. О. Болотов, Е. Джені, І. О. Зимня, В. В. Краєвський, А. В. Хуторський).

Проблема формування педагогічної компетентності ґрунтовно досліджувалася в працях українських (С. Є. Бухальська, Г. В. Кашкар'юв, Н. І. Мачинська) та зарубіжних (Е. Ф. Зеєр, Л. Н. Антилогова, Н. В. Кузьміна) учених.

Зміст системи педагогічних цінностей вивчали вітчизняні (Є. О. Лодатко, С. І. Ткачов, Н. О. Ткачов) та зарубіжні (Ю. В. Артюхович, О. В. Павленко, Н. С. Розов) вчені.

Українські науковці завжди приділяли належну увагу дослідженню професійної підготовки фахівців фізичного виховання та спорту, зокрема таким її аспектам: формуванню готовності фахівців до професійної діяльності (Б. М. Шиян); підготовці майбутніх учителів фізичної культури до професійної діяльності (Л. П. Сущенко); теоретичним та методичним засадам професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури і спорту, фахівців спортивно-оздоровчого туризму в умовах класичного університету (А. П. Конох); акмеологічним засадам неперервної професійної підготовки фахівців фізичного виховання (Т. Г. Дерєка); аксіологічним засадам професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів фізичної культури (Л. О. Демінська); професійній підготовці майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту із застосуванням інформаційних технологій

(Р. В. Клопов); дидактичним засадам оптимізації навчально-тренувального процесу в системі підготовки спортсменів (Т. Ю. Круцевич).

Необхідність формування й розвитку здоров'я студентів підкреслювали в своїх працях вітчизняні (Я. Я. Бельський, І. Й. Бондаренко, Д. Є. Воронін) та зарубіжні (А. М. Абаєв, М. Ф. Дик, О. Ф. Жукова, Н. Г. Попова) вчені.

Вивчалися також різні аспекти розвитку аграрної освіти, зокрема наукові основи наступності в системі неперервної аграрної освіти (П. М. Олійник), організація самостійної роботи студентів агроінженерних спеціальностей (І. М. Бендера), система ступеневої підготовки фахівців з механізації сільського господарства, принципи підготовки майбутніх інженерів-механіків сільськогосподарського виробництва (В. М. Манько), тенденції професійної підготовки фахівців аграрної галузі та впровадження досвіду аграрної освіти країн Європейського Союзу в Україні (С. Г. Заскалета).

Професійно-педагогічна підготовка фахівців для агропромислового комплексу була об'єктом дослідження учених: В. І. Дуганця, Т. Д. Іщенко, П. Г. Лузана. Здоров'язбережувальна складова професійної компетентності викладачів фізичного виховання вивчалася Д. Є. Вороніним, Г. О. Остапенком, зокрема в аграрних університетах – Г. П. Грибаном, С. І. Присяжнюком.

Дослідженню різних аспектів методичної роботи у закладах вищої освіти присвятили свої праці А. О. Вітченко, С. У. Гончаренко, В. С. Дубарова, В. М. Нагаєва, І. І. Смагін, М. М. Фіцула.

Водночас теоретичний аналіз наукових праць засвідчив, що розвиток педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання в системі методичної роботи аграрного університету ще не був предметом окремого дослідження.

Актуальність дослідження підсилює низка суперечностей, які гальмують розвиток педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання в системі методичної роботи аграрного університету, а саме між:

– можливостями системи методичної роботи аграрного університету щодо професійного розвитку викладачів та недостатнім їх використанням у розвитку педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання;

– сучасними вимогами до здоров'язбережувальної складової професійної діяльності викладачів фізичного виховання аграрного університету та недостатньою увагою до цього аспекту їхньої діяльності в системі методичної роботи аграрного університету;

– необхідністю розвитку педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання та відсутністю технології її розвитку в системі методичної роботи аграрного університету.

Ураховуючи об'єктивну потребу в розвитку педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання аграрного університету для здійснення педагогічного впливу на молодь щодо забезпечення їхнього здоров'я та здоров'язбережувальної складової їхньої професійної діяльності, недостатню теоретичну розробленість проблеми та її практичне впровадження, темою дисертаційного дослідження обрано: **«Розвиток педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання в системі методичної роботи аграрного університету»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Роботу виконано відповідно до наукової теми Миколаївського національного аграрного університету: «Психолого-педагогічне забезпечення професійної підготовки фахівців для впровадження освітніх інновацій» (реєстраційний номер 0113U007331).

Тему дослідження затверджено рішенням вченої ради Миколаївського національного аграрного університету (протокол №8 від 27 квітня 2015 р.) та узгоджено Міжвідомчою радою з координації наукових досліджень у галузі педагогіки і психології НАПН України (протокол №5 від 23 червня 2015 р.).

Об'єкт дослідження – професійна діяльність викладачів фізичного виховання у закладах вищої освіти.

Предмет дослідження – технологія розвитку педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання в системі методичної роботи аграрного університету.

Мета дослідження – обґрунтувати технологію розвитку педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання в системі методичної роботи

аграрного університету задля підвищення здоров'язберезувальної складової їхньої діяльності.

Відповідно до об'єкта, предмета та мети визначено **основні завдання дослідження:**

1. Вивчити стан дослідження обраної проблеми в педагогічній теорії та практичній діяльності закладів вищої аграрної освіти.
2. Обґрунтувати структуру педагогічної компетентності викладача фізичного виховання аграрного університету.
3. Визначити критерії та рівні сформованості педагогічної компетентності викладача фізичного виховання аграрного університету.
4. Обґрунтувати та експериментально перевірити технологію розвитку педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання в системі методичної роботи аграрного університету.

Методологічну основу дослідження становлять загальнотеоретичні і методологічні положення філософії освіти та педагогіки щодо професійного розвитку та саморозвитку фахівця; принципи науковості та єдності свідомості й діяльності; положення теорії пізнання про взаємозв'язок теорії і практики, фахівця як суб'єкта діяльності; сучасні концепції розвитку педагогічної компетентності фахівців; системний та компетентнісний підходи до професійної підготовки фахівців.

Теоретичну основу дослідження становлять наукові положення та висновки: сучасної філософії освіти (В. П. Андрущенко, В. Г. Кремень, В. О. Огнев'юк); неперервної професійної освіти (С. У. Гончаренко, С. О. Сисоєва); застосування компетентісного підходу в освіті (Н. М. Бібік, О. Я. Савченко, Л. Л. Хоружа), професійної підготовки фахівців фізичного виховання та спорту (Д. Є. Воронін, О. Ц. Демінський, А. П. Конох, В. П. Платонов, Л. П. Сущенко), зокрема із застосуванням інформаційних технологій (Р. В. Клопов); здоров'язберезувальних технологій (Т. Ю. Круцевич, Є. Н. Приступа); аксіологічного (Л. О. Демінська), акмеологічного (Т. Г. Дерека) підходів; організація методичної роботи у закладах вищої освіти (А. О. Вітченко, І. І. Смагін); формування компетентності фахівців

аграрної галузі (І. М. Бендера, В. І. Дуганець, П. Г. Лузан); дослідження зарубіжного досвіду професійної підготовки фахівців аграрної галузі (С. Г. Заскалета), формування професійної компетентності викладачів фізичного виховання (Л. О. Демінська, А. П. Конох, Н. С. Сударева), зокрема їх здоров'язбережувальної компетентності (Д. Є. Воронін).

Методи дослідження Для розв'язання поставлених завдань та досягнення мети дослідження використано комплекс загальнонаукових методів: *теоретичні* – аналіз, синтез, узагальнення для вивчення стану дослідження обраної проблеми в педагогічній теорії; обґрунтування структури педагогічної компетентності викладача фізичного виховання аграрного університету; визначення критеріїв та рівнів сформованості педагогічної компетентності викладача фізичного виховання аграрного університету; обґрунтування технології розвитку педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання в системі методичної роботи аграрного університету; метод наукового моделювання для розробки структури педагогічної компетентності викладача фізичного виховання, визначення змісту її компонентів, особливостей розвитку педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання; *емпіричні* – педагогічний моніторинг (педагогічне спостереження, відвідування занять, анкетування, тестування, інтерв'ювання, опитування, бесіди) з метою вивчення сучасного стану сформованості педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання; педагогічний експеримент для експериментальної перевірки обґрунтованої у процесі дослідження технології розвитку педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання аграрного університету в системі методичної роботи; *математичної статистики* – для кількісного та якісного аналізу емпіричних даних, обробки результатів педагогічного експерименту та встановлення статистичної значущості результатів дослідження та їхньої кількісно-якісної інтерпретації.

Експериментальна база дослідження. Експериментальна робота проводилася на базі Миколаївського національного аграрного університету, Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського, Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова,

Чорноморського національного університету імені Петра Могили, Львівського національного університету імені Івана Франка, Маріупольського державного університету, Херсонського державного університету, Харківського національного медичного університету, Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнології імені С. Гжицького, Одеського державного аграрного університету, Харківського національного аграрного університету імені В. В. Докучаєва. В експериментальній роботі взяли участь викладачі фізичного виховання закладів вищої освіти. Загалом у проведенні педагогічного експерименту взяли участь 120 викладачів і 740 студентів.

Наукова новизна та теоретичне значення одержаних результатів полягає в тому, що: *вперше* обґрунтовано структуру педагогічної компетентності викладача фізичного виховання аграрного університету (компоненти: мотиваційно-ціннісний, когнітивно-процесуальний, розвивально-виховний, здоров'язбережувальний, комунікативний) та критерії її сформованості; технологію розвитку педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання в системі методичної роботи аграрного університету (етапи: організаційний, фахово-методичний, процесуально-діяльнісний, аналітично-узагальнювальний); зміст розвитку педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання в системі методичної роботи аграрного університету на рівні кафедри; педагогічні умови розвитку педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання (формування ціннісно-мотиваційних установок щодо саморозвитку та інноваційної педагогічної діяльності; організація самоосвіти викладачів фізичного виховання; самовиховання професійних якостей та вироблення індивідуального стилю викладацької діяльності; теоретична та методична самопідготовка викладачів фізичного виховання); *розкрито* теоретичний зміст поняття «розвиток педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання в системі методичної роботи аграрного університету», яке розуміється як процес, що забезпечує професійний розвиток та саморозвиток викладачів фізичного виховання, формування здатності до самовдосконалення задля досягнення високої якості педагогічної діяльності та забезпечення її здоров'язбережувальної функції, та який відбувається на

університетському, факультетському та кафедральному рівнях; *удосконалено* форми й методи організації освітнього процесу у закладах вищої аграрної освіти, навчально-методичне забезпечення розвитку професійної компетентності викладачів фізичного виховання на рівні кафедри; *подальшого розвитку* набули наукові положення та принципи щодо розвитку професійної компетентності викладачів фізичного виховання в системі методичної роботи університету.

Практичне значення одержаних результатів визначається тим, що розроблено та впроваджено навчально-методичний комплекс із розвитку педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання в системі методичної роботи аграрного університету на рівні кафедри, який включає: структурно-логічну схему вивчення дисципліни «Фізичне виховання»; освітню програму з навчальної дисципліни «Фізичне виховання», спрямовану на розвиток здоров'язбережувального та розвивально-виховного компонентів педагогічної компетентності для викладачів фізичного виховання та студентів університету; навчальний практикум «Використання інноваційних технологій у навчальному процесі на заняттях з фізичного виховання» для підвищення кваліфікації викладачів фізичного виховання.

Матеріали дисертаційного дослідження можуть бути використані для розробки навчальних програм, навчально-методичних посібників, навчально-методичних комплексів, методичних рекомендацій щодо розвитку педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання в аграрних університетах.

Упродовж усього періоду авторка особисто брала участь в апробації та практичному впровадженні розробленої технології розвитку педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання в системі методичної роботи аграрного університету, працюючи на посаді завідувача кафедри фізичного виховання Миколаївського національного аграрного університету.

Результати дослідження **упроваджено** в освітній процес Миколаївського національного аграрного університету (довідка № 31-15/1051 від 18.08.2017 р.); Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнології імені С. Ґжицького (довідка № 1091-01 від 12.10.2017 р.); Одеського державного аграрного університету (довідка № 01-18/01-1584 від 11.10.2017 р.); Харківського

національного аграрного університету ім. В. В. Докучаєва (довідка № 1231/01-24 від 13.10.2017р.).

Апробація результатів дослідження. Основні положення й результати дослідження оприлюднювалися на науково-практичних конференціях різного рівня: *міжнародних* – «Components of the Formation of Professional Competence of the Specialist in Physical Education» (м. Аріель (Держава Ізраїль), 24 жовтня 2017 р.), «The current condition of formation of pedagogical competence of the teachers of physical education at Agricultural University» (м. Дрезден (Федеративна Республіка Німеччина), 17 травня 2017 р.), «Сучасна освіта. Аспекти інноваційного розвитку освітньої галузі в контексті міжнародного співробітництва України» (м. Миколаїв, 19 – 20 квітня 2018 р.); *всеукраїнських* – «До проблеми розвитку професійної компетентності викладачів фізичного виховання» (м. Київ, 22 жовтня 2015 р.), «До проблеми вивчення професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання: теоретичний аналіз» (м. Київ, 26 листопада 2015 р.), Причорноморська регіональна науково-практична конференція професорсько-викладацького складу (м. Миколаїв, 20 – 22 квітня 2016 р.), «Проблема визначення педагогічної компетентності викладача фізичного виховання у ВНЗ» (м. Житомир, 12 березня 2016 р.), «Розвиток педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання: його особливості» (м. Херсон, 26 грудня 2016 р.), «Методична робота в аграрному університеті: основні принципи» (м. Львів, 10 березня 2017р.), «Організація здоров'язбережувального середовища в аграрному університеті» (м. Київ, 25 травня 2017 р.), Причорноморська регіональна науково-практична конференція професорсько-викладацького складу (м. Миколаїв, 19 – 21 квітня 2017 р.), «Організація методичної роботи у вищих навчальних аграрних закладах» (м. Херсон, 30 жовтня 2017 р.).

Публікації. Основні теоретичні положення та висновки дисертації опубліковано у 13 одноосібних наукових працях, з поміж яких: 8 статей у провідних фахових виданнях України, 1 – у зарубіжному періодичному виданні, 2 – міжнародні конференції, 2 публікації – у наукових збірниках тез конференцій.

Структура і обсяг дисертації. Робота містить вступ, три розділи, висновки до кожного розділу, загальні висновки, список використаних джерел до кожного розділу, загальний список використаних джерел. Загальний обсяг дисертації 365 сторінки (основна частина – 223 сторінок, додатки на 57 сторінках). Список використаних джерел містить 236 найменувань, зокрема 22 – нормативно-правові джерела, 9 – іноземними мовами. Робота містить 10 таблиць, 27 рисунків в основному тексті та 20 таблиць у додатках.

РОЗДІЛ 1

РОЗВИТОК ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ В СИСТЕМІ МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ АГРАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

У розділі проаналізовано базові поняття дослідження; проблему розвитку педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання у педагогічній теорії; охарактеризовано систему методичної роботи аграрного університету; подано рівні вивчення сучасного стану сформованості педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання аграрного університету.

1.1 Сутність та зміст базових понять дослідження

У сучасних умовах розвитку суспільства якість підготовки майбутніх фахівців у закладах вищої освіти значною мірою визначається рівнем педагогічної компетентності науково-педагогічних працівників, його здатністю до підвищення ефективності педагогічної діяльності. Таким чином, актуальною проблемою сьогодення є не тільки удосконалення предметної компетентності викладачів вищої школи, а й формування їхньої педагогічної компетентності.

Ключовими поняттями нашого дослідження є поняття: «компетентність», «компетенція», «професійна компетентність», «педагогічна компетентність», «фізичне виховання», «викладачі фізичного виховання», «педагогічна компетентність викладачів фізичного виховання», «методична робота».

Одним із ключових понять дослідження є термін «педагогічна компетентність викладачів фізичного виховання». Оскільки поняття «компетентність» визначається неоднозначно, вважаємо за доцільне розглянути його зміст та розкрити зв'язок з іншим близькоспорідненим поняттям – «компетенція».

Поняття «компетентність» трактується як:

- властивість за значенням компетентний, тобто який [28]: 1) має достатні знання в якій-небудь галузі; 2) з чим-небудь добре обізнаний; 3) ґрунтується на знанні; кваліфікований; 4) має певні повноваження;
- досвідченість суб'єкта у певній сфері [16 с. 27];
- здатність успішно задовольняти індивідуальні й соціальні потреби, діяти й виконувати поставлені завдання [17, с. 60];
- динамічна комбінація знань, вмінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно здійснювати професійну та подальшу освітню діяльність [141, с. 28];
- результат навчання на певному рівні вищої освіти [74].

Поняття «компетентність» розглядається як спроможність кваліфіковано здійснювати діяльність, виконувати завдання або певного виду роботу, при цьому містить набір знань, навичок та відносин, що дають змогу особистості ефективно здійснювати діяльність або виконувати певні функції, спрямовані на набуття визначених стандартів у галузі професії або виду діяльності [88, с. 107].

У галузі фізичного виховання майбутніх аграріїв науковці під компетентністю розуміють: складне системне особистісне утворення, що містить мотиваційно-ціннісні орієнтації на здоровий спосіб життя; емоційні і вольові складові, які забезпечують готовність фахівців до фізичного самовдосконалення і саморозвитку за допомогою засобів фізичної культури та спорту; наявність системних фізкультурно-оздоровчих знань, суб'єктного досвіду, вмінь і навичок для вирішення фізкультурно-оздоровчих питань у соціальній інфраструктурі села або у виробничому колективі [40, с. 179].

Л. В.Канішевська зазначає, що компетентність ґрунтується на знаннях і вміннях, але ними не обмежується, охоплюючи особистісне ставлення людини до них, а також її досвід, який дає змогу ці знання «вплести» в те, що вона вже знала, та спроможність збагнути життєву ситуацію, у якій вона зможе їх застосувати [88, с. 107]. Тому кожна компетентність побудована на поєднанні пізнавальних

ставлень і практичних навичок, знань і вмінь, цінностей, емоцій, поведінкових компонентів, тобто усього того, що можна мобілізувати для активної дії.

На думку Н. М. Бібік, компетентність – стосовно структури змісту освіти, який побудовано в сучасних стандартах за галузевим принципом і в програмах – за предметним, – виводить метарівень, універсальний, що в інтегрованому вигляді представляє освітні результати, які досягаються не лише засобами змісту освіти, але й соціальної взаємодії; як у міжособистісному, так і в інституційному культурному контексті [17, с. 46].

Досліджуючи сучасний стан розробленості поняття «компетентність» у психологічній і педагогічній літературі, А. М. Гуржій робить висновки, що дане поняття частіше розглядається як оцінна категорія, що характеризує людину як суб'єкта певного виду діяльності й забезпечує досягнення успіхів у ній [48, с. 20]. У процесі цього оцінюються такі компоненти, як структура знань і вмінь, ціннісні орієнтації, ставлення до діяльності, її результативність і здатність до її удосконалення. Іншими словами, компетентність – це усталена готовність і спроможність особистості до функціонування зі «знанням справи». Останнє залежить від таких основних елементів: ґрунтовне розуміння змісту завдань і проблем, що розв'язуються; присутність школи життя у цій галузі; майстерність відбирати засоби та способи функціонування, еквівалентні реальним обстановкам місця й часу; відчуття відповідальності за досягнуті наслідки; спроможність навчатися на помилках і вносити коригування у процес досягнення мети тощо.

Засновник психологічної теорії компетентності Дж. Равен в структурі компетентності виділяє два компонента: загальну компетентність (цінності, мотивація, поведінка) і компетентність для успішної самореалізації в соціумі незалежно від професійної діяльності [7]. До числа основних вимог розвитку педагогічної компетентності Дж. Равен [194] відносить: можливість практики в значимих галузях діяльності; наявність великої кількості «рольових моделей», що перетворюються у внутрішні плани свідомості; підтримка зі сторони колег творчої ініціативи тощо.

У державному стандарті професійної освіти відмічено, що поняття «компетентність» охоплює [60]: задані навички (вимога виконувати індивідуальні завдання); використання знань і вмінь на робочому місці на рівні встановлених вимог до даної роботи; здатність відповідально виконувати обов'язки і досягати очікувані результати; здатність знаходити рішення у нестандартних ситуаціях; здатність застосовувати знання і вміння у нових умовах виробничої діяльності.

У Законі України «Про освіту» (2017) компетентність трактується як динамічна комбінація знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу професійну діяльність [76].

У документі «Стратегії модернізації змісту загальної освіти» під компетентностями розуміються здатність учнів (їх потенціал) здійснювати складні культуродоцільні види дій [216, с. 12]. Основними ідеями цього підходу є наступні [178, с. 18]: 1) компетентність є ключовим, своєрідним «вузловим» поняттям, оскільки воно, по-перше, поєднує в собі інтелектуальний і навичковий складники освіти; по-друге, в понятті компетентності закладено ідеологію інтерпретації змісту освіти, сформованого «від результату» («стандарт на виході»); по-третє, ключова компетентність є інтегративною за природою, тому що вона містить низку однорідних чи близьких умінь і знань, що належать до широких сфер культури та діяльності (інформаційної, правової тощо); 2) не слід протиставляти компетентності знанням чи вмінням і навичкам. Поняття компетентності ширше за поняття знання, уміння, навички (воно містить їх у собі, хоча, зрозуміло, не йдеться про компетентність як про просту адитивну суму «знання – уміння – навички», це поняття трохи іншого значеннєвого ряду); 3) поняття компетентності охоплює не тільки когнітивний і операціонально-технологічний складники, а й мотиваційний, етичний, соціальний та поведінковий. Воно містить результати навчання (знання й уміння), систему ціннісних орієнтацій, звички тощо; компетентності формуються в процесі навчання, і не лише в школі, але і під впливом родини, друзів, роботи, політики, релігії, культури тощо. У зв'язку з цим реалізація компетентнісного підходу залежить від загальної освітньо-культурної ситуації.

У програмі «DeSeCo» («Визначення та відбір компетентностей: теоретичні й концептуальні засади») представлено наступне тлумачення поняття «компетентність» [2, с. 8]: 1) компетентність виявляється лише в реальній дії (на яку впливають мотиви, цілі та наміри діючого), що здійснюється в певній ситуації. Зовнішні вимоги – соціальний контекст ситуації входить до компетентності поряд з індивідуальними здібностями і схильностями; 2) компетентність, крім когнітивних компонентів, включає рухові й розумові навички, знання, мотивацію, ціннісні й етичні орієнтації, установки та інші соціальні та поведінкові компоненти, тобто все те, що може бути мобілізованим для ефективної дії; 3) компетентності набуваються і розвиваються довічно через дії і взаємодії в найрізноманітніших формальних і неформальних освітніх ситуаціях; 4) ключові компетентності суттєві для успіху в різних сферах життя будь-якої людини і суспільства. Тому вони потрібні кожній людині й усьому соціуму. Виокремлення ключових компетенцій залежить від цінностей певного соціуму, від того, що робить людину успішною соціально, економічно й особистісно в конкретному соціумі.

Проблема узгодження змісту понять «компетентність» і «компетенція» виступає сьогодні в українському освітньому просторі як проблема часто суб'єктивної інтерпретації. Розглянемо існуючі визначення поняття «компетенція» та з'ясуємо загальне та відмінне між поняттями «компетентність» і «компетенція».

Поняття «компетенція» трактується як:

- добра обізнаність із чим-небудь; коло повноважень якої-небудь організації, установи або особи [28, с. 560];
- відчужена від суб'єкта, наперед задана соціальна норма (вимога) до освітньої підготовки студента, необхідна для його якісної продуктивної діяльності в певній сфері, тобто соціально закріплений результат [68, с. 408];
- єдина (узгоджена) мова для опису академічного і професійного профілів і рівнів вищої освіти [9];
- певні внутрішні потенційні, приховані психологічні новоутворення (знання, уявлення, програми дій, системи цінностей і відносин), які потім

виявляються у компетентностях людини як актуальних, діяльнісних проявах; знання і досвід у тій чи іншій сфері діяльності [81, с. 22];

– комбінація характеристик (щодо знань й їхнього застосування, навичок, обов'язків і позицій й використовуються для опису рівня або ступеня, у яких людина може продемонструвати їх). У цьому контексті компетенція або набір компетенцій означають, що людина може виявити певні здібності або навички й виконати завдання так, що це дозволить оцінити рівні досягнень. Компетенції можуть демонструватися й, отже, оцінюватися [19, с. 116].

Ерпенбек Джені розглядає компетенцію як диспозицію самоорганізації. З огляду на ту обставину, що проблемні рішення й дії приймаються й реалізуються в комплексних, динамічних системах, таких, як більшість сьгоднішніх підприємств й організацій, компетенції можна зрозуміти в контексті сучасної теорії самоорганізації, синергетики, радикального конструктивізму, теорій катастроф, хаосу й складностей. Тобто, сьогодні компетенції виступають важливим персональним ресурсом (Б. Бергман) [190, с. 40].

Н. М. Бібік зазначає, що результатом набуття компетенції є компетентність, яка на відміну від компетенції передбачає особистісну характеристику, ставлення до предмета діяльності. Компетенції можуть бути виведені як реальні вимоги до засвоєння учнями сукупності знань, способів діяльності, досвіду ставлень з певної галузі знань, якостей особистості, яка діє в соціумі. Ознакою компетенції є специфічний предметний або загальнопредметний характер, що дає змогу визначити пріоритетні сфери формування (освітні галузі, навчальні предмети, змістові лінії). У комплексі компетенції закладено додаткову можливість подати освітні результати системно, що створює передумови для побудови чітких вимірників навчальних досягнень студентів.

Аналізуючи зміст понять «компетентність» і «компетенція» у вітчизняному науковому просторі, С. О. Сисоєва пише, що компетенція у нашому розумінні – це визначена норма стосовно неперервної освіти, яка задається освітніми стандартами і використовується для формування вимог до результатів навчання, а компетентність – це інтегрована особистісна якість людини (її капітал), що формується на етапі

навчання, остаточно оформлюється і розвивається у процесі практичної діяльності та забезпечує компетентний підхід до вирішення професійних завдань. Компетентність є оцінною характеристикою особи. Компетентності особи є її особистісним капіталом і результатом навчання у різних формах формальної, неформальної та інформальної освіти [107, с. 18].

Л. Л. Хоружа досліджуючи проблеми впровадження компетентнісного підходу у професійну підготовку фахівців, акцентує увагу на тому, що потрібно чітко розмежовувати поняття «компетентність» і «компетенція» [229, с.45]. Звертаючись до праць А.О. Вербицького, який для визначення якості професійної діяльності вибрав категорії об'єктивності та суб'єктивності умов, дослідниця дійшла висновку, що об'єктивні умови (обов'язки, права та сфера відповідальності людини) будуть мати статус компетенцій, а суб'єктивні (психофізіологічні, соціальні, особистісні, духовні та професійні якості) – компетентностей. Тому для виокремлення набору компетентностей майбутніх фахівців слід провести кваліфікаційну диференціацію у визначенні змісту компетенцій відповідно до ступенів освіти і професійного поля діяльності, узгодити це з потребами ринку праці.

В. В. Краєвський та А. В. Хуторський розрізняють терміни «компетентність» і «компетенція», пояснюючи, що компетенція в перекладі з латинської «competentia» означає коло питань, щодо яких людина добре обізнана, пізнала їх і має досвід. Компетентність у визначеній галузі – це поєднання відповідних знань і здібностей, що дозволяють обґрунтовано судити про цю сферу й ефективно діяти в ній. На цій основі науковці вважають за потрібне ввести в обіг поняття «освітні компетенції» як складні узагальнені способи діяльності, що їх опановує студент під час навчання, і компетентність є результатом набуття компетенції [178, с. 18].

Дослідники зазначають, що загальноосвітні компетенції потрібні не для всіх видів діяльності, у яких бере участь людина, а тільки для тих, що охоплюють основні освітні сфери й навчальні предмети. Такі компетенції відбивають предметно-діяльнісний складник загальної освіти і мають забезпечувати комплексне досягнення його цілей. На думку дослідників, уведення поняття освітніх компетенцій в нормативний і практичний складники освіти дозволяє розв'язувати

проблему, коли студенти можуть добре опанувати необхідними теоретичними знаннями, але наражаються на значні труднощі в діяльності, що вимагає застосування цих знань для розв'язання конкретних завдань чи проблемних ситуацій. Освітня компетенція припускає засвоєння студентом не відокремлених один від одного знань і вмінь, а оволодіння комплексною процедурою, у якій для кожного виділеного напрямку наявна відповідна сукупність освітніх компонентів, що мають особистісно діяльнісний характер.

У посібнику «Prime» (Research and Development) розрізняють поняття «компетентний, компетенція, компетентність». Компетентнісний (прикметник) у значенні високоякісна діяльність («компетентнісна людина»). Компетентність (іменник): бути компетентним («компетентність менеджменту», «компетентність менеджера»). Компетенція (іменник) має подвійне значення: завдання, що виконуються якоюсь особою і персональні якості якоїсь особи [190, с. 40]. Крім того, виділяються широкий і вузький погляди на компетенції: вузький погляд означає дотримання правил і процедур, використання технічних/професійних навичок для виконання типових завдань; широкий погляд припускає вимоги більші, ніж необхідні для окремої роботи, що відповідають кращій існуючій практиці й майбутнім ринкам праці.

Йдеться також про два підходи до компетенцій: рефлексійний (відбиття існуючої практики й того, що люди можуть робити у теперішній час) і стратегічний (компетенції визначаються передбаченням майбутніх потреб економіки і є стимулюючими, спрямованими не тільки на те, що відбувається «тут» й «тепер»).

Таким чином, спираючись на дослідження С. О. Сисоєвої та І. В. Соколової, під компетентністю викладача будемо розуміти цілісне, інтегративне, багаторівневе, особистісне новоутворення, що є результатом професійної підготовки особи у закладі вищої освіти та в процесі неперервної педагогічної освіти, успішність якої зумовлена сукупністю сформованих у фахівця компетенцій, які сприяють соціалізації особистості, формуванню у неї світоглядних та науково-професійних поглядів, педагогічної творчості та майстерності, визначають успішність діяльності

(у т.ч. професійної педагогічної), здатність до самореалізації, саморозвитку та самовдосконалення впродовж життя [187, с. 186].

Визначення вищої освіти у новому Законі як сукупність компетентностей не є коректним. Вища освіта повинна розглядатися, з одного боку, як процес навчання у вищій школі, з іншого, як результат навчання на певному освітньо-кваліфікаційному рівні. Але йдеться не про той результат навчання, який виражений у сукупності сформованих компетенцій, оскільки такий опис результату вводиться для забезпечення порівнювальності дипломів і рівнів. Варто говорити про результат вищої освіти як відповідність компетентності підготовленого фахівця запитам сучасного суспільства. Також необхідно пам'ятати, що фахівець, як компетентна особа є капіталом і тільки через нього можна використати його капітал. Саме у цьому й криється принципова різниця між компетенцією і компетентністю. Викривлення змісту цих понять приводить до невеличання самої компетентної людини як носія компетенцій [206, с. 7].

За Б. С. Гершунським, поняття «професійна компетентність» визначається рівнем власне професійної освіти, досвідом та індивідуальними здібностями людини, її мотивованим прагненням до безперервної самоосвіти та самовдосконалення, творчим і відповідальним ставленням до справи [36, с. 3]. У цьому ж контексті В. В. Крижко і Є. М. Павлютенков професійну компетентність відносять до результату професійної підготовки в системі «заклад вищої освіти – школа – інститут післядипломної освіти – школа», оскільки дії цих підсистем у процесі теоретико-практичного навчання формують у майбутнього викладача достатній і високий рівень професійної майстерності [187, с. 184]. Науковці подають професійну компетентність як форму виконання викладачем своєї діяльності, зумовлену знаннями і практичними вміннями, як чітке виконання комунікативної, формуючої, прогностичної, стимулюючо-регулюючої й аналітичної функцій.

Професійна компетентність викладача, як вважає Л. О. Демінська, визначається як сукупність знань, умінь й навичок, що визначають його готовність до педагогічної діяльності, педагогічного спілкування та професійно-особистісні якості викладача як носія певних цінностей, ідеалів і педагогічної свідомості;

сукупність його досвіду, умінь гнучкого володіння педагогічними технологіями, знаходження оптимальних засобів впливу на студента з урахуванням його потреб та інтересів, прав і вільного вибору способів діяльності й поведінки [51, с. 62].

На думку Т. Б. Поясок, професійна компетентність викладача передбачає високий рівень науково-педагогічної та психологічної підготовки, загальну ерудицію, професіоналізм, організацію та самостійне впровадження в практику сучасних освітніх технологій, здатність вибирати з числа наявних або створювати нові ефективні способи та методи розв'язання освітніх та управлінських завдань, самостійне оволодіння новими знаннями, неперервне підвищення кваліфікації педагога [181, с. 50].

В. О. Сластьонін під професійною компетентністю розуміє інтегральну характеристику ділових і особистісних якостей спеціаліста, яка відображає не тільки рівень знань, умінь, досвіду, достатніх для досягнення цілей професійної діяльності, а й соціально-моральну позицію особистості [152, с. 34]. У понятті «професійна компетентність» дослідник розглядає три аспекти: проблемно-практичний, смисловий та ціннісний. Різновидами професійної компетентності вважає такі, як: практична (спеціальна), соціальна, психологічна, інформаційна, комунікативна, екологічна, валеологічна.

Професійна компетентність у викладача розуміється С. О. Сисоєвою та І. В. Соколовою як сукупність ключової, базової та спеціальної компетентностей. Ключові виявляються в здатності вирішувати професійні завдання на основі використання інформації, комунікації (у т. ч. іноземною мовою), у соціально-правових аспектах поведінки особи і професіонала в громадському суспільстві. Базові компетентності відображають специфіку певної професійної діяльності, а спеціальні – специфіку конкретної наочної або над предметної сфери професійної діяльності і співвідносяться із реалізацією ключових і базових компетентностей в конкретній сфері професійної діяльності. Оскільки всі види компетентностей взаємопов'язані і розвиваються одночасно, формується індивідуальний стиль професійної діяльності, створюється цілісний образ фахівця і зрештою

забезпечується становлення його професійної компетентності як певної цілісності, як інтегративної особистісної характеристики [187, с. 187].

У структурі професійної компетентності викладача О. В. Лебедева пропонує виділяти: науково-теоретичну компетентність; методичну компетентність; психолого-педагогічну компетентність; професійну позицію викладача [119, с. 9]. Дещо інші види компетентностей у складі професійної компетентності пропонує розрізняти Г. В. Кашкар'юв: спеціально-педагогічну, методичну, соціально-психологічну, особистісну. При цьому він наголошує на тому, що кожен із цих видів компетентності містить у собі, відповідно, низку структурних компонентів [92, с. 2].

Л. О. Карпова наголошує, що професійна компетентність викладача не має вузькопрофесійних меж, оскільки від нього вимагається постійне осмислення розмаїття соціальних, психологічних, педагогічних та інших проблем, які пов'язані з освітою. Під професійною компетентністю дослідниця розуміє складне індивідуально-психологічне утворення на засадах теоретичних знань, практичних умінь, значущих особистісних якостей та досвіду, що зумовлюють готовність викладача до виконання педагогічної діяльності та забезпечують високий рівень її самоорганізації [90, с. 14].

Професійна компетентність викладача, зазначає В. М. Гриньова, є чинником підвищення якості освіти і включає професійно-змістовий, технологічний і професійно-особистісний компоненти. Професійно-змістовий компонент, вважає дослідниця, передбачає наявність у викладача цінностей – знань з предмету, який він викладає, суміжних дисциплін, з дисциплін, що виражають квінтесенцію спеціальності, якими має оволодіти студент, теоретичних знань з основ наук, які вивчають особистість людини, що забезпечує усвідомленість при визначенні викладачем змісту, його професійної діяльності з виховання, навчання та освіти студентів. Технологічний компонент включає професійні цінності – знання, апробовані в дії, тобто цінності – уміння. Забезпечують цей компонент інформаційно-інноваційні технології, які ґрунтуються на комплексному діагностико-дослідному осмисленні педагогічної ситуації і перспективному її

прогнозуванні. Професійно-особистісний компонент включає особистісні здібності – цінності [11, с. 154].

Професійна компетентність входить у системне поняття «педагогічна майстерність», вважає І. А. Зязюн, на рівні з такими властивостями особистості, як гуманістична спрямованість діяльності викладача, педагогічні здібності та педагогічна техніка, а складність набуття професійної компетентності полягає в тому, що професійне знання має формуватися на всіх рівнях: методологічному, теоретичному, методичному, технологічному [146, с. 27].

Варто зазначити, що науковці також виокремлюють професійно-педагогічну компетентність викладача, під якою розуміють інтегральну професійно-особистісну характеристику із сукупністю компетенцій, рівень сформованості яких свідчить про здатність особи реалізовувати професійні функції у площині кількох предметних полів, вирішувати професійні завдання відповідно до визначених державою освітніх стандартів, виявляючи індивідуальний стиль і демонструючи особистісні якості [187, с. 184]. У полі функціональній структурі професійної компетентності виокремлюють сукупність компетенцій як інтегрованих показників її сформованості, що значно розширює можливості викладача здійснювати різноманітні види діяльності в різних сферах.

Професійно-педагогічну компетентність викладача-професіонала, на думку Л. Н. Антилогової та Н. В. Кузьміної охоплює п'ять видів компетенцій, які є найважливішими для викладачів закладів вищої освіти [11, с. 154]: 1) соціальну компетенцію, що передбачає здатність викладача взяти на себе відповідальність, здатність приймати рішення та реалізувати їх, толерантність до інших культур та релігій; 2) комунікативну компетенцію, що передбачає володіння технологіями усного й письмового спілкування на різних мовах, навички спілкування через мережу Інтернет; 3) інформаційну компетенцію, що передбачає володіння інформаційно-комунікаційними технологіями, уміння критично оцінювати соціальну інформацію, що поширюється засобами масової інформації; 4) когнітивну компетенцію, що передбачає готовність до постійного підвищення пізнавального рівня, потребу в актуалізації й реалізації свого особистісного потенціалу, здатність

самостійно здобувати нові знання й уміння, здатність до саморозвитку; 5) спеціальну компетенцію, що передбачає готовність до самостійного виконання дій, оцінювання власної праці.

Педагогічна компетентність розглядається як особистісна можливість викладача ефективно реалізовувати цілі освітнього процесу, які базуються на знаннях педагогічної теорії, психології, методики викладання та вмінні застосовувати їх в практичній діяльності [24]. С. О. Сисоєва під педагогічною компетентністю розуміє інтегровану професійно особистісну характеристику викладача, що забезпечує ефективність викладацької діяльності у закладі вищої освіти та відображає рівень сформованості професійно значущих якостей педагога, результати його педагогічної підготовки [208, с. 3].

Е. Ф. Зеєр у зміст педагогічної компетентності включає наступні три аспекти: проблемно-практичний – адекватність розпізнання та розуміння ситуації, ефективне виконання цілей, завдань, норм в даній ситуації; змістовий – адекватність осмислення ситуації; ціннісний – здатність до адекватної оцінки ситуації, її сенсу, цілей, завдань, норм з точки зору власних і загально значимих цінностей[80].

Для нашого дослідження слушним є визначення педагогічної компетентності, яке пропонує Н. І. Мачинська [129, с. 14] педагогічна компетентність розглядається як здатність фахівців певної галузі знань вирішувати практичні педагогічні завдання, пов'язані з викладацькою діяльністю. Педагогічна компетентність викладача відображає рівень оволодіння ним системою психолого-педагогічних знань та рівень розвитку у нього професійно-значущих для педагога особистісних якостей, етичних і моральних якостей та цінностей педагогічної діяльності. Н. І. Мачинська зазначає, що рівень педагогічної компетентності фахівця щільно пов'язаний і залежить від рівня його фахової підготовки у певній галузі.

Під «педагогічною компетентністю» розуміють особистісні можливості викладачів ефективно реалізовувати цілі освітнього процесу, які базуються на знаннях педагогічної теорії, вмінні застосовувати їх у практичній діяльності [22]. Педагогічна компетентність поєднує теоретичну і практичну готовність викладачів

до здійснення ними педагогічної діяльності та є проявом найвищої форми майстерності та особистим надбанням.

Л. О. Демінська зазначає, що поняття «фізичне виховання» є важливим при аналізі професійної підготовки майбутніх викладачів фізичного виховання, оскільки досить широко вживається у науковому педагогічному просторі [51, с. 48].

Фізичне виховання студентів – невід’ємна частина загального процесу виховання, пріоритетом якого є впровадження здорового способу життя в освітній процес. Мета фізичного виховання для студентів – формування фізичної культури особистості; утворення усвідомленої потреби у фізичному вдосконаленні, розвитку інтересу та звички до самостійних занять фізичною культурою й спортом, набуття знань, умінь і навичок здорового способу життя. Студенти повинні усвідомити потребу у фізичному самовдосконаленні не лише під час навчання, але й у подальшому житті, – це пріоритетний напрям освіти [223].

Фізична культура є частиною загальної культури людства. Зміст поняття «фізична культура» В. Г. Папуша визначає як «сукупність досягнень суспільства у створенні і раціональному використанні спеціальних засобів, методів, і умов цілеспрямованого фізичного та духовного удосконалення людини» [151].

За визначенням Л. П. Сергієнко фізична культура – вид культури, суспільства і особистості, специфічним змістом якої є використання оптимальної рухової діяльності для фізичного удосконалення людини, формування здорового способу життя нації [204].

Фізичне виховання визначають як [223]: педагогічний процес, спрямований на формування рухових навичок і розвиток спеціальних здібностей (швидкісних, силових, координаційних, витривалості); як систему фізичної досконалості людини, направлену на гармонійний фізичний розвиток, зміцнення здоров’я, забезпечення високої фізичної працездатності й вироблення потреби в постійному фізичному вдосконаленні.

У словниках поняття «фізичне виховання» трактується як: організований процес всебічного розвитку фізичних здібностей, формування і вдосконалення життєво важливих рухових навичок і умінь людини [236].

У процесі фізичного виховання вирішуються завдання зміцнення здоров'я і загартування організму; всебічного і гармонійного розвитку фізичних якостей (сили, швидкості, витривалості, спритності, координації рухів); фізичного вдосконалення; формування і вдосконалення необхідних у житті рухових умінь і навичок; прищеплення знань щодо правильної організації побуту, режиму праці й відпочинку; підвищення спортивної майстерності молоді; виховання морально-вольових якостей; виховання здорових естетичних смаків, понять і суджень. Фізичне виховання – це найважливіший засіб збереження й зміцнення здоров'я, підвищення працездатності, формування моральної стійкості, виховання волі, проведення здорового і культурного дозвілля;

– одна із складових частин загальної системи виховання, метою якого є зміцнення здоров'я людини і її правильний фізичний розвиток [155]. У єдності з розумовим, моральним, естетичним і трудовим вихованням та освітою фізичне виховання сприяє всебічному розвитку особистості людини. Основними завданнями фізичного виховання молодого покоління є: зміцнення здоров'я, загартування організму, гармонійний фізичний розвиток, формування рухових умінь і навичок, удосконалення фізичних здібностей, сприяння формуванню важливих морально-вольових якостей. Зміцнення здоров'я і загартування організму молоді досягається у процесі систематичних занять фізичними вправами з дотриманням відповідних гігієнічних умов. Під час занять фізичними вправами виховують такі морально-вольові якості особистості як мужність, сміливість, рішучість, ініціативність, винахідливість, сила волі, організованість, дисциплінованість, товарицькість, чіткість у роботі, звичка до порядку тощо;

– планомірний процес фізичної підготовки підростаючого покоління і дорослих, який є невід'ємною частиною освіти й виховання [126]. Якщо фізичне виховання підпорядковується конкретній меті, то суспільство організовує його в обов'язковому порядку на основі розроблених і затверджених освітніх програм. За цих умов процес фізичного виховання набуває рис обов'язковості, планомірності й систематичності і стає складовою частиною загального виховання. Його мета

визначається суспільством і спрямовується на рухову підготовку і фізичне вдосконалення людини. Основними засобами фізичного виховання є фізичні вправи;

- тривалий, спеціально організований педагогічний процес, спрямований на всебічний гармонійний розвиток особистості, зміцнення здоров'я, формування правильної постави, загартування організму, підвищення працездатності, оволодіння життєво необхідними руховими вміннями і навичками, в тому числі й такими, які носять прикладний характер. Фізичне виховання сприяє також вихованню моральних і вольових якостей, розвитку основних фізичних якостей, оволодінню та закріпленню техніки виконання спеціальних фізичних вправ тощо [157, с. 327];

- як органічна частина загального виховання, як соціально-педагогічний процес, спрямований на зміцнення здоров'я, гармонійний розвиток форм і функцій організму людини [212, с. 404]. Основними засобами фізичного виховання є заняття фізичними вправами, загартування організму, гігієна праці і побуту;

- цілеспрямований розвиток фізичних здібностей, рухових навичок і умінь воїна для його фізичної вдосконаленості і бойової діяльності [30, с. 777]. У Збройних Силах фізичне виховання здійснюється в процесі бойової і фізичної підготовки та спортивно-масової роботи.

Як спеціалізований педагогічний процес фізичне виховання розглядає Т. Ю. Круцевич, розуміючи під ним цілеспрямований систематичний вплив на людину фізичними вправами, силами природи, гігієнічними факторами з метою зміцнення здоров'я, розвитку фізичних якостей, удосконалення морфологічних і функціональних можливостей, формування і поліпшення основних життєво важливих рухових навичок, умінь і зв'язаних з ними знань, забезпечення готовності людини до активної участі у суспільній, виробничій діяльності і культурному житті [179]. Таким чином, фізичне виховання розглядається як педагогічна категорія, що передбачає педагогічно цілеспрямовану організацію діяльності, спілкування людини, які сприяють формуванню у вихованців певного ставлення до оточуючого світу, до самого себе, моральних норм і правил поведінки.

Т. Ю. Круцевич [223], вказує, що фізичне виховання – це процес передачі і результат оволодіння населенням, духовними і матеріальними цінностями,

накопиченими у сфері фізичної культури. Про ціннісний аспект фізичного виховання писав В. О. Сухомлинський [218, с. 382] це, по-перше, турбота про здоров'я й збереження життя як вищої цінності; по-друге, система роботи, що забезпечує гармонію фізичного розвитку й духовного життя, багатогранної діяльності людини.

Фізичне виховання Ж. К. Холодов розглядає як вид виховання, специфічним змістом якого є навчання рухам, виховання фізичних якостей, опанування спеціальних фізкультурних знань і формування усвідомленої потреби фізичних занять.

У прикладному аспекті фізичне виховання є процесом фізичної підготовки людини до соціально зумовленої трудової, військової чи навчальної діяльності [51, с. 48].

М. С. Герцик та О. М. Вацеба визначають термін «фізичне виховання», як спеціально організований процес всебічного розвитку фізичних і морально-вольових здібностей, формування і розвитку життєво важливих рухових навичок, умінь людини [179].

Фізичне виховання є процесом навчання руховим діям і виховання властивих людині фізичних якостей, які гарантують спрямований розвиток здібностей, що базуються на них. Через фізичне виховання, на думку О. В. Тімушкіна, людина перетворює досягнення фізичної культури на особисте надбання. У цьому контексті фізичне виховання розглядається як засіб привласнення людиною таких особистісних цінностей, як здоров'я, рівень фізичного розвитку тощо [51, с. 49].

Отже, фізичне виховання є тією категорією, яка існує з часу виникнення людського суспільства і буде існувати в подальшому як одна з необхідних умов функціонування суспільного виробництва і життя людини.

Поняття «викладач фізичного виховання» у працях вітчизняних науковців розглядається як:

– особа, яка здобула вищу фізкультурну освіту відповідно до освітньо-кваліфікаційного рівня, що дозволяє їй здійснювати професійну діяльність, пов'язану з фізичним вихованням студентів закладів вищої освіти; [149, с. 7]

– особистість, яка у освітньому процесі закладу вищої освіти здобула кваліфікацію; оволоділа й творчо осмислила принципи, засоби, методи й форми фізичного виховання [91, с. 12];

– особистість, яка цілеспрямовано здобула у закладі вищої освіти кваліфікацію відповідно до певного освітньо-кваліфікаційного рівня в процесі спеціально організованої освітньої діяльності, спрямованої на підготовку до подальшої професійної діяльності щодо підтримки відповідного рівня фізичної культури населення або досягнення певних спортивних результатів у командному чи індивідуальному вимірах [221].

У нашому дослідженні під поняттям «викладач фізичного виховання» ми розуміємо особу, яка здобула вищу фізкультурну освіту відповідно до певного освітньо-кваліфікаційного рівня та володіє педагогічними й фаховими знаннями в галузі фізичного виховання, сучасними інноваційними, оздоровчими та здоров'язбережувальними технологіями, що дозволяє їй ефективно здійснювати професійну діяльність.

Під педагогічною компетентністю викладача фізичного виховання закладів вищої освіти ми розуміємо інтегровану професійно особистісну характеристику викладача, що забезпечує ефективність викладацької діяльності у закладі вищої освіти та відображає рівень сформованості професійно значущих якостей педагога, результати його фахової педагогічної підготовки та самовдосконалення.

Для нашого дослідження важливого значення також має розгляд поняття «методична робота».

Під методичною роботою у сучасній педагогічній науці розуміють цілеспрямовану діяльність закладу вищої освіти щодо забезпечення психолого-педагогічної та методичної підготовки викладачів, спрямованої на підвищення ефективності освіти, досягнення майстерності у викладанні дисциплін, проведенні різних форм аудиторної і позааудиторної роботи зі студентами [29, с. 33].

Методична робота – це цілісна, основана на досягненнях науки, освітніх інноваціях, конкретному аналізі стану освітнього процесу система діагностичної, пошукової, аналітичної, інформаційної, організаційної діяльності та заходів,

спрямованих на всебічне підвищення професійної майстерності кожного викладача, розвиток творчого потенціалу викладацького колективу закладу вищої освіти в цілому та удосконалення якості освітнього процесу [68, с. 496].

Поняття «методична робота» для науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти має нормативне визначення та часові і грошові критерії обліку: наказом Міністерства освіти і науки України затверджені норми часу для планування і обліку навчальної роботи та переліки основних видів методичної, наукової й організаційної роботи науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти. До методичної роботи науково-педагогічних працівників нормативно віднесені: [211, с. 53] підготовка конспектів лекцій; методичних матеріалів до семінарських, практичних, лабораторних занять, практик і самостійної роботи студентів; підготовка, рецензування підручників, навчальних посібників, словників; розробка навчальних планів; навчальних програм; робочих навчальних планів, робочих навчальних програм для закладів вищої освіти; розробка і підготовка нових лабораторних робіт; підготовка комп'ютерного програмного забезпечення навчальних дисциплін; складання екзаменаційних білетів; завдань для проведення модульного та підсумкового контролю; завдань для проведення тестового контролю студентів; розробка і впровадження наочних навчальних посібників (схем, діаграм, стендів, слайдів тощо) для закладів вищої освіти; розробка і впровадження нових форм, методів і технологій навчання у закладах вищої освіти; вивчення і впровадження передового досвіду організації освітнього процесу у закладах вищої освіти; підготовка концертних програм та персональних художніх виставок тощо.

А. О. Вітченко зазначає, що традиційні погляди на сутність і форми методичної роботи потребують корегування з метою приведення їх у відповідність із сучасними методологічними настановами, утвердженням нових пріоритетів вищої професійної освіти, а саме: [29, с. 33] освіта впродовж усього життя; професійна мобільність випускників на ринку праці; особистісно орієнтований і розвивальний підхід до підготовки фахівців; перехід від кваліфікації до компетенції; фундаменталізація, інформатизація і технологізація вищої освіти, стимулювання

інноваційної освітньої діяльності тощо. Передусім, необхідно переглянути підходи до методичної роботи як чогось однобічного, другорядного і безособового.

У розумінні дослідника методична робота – це сукупність цілеспрямованих заходів, спрямованих на поглиблення фахової компетентності викладача (знання, уміння, навички, досвід, способи діяльності і комунікації), що забезпечує його професійну самореалізацію, оптимізацію освітнього процесу, вдосконалення предметного навчання та викладання відповідно із сучасним рівнем розвитку освіти, науки і техніки [28, с. 33]. Водночас, дослідник зауважує, що рівень методичної компетентності викладачів залежить від їхньої здатності до самоосвіти, яка допомагає опанувати передовий педагогічний досвід, поєднати освітню теорію і практику, оволодіти сучасними технологіями професійної освіти.

У свою чергу методична компетентність розглядається дослідниками як процес оволодіння знаннями та вміннями методологічних і теоретичних основ методики навчання різних спеціальних предметів, концептуальних основ структури і змісту засобів навчання (підручників, навчальних, науково-педагогічних, методичних посібників та інших), уміння застосувати професійні знання, уміння і навички в педагогічній діяльності, виконувати основні професійно-методичні функції та задачі, уміння планувати освітній процес, регулювати та контролювати професійну діяльність [66, с. 104].

У формуванні методичної компетентності майбутніх викладачів важливого значення відіграє навчально-методичний процес, результатом якого є засвоєння повного складу спеціальних знань з предмету, навчальної дисципліни чи курсу. Тобто, майбутніх викладачів теоретично і практично готують до проведення занять, навчають різним способам вирішення типових педагогічних проблем та ефективно розв'язувати методичні задачі, що виникнуть у процесі професійної діяльності.

Найсуттєвішим у методичній роботі є надання реальної, дієвої допомоги викладачам у їх професійному розвитку. Вона спрямована на формування професійно-педагогічної культури викладачів, прирощення знань, продукування нових педагогічних ідей, технологій, узагальнення та поширення передового досвіду. Методична робота покликана задовольняти потреби розвитку і оновлення

викладацької справи, а також інтереси викладацького колективу у постійному підвищенні фахового рівня відповідно до кон'юнктури ринку педагогічної праці, виступати засобом соціального захисту і забезпечувати потреби розвитку освіти України у висококваліфікованих конкурентоспроможних фахівцях.

С. У. Гончаренко зазначає, що методична робота є особливою і важливою ланкою в системі післядипломної педагогічної освіти, яка має свої переваги у порівнянні з іншими формами підвищення кваліфікації педагогічних працівників, оскільки має відносно неперервний, поетапний, повсякденний характер [65, с. 496].

Отже, методична робота у закладі вищої освіти як структурна ланка системи неперервної освіти спроможна забезпечити умови для розвитку педагогічної компетентності викладачів.

Таким чином у процесі дослідження визначено базові поняття дослідження, до яких ми відносимо: «компетентність», «компетенція», «професійна компетентність», «педагогічна компетентність», «фізичне виховання», «викладач фізичного виховання», «педагогічна компетентність викладача фізичного виховання», «методична робота». Показано, що методична робота спрямована на поглиблення педагогічної компетентності викладачів, що забезпечує їхній професійний розвиток та оволодіння технологією самовдосконалення та саморозвитку.

Отже, проведений аналіз базових понять дослідження, що характеризують розвиток педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання в системі методичної роботи, слугує теоретичною основою для реалізації завдань наукового дослідження. У своєму дослідженні ми виходимо із розуміння компетентності як інтегрованої особистісної якості людини (її капітал), що формується на етапі навчання, остаточно оформлюється і розвивається у процесі практичної діяльності та забезпечує компетентний підхід до вирішення професійних завдань [206, с.7].

Педагогічну компетентність викладача фізичного виховання ми визначаємо як: єдність його теоретичної та практичної готовності до здійснення педагогічної діяльності. Це володіння необхідною сумою знань, умінь й навичок необхідних для практичної роботи, що характеризує людину як суб'єкта спеціалізованої діяльності в системі суспільної праці, що має досвід у певній сфері; відрізняється

відповідальністю за досягнуті результати, є здатною вчитися на помилках. Ми повністю будемо спиратися на тезу, що компетентність як інтегрована здатність особистості формується у процесі навчання, але її становлення й розвиток відбувається у процесі практичної діяльності та неперервного навчання упродовж життя [206, с.7].

Педагогічну компетентність викладачів фізичного виховання ми розглядаємо як інтегровану професійно-особистісну якість викладача, яка відображає ступінь його теоретичної, практичної та особистісно-психологічної готовності до здійснення педагогічної діяльності відповідно до сучасних вимог.

Ми будемо вважати, що педагогічна компетентність викладача фізичного виховання поглиблюється і розвивається у процесі його професійно-педагогічної діяльності та забезпечує компетентність вирішення професійно-педагогічних завдань.

Розвиток педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання в системі методичної роботи розглядаємо як цілісний процес поглиблення його знань, умінь, професійно-значущих якостей, які сприяють підвищенню рівня педагогічної компетентності, а також набуття нових компетентностей.

1.2 Проблема розвитку педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання у педагогічній теорії

Заклади вищої освіти як соціальні інститути об'єднують науково-педагогічних працівників, що мають спільні інтереси та мету діяльності, але характеризуються різнобічністю напрямів викладацької діяльності. Науково-педагогічна діяльність викладачів вищої школи сприяє розвитку закладу вищої освіти та спрямована на підвищення якості навчання студентів, надання освітніх послуг, що забезпечує конкурентоспроможність і престижність самого закладу вищої освіти. Отже, становлення й успішний розвиток кожного закладу вищої освіти визначається, перш

за все, професійно-кваліфікаційними якостями персоналу, його інтелектуальним потенціалом, професійною компетентністю науково-педагогічних кадрів.

Розглядаючи професійну компетентність науково-педагогічних кадрів закладів вищої освіти непедагогічного профілю, варто підкреслити, що рівень такої компетентності значною мірою визначається психолого-педагогічною складовою, оскільки, як показують дослідження і практика, значна кількість представників професорсько-викладацького складу закладів вищої освіти непедагогічного профілю не мають педагогічної освіти, що призводить до зниження ефективності освітнього процесу. Викладачі фізичного виховання повинні постійно вдосконалювати свою педагогічну компетентність, оскільки прорахунки в їх професійно-педагогічній діяльності можуть негативно вплинути на здоров'я студентів та їх майбутню професійну діяльність.

Проблемі професійної підготовки майбутніх викладачів фізичного виховання, вчителів фізичної культури завжди приділялася належна увага у педагогічній теорії. Проблема професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту була предметом наукового дослідження таких вчених, як: Л. О. Демінська [51], Р. П. Карпюк [90], Р. В. Клопов [98], Ю. О. Коваленко [99], А. П. Конох [108], Г. О. Остапенко [148], О. П. Панасюк [152], С. Ю. Путров [192], Л. П. Сущенко [218] та інших.

Ефективність професійної діяльності значною мірою визначає професійна компетентність фахівця фізичного виховання та спорту, яка являє собою інтегровану особистісну якість особи (її капітал), яка формується на етапі навчання, остаточно сформовується і розвивається у процесі практичної діяльності та забезпечує компетентнісний підхід до вирішення професійних завдань. [206, с.7]

До проблеми компетентнісної освіти зверталися у своїх працях Н. М. Бібік [16], І. А. Зимня [80], Н. В. Кузьміна [115], О. І. Пометун [177], О. Я. Савченко, С. О. Сисоєва [207], Л. Л. Хоружа [228], А. В. Хуторський та інші.

Проблема формування різних видів компетентностей у майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту висвітлена у працях вітчизняних учених

Д. Є. Вороніна [30], Л. О. Коновальської [107], Н. М. Самсутіної [202], Н. С. Сударєвої [216], та інших.

Досліджуючи проблему формування методичної компетентності майбутніх учителів фізичної культури у процесі вивчення професійно орієнтованих дисциплін, Л. О. Коновальська зазначає, що поняття «методична компетентність майбутніх учителів фізичної культури» варто трактувати як інтегративну якість особистості, досягнуту в освітньому процесі закладу вищої освіти, яка характеризується сукупністю знань, умінь, навичок та особистісних якостей майбутніх учителів фізичної культури, необхідних для якісного викладання предмету «Фізична культура», для надання методичної допомоги учням щодо їх самостійних занять фізичними вправами, батькам щодо виховання здорових нащадків, педагогічному колективу у проведенні фізкультурно-оздоровчих заходів у режимі навчального дня [108, с. 7].

Дослідницею визначено структурні компоненти методичної компетентності майбутніх учителів фізичної культури (мотиваційний, когнітивний, діяльнісний, комунікативний), а також конкретизовано критерії, показники та рівні сформованості методичної компетентності майбутніх учителів фізичної культури у процесі вивчення професійно орієнтованих дисциплін. Л. О. Коновальська розробила, теоретично обґрунтувала та експериментально перевірила модель формування методичної компетентності майбутніх учителів фізичної культури у процесі вивчення професійно орієнтованих дисциплін, яка містить такі елементи, як [108, с. 4] мету, завдання, етапи, педагогічні умови, структуру методичної компетентності, розкриває зміст, форми, методи і засоби її формування та спрямована на кінцевий результат цього процесу – сформованість методичної компетентності майбутніх учителів фізичної культури у процесі вивчення професійно орієнтованих дисциплін.

У дисертаційному дослідженні Н. С. Сударєвої поняття «професійна компетентність майбутнього фахівця із спортивно-оздоровчого туризму» розглядається як інтегративна характеристика професійних якостей особистості студента, що відображає його ставлення до туристської діяльності, рівень знань,

умінь та навичок, індивідуальні здібності для її здійснення, організації та проведення спортивно-оздоровчих програм з метою відновлення фізичних і психічних сил людини [217, с. 7]. Дослідниця визначила структурні компоненти професійної компетентності майбутніх фахівців із спортивно-оздоровчого туризму (мотиваційний, когнітивний, креативно-діяльнісний, рефлексивний), з'ясувала критерії, показники та рівні сформованості професійної компетентності майбутніх фахівців із спортивно-оздоровчого туризму у закладах вищої освіти [217, с. 4].

Н. С. Сударева виокремила організаційно-педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх фахівців із спортивно-оздоровчого туризму, а саме [217, с. 12]: 1) розвиток особистості студента на основі гуманізації й гуманітаризації освітнього процесу з урахуванням майбутньої діяльності у галузі спортивно-оздоровчого туризму – була спрямована на формування у студентів здатності до сприйняття ціннісної інформації про об'єкт вивчення, прагнення до його подальшого дослідження і самостійного оцінювання; на розвиток творчих здібностей і критичного мислення студентів; на особистісне й професійне самовизначення; 2) організація співпраці, орієнтованої на створення ситуації успіху у майбутній професійній діяльності у галузі спортивно-оздоровчого туризму – була спрямована на забезпечення суб'єкт-суб'єктної взаємодії викладачів і студентів, що передбачала здійснення їхньої ефективної сумісної діяльності; педагогічне оцінювання в умовах кредитно-модульної системи навчання сформованості професійної компетентності майбутніх фахівців із спортивно-оздоровчого туризму на основі комп'ютерних технологій.

Проблему формування професійних функціональних компетентностей майбутніх учителів фізичної культури у процесі фахової підготовки досліджувала Н. М. Самсутіна, яка на підставі теоретичного аналізу та власного досвіду викладацької діяльності поняття «професійні функціональні компетентності майбутніх викладачів фізичного виховання» визначила як інтегративні характеристики особистісних і професійних якостей студентів закладів вищої освіти, які дозволяють їм реалізувати загально педагогічні (навчальну, виховну, організаційну, розвивальну, планувальну, контрольну, комунікативну,

дослідницьку) та специфічні (функцію допомоги та страховки при виконанні студентами фізичних вправ, здоров'язбережувальну, профілактичну та суддівську) функції викладача фізичного виховання у майбутній педагогічній діяльності у закладі вищої освіти [203, с. 6].

Дослідницею визначено структурні компоненти професійних функціональних компетентностей майбутніх викладачів фізичного виховання (мотиваційний, когнітивний та діяльнісно-практичний), а також критерії (відображають [203, с. 8]: ступінь сформованості мотивації студентів до виконання професійних функцій; ступінь оволодіння студентами знаннями, необхідними для виконання професійних функцій викладача фізичного виховання; рівень загальної фізичної підготовленості студентів; ступінь сформованості належних умінь та навичок студентів; необхідних для виконання загально педагогічних і специфічних функцій викладача фізичного виховання), показники та рівні сформованості професійних функціональних компетентностей майбутніх викладачів фізичного виховання у процесі фахової підготовки [203, с.4]. Н. М. Самсутіна розробила та теоретично обґрунтувала модель формування професійних функціональних компетентностей викладачів фізичного виховання у процесі фахової підготовки, яку потрактовано як складну систему, що має цільовий, теоретико-методологічний, організаційно-змістовий та діагностичний блоки [203, с. 16].

Досліджуючи проблему формування здоров'язберігаючої компетентності студентів закладів вищої освіти засобами фізичного виховання, Д. Є. Воронін під поняттям «здоров'язберігаюча компетентність» розуміє інтегральну, динамічну рису особистості, що проявляється у здатності організувати здоровий спосіб життя й регулювати здоров'язберігаючу діяльність; адекватно оцінювати свою поведінку, а також вчинки й погляди навколишніх; зберігати та реалізовувати власні здоров'язберігаючі позиції у різних, зокрема, несприятливих умовах, виходячи з особисто усвідомлених та засвоєних моральних норм і принципів, а не за рахунок зовнішніх сил; протистояти негативному натиску, протидіяти впливам, що суперечать внутрішнім установкам, поглядам і переконанням, активно їх перетворювати, самостійно приймати моральні рішення [31, с. 8]. У свою чергу,

безпосередньо процес формування здоров'язберігаючої компетентності розглядається у дослідженні науковця як взаємодія цільового, мотиваційно-ціннісного, змістово-операційного, програмно-орієнтованого, емоційно-вольового, діяльнісного й оцінного компонентів. У контексті розвитку життєвої компетентності студентів формування здоров'язберігаючої компетентності відбувається як процес здійснення активної профілактичної роботи, спрямованої як на попередження вживання шкідливих для здоров'я речовин, так і шляхом включення студентської молоді в активну предметно-перетворювальну діяльність, організацію фізичної активності, участь у заходах культурного спрямування тощо, під час яких відбувається активний розумовий, фізичний, естетичний виховний вплив [31, с. 8]. Д. Є. Воронін розробив та науково обґрунтував модель та педагогічну технологію формування здоров'язберігаючої компетентності студентів закладів вищої освіти засобами фізичного виховання.

Ю. М. Дубревський здійснив якісний та структурний аналіз управлінської компетентності майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту, що дало змогу науковцю визначити поняття «управлінська компетентність майбутнього фахівця фізичного виховання і спорту» як систему мотивів, знань, умінь, навичок, особистісних якостей, що характеризують здатність фахівця до здійснення ефективного впливу на об'єкт управління в напрямках організаційної, освітньої, фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності [65, с. 12].

Дослідник вважає, що стрижневим компонентом у механізмі формування управлінської компетентності майбутнього фахівця з фізичного виховання і спорту виступає особистісний компонент, його підструктурами – особистісні та професійно необхідні якості. Вони характеризують світогляд, суспільну поведінку, соціальну та управлінську спрямованість особистості у професії, основні тенденції саморозвитку. Серед особистісних якостей, необхідних для здійснення управлінських функцій ми виокремили: домінантність (уміння впливати на інших людей; упевненість у собі; уміння переконувати підлеглих та вихованців); ділову спрямованість; готовність до особистої відповідальності. До складу професійно необхідних якостей майбутнього фахівця входять: загальна ерудиція, широкий культурний кругозір, любов до

професійної праці, потреба в самореалізації, самостійність, активність, гнучкість мислення, організованість, ініціативність, підприємливість [65, с. 13].

У своєму дослідженні Ю. М. Дубревський наголошує, що вирізняючи якість професійної підготовки майбутнього фахівця – управлінську компетентність, варто враховувати, що формування компетентності відбувається на підставі інтеграції особистості в професійну діяльність за умов мотивації, спрямованої на перспективні цілі власного розвитку. Професійно значущими мотивами діяльності фахівця фізичного виховання є інтерес до фізичного виховання, схильність до педагогічної праці на своєму терені, спонукання до постійного удосконалення в ній, любов до дітей, обов'язковість і відповідальність за якість своєї роботи [65, с. 13].

Досліджуючи проблему формування рефлексивної компетентності майбутнього викладача фізичного виховання, В. В. Зданюк виявляє низку суперечностей, серед яких [78, с. 35]: відсутність певної структури і змісту професійної компетентності викладача фізичного виховання; необхідність формування рефлексивної компетентності, викликана специфікою професійної діяльності викладача фізичного виховання; відсутність умов формування у майбутніх викладачів фізичного виховання рефлексивної компетентності; відсутність умов організації освітнього процесу, сприяючого успішному формуванню рефлексивної компетентності; неоднозначність думок з приводу застосування компетентнісного підходу у вищій освіті. Як концептуальні основи формування рефлексивної компетентності дослідник виокремлює наступні положення [78, с. 35]: процес підготовки майбутніх викладачів повинен здійснюватися на основі компетентнісно-діяльнісного підходу; основою процесу підготовки майбутніх викладачів фізичного виховання повинна стати спеціально організована педагогічна рефлексія; необхідно гармонізувати використання компетентнісно-діяльнісного і рефлексивно-діяльнісного підходів; процес формування рефлексивної компетентності повинен бути адекватний природі рефлексивної дії, володіти компетентністю в цих видах діяльності. Рефлексивна компетентність, на думку В. В. Зданюка, виступає інтегруючим компонентом у структурі професійної компетентності викладача фізичного виховання.

Професійна компетентність вчителя фізичної культури розглядається В. В. Черняковим як складний інтегративний стан його особистості, якому притаманні високий рівень теоретичної, методичної, практичної і психологічної готовності до здійснення професійно-педагогічної діяльності відповідно до кваліфікаційних вимог [231]. Важливого значення також набуває високий рівень сформованості особистісних якостей педагога та здатність до прояву ним високого рівня соціально-педагогічної активності. Науковець виокремив структуру професійної компетентності вчителя фізичної культури: соціально-педагогічна, спеціально-педагогічна, диференціально-психологічна, методична, спеціальна і аутопсихологічна компетентність. Ці компоненти значною мірою характеризують кваліфікаційний рівень вчителя фізичної культури та виступають підвалиною ефективності його педагогічної діяльності. Разом із тим важливими для здійснення педагогічної діяльності, як вважає В. В. Черняков, є комплекс професійно-педагогічних, морально-вольових, загальнолюдських якостей, теоретичних знань та професійно-педагогічних умінь що значною мірою характеризують рівень сформованості професійної компетентності вчителя фізичної культури [231].

Дослідником виявлено особливості реалізації професійної компетентності у фаховій діяльності вчителя, що реалізується шляхом соціально-педагогічної активності та проявляється у освітній, виховній, організаторській, проектувальній, пізнавальній, контролюючій, управлінській, виконавській та технічній функціях. В основу технології формування професійної компетентності засобами педагогічних ситуацій покладено аналіз, розв'язання та моделювання педагогічних ситуацій [230].

Варто зазначити, що проблемі формування професійної компетентності фахівців аграрної галузі присвятили свої дослідження вітчизняні вчені.

У дисертаційному дослідженні П. Г. Лузана [121] досліджуються основи формування навчально-пізнавальної активності студентів інженерно-технічних спеціальностей аграрних закладів вищої освіти. Автором теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено педагогічну систему цілеспрямованого формування активності студентів у навчанні. Результати впровадження авторської методики поетапного формування навчально-пізнавальної активності студентів дозволили

П. Г. Лузану дійти висновку про підвищення якості підготовки фахівців-аграрників на основі зростання рівня їх професійної компетентності та пізнавальної самостійності [121].

Результати дисертаційного дослідження І. М. Бендери [13] спрямовані на цілеспрямоване формування професійної компетентності студентів агроінженерних спеціальностей. Автором розроблено прикладні схеми самостійної роботи для окремих фахових дисциплін, освітньо-кваліфікаційних рівнів, між рівнями і для навчальнонаукових університетських центрів з агроінженерних спеціальностей. Вкрай важливим здобутком автора, в аспекті реалізації компетентнісного підходу при підготовці фахівців агротехнічних спеціальностей, є обґрунтування головних чинників ефективності самостійної роботи, зокрема: чіткий регламент всіх її видів: планування, нормування, програмування, звітність загалом та окремими елементами; створення і впровадження мотиваційних механізмів активізації освітнього процесу, внесення елементів творчості особистої зацікавленості в поточних і кінцевих результатах освіти; паспортизація освітнього процесу, всіх його складових (кадрової, матеріальної, методичної бази, соціально-побутового сектора) як форма створення інформаційного середовища для самостійного вивчення; впровадження рейтинг-оцінювання діяльності суб'єктів освітнього процесу як форми комплексного обліку педагогічних дій [14, с. 337].

Досліджуючи проблему організації самостійної роботи студентів агроінженерних спеціальностей, І. М. Бендера зазначає, що найефективнішим засобом адаптації людини до сучасного життя є освіта як організований педагогічний процес пізнання, трансляції попередніх надбань людства молодому поколінню, розвитку, спілкування і творчості [13].

Аналіз парадигмальної різноманітності наукових засад дослідження психолого-педагогічної компетентності викладача закладу вищої освіти, здійснений О. І. Гурою дозволив встановити багатогранність і багатоаспектність цього явища, методологічною основою розуміння сутності якого визначено найбільш продуктивні положення системного, синергетичного, парадигмального, аксіологічного, суб'єктного, антропологічного, діяльнісного, психосемантичного,

професіографічного, професіогенетичного й акмеологічного підходів [47, с. 25]. Відповідно до цих положень психолого-педагогічна компетентність викладача закладу вищої освіти розглядається дослідником як системна якість особистості, що визначає відповідність фахівця вимогам до професійної педагогічної діяльності у закладі вищої освіти й може бути представлена у вигляді сукупності певних підсистем; її цілісність, саме існування забезпечується взаємозв'язком і постійним обміном із зовнішнім середовищем – умовами професійної діяльності; вона має дисипативний характер і є результатом взаємодії двох складних дисипативних структур: професійної й особистісної, характеризується циклічністю – виявляється з певною періодичністю та різною комбінацією елементів; виявляється у професійній діяльності й базується на діяльнісних компонентах; виконує інтегративну функцію психіки [47, с. 25].

Феномен психолого-педагогічної компетентності викладача закладу вищої освіти у дисертаційному дослідженні О. І. Гури представлений, з одного боку, змістовими характеристиками: діяльнісними (професійні знання, вміння, навички) та особистісними (властивості, здібності й якості) компонентами, з другого – механізмами та процесами їх узагальнення і прояву [47, с. 12]. Складові психолого-педагогічної компетентності викладача набувають різного змісту відповідно до етапів його професійного становлення, що визначаються конкретними умовами професійного буття фахівця [47, с. 14].

На думку С. Є. Бухальської, ефективність розвитку педагогічної компетентності викладача значною мірою залежить від їх особистісних потреб і мотивації до професійного зростання, педагогічних та організаційно-методичних умов для удосконалення педагогічної діяльності [24, с. 8].

Досліджуючи проблему професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту, Л. П. Сущенко визначила й обґрунтувала основні періоди становлення і розвитку вітчизняної системи професійної підготовки фахівців фізичного виховання та спорту в Україні у ХХ столітті [221]. Професійна підготовка майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту розглядається вченою як процес, який відображає науково й методично обґрунтовані заходи закладів вищої освіти,

спрямованих на формування впродовж терміну навчання рівня професійної компетентності особистості, достатнього для організації фізичного виховання різних верств населення регіону й успішної праці в усіх ланках спортивного руху з урахуванням сучасних вимог ринку праці [221, с. 15].

Дослідницею розроблено й теоретично обґрунтовано концепцію і модель особистісно орієнтованої професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту у закладах вищої освіти України. Модель особистісно орієнтованої професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту слугує еталоном для оцінки ефективності особистісно орієнтованої професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту [221, с. 37] та включає три взаємопов'язані складові: професійну, особистісну і технологічну. До структури професійної складової особистісно орієнтованої професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту віднесено когнітивний, функціональний і діяльнісний компоненти. Технологічна складова відображає формування організаційно-методичних умов особистісно орієнтованої професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту (зміст, педагогічні технології, спрямовані на реалізацію особистісно орієнтованого підходу до професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту, використання комп'ютерних технологій, зокрема можливостей Інтернету) [221, с.37].

Л. П. Сущенко акцентує свою увагу на тому, що ефективна професійна підготовка майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту передбачає: [221, с.37] теоретично обґрунтовану зміну форм і методів навчання у закладах вищої освіти, які мають бути спрямовані на розвиток професійної компетентності особистості майбутнього фахівця фізичного виховання та спорту; забезпечення у процесі фізкультурної освіти можливості ознайомлення з різними напрямками діяльності майбутніх фахівців фізичного виховання, особливостями функціонування фізкультурних закладів вищої освіти в умовах соціально-економічних трансформацій суспільства; психолого-педагогічне забезпечення свідомого професійного самовизначення особистості майбутнього фахівця фізичного

виховання, можливості для її професійної само актуалізації та професійної самореалізації.

Досліджуючи проблему професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту із застосуванням інформаційних технологій, Р. В. Клопов зазначає, що такий вид професійної підготовки варто розглядати як освітній процес у вищій школі, що спрямований на формування готовності майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту до застосування інформаційних технологій в процесі навчання, майбутньої професійної діяльності, та самовдосконалення впродовж всього життя [98, с. 13]. Під готовністю майбутнього фахівця фізичного виховання і спорту до професійної діяльності із застосуванням інформаційних технологій вчений розуміє інтегративну характеристику особистості майбутнього фахівця, що характеризує результат професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту із застосуванням інформаційних технологій, який формується в процесі спеціально організованої взаємодії викладач – студент та відображає рівень сформованості професійних знань, вмінь, навичок та особистісних якостей майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту щодо використання інформаційних технологій у процесі навчання та здатності до застосування інформаційних технологій у майбутній професійній діяльності, неперервній професійній освіті, розвитку, професійному вдосконаленні [98, с. 13].

Р. В. Клопов розробив та науково обґрунтував структурно-компонентну модель професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту із застосуванням інформаційних технологій у закладах вищої освіти, яка містить складові (змістовну, інформаційно-технологічну, критеріальну та підсистему готовності), що відображають процес професійної підготовки і засоби формування високого рівня готовності до застосування інформаційних технологій у майбутній професійній діяльності з урахуванням специфіки та особливостей діяльності у галузі фізичного виховання і спорту [98, с. 11]. Дослідник визначив наступні організаційно-методичні умови застосування інформаційних технологій у професійній підготовці майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту [98, с.22]: розробка та застосування інформаційно-технологічного забезпечення процесу

інформатизації вищої фізкультурної освіти; відбір змісту, форм і методів застосування інформаційних технологій; використання електронних засобів освітнього призначення у процесі професійної підготовки; інтеграція дистанційної форми навчання в організацію освітнього процесу за очною формою навчання; створення електронних навчально-методичних комплексів дисциплін на основі інформаційних технологій.

Досліджуючи проблему професійної підготовки майбутніх фахівців з адаптивного фізичного виховання у закладах вищої освіти, Р. П. Карпюк зазначає, що такий вид професійної підготовки варто розглядати як процес, який здійснюється у закладах вищої освіти з метою підготовки кваліфікованого фахівця відповідного профілю, конкурентоспроможного на ринку праці, компетентного у створенні програм фізичного виховання людей з особливими потребами різних категорій і віку, здатного допомогти їм адаптуватися до умов навколишнього середовища, готового до постійного зростання та соціальної професійної мобільності [91, с. 12]. Під готовністю майбутнього фахівця з адаптивного фізичного виховання до професійної діяльності вчений розуміє інтегративне утворення особистості, що включає високу мотивацію вибору освітньої й професійної діяльності, професійно значущі якості особистості, сукупність професійно орієнтованих знань, умінь і навичок, а також досвід застосування засобів фізичного виховання з метою соціалізації людей з особливими потребами, покращення їх фізичних і психічних здібностей та вдосконалення функціональних можливостей.

У контексті професійної підготовки майбутніх фахівців з адаптивного фізичного виховання у закладах вищої освіти поняття «професійна компетентність майбутнього фахівця з адаптивного фізичного виховання» трактується дослідником як інтегративна характеристика ділових і особистісних якостей студента, що відображає рівень його знань, умінь і навичок, достатніх для формування індивідуального педагогічного стилю у процесі фізкультурно-оздоровчої діяльності з людьми з особливими потребами [91, с. 14].

Р. П. Карпюк зазначає, що компетентнісно орієнтована професійна підготовка майбутніх фахівців з адаптивного фізичного виховання у закладах вищої освіти має складатися з трьох рівнів [91, с. 19]: рівень вузькоспеціальної компетентності формує професійну спрямованість і систему знань, умінь і навичок, які сприяють набуттю досвіду вирішення типових професійних завдань і проблем; рівень соціально-професійної компетентності об'єднує соціальну й спеціальну компетентність і характеризує здатність індивіда ставити проблему професійної реалізації одночасно в соціальних й особистісних категоріях; рівень індивідуально-професійної компетентності спрямовується на самореалізацію майбутнього фахівця з адаптивного фізичного виховання, формування його особистої філософії й досягнення особистого успіху.

Дослідник акцентує увагу на тому, що реалізація усіх трьох рівнів у процесі підготовки фахівця в системі вищої фізкультурної освіти дозволить майбутньому фахівцеві з адаптивного фізичного виховання успішно адаптуватися до сучасного динамічного світу, бути конкурентоспроможним, постійно підвищувати рівень власної кваліфікації [91, с. 12].

Вивчаючи проблему професійної підготовки майбутніх фахівців із спортивно-оздоровчого туризму у закладах вищої освіти, А. П. Конох розробив та обґрунтував концепцію професійної підготовки майбутніх фахівців із спортивно-оздоровчого туризму та модель її реалізації, яка відображає процес професійної підготовки як цілісний і неперервний, визначає зміст, форми і методи професійної підготовки майбутніх фахівців із спортивно-оздоровчого туризму [109, с. 9]. Модель відображає процес професійної підготовки майбутніх фахівців із спортивно-оздоровчого туризму відповідно до мети, завдань, принципів, що засвідчують інтегративний підхід до професійної підготовки майбутніх фахівців із спортивно-оздоровчого туризму, оскільки вона змістом, формами й методами інтегрує як підготовку фахівців фізичної культури і спорту, так і фахівців туристичної галузі [109, с. 31].

А. П. Конох виокремив організаційно-методичні умови професійної підготовки майбутніх фахівців із спортивно-оздоровчого туризму, а саме: [109, с. 31] узгодження цілей професійної підготовки майбутніх фахівців із

спортивно-оздоровчого туризму із загальними цілями вищої фізкультурної освіти; необхідність інтегративного підходу до формування змісту, форм і методів професійної підготовки фахівців з фізичної культури і спорту та фахівців туристичної галузі; реалізація принципу наступності в змісті й організаційних формах професійної підготовки майбутніх фахівців із спортивно-оздоровчого туризму у педагогічних закладах вищої освіти; впровадження педагогічних технологій, зокрема інноваційних, спрямованих на ефективну реалізацію змісту професійної підготовки майбутніх фахівців із спортивно-оздоровчого туризму.

Перспективним напрямом розвитку професійної підготовки майбутніх фахівців із спортивно-оздоровчого туризму в Україні, на думку А. П. Коноха, є поліпшення якості професійної підготовки майбутніх фахівців, урахування інтересів особистості та її підтримка в процесі розвитку, що приведе до задоволення потреб туристичної галузі у висококваліфікованих конкурентоспроможних кадрах [109, с. 33].

Досліджуючи проблему професійно-педагогічної підготовки майбутніх викладачів фізичного виховання на засадах аксіології, Л. О. Демінська на основі теоретико-методологічного обґрунтування генези становлення та розвитку аксіології, як галузі наукового знання, аналізу базових понять дослідження, теорії і практики аксіологічного підходу до професійно-педагогічної підготовки майбутніх викладачів фізичного виховання розробила та обґрунтувала концепцію та модель професійно-педагогічної підготовки майбутніх викладачів фізичного виховання на засадах аксіології [52].

Л. О. Демінська зазначає, що професійно-педагогічної підготовки майбутніх викладачів фізичного виховання на засадах аксіології спрямована на формування аксіологічної компетентності майбутнього викладача фізичного виховання, що передбачає для викладача оволодіння, розуміння, усвідомлення та привласнення основних положень аксіології, педагогічних цінностей, професійних цінностей, вміння їх використовувати у професійній діяльності та сформованість мотивації до використання аксіологічного підходу як у педагогічному процесі, так у власному професійному розвитку та саморозвитку [51, с. 220]. Компонентами аксіологічної

компетентності майбутнього викладача фізичного виховання є: [50, с. 73] когнітивний, педагогічний, професійний та мотиваційний.

Основна мета формування аксіологічної компетентності, на думку Л. О. Демінської, полягає у підготовці такого викладача фізичного виховання, який здатний сприяти збереженню, розвитку, формуванню та відновленню фізичного, духовного та психологічного здоров'я студентів як головної цінності педагогічного процесу [51, с. 220]. Ця мета передбачає не тільки оволодіння відповідними знаннями та вміннями, але й глибоке розуміння та усвідомлення цінностей педагогічної діяльності, їх привласнення і перетворення на норму власної професійної та повсякденної діяльності у взаємодії зі студентами.

Сформована аксіологічна компетентність, як вважає Л. О. Демінська, дозволить майбутньому викладачу фізичного виховання [51, с. 211]: оволодіти знаннями, зрозуміти та усвідомити поняття цінностей та систем цінностей, важливість формування аксіологічної спрямованості особистості, важливість формування ціннісних орієнтацій студентів та використання аксіологічного підходу в професійній діяльності; вміти та привласнити принципи гуманізму, толерантності та етики викладача фізичного виховання; зуміти використовувати методи діагностики стану фізичного, духовного та психологічного здоров'я студентів; зуміти використовувати засоби фізичного виховання для збереження, формування, розвитку та відновлення фізичного, духовного та психологічного здоров'я студентів; привласнити творчий підхід до педагогічного процесу; привласнити інтерес, сенс, норми, ідеал та потреби до використання аксіологічного підходу в педагогічному процесі та для власного професійного розвитку та саморозвитку.

Л. О. Демінська робить висновок, що специфічність формування аксіологічної компетентності майбутніх викладачів фізичного виховання полягає у тому, що викладач повинен мати не тільки розвинену когнітивну й процесуально-діяльнісну складові компетентності, не тільки сформовану мотивацію на таку діяльність, але й глибоко усвідомлювати й привласнити системи цінностей, спрямовані на збереження здоров'я та особистості студента [51, с. 221].

Пріоритетним завданням вищої фізкультурної освіти, на думку Г. О. Остапенко, є підготовка майбутніх учителів фізичної культури до професійної діяльності, пов'язаної зі збереженням і зміцненням здоров'я школярів. Дослідниця розробила та обґрунтувала організаційно-педагогічні засади формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації здоров'язбережувального освітнього середовища загальноосвітньої школи, які включають [149, с. 5]: структуру готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації здоров'язбережувального освітнього середовища загальноосвітньої школи (мотиваційний, когнітивний, процесуальний та рефлексивний компоненти); організаційно-педагогічну модель (утворена трьома взаємопов'язаними блоками: концептуальним, організаційно-технологічним і критеріально-оцінювальним) та організаційно-педагогічні умови формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації здоров'язбережувального освітнього середовища загальноосвітньої школи (модернізація змісту, форм і методів професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури у закладах вищої освіти; спрямованість педагогічної взаємодії викладачів і студентів на розвиток пізнавального потенціалу та життєвої перспективи майбутніх викладачів фізичного виховання; залучення студентів до практично орієнтованої, соціально значущої діяльності щодо зміцнення та збереження здоров'я студентів); діагностичний інструментарій педагогічного оцінювання рівнів сформованості готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації здоров'язбережувального освітнього середовища загальноосвітньої школи.

Готовність майбутніх учителів фізичної культури до організації здоров'язбережувального освітнього середовища загальноосвітньої школи розглядається Г. О. Остапенко як інтегративне утворення особистості, що являє собою єдність ціннісного ставлення до оздоровчої діяльності в освітньому просторі та професійні знання, вміння та навички щодо зміцнення та збереження здоров'я учнів для їх гармонійного, інтелектуального, фізичного, психічного та духовного розвитку [149, с. 7].

Професійна підготовка студентів факультетів фізичного виховання, на думку О. П. Панасюка, забезпечується діалектичною обумовленістю поетапної системи контролю і модульно-рейтингової технології навчання, які спрямовані на фахову та професійну підготовку особистості та передбачають такі аспекти: [153, с. 10] формування професійних оцінних навичок у студентів; поетапну систему контролю, яка спрямована на виявлення рівня інноваційних знань, умінь у професійній діяльності; комп'ютерні програми навчання; рейтинговий облік знань студентів факультетів фізичного виховання; методики навчаючої і контролюючої діяльності за типом «викладач – студент».

О. П. Панасюк зазначає, що основним завданням пізнавальної діяльності є посилення акценту для сприйняття інформації про моральні цінності особистості, підготовку майбутніх викладачів фізичного виховання до активної творчої участі у пізнавальному процесі, що сприятиме формуванню позитивних рис у майбутніх викладачів, утвердження у їх свідомості професійних знань [153, с. 14]. Саме впровадження технології формування моральних цінностей у майбутніх викладачів фізичного виховання створює умови для засвоєння у них мотиваційного, інформаційного, процесуально-діяльнісного, рефлексивного компонентів, готовності у пізнанні ними професійного мислення. Дослідник визначив організаційно-педагогічні умови забезпечення ефективності пізнавальної діяльності у професійній підготовці майбутніх викладачів фізичного виховання, серед яких: [153, с. 15] наявність сучасної технології навчання особистості; підготовленість викладачів фізичного виховання до ефективної організації усіх видів пізнавальної діяльності, сучасного цілеспрямованого науково-методичного забезпечення рефлексії моральних цінностей; залучення студентів до реалізації навчально-пізнавальної діяльності через самоврядування та організацію комплексних форм позааудиторної роботи, що впливає на засвоєння ефективного змісту моральних цінностей.

Вивчаючи проблему формування позитивного ставлення до фізичного виховання студентів технічного університету, С. Ю. Путров зазначає, що формування нової парадигми сучасної інженерної освіти зумовлює спрямування

фізичного виховання в освітньому просторі технічного закладу вищої освіти на його створення (інфраструктури фізичної культури), що сприяє об'єднанню студентського активу, залученню із студентського середовища волонтерів, які беруть участь в організації масових фізкультурних заходів [193, с. 9].

Формування позитивного ставлення до фізичного виховання студентів технічного університету розглядається науковцем як спеціально організований освітній процес фізичного вдосконалення й оздоровлення майбутніх фахівців у технічному закладі вищої освіти, який базується на системі послідовних педагогічних впливів на мотиваційну, інтелектуально-змістову, емоційну та діяльнісну сферу студентів і забезпечує їх професійний, соціокультурний і фізичний розвиток [193, с. 10].

С. Ю. Путров розробив та теоретично обґрунтував педагогічні умови формування позитивного ставлення до фізичного виховання студентів технічного університету, до яких віднесено необхідність розвитку особистості студента технічного університету з урахуванням специфіки майбутньої професійної діяльності [193, с. 18]: розвиток суб'єктної позиції студента в освітній діяльності; підвищення рівня самосвідомості й відповідальності особистості студента; акмеологічна орієнтація особистості студента; індивідуально-творчий розвиток особистості студента; необхідність забезпечення суб'єкт-суб'єктної взаємодії викладача фізичного виховання та студентів технічного університету: забезпечення індивідуального підходу та толерантного ставлення до студентів; використання сучасних інноваційних технологій; використання методів стимулювання студентів до занять з фізичного виховання; необхідність функціонування освітнього середовища технічного університету: створення інноваційного освітнього простору технічного університету; матеріально-технічне забезпечення процесу фізичного виховання.

Особливого значення для нашого дослідження становлять наукові розвідки Р. В. Клопова, який вивчаючи проблеми професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту, обґрунтував структурно-компонентну модель такої підготовки, яка містить мотиваційний, процесуально-діяльнісний та інформаційно-

компетентнісний компоненти [97]. Так, інформаційно-компетентнісний компонент відображає рівень оволодіння студентами навичок застосування інформаційних технологій у процесі навчання, а також динаміку зміни рівня готовності майбутнього фахівця фізичного виховання і спорту до застосування інформаційних технологій у майбутній професійній діяльності й неперервній освіті. Основним завданням інформаційно-компетентнісної складової є постійний та систематичний контроль за рівнем сформованості готовності майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту до застосування інформаційних технологій під час їх професійної підготовки [97, с. 256–259].

Експерти ЮНЕСКО вважають, що для відповідності кваліфікації працівників до рівня інформаційного суспільства, необхідне впровадження в освітній процес «електронного навчання», що орієнтує студентів на новий стиль освіти та сприяє розвитку їх умінь та навичок для подальшого навчання впродовж усього життя.

Поруч з тим інформатизація галузі фізичної культури і спорту може реалізовуватися завдяки трактуванню низки керівних положень [75]: формуванні національної інфраструктури інформатизації; інформатизації процесів соціально-економічного розвитку; інформатизація науки, освіти й культури.

У змісті Указу Президента України «Про Національну доктрину розвитку освіти» зазначається, що стан справ у галузі освіти не повною мірою задовольняє потреби особистості, суспільства й держави. Зазначено, що темпи глобалізації, зміна технологій, перехід до постіндустріального, інформаційного суспільства формують потребу в радикальній модернізації галузі, ставлять перед державою, суспільством завдання забезпечити пріоритетність розвитку освіти та науки, першочерговість розв'язання їх нагальних проблем у нових умовах. Це дозволяє стверджувати, що ці актуальні проблеми освіти, у цілому, притаманні й окремим її складовим, зокрема фізичному вихованню і спорту.

Отже, на основі аналізу сучасних наукових досліджень проблеми розвитку педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання у педагогічній теорії можемо зробити висновок, що в галузі фізкультурної освіти педагогічна компетентність фахівців фізичного виховання та спорту розглядається як

інтегрована особистісна якість особистості, досягнута в освітньому процесі закладу вищої освіти, яка характеризується сукупністю знань, умінь, навичок, особистісних якостей майбутніх учителів фізичної культури та розвивається у процесі їх професійної діяльності. Ефективність розвитку педагогічної компетентності викладача фізичного виховання залежить від його особистісних потреб і мотивації до професійного зростання, педагогічних та організаційно-методичних умов для удосконалення професійно-педагогічної діяльності.

Проблема розвитку педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання досліджувалася у педагогічній теорії за такими напрямками: підготовка фахівців, які можуть здійснювати діяльність у політкультурному середовищі; визначено структурні компоненти, а також критерії педагогічної компетентності; виокремлено організаційно-педагогічні умови формування професійної компетентності; визначено інтегративні характеристики особистісних і професійних якостей студентів закладів вищої освіти; обґрунтовано модель здоров'язбережувальної компетентності закладу вищої освіти. Проведений нами аналіз психолого-педагогічної літератури дає підставу стверджувати, що не існує єдиного погляду на розуміння професійної підготовки. Проте деякі вчені наголошують на тому, що такі характеристики недостатньо увиразнюють специфіку професійної підготовки викладачів фізичного виховання й вважають доцільним розглядати її як систему організаційних і педагогічних заходів, які забезпечують формування в особистості професійної спрямованості знань, умінь, навичок і професійної готовності до певної діяльності.

Варто зазначити, що у сучасних вітчизняних наукових дослідженнях недостатньо висвітлено проблему розвитку педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання.

Отже, розвиток педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання в системі методичної роботи буде результативним за дотримання таких педагогічних умов: розвитку мотивації, створення емоційно-позитивної атмосфери; використання різнобічного впливу фізичного виховання на особистість;

забезпечення зразків креативної поведінки; організація колективної творчої діяльності.

1.3 Характеристика системи методичної роботи аграрного університету

Провідною метою удосконалення вищої освіти в Україні є досягнення принципово нового рівня якості підготовки випускника вищої школи. Сьогодні науковці, практики, роботодавці занепокоєні занадто підвищеним обсягом знань, які отримують студенти, та відсутністю практичних умінь та навичок у випускників закладів вищої освіти керуватися отриманими знаннями, застосовувати їх на практиці. Вирішення цих завдань значною мірою залежить від науково педагогічних працівників – викладачів, які безпосередньо забезпечують успіх закладів вищої освіти у підготовці майбутніх фахівців. Крім того, виконати сучасні вимоги до організації освітнього процесу у вищій школі, що спрямовані на підвищення якості підготовки фахівця з вищою освітою, здатний лише викладач із сформованою педагогічною компетентністю.

Г. О. Козлакова виділила такі принципи і цілі аграрної освіти в Україні: забезпечення підготовки фахівців, які вироблятимуть конкурентоспроможні товари для внутрішнього і зовнішнього ринків; забезпечення зв'язку при підготовці управлінських кадрів із сучасним характером взаємовідносин у сфері сільськогосподарського виробництва; диференційована підготовка фахівців агросфери за змістом і термінами навчання незалежно від характеру майбутньої діяльності; комп'ютерна грамотність; формування потреби в безперервному оновленні знань, умінь і навичок [102].

Професійну підготовку фахівців аграрної галузі в Україні здійснюють у закладах вищої освіти, серед них особливе місце займають аграрні заклади вищої освіти, які випускають фахівців аграрного профілю, головними завданнями яких є підготовка кваліфікованих кадрів з високим рівнем сформованості фахових знань, умінь і навичок, творчого мислення, життєвих цінностей. Саме професійні

кваліфікаційні вимоги щодо випускників аграрних закладів вищої освіти визначаються галузевими стандартами вищої освіти України як перелік умінь і навичок розв'язання завдань професійної діяльності [158, с. 5].

Аграрна освіта завжди орієнтується на товаровиробника, саме тому при дослідженні проблеми аграрної освіти приділяється значна увага щодо потреби у фахівцях певних напрямів і спеціальностей, вимоги до змісту освітніх програм, знань і умінь конкретних фахівців, їх практичної підготовленості до виконання посадових обов'язків [170].

На сьогодні здійснюються заходи щодо удосконалення та оптимізації державної підтримки аграрної галузі, розбудови інфраструктури аграрного товарного ринку. Все це має сприяти розвитку сільських територій, створенню нових робочих місць, залученню інвестицій [150].

Аграрні заклади вищої освіти мають виступати як драйвери інновацій, як фактори розвитку регіону (вплив на зайнятість, розвиток місцевого бізнесу, особливо малого, які можуть супроводжуватися навчальним закладом, сприяти розвитку місцевої громади) [150].

Визначенню проблеми професійної підготовки фахівців для агропромислового комплексу розглядаються в дослідженнях І. М. Бендери [13], В. І. Дуганця [66], Т. Д. Іщенко [86].

Вченими встановлено, що здоров'я людини на 20% залежить від стану довкілля. Інтенсивний розвиток промисловості, хімізація сільського господарства приводять до накопичення у довкіллі великої кількості токсичних для організму людини сполук, які надходять в організм людини з їжею, водою та повітрям [79].

Забруднення атмосферного повітря обумовлено в першу чергу тим, що забруднюючі речовини з атмосферного повітря мають найбільш широке розповсюдження та попадають у різні середовища [205].

Вплив багатьох забруднювачів на здоров'я може компонуватися з іншими чинниками (паління, алкоголь, економічні негаразди). Ця негативна дія на здоров'я не завжди достатньо вивчена, але на сьогодні не існує сумнівів у тому, що

забруднювачі середовища можуть підвищувати кількість захворювань, а також погіршувати самопочуття [205].

Сфера застосування продуктів, які містять генномодифіковані організми з року в рік зростає, що вимагає створення національних і міжнародних систем біобезпеки в роботі з генетично модифікованими організмами з метою запобігання їх неконтрольованого розповсюдження та використання. Генетично модифіковані організми ще недостатньо вивчені в плані взаємодії з іншими природними екосистемами, тому потенційно можуть бути небезпечними для біосфери Землі й здоров'я людини [10, с. 38].

Таким чином Україна втрачатиме свою унікальність як виробник чистої натуральної продукції. У сільськогосподарському виробництві, використання одних речовин призводить до необхідності застосування інших, таких як емульгатори, стабілізатори, консерванти, тощо [201].

Тому правильне харчування, раціональний режим праці і відпочинку необхідний елемент здорового способу життя. При правильному і суворо дотримуваному режимі виробляється чіткий і необхідний ритм функціонування організму, який створює оптимальні умови для роботи та відпочинку і тим самим сприяє зміцненню здоров'я, поліпшенню працездатності і підвищенню продуктивності праці.

Особливу тривогу викликає низький рівень залучення населення України до занять фізичною культурою і спортом. Так, лише кожен п'ятий хлопець чи дівчина шкільного віку та кожен десятий студент чи студентка мають достатній рівень рухової активності оздоровчої спрямованості, що є одним із найнижчих показників у Європі [180].

Метою освітнього процесу з фізичного виховання в аграрному університеті є створення умов для розвитку фізичних якостей студентів, допомога у пробудженні інтересу до самоосвіти, у придбанні стійкої потреби в творчому мисленні, у виборі практичної основи для самореалізації, формуванні у студентів навичок самостійної роботи. Особливістю підготовки студентів аграрного університету є не тільки залучення їх до здорового способу життя а й мотивація щодо професійної діяльності

в контексті забезпечення здоров'я людини через застосування здоров'язбережувальних технологій в аграрній галузі. Співробітництво України з іншими країнами щодо професійної підготовки фахівців аграрної галузі та сільського розвитку створює можливість для спільних проєктів, які можна використовувати для організації сільського виробництва, а також стосується професійної підготовки фахівців аграрної галузі: перевірка існуючої структури навчання, яка охоплює питання навколишнього середовища і впливу сільського господарства на навколишнє середовище; визначення нових знань, навичок і кваліфікацій фахівців для процесу виробництва сільськогосподарських продуктів без використання генетично модифікованих організмів і шляхи його покращення.

Здоров'я населення значною мірою формується під дією екологічних чинників, сила впливу яких останні роки має тенденцію до зростання. Розвиток науки, технологічний прогрес та впровадження науково-технічних розробок у виробництво, окрім суспільних благ, створює також певні загрози для людства. Вони пов'язані з появою нових забруднювачів довкілля, збільшенням кількості шкідливих викидів, зростанням навантаження на екосистему тощо [44, с. 203].

Здоров'язбережувальна діяльність викладачів фізичного виховання потребує комплексного підходу. Соціально-економічні перетворення в Україні, глобальна екологічна криза актуалізували проблему збереження фізичного, психічного, духовного і соціального здоров'я населення країни. В умовах загострення оздоровчих і демографічних проблем суспільства виникла негальна необхідність у відродженні природних підходів до вирішення проблем здоров'я людини, важливу роль у впровадженні яких відіграють викладачі фізичного виховання. Необхідність професійної підготовки майбутніх фахівців аграрної галузі, готових до здійснення здоров'язбережувальної діяльності, визначена пріоритетними напрямками їх роботи, до яких належить діяльність з відновлення здоров'я, загального оздоровлення та покращення якості життя людини за допомогою засобів фізичної культури.

Підготовка майбутніх фахівців аграріїв до здоров'язбережувальної діяльності розглядається як цілеспрямований процес набуття студентами здатності здійснювати на всіх етапах – від планування до реалізації – професійно організовану

діяльність щодо відновлення, зміцнення та збереження здоров'я різних соціально-демографічних груп.

Як стверджує М. В. Козуб, що готовність викладача фізичного виховання до здійснення здоров'язбережувальної діяльності розуміється як інтегративне утворення особистості, що має системну організацію, складну, багаторівневу структуру і виступає як цілісна взаємодія і взаємопроникнення фізичного, мотиваційного, когнітивного, розвивально-виховного і комунікативного компонентів, ступінь сформованості яких визначає здоров'язбережувальний характер і логіку організації та здійснення педагогічної діяльності, потреба та спрямованість професійно-особистісного зростання майбутнього фахівця аграрної галузі [103].

Здоров'язбережувальна діяльність розглядається як специфічна форма людської активності, яка спрямована на формування здорового способу життя і забезпечує повне біосоціальне функціонування індивіда, його фізичну й інтелектуальну працездатність, достатню адаптацію до природних впливів і мінливості зовнішнього середовища. Вважаємо, що створення здоров'язбережувального середовища можливе лише тоді, коли викладачі мають особистісну спрямованість на збереження здоров'я студентів, що залежить від пріоритетності вибору оздоровчої діяльності в здійсненні освітньої роботи, на чому наголошує О. Л. Богініч [18, с. 191].

Право громадянина на охорону здоров'я закріплено у Конституції України, але не існує відповідальності за легковажність, що веде до втрати здоров'я. Здоров'я населення - це значний внесок в економічний розвиток держави. Держава не може розвиватися при поганому стані здоров'я населення.

Становище, що склалося, потребує не тільки змін у аграрній галузі, а й змін у професійній підготовці студентів аграрних спеціальностей. Формування у них екологічної свідомості щодо їх майбутньої професійної діяльності набуває великого значення. На вирішення проблеми можна сподіватися тільки за умови щоб охорона здоров'я стала предметом всебічно обґрунтованої політики у всіх галузях діяльності людини.

Щодо професійної підготовки фахівців аграрної галузі у контексті регіональних потреб забезпечення якості сільськогосподарської продукції та захисту навколишнього середовища, то така тенденція спрямована на збереження навколишнього та природного середовища, природних ресурсів, впровадження технологій органічного сільського господарства, наука та професійна підготовка фахівців для аграрної галузі щодо навколишнього середовища, виробництво органічних добрив, сертифікація органічної продукції, стандартизація, вплив сільського господарства на навколишнє середовище, виробництво сільськогосподарської продукції без використання агрохімії.

Оптимальність створення здоров'язбережувального середовища у аграрних закладах вищої освіти залежить також і від комплексного застосування всіх оздоровчих заходів, що є складовими компонентів здоров'язбережувального середовища з обов'язковим урахуванням особистісно-орієнтованого підходу до кожного студента. Зміцненню здоров'я студентів, нащо спрямоване здоров'язбережувальне середовище, сприяє застосування викладачами не тільки традиційних оздоровчих заходів, але й нетрадиційних – сучасних оздоровчих технологій, обираючи тільки ті, які містять у собі оздоровчу спрямованість. Тільки так можна створити здоров'язбережувальне середовище в закладі вищої аграрної освіти.

На наш же погляд здоров'язбережувальне середовище під час навчання у закладі вищої освіти – це педагогічний процес формування, збереження, зміцнення і покращення здоров'я, спрямований на підвищення інтелектуальної і фізичної дієздатності засобами фізичної культури і спорту та виховання мотиваційних здібностей у студентства щодо свого фізичного самовдосконалення [184].

На нашу думку, формування здорового способу життя у студентів аграрних закладів вищої освіти викликана зростанням навантажень на організм особистості у зв'язку з ускладненням суспільного життя, збільшенням ризиків техногенного, екологічного та психологічного характеру. Люди, які ведуть здоровий спосіб життя, відрізняються високою духовністю, дотримуються правил безпеки праці, залишаються здоровими і активними до глибокої старості, навіть якщо вони

проживають в екологічно забруднених регіонах, у великих індустріальних містах чи працюють на «шкідливому» виробництві. Здоров'я людини значною мірою залежить від умов життя і праці, що визначаються політичним устроєм і рівнем соціально-економічного розвитку держави, а також від екологічних і географічних чинників навколишнього середовища. Головним же чином воно залежить від способу життя людини, її духовності, світогляду, ставлення до власного здоров'я та до інших людей і природи. Таким чином основними пріоритетами які передбачають нормативи здорового способу життя є: здоровий психологічний мікроклімат та установка особистості на довгу тривалість життя.

Важливою умовою функціонування методичної системи фізичного виховання в умовах сучасного закладу вищої освіти є професійне вміння викладачів реалізувати системний підхід, який покликаний забезпечити єдність інтересів всіх суб'єктів фізкультурно-оздоровчого процесу. На скільки цей процес буде ефективним багато залежить від викладача, його компетентності та ролі в цьому процесі. Інноваційна спрямованість його роботи полягає в умінні впровадження змісту методичної системи у практичну діяльність. Вона визначається критеріями педагогічних інновацій, до яких належать: новизна, оптимальність, результативність, ефективність та можливість застосування апробованого досвіду у роботі зі студентською молоддю [40]. Значною мірою здоров'язбережувальна діяльність викладача фізичного виховання залежить від рівня сформованості педагогічної компетентності.

Педагогічна компетентність є результатом освіти та самоосвіти, а також розвитку та саморозвитку викладача. Незалежно від профілю освітнього закладу розвиток педагогічної компетентності викладача є показником готовності викладача до здійснення ним педагогічної діяльності, проявом найвищої форми педагогічної майстерності та особистим надбанням.

Сформованість педагогічної компетентності викладача фізичного виховання в аграрному університеті є самокерованим процесом, для якого на кафедрі фізичного виховання створено сприятливі педагогічні умови. Педагогічна компетентність формується у сукупності ключових компетенцій особистості, які складають

професійно-особистісну основу діяльності. Педагогічна компетентність викладача фізичного виховання передбачає оволодіння навичками: адекватної самооцінки свого рівня розвитку педагогічної компетентності, викладацької майстерності й професійної самосвідомості, індивідуального стилю діяльності та акмеологічного розвитку; визначення відповідності своїх якостей вимогам суспільства, специфіки аграрного закладу вищої освіти, посади [85].

Педагогічна освіта є базовою для будь-якого фахівця, причетного до освіти, виховання, розвитку та соціалізації людини. Рівень педагогічної освіти визначає ефективність у вирішенні професійних завдань вихователя, вчителя, викладача закладу вищої освіти і системи освіти дорослих. Підготовка та підвищення кваліфікації науково-педагогічних і педагогічних працівників розглядається у цьому контексті як важлива передумова, що забезпечує проведення модернізації освіти на основі осмислення національного і зарубіжного досвіду [185].

Показниками педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання в системі методичної роботи виступають: високий рівень практичних знань, професійних методик, прийомів професійного мислення, способів професійної самосвідомості, сформований індивідуальний стиль професійної педагогічної діяльності.

Педагогічну діяльність в аграрних закладах вищої освіти здійснюють викладачі, які не завжди мають вищу педагогічну освіту. Серед випускників аграрних закладів вищої освіти немає фахівців які б мали вищу педагогічну освіту, а тому викладачі мають недостатні знання психолого-педагогічних та методичних знань які б розкривали психолого-педагогічні та інші знання стосовно людини та її здоров'я. Викладачі фізичного виховання аграрного університету є тією професійною групою, яка вирішує надзвичайно важливі завдання щодо прилучення молоді до здорового способу життя, організації здоров'язбережувального середовища в університеті, формування готовності у майбутніх фахівців-аграріїв до професійної діяльності на засадах ціннісного ставлення до здоров'я населення України.

Педагогічна компетентність забезпечує результативність і якість педагогічної діяльності викладача; гармонізацію науково-наочних і світоглядно-методологічних, дидактичних і психологічних знань; уміння організувати освітній процес як педагогічну взаємодію, направлену на розвиток особи студентів; готовність до творчого пошуку, саморозвитку, засвоєння і впровадження нових інформаційних технологій; високі моральні якості, фізичний і психологічний стани здоров'я, що дають можливість виконувати службові обов'язки.

Щоб посилити процес освіти упродовж життя, який відповідав би потребам особистості й суспільства необхідно, щоб людина мала потребу у постійному розвитку власної особистості. Створення умов для всебічного гармонійного розвитку незалежно від віку, попередньо здобутої професії. Саме в цьому велику роль відіграє система методичної роботи університету. Йдеться не лише про компенсацію недоліків базової освіти та прискорення професійної адаптації викладачів до умов і потреб необхідних для викладання дисципліни. Це все вирішується за допомогою підвищення кваліфікації та перепідготовки кадрів без відриву від виробництва. Розвиток неперервної освіти дозволяє створювати умови для формування гнучких освітніх траєкторій і вирівнювання доступу до якісної освіти на всіх рівнях освітньої системи, забезпечує набір освітніх послуг, що відповідають динамічному розвитку потреб особистості, суспільства, економіки [89].

Сучасна неперервна освіта має діяти як єдиний комплекс на основі субординації всіх ланок освіти, взаємозв'язку та координації її установ, що постійно розвивається й надає кожній людині можливість підключитися до освітнього процесу на будь-якому етапі життя. Це забезпечується, насамперед, наступністю всіх структурних елементів системи на основі затверджених єдиних освітніх стандартів, взаємним доповненням різних форм навчання [115, с. 75].

Освіта упродовж життя – цілеспрямований процес розвитку і виховання особистості шляхом реалізації освітніх програм та послуг, здійснення освітньо-інформаційної діяльності в межах та поза межами загальної середньої, професійно-технічної, вищої та післядипломної освіти. Формальна освіта спрямована на

одержання або зміну освітнього рівня та кваліфікації в закладах та установах освіти згідно з визначеними освітньо-професійними програмами і терміном навчання, заходами державної атестації, що підтверджуються отриманням відповідних документів про освіту. Натомість інформальна освіта – зовні не організована, тобто неофіційна, само організована освіта (самоосвіта) [41, с. 14].

Згідно з Законом України «Про вищу освіту» (2014 р) неперервна освіта в Україні реалізується через: забезпечення наступності змісту та координації освітньої діяльності на різних ступенях освіти; формування потреби і здатності до самонавчання відповідно до інтелектуальних можливостей особистості; оптимізацію системи перепідготовки і підвищення кваліфікації; створення інтегрованих навчальних планів та програм; зв'язок між середньою загальноосвітньою, професійно-технічною, вищою школою та закладами післядипломної освіти [74].

Неперервна освіта розглядається як явище індивідуальне в часі, у темпі і спрямованості, вона надає кожному можливості реалізації власних програм її здобуття; цілісна педагогічна система, до якої належать різноманітні засоби, форми набуття і розширення загальної освіти, професійної компетентності, становлення духовної й соціальної зрілості людини [202].

Ми поділяємо думку, що особливістю розвитку педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання в системі методичної роботи аграрного університету є: складність об'єкта діяльності, що постійно розвивається, змінюється; чисельність функцій, які виконують викладачі; необхідність розвитку умов для розвитку особистості студента через організацію особистісно-розвивального середовища; постійне розв'язання протиріччя між індивідуальними потребами особистості та вимогами нового соціального інституту; розрахунок педагогічної діяльності на тривалий проміжуток часу та складність фіксування її результатів; різноманітність засобів здійснення педагогічної діяльності; наявність багатовекторних впливів на студента; варіативність діяльності; урахування менталітету студентів тощо [235].

Як зазначають С. О. Сисоєва, І. В. Соколова, неперервна професійна освіта виконує ряд важливих функцій [209]: соціокультурну, розвивальну (задоволення і

розвиток духовних запитів особистості, створення умов для її постійного творчого зростання); загальноосвітню, компенсуючу (усунення прогалин у базовій освіті, її доповнення новими знаннями, що з'являються в умовах інформаційно-технологічної революції); адаптивну (гнучка професійна підготовка, перепідготовка і підвищення кваліфікації з метою оновлення професійного досвіду, здобуття іншого фаху в умовах постійних змін на виробництві, розвитку теле і радіокомунікацій, комп'ютерного доступу до інформаційних банків даних тощо); економічну (задоволення потреб держави, регіонів, різних галузей промисловості, сільського господарства і сфери послуг у конкурентоспроможних фахівців, підготовлених до впровадження новітніх технологій, техніки тощо).

Отже, головна ідея неперервності освіти полягає у створенні для кожної людини можливостей отримання і поповнення знань, розвитку, удосконалення, самореалізації протягом усього життя [58].

Діяльність викладача фізичного виховання, як стверджує Л. П. Сущенко, багатогранна і вимагає від людини глибоких знань, високої моральної культури, чітко вираженої професійної спрямованості, розуміння теорії і практики навчання і виховання [120].

Професійна підготовка викладачів фізичного виховання аграрного закладу вищої освіти спирається на створенні нових фізкультурно-оздоровчих технологій, які забезпечили б можливість постійно активізувати інтерес студентів до занять фізичними вправами, дотримання здорового способу життя, поповнення знань про шляхи збереження і зміцнення свого здоров'я [40].

Перед викладачами фізичного виховання аграрних закладів вищої освіти стоїть завдання впровадження в освітній процес здорового способу життя. Потреба у фізичному самовдосконаленні буде формуватися у студентів тим успішніше, чим вищим є освітній рівень, чим більш сформована особистість. Тому викладачам фізичного виховання необхідно більше уваги приділяти освітній роботі зі студентами як одному із засобів, що сприяє формуванню знань про здоровий спосіб життя, вибору засобів поліпшення здоров'я, профілактики захворювань,

забезпечення високого рівня фізичного розвитку, зменшення негативного впливу несприятливих екологічних чинників та шкідливих звичок [225, с. 42].

Формування особистості майбутнього фахівця аграрного профілю значною мірою залежить від викладачів, які викладають в аграрному закладі вищої освіти, їхньої педагогічної компетентності. Тому важливого значення набуває створення у методичній системі закладу вищої аграрної освіти сприятливих організаційно-педагогічних умов розвитку педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання в системі методичної роботи аграрного університету. Такими умовами є: сприятливий соціально-психологічний клімат у педагогічному колективі; потреба і мотивація до саморозвитку, та підвищенню кваліфікації; активізація педагогічної діяльності з метою самовдосконалення; професійний інтерес до обраного фаху.

Необхідність розвитку педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання в системі методичної роботи аграрного університету підсилюється й тим, що викладачі фізичного виховання, які працюють в аграрних університетах, професійно впливають на формування у студентів необхідних якостей, мотивації до здорового способу життя та подальшої здоров'язбережувальної професійної діяльності.

У самоосвітній діяльності викладачі розширюють свою педагогічну компетентність, формують свій індивідуальний стиль педагогічної діяльності, критично відносяться до свого власного педагогічного досвіду.

Саме тому розвиток педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання в системі методичної роботи має поєднуватися з самоосвітою, самовдосконаленням.

Від рівня педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання залежить ефективність проведення занять з фізичного виховання. Педагогічна компетентність викладачів фізичного виховання дозволяє вміння підібрати відповідно до мети методи у процесі проведення практичних занять та занять з групами спортивного вдосконалення з використанням колективної, групової та індивідуальної форм навчально-пізнавальної діяльності студентів; вміння підібрати

методи для вирішення проблемних ситуацій, вирішення психологічних, педагогічних та проблемно-навчальних завдань.

Таким чином для ефективного формування педагогічної компетентності у викладачів фізичного виховання аграрного університету необхідно використовувати інтегративний підхід який дав можливість чітко виділити складові педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання.

Метою формування педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання в системі методичної роботи є забезпечення належної професійної підготовки випускника аграрного університету в умовах ступеневої освіти та його конкурентоздатності. Відповідно до мети конкретизовано основні завдання формування педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання до яких можна віднести: забезпечення оволодіння технологіями самоорганізації та самоактуалізації; створення умов для становлення професійної культури майбутнього спеціаліста; формування професійної мобільності студентів університету; організація методичної підтримки студентів; формування соціальної активності на основі особистісних якостей та соціальних умінь особистості.

Професійно-педагогічна підготовка викладачів фізичного виховання в системі методичної роботи аграрного університету ґрунтується на таких принципах: загальнопедагогічних, фізичного виховання та аксіологічних.

До основних загальнопедагогічних принципів професійно-педагогічної підготовки викладачів фізичного виховання в системі методичної роботи аграрного університету відносимо: актуальність, науковість, системність, комплексність, єдність теорії і практики, інтегрованість, послідовність, наступність, безперервність, конкретність, індивідуальність, оперативність, гнучкість і мобільність, творчість, удосконалення, самореалізація та самоствердження.

Розглянемо кожен з цих принципів: актуальність – керуючись цим принципом, викладачі відбирають з усіх інформаційних повідомлень тільки ті, які явно вписуються в досліджувану на практичному занятті тему і при цьому перевірені практикою і науково усталені факти і теорії. Як наслідок, значна частина інформації проходить за межами заняття, хоча вона потребує серйозного спільного обговорення

студентом та викладачем. Виникає протиріччя між традиційним розумінням дидактичного принципу актуальності і цілями медіа освіти [71]. Науковість – цей принцип передбачає розкриття причино-наслідкових зв'язків явищ, процесів, подій, включення в засоби навчання науково перевірених знань, які відповідають сучасному рівню розвитку науки. Він реалізується в змісті навчального матеріалу, зафіксованому в освітніх програмах і підручниках [230]; системність – різноманіття зв'язків усередині складного об'єкта об'єднується в одну теоретичну схему, в основі якої лежить єдність і взаємозв'язок цілей [224].

Я. А. Коменський наголошував на тому, що: «Всі знання повинні розташовуватись таким чином, щоб наступне завжди засновувалось на попередньому, а попереднє закріплювалось наступним» [105]; комплексність – це єдність цілей, завдань, змісту, методів і форм виховання. Комплексний підхід до виховання виконує одночасно декілька функцій: орієнтує побудову системи виховання на цілісну особистість, а не на окремі її якості; сприяє всебічному розвитку особистості, який є результатом комплексного вирішення виховних завдань; сприяє ефективності виховання: одночасне вирішення не однієї, а декількох виховних завдань, природно, піднімає його результативність [133]. Комплексна форма навчання під час структурування змісту навчання – поєднання лекційних, семінарських і лабораторно-практичних занять та педагогічної практики. У такому разі складається циклова система вивчення педагогіки в процесі лекційних, семінарських і лабораторно-практичних занять, а також досягається органічний зв'язок навчальних занять та педагогічної практики [117].

Єдність теорії і практики – зв'язок теорії і практики складний і різнобічний. Виконуючи практичні завдання перед вивченням теоретичного матеріалу, студенти переконуються в необхідності оволодіння певними знаннями, без яких неможливо вирішити поставлені завдання. Виконання практичних завдань на основі засвоєння теоретичного матеріалу переконує студентів у достовірності засвоєного, формує переконання, уміння застосовувати теоретичні знання на практиці [133]. Інтегрованість – це якість, що характеризує сумісність різних елементів освітньої системи для досягнення загальних цілей. Наприклад, для формування

загальнонаукового світогляду необхідно використовувати інтеграцію таких предметів, як фізика, хімія й біологія [49, с. 15].

Принцип послідовності (та системності) навчання стосується як змістового, так і процесуального компонентів освітнього процесу, тобто визначає його логіку і послідовність. Я. А. Коменський вважав цей принцип одним із основних правил освіти: освіта стане зрозумілою, а тому міцною й ґрунтовною, якщо все те, що викладається і вивчається, «буде не темним і заплутаним, а світлим, роздільним, ніби пальці руки». Порушення правил системності й послідовності в навчанні спричиняє уривчастість знань, які важко використовувати в практичній діяльності. Каменський говорив, що все перебуває у взаємозв'язку, тому слід викладати матеріал у такому самому зв'язку [237].

Принцип послідовності має враховуватися під час складання освітніх програм; наступність – в українському педагогічному словнику С. У. Гончаренко розглядає наступність у навчанні як послідовність і системність у розміщенні навчального матеріалу, зв'язок і узгодженість ступенів і етапів освітнього процесу. Здійснюється при переході від одного заняття до наступного, від одного року навчання до наступного [39]. Принцип безперервності виховання означає забезпечення цілісності і наступності у вихованні, перетворення його у процес, що триває впродовж усього життя людини. Нероздільність навчання і виховання, що полягає в їх органічному поєднанні, підпорядкуванні змісту навчання і виховання формування цілісної та всебічно розвиненої особистості [73].

Принцип безперервності означає наступність між усіма ступенями навчання на рівні методології, змісту і методики. Ідея наступності також не є новою для педагогіки, проте до цих пір вона найчастіше обмежується так званої «пропедевтики», а не вирішується системно. Особливої актуальності набула проблема наступності в зв'язку з появою різних програм і різних педагогічних систем [131]. Наступність – як педагогічна категорія характеризується багатофункціональністю та в дидактиці трактується як принцип дидактики, у відповідності з яким знання, уміння й навички повинні формуватись у певному порядку; коли кожен наступний елемент освітнього матеріалу взаємопов'язується з

попереднім, опирається на нього й готує до засвоєння нового; установлення зв'язку, послідовності, системності та правильного співвідношення у розміщенні частини освітнього матеріалу на різних етапах його вивчення; зв'язок та узгодженість у використанні методів, прийомів, форм і засобів навчання [118].

Сутність системного підходу полягає в тому, що відносно самостійні компоненти розглядаються не ізольовано, а в їх взаємозв'язку, в розвитку і русі. Він дозволяє виявити інтегративні системні властивості і якісні характеристики складових елементів системи. Предметний, функціональний та історичний аспекти системного підходу потребують реалізації в єдності таких принципів дослідження, як історизм, конкретність, врахування всебічних зв'язків і розвитку [73].

Принцип індивідуальності – дає змогу в умовах колективної освітньої роботи кожному студенту по-своєму оволодівати навчальним матеріалом, урахувати рівень розумового розвитку студентів, їх знань і вмінь, пізнавальної та практичної самостійності, інтересів, вольового розвитку, працездатності. Для цього викладачі повинні уважно вивчати студентів, знати їх індивідуальні інтереси та схильності, розвиток, домашні умови та ін. Значної уваги потребують виявлення причин відхилень у навчально-пізнавальній діяльності й поведінці окремих студентів та їх усунення [227, с. 111]; принцип оперативності, насамперед, припускає своєчасне виконання рішень педагогічних рад, наказів, річних і поточних планів у межах встановленого часу, а також конкретність дій із забезпечення такого виконання. При цьому варто фіксувати, що, де і коли слід виконати в який спосіб, хто несе відповідальність за організацію і результати виконання тієї чи іншої роботи, якими мають бути форми зворотного зв'язку.

Зовнішня форма прояву цього принципу в повсякденній діяльності менеджера освіти на рівні освітнього закладу – різні типи впливів на колектив і своїх заступників у формі підготовки управлінських рішень, наказів, розпоряджень, рекомендацій, а також проведення нарад, бесід, відвідування занять викладачів, засідань різних підрозділів, перевірок техніки безпеки, спостережень за діяльністю комерційної, методичної, психологічної, фінансово-економічної та господарської служб.

Тому принцип оперативного регулювання вимагає: усе, що намічено, повинно бути виконано; усе, що заважає – усунено, якщо намічено помилково, чи прийнято і виправлено у встановлений термін [117].

Принцип гнучкості та партнерства полягає у побудові системи освіти таким чином, щоб зміст навчання й шляхи досягнення цілей освіти та професійної підготовки відповідали індивідуальним потребам і можливостям студентів [147]. Метою і результатом педагогічної творчості є творчий розвиток студентів, який передбачає поступове формування у студентів здатності до творчості – інтегральної якості особистості, що об'єднує спрямованість й мотиви, творчі уміння й психічні процеси, характерологічні якості особистості, які забезпечують людині успіх у творчості і піднімають діяльність людини до творчого рівня. Метою і результатом педагогічної творчості є творчий розвиток студентів, який передбачає поступове формування у студентів здатності до творчості – інтегральної якості особистості, що об'єднує спрямованість й мотиви, творчі уміння й психічні процеси, характерологічні якості особистості, які забезпечують людині успіх у творчості і піднімають діяльність людини до творчого рівня [207].

До принципів фізичного виховання, які відображають особливості підготовки викладачів фізичного виховання, відносимо принципи: індивідуалізації навантаження; поступового збільшення тренувальних навантажень на організм студента; вікового відношення особистості на організм людини; системного підходу навантаження та відпочинку; оздоровчої, та лікувальної спрямованості процесу фізичного виховання; всебічного, гармонійного розвитку особистості та зв'язку фізичного виховання з освітнім процесом в університеті. До аксіологічних принципів, на яких будується професійно-педагогічна підготовка викладачів фізичного виховання в аграрному університеті відносимо принципи: ціннісного ставлення викладачів до студентів; аксіологічного підходу викладачів до педагогічного процесу; ціннісного ставлення викладачів до професійної діяльності в університеті; реалізації педагогічних та професійних цінностей; значущості ціннісних орієнтацій викладачів фізичного виховання [52].

Таким чином, всі вищезазначені принципи сприяють якісній організації методичної роботи в аграрному університеті, в його структурних підрозділах. Застосовувати педагогічні принципи цілісно й у взаємозв'язку означає будувати освітній процес ефективно, опираючись на педагогічні закономірності, принципи, правила, які виправдали себе на практиці.

Самореалізація, будучи складовою системи цінностей майбутнього аграрія, спонукає його до активної діяльності, спрямованої на досягнення поставлених цілей та задоволення потреб, максимальну самореалізацію у різних сферах життя; самоствердження має іншу мотиваційну основу, а саме – прагнення одержати суспільне визнання з боку інших «тут і тепер», реалізуватися обов'язково так, щоб таким чином скористатися ефектом цієї самореалізації [43].

Трансформація українського суспільства, його інформаційний прогрес, інтеграція в європейський та світовий освітній простір, зміна освітньої парадигми вищої освіти, переосмислення ціннісних орієнтацій у психолого-педагогічній науці, пошук та впровадження інноваційних освітніх технологій визначають основні напрями методичної роботи в університеті [137]. Під методичною роботою у сучасній педагогічній науці розуміють цілеспрямовану діяльність закладу вищої освіти щодо забезпечення психолого-педагогічної та методичної підготовки викладачів, спрямованої на підвищення ефективності освіти, досягнення майстерності у викладанні дисциплін, проведенні різних форм аудиторної і поза аудиторної роботи зі студентами [213, с. 441].

Однією з особливостей розвитку в інформаційному суспільстві системи освіти, зокрема вищої, є поява нових вимог до професорсько-викладацького складу, пов'язаних із необхідністю досконалого володіння інформаційно-комунікаційними технологіями та однією з іноземних мов за професійним спрямуванням; можливістю ефективної роботи за нових умов часткової зайнятості, дистанційних форм навчання; новими психологічними і педагогічними особливостями роботи в складі динамічних груп колег та студентів; адаптацією освітніх курсів до вивчення в умовах постійного вдосконалення, реформування системи організації освітнього процесу; поглибленням автономії викладачів, зокрема розширенням повноважень

щодо зміни змісту, структури, впровадження новітніх педагогічних технологій і методик вивчення дисципліни та підвищення відповідальності викладача за результати професійної підготовки фахівців; розумінням тенденцій розвитку суспільства і його перспективних потреб у фаховій підготовці спеціалістів [214].

Фізичне виховання студентів аграрних університетів відрізняється від викладання цього предмету в освітніх закладах вищої освіти гуманітарного профілю. Основним напрямом викладання фізичного виховання в аграрних університетах є спрямованість в підготовці фахівців, фахова діяльність яких вимагає спеціальної фізичної підготовки та цілого комплексу високорозвинених психофізичних якостей.

Повноцінний фізичний розвиток, зміцнення здоров'я населення та екологічні чинники є одними із пріоритетних напрямів виховання студентів закладів вищої аграрної освіти. Щоб плідно працювати та очолювати аграрні підприємства, випускник аграрного університету має бути здоровою людиною, гартуватися фізично, постійно займатися фізкультурою та спортом, дотримуватися здорового способу життя. Володіти валеологічними знаннями, які є складовою фізичного виховання. Формування у студентів аграрного закладу вищої освіти екологічної культури, екологічне виховання, розуміння необхідності гармонійних стосунків людини і природи – важливий компонент виховання майбутніх фахівців-аграрників. Екологічне виховання студентів аграрного закладу вищої освіти, формування у них гуманного ставлення до природи, почуття відповідальності за її долю значно визначатиме їхню громадянську позицію [40].

Використання різних видів фізкультурної діяльності у освітньому процесі аграрних закладах вищої освіти сприятиме профілактиці професійних захворювань, підвищенню працездатності, організації повноцінного дозвілля, збільшенню тривалості життя, боротьбі зі шкідливими звичками [35]. Тому спеціальний прикладний напрям використання фізичної культури для підготовки до сучасної висококваліфікованої праці в аграрно-промисловому комплексі вимагає певного профілювання фізичного виховання з урахуванням обраної професії [121].

Агроном, технолог, інженер, ветеринарний лікар або інші професії аграрної галузі потребують забезпечення високого рівня функціонування основних фізіологічних систем організму, формування психофізичних і спеціальних фізичних якостей, які визначають успішність майбутньої професійної діяльності, формування рухових умінь та навичок, що сприяють досягненню готовності студентів до успішної трудової діяльності. Низький рівень працездатності приводить до швидкого розвитку процесів втоми та перевтомлення, сприяє виникненню помилок і порушень технологічного процесу, напруженню емоційних стосунків у виробничому колективі [183].

Сучасне сільськогосподарське виробництво вимагає від фахівця здатності до інтенсивної розумової праці, знаходження правильного рішення, уміння зберігати високу працездатність за впливу на організм різних подразників, інколи в екстремальних метеорологічних та кліматичних умовах [183].

Особливістю розвитку педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання в системі методичної роботи аграрного університету є не тільки залучення студентів до здорового способу життя, а й мотивація до забезпечення здоров'я української нації через застосування здоров'язбережувальних технологій в аграрній галузі.

Усе це може здійснювати лише викладач з високим розвитком педагогічної компетентності, розвиненими творчими, дослідницькими здібностями, високим рівнем інтелігентності, духовно-морального потенціалу, конкурентоздатності, ерудованості, здібностей до неперервної освіти.

Провідною ідеєю розвитку педагогічної компетентності в системі методичної роботи є положення про посилення аксіологічної складової освітнього процесу. Професійно-педагогічна підготовка викладача фізичного виховання в системі методичної роботи аграрного університету передбачає не тільки оволодіння ним аксіологічними знаннями та вміннями, педагогічними та професійними цінностями, необхідними для професійної діяльності, але й їх розуміння норми власної професійно-педагогічної дії та особистісного життя [219]. Система методичної роботи в аграрному університеті створює умови не тільки для оволодіння

викладачами педагогічними та професійними знаннями й уміннями, а й цінностями власної професійно-педагогічної діяльності та особистісного життя. Всі рівні методичної роботи в аграрному університеті (університетський, факультетський, кафедральний) змістовно й організаційно пов'язані між собою.

На університетському рівні реалізуються заходи спрямовані на розвиток професійної компетентності всіх викладачів університету без урахування специфіки їх діяльності. Це заходи, які за змістом охоплюють загальні питання розвитку вищої освіти та забезпечення її якості, а також питання, що стосуються специфіки аграрної освіти, екологічних проблем та збереження здоров'я України. На факультетському рівні проводяться науково-методичні заходи, які враховують специфіку того контингенту студентів, підготовка яких здійснюється на факультеті, а також специфіку кафедр факультету. Кафедральний рівень є центральною ланкою у розвитку педагогічної компетентності викладачів, зокрема викладачів фізичного виховання, оскільки діяльність кафедри спрямована на забезпечення якості професійної діяльності викладачів, їх мотивацію до саморозвитку та самовдосконалення.

Розвиток педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання в системі методичної роботи аграрного університету спрямований на формування прикладних знань, фізичних, психічних і спеціальних якостей, умінь і навичок, а також досягненню об'єктивної готовності студентів до успішної професійної діяльності. Тому, перед викладачами фізичного виховання аграрного університету стоїть задача професійного спрямування фізичного виховання з урахуванням особливостей обраної професії.

Випускники факультетів агротехнологій, технології переробки продуктів тваринництва та інженерно-енергетичного факультету аграрного університету протягом року працюють у змішаних умовах: у приміщенні та відкритому повітрі. Враховуючи вищезазначене при складанні робочої навчальної програми з дисципліни «Фізичне виховання» та проведенні практичних занять викладачі беруть до уваги такі специфічні проблеми: забезпечення високого рівня функціонування основних фізіологічних систем організму в умовах сучасного аграрного

виробництва; формування спеціальних фізичних якостей, які визначають успішність майбутньої професійної діяльності: загальної та силової витривалості, сили, швидкості рухів та реакцій, спритності, гнучкості, спеціальної координації рухів, вестибулярної стійкості, витривалості до високих і низьких температур, стійкості до гіпоксії і гіподинамії, відчуття часу і простору, спостережливості, концентрації і стійкості уваги, оперативного мислення, короткочасної пам'яті, емоційної стійкості; вольових якостей: цілеспрямованості, наполегливості і завзятості, витримки і самовладання, рішучості і сміливості, ініціативності і самостійності; передача знань, умінь і навичок із використання засобів фізичної культури: а) для регулювання дії на організм несприятливих факторів зовнішнього середовища, специфічних і шкідливих умов професійної діяльності; б) для активного відпочинку і відновлення працездатності; в) для підвищення працездатності і продуктивності праці у професійній діяльності; формування рухових умінь і навичок, що сприяють досягненню об'єктивної готовності студентів до успішної професійної діяльності; виконання службових і суспільних функцій із впровадження фізичної культури і спорту у професійному колективі, в соціальній інфраструктурі села, формування особистості та її моральних якостей [111].

Особливого значення має проведення методичної роботи на кафедрі, яка є основним навчально-науковим структурним підрозділом закладу вищої освіти. Проаналізуємо методичну роботу кафедри на прикладі кафедри фізичного виховання Миколаївського національного аграрного університету.

Методична робота кафедри фізичного здійснюється на засадах цілісності навчально-оздоровчого та освітнього процесу. У своїй діяльності вона об'єднує зусилля спортивного клубу, студентського профкому, клубів за інтересами та інших структурних підрозділів закладу вищої освіти, робота яких сприяє: вдосконаленню навчально-спортивної бази, забезпеченню спортивних залів тренажерами, спортивними приладами й обладнанням; збереженню фізичного виховання як навчальної обов'язкової дисципліни у закладі вищої освіти; широкому впровадженню інноваційних технологій для покращання функціонування фізичного виховання; впровадженню позанавчальних заходів фізкультурно-оздоровчої

спрямованості (пилатес, флай йога, кросорієтування); формуванню і вихованню здатності студентів сприяти та вміти впровадити засоби фізичного виховання та здорового способу життя у сферу своєї професійної аграрної діяльності [40].

Основною формою методичної роботи кафедри є засідання кафедри. Організація методичної роботи на кафедрі направлена на удосконалення викладання дисципліни «Фізичне виховання», оптимізацію освітнього процесу, покращення його методичного забезпечення.

Основними завданнями методичної роботи кафедри є: пошук шляхів підвищення наукового, теоретичного, професійного та методичного рівня проведення занять; вибір і використання в педагогічному процесі цільових форм, ефективних методів, раціональних прийомів і засобів навчання; інтенсифікація освітнього процесу за рахунок використання різних сучасних технічних засобів, дидактичних матеріалів до них; підвищення професійного та педагогічного рівня викладачів, їхнього методичного рівня; розробка навчально-методичних матеріалів до практичних занять; вдосконалення системи педагогічного контролю за діяльністю викладачів, перевірки та оцінки знань, навичок і вмінь студентів; підвищення якості самостійної роботи студентів; узагальнення та поширення передового досвіду методичної роботи викладачів кафедри; впровадження в педагогічний процес вітчизняного та світового педагогічного досвіду [93].

Заплановане навантаження викладачів кафедри фізичного виховання виконуються згідно індивідуального плану роботи кожного викладача, затвердженого завідуючим кафедрою, деканом факультету та головою науково-методичної ради університету.

Зміст методичної роботи на кафедрі полягає у проведенні наукових досліджень з метою удосконалення освітнього процесу, впровадженні сучасних технологій навчання, педагогічному обґрунтуванні змісту дисципліни «Фізичне виховання»; підготовці наукових кадрів; методичному забезпеченні освітнього процесу з дисципліни «Фізичне виховання»; удосконаленні навчальних планів та програм, визначенні структурно-логічних зв'язків між дисциплінами, навчальними курсами (теоретичними і практичними) з фаху; управлінні самостійною роботою

студентів; розробленні, рецензуванні та підготовці до видання навчальної та методичної літератури (підручників, монографій, навчальних посібників, конспектів лекцій, методичних вказівок до семінарських та практичних занять тощо); керівництві позанавчальною роботою з фаху; підвищенні кваліфікації педагогічних кадрів; проведенні маркетингових досліджень за напрямками: потреба у спеціалістах, підготовку яких забезпечує кафедра, попит на педагогічну інформацію для різних категорій педагогічних кадрів та профорієнтаційної роботи серед випускників шкіл у закладах освіти регіону [93].

Таким чином до особливостей розвитку педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання аграрного університету в системі методичної роботи віднесено: постійне ускладнення змісту освіти, гарантування високого рівня освітніх стандартів; самостійна постановка і вирішення творчих і дослідницьких завдань; ускладнення проблем виховання; безперервне оволодіння прогресивними технологіями навчання і виховання, новими досягненнями вітчизняного і зарубіжного досвіду; розв'язання складних професійно-педагогічних проблем, які вимагають інтеграції знань, практичних умінь і навичок із таких суміжних з педагогікою наук, як філософія, психологія, медицина, економіка, правознавство, кібернетика тощо; робота в єдиному інформаційному середовищі, що передбачає раціональне використання інформаційних технологій у освітньому процесі.

1.4 Сучасний стан сформованості педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання аграрного університету

Пріоритетним завданням національної системи вищої освіти в Україні є випуск фахівців, конкурентоспроможних на світовому ринку праці. Ця мета досягається впровадженням у освітній процес прогресивних педагогічних концепцій, розробкою і втіленням у діяльність закладів вищої освіти новітніх програм, науково-методичних досягнень, що спираються на останні світові та

національні оригінальні ідеї, сучасних технологій та засобів навчання, залученням до розвитку освіти кваліфікованого складу науково-педагогічних працівників.

У системі вищої освіти України було ухвалено здійснення комплексу заходів для виходу національної вищої школи на міжнародний ринок освітніх послуг та організаційного забезпечення приєднання України до Болонського процесу. Болонський процес – це процес європейських реформ, що спрямований на створення спільної Зони європейської вищої освіти. Болонський процес впроваджується 45 країнами, у співпраці з чисельними міжнародними організаціями, включаючи і Раду Європи [20]. Одним із основних завдань Болонського процесу є реорганізація освітніх систем Європейських країн таким чином, щоб учасникам освітнього процесу було легко переїжджати з однієї країни в іншу з метою подальшого навчання або працевлаштування. Інші важливі цілі: підвищення конкурентоспроможності європейської системи науки і вищої освіти у світовому вимірі і підвищення ролі цієї системи у суспільних перетвореннях [46].

В Україні в сучасних умовах серед чинників, без яких неможливо уявити потенціальність принципів змін у політиці, економіці та соціальному житті нашого суспільства, важливе місце посідає необхідність істотних змін у системі освіти. Нині її роль значно зросла, оскільки сама система освіти має забезпечити кожному громадянину нашої країни реальні умови для всебічного гармонійного розвитку, для поліпшення загальнокультурного та професійного рівня, для самовдосконалення і саморозвитку. Використання і розповсюдження інноваційних технологій в освіті приводить до розширення кола педагогічних методів та прийомів, що вирішує протиріччя між потребами суспільства у фахівцях, вимогами до рівня і якості випускників та методиками викладання, що залишаються незмінними протягом десятиліть.

Зміст педагогічної освіти визначається галузевими стандартами вищої педагогічної освіти та стандартом вищої освіти та охоплює фундаментальну, психолого-педагогічну, фахову, методичну, інформаційно-технологічну, практичну й соціально-гуманітарну підготовку [106].

Роботу з координації діяльності закладів вищої освіти Міністерства аграрної політики та продовольства України покладено на Науково-методичний центр інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності аграрних закладів вищої освіти «Агроосвіта» [139].

Науково методичний центр (НМЦ) «Агроосвіта» - державна установа, що працює в сфері забезпечення науково-методичного та інформаційно-аналітичного супроводу реалізації державної політики в сфері аграрної освіти [139].

Науково-методичний центр (НМЦ) аграрної освіти, координує роботу 24 аграрних закладів вищої освіти. Основним напрямом діяльності Науково-методичного центру є забезпечення науково-методичного та інформаційно-аналітичного супроводу реалізації державної політики у сфері галузевої освіти, професійної підготовки кадрів для агропромислового виробництва та рибного господарства.

Головними завданнями Центру є: визначення науково обґрунтованих вимог до змісту аграрної освіти щодо підготовки кадрів для агропромислового виробництва усіх освітньо-кваліфікаційних рівнів; організація розробки та експертного оцінювання освітньо-кваліфікаційних характеристик, освітньо-професійних програм і навчальних планів, рекомендацій з організації та управління освітнім процесом; розробка, погодження та затвердження в установленому порядку орієнтовних навчальних планів та програм навчальних дисциплін, забезпечення ними навчальних закладів Міністерства аграрної політики та продовольства; здійснення комплексного методичного забезпечення освітнього процесу в навчальних закладах; організація та проведення моніторингу якості підготовки кадрів аграрного профілю; координація та організація роботи науково-методичних і навчально-методичних комісій в тому числі з фізичного виховання [139].

Розвиток педагогічної компетентності викладачів аграрних закладів вищої освіти здійснюється за ефективної організації діяльності Науково-методичного центру «Агроосвіта» як цілісної динамічної соціально-педагогічної системи, що спрямовується на постійний розвиток викладачів системою інноваційних проєктів та засобами мультимедійного програмно-методичного комплексу (Рис 1.1).

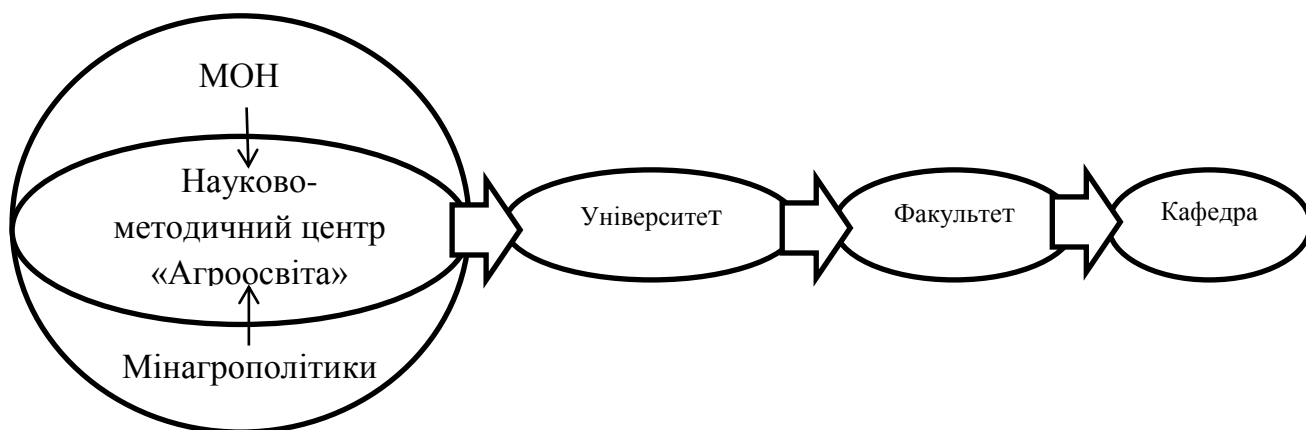


Рис.1.1. Вплив НМЦ на роботу аграрних закладів вищої освіти.

Система підготовки майбутніх фахівців аграріїв в умовах аграрного закладу вищої освіти значною мірою залежить від педагогічної майстерності та професіоналізму самих викладачів. Саме тому колективом викладачів, які працюють в закладах вищої аграрної освіти і науковців визначено Етичний кодекс українського викладача (проект), який серед основних структурних компонентів окреслює і поняття компетентності (розділ 2, ст. 7) [69]: суспільна значущість і складність професійних обов'язків викладача вимагає від нього високого рівня професійної підготовки, фундаментальних знань теорії і практики виховання та навчання, опанування відповідними методами та методиками педагогічної діяльності; викладач використовує всі необхідні для досягнення позитивного педагогічного результату засоби, сучасні знання, методи педагогіки та виховання, за потреби – звертається до інших спеціалістів; викладач користується науковими досягненнями, виявляючи обачливість і зважаючи на можливі наслідки своїх висловлювань серед студентів; водночас необхідно уникати вчинків і висловлювань рекламного характеру і на свою користь, і на користь установ і організацій, які викладач представляє, на користь справи з негативними наслідками [130].

О. П. Мещанінов, аналізуючи сутність і особливості концептуальних моделей університетської освіти, моделей її розвитку, виявив загальні положення у формі головних принципів організаційно-педагогічного устрою, які притаманні університету незалежно від історичної епохи і характеру її розвитку: повнота

пропонованого в університеті наукового знання; дух свободи творчості у процесі досліджень, викладання та навчання; здатність університету до самооновлення; автономія університетського життя; об'єднання талановитих особистостей усіх сфер інтелектуального життя [132].

Технологія формування педагогічної компетентності, на думку А. В. Шишко, має характеризуватися такими ознаками [233]: бути спрямованою на формування педагогічної компетентності; відповідати основним положенням теорії неперервної професійної освіти (неперервності, поступальності, інтегративності, системності, самоосвіти); передбачати поетапність здійснення; ґрунтуватися на органічному взаємозв'язку змісту дидактичної, психолого-педагогічної, методологічної і методичної підготовки; передбачати комплексне використання форм і методів, застосування диференційованого, особистісно орієнтованого, проблемного підходів до формування педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання [130].

Вважаємо, що першочергове завдання вищої аграрної освіти – орієнтація майбутніх фахівців на оволодіння ключовими компетентностями, які характеризуються багатофункціональністю, що дозволяє майбутньому аграрію вирішувати різні проблеми професійної сфери, міжпредметністю і метадисциплінарністю підготовки фахівця аграрної галузі, розвитком мислення майбутнього аграрія, саморефлексією, самооцінкою, визначенням власної позиції, багатовимірністю, тобто включенням різних розумових й емоційно-вольових процесів, розвитком інтелектуальних умінь. Під час навчання у аграрному закладі вищої освіти майбутні випускники набувають досвіду взаємодії в соціумі. Професійне становлення майбутнього аграрія має проходити шлях соціалізації, самореалізації та професіоналізації студента в стінах аграрного закладу вищої освіти. Забезпечення цих умов у їхньому взаємозв'язку має гарантувати вільне входження майбутніх фахівців аграріїв у професійний простір [104].

Так, науковцями, у 2017-2018 навчальному році на базі університету проводилися щорічні науково-практичні конференції, семінари, круглі столи присвячені екологічній проблемі в країні, зокрема: «Соціально-економічні та екологічні аспекти розвитку економіки в умовах євроінтеграції», «Екологічна

безпека держави: особливості гарантування і вплив глобалізації», «Технології вирощування малопоширених культур в умовах зміни клімату», «Ґрунтові та земельні ресурси Півдня України: стан, оцінка, використання», «Екологічні та соціально-економічні аспекти розвитку регіональної економіки», «Розробка ресурсозберігаючих технологій вирощування сільськогосподарських культур з використанням чинників біологізації, мінімалізації обробки ґрунту, біологічних і хімічних препаратів», щорічні міжнародні наукові екологічні конференції «Проблеми рекультивациі відходів побуту, промислового й сільськогосподарського виробництва», «Наукові та прикладні основи захисту ґрунтів від ерозії», «Наукові основи та раціональне використання зрошуваних земель України».

Особливості майбутньої діяльності випускників аграрних університетів зумовлюють міждисциплінарний характер навчання студентів. Специфіка освітнього процесу в аграрному університеті полягає в практичній спрямованості навчальних дисциплін [130]. Освітній процес у таких закладах вищої освіти доцільно розглядати з позиції системного підходу, за якого взаємопов'язані і взаємозалежні дисципліни навчального плану напрямів та спеціальностей аграрного університету утворюють систему, однією з центральних елементів якої є нові інформаційні технології, іншою – узгоджені програми дисциплін навчального плану [45].

На думку академіка І. А. Зязюна, традиційна модель освіти спрямована передавати майбутньому фахівцеві необхідні знання, уміння і навички, наразі втрачає свою актуальність. Відтак виникає потреба заміни стратегічних і глобальних цілей освіти, переорієнтації акценту зі знань фахівця на його особистісні якості, що водночас є ціллю та засобом його підготовки до майбутньої діяльності за фахом [82, с. 9].

Як стверджує І. А. Зязюн, що можна передбачати, що регулятивна функція самооцінки у відношенні до дії виявляється при виборі викладачем власних цілей визначає характерні для нього емоційно-почуттєві (естетичні) й мотиваційні стани, багато в чому визначає характер оцінки й відношення до досягнутих результатів. Це дозволяє дійти висновку про те, що викладач закладу вищої освіти не лише опановує

педагогічну реальність, оволодіваючи системою педагогічної компетентності зі спеціальності, але водночас усвідомлює себе суб'єктом професійної поведінки й дії, тобто формує свою педагогічну компетентність [83, с. 8].

На думку академіка І. А. Зязюна саме позиція викладача як дослідницька не лише забезпечує його освітній характер, але й гарантує неперервність його освіти, розвитку його педагогічної компетентності, а також професійного й особистісного саморозвитку, що знову ж таки є атрибутивною ознакою освітнього процесу [83, с. 8].

За думкою Т. Б. Поясок навчально-методичний комплекс є єдиним зразком методичного забезпечення вивчення інтегрованої навчальної дисципліни з фізичного виховання, що «...сприяє підвищенню пізнавальної активності студентів, стимулює їх інтерес до навчальних занять, розвиває ініціативу, творчий потенціал особистості студента, забезпечує диференціацію навчальних завдань, індивідуалізацію освітньої діяльності; забезпечує наочність і достатність навчальної інформації, оперативність зворотного зв'язку, модульність структури, динамічність і багатоваріантність доступу до навчальної інформації, допомагає створювати у майбутніх аграріїв установку на творчу професійну діяльність та постійний пошук» [181, с. 332].

Інноваційні освітні програми повинні передбачати: введення в освітню практику нових і якісно вдосконалення освітніх програм; застосування нових, в т.ч. інформаційних, освітніх технологій; впровадження прогресивних форм організації освітнього процесу і активних методів навчання, а також навчально-методичних матеріалів, відповідних сучасному світовому рівню; висока якість навчання, що забезпечуються в рамках сучасних систем управління якістю; інтеграцію освіти, науки та інноваційної діяльності; формування у випускників професійних знань, що забезпечують їх конкурентоспроможність на ринку праці.

З поняттям інновація тісно пов'язане поняття креативності, яке припускає висунення нових ідей та втілення їх на практиці. Використання інноваційних технологій у освітньому процесі на заняттях з фізичного виховання полягає у розширенні можливостей самостійної роботи студентів, активізації пізнавальної

діяльності, розвитку фізичних якостей студентів, підвищення ефективності сприйняття матеріалу, пов'язаного з руховою діяльністю та посиленням мотивації до занять фізичною культурою та спортом. Заняття студентів закладів вищої освіти аграрного профілю в групах спортивного вдосконалення зумовлена необхідністю включення зазначеної категорії в реальну фізкультурно-спортивну діяльність для творчого засвоєння цінностей фізичної культури і спорту з метою гармонійного розвитку та зміцнення фізичного, психічного і духовного здоров'я, підвищення функціональних можливостей організму, розвиток і вдосконалення фізичних якостей.

Міністерство освіти і науки підтримує пропозиції підготовлені Національним університетом фізичного виховання і спорту України. Зокрема, щодо того, що однією з таких компетентностей може бути здатність використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя, формування здоров'я людини. Відповідно до зазначеної компетентності у стандартах вищої освіти в нормативному змісті освіти можуть бути сформульовані такі результати навчання; знання закономірностей та особливостей використання рухової активності для формування здоров'я; вміння використовувати визначені види рухових дій для занять масовим спортом, оздоровчим фітнесом та фізичною рекреацією; здатність до дотримання рекомендацій щодо тривалості та інтенсивності рухової активності протягом тижня, а також виконання встановлених вимог до фізичного стану [62].

Пріоритетним завданням системи фізичного виховання у світлі рекомендацій Національної доктрини розвитку освіти в Україні та в низці дотичних державних документів і програм означено формування відповідального ставлення людини до власного здоров'я як до найвищої індивідуальної та суспільної цінності. Таким чином, для забезпечення ефективного функціонування системи фізичного виховання молоді в умовах радикальної мінливості українського суспільства виникає гостра проблема пошуку новітніх оптимальних та ефективних систем фізичного виховання і оздоровлення молодого покоління.

Сучасна система фізичного виховання у закладах вищої освіти України не задовольняє природну біологічну потребу студентської молоді в руховій активності, не забезпечує необхідним рівнем здоров'я, фізичної підготовленості, працездатності та науково обґрунтованими фізкультурно-оздоровчими компетентностями, які можна використовувати в подальшій життєдіяльності. Адже виникла суперечність між потребами студента в світоглядному, духовному, інтелектуальному збагаченні та фізичному вдосконаленні [40].

Покращення педагогічної компетентності викладачів кафедри фізичного виховання на сучасному етапі потребує більш ефективних механізмів організації освітнього процесу. Вдосконалення сучасного стану сформованості педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання полягає у створенні розвивальної педагогічної системи, що базується на використанні інновацій та інноваційних технологій в освітньому середовищі, які спрямовані на підвищення ефективності освітньої системи та її виходу на якісно новий рівень функціонування [215].

На кафедрі створена здорова конкуренція шляхом вироблення єдиних вимог до посади викладача, старшого викладача, доцента, професора. Корисною виявилась і система заохочень у вигляді зменшення навчального навантаження з 900 годин до 600 годин, збільшення періоду стажування, преміювання.

Оскільки сформованість педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання аграрного закладу вищої освіти є сукупністю його вмій особливим способом структурувати наукові й практичні знання з метою кращого вирішення педагогічних завдань, можна виділити основні її показники: спеціальні професійні (фахові) знання, їх відповідність обсягу, структурі, характеру, вимогам професійності на сучасному етапі розвитку науки, техніки, культури; психолого-педагогічні знання й уміння, тобто обізнаність викладачів фізичного виховання про психолого-педагогічні засади організації освітнього процесу на кафедрі; обізнаність у сфері процесів спілкування, якою мірою процеси спілкування сприяють або перешкоджають досягненню шуканих педагогічних результатів; – обізнаність про методи й форми професійного самовдосконалення [85].

Сучасний рівень швидкого накопичування знань, вимоги до компетентності викладача фізичного виховання зумовлюють необхідність розглядати сформованість педагогічної компетентності викладача фізичного виховання як цілісний неперервний процес, який передбачає не тільки підвищення педагогічного рівня, а й самоосвіту та подальше самовдосконалення, цілеспрямований рух до професійного й особистісного акме [57].

Педагогічна компетентність викладачів кафедри фізичного виховання не є сталим утворенням, вона постійно розвивається. Сформованість педагогічної компетентності вимагає здібності постійно створювати нові знання, інтегрувати відомі знання в нові комбінації, здійснювати пошук і розробку нових педагогічних методів методик і освітніх технологій передавання знань. Це все потребує від викладачів кафедри фізичного виховання постійної та наполегливої роботи над самовдосконаленням і власним професійним розвитком.

Для розвитку мотивації та інтересу у студентів до збільшення рухової активності й позитивного ставлення до засобів фізичної культури та збереження здоров'я треба активізувати освітню, спортивно-масову та фізкультурно-оздоровчу діяльність студентів, яка має об'єднати навчальні, позанавчальні й самостійні заняття, а також усі заходи оздоровчого спрямування.

Професійна спрямованість є невід'ємною ознакою освітнього процесу, це означає, що кожен викладач дисциплін циклу професійної та практичної підготовки повинен усвідомлювати, які професійні вміння слід відпрацьовувати у процесі вивчення окремого курсу. Якщо викладач закладу вищої освіти чітко поставить перед собою перспективне педагогічне й методичне завдання і визначить, які інтелектуальні, моральні, освітні, фахові та фізичні якості потрібні майбутньому аграрію, то він без ускладнень зможе підготувати конкурентоспроможного фахівця. Цілеспрямоване професійне виховання студентів відіграє значну роль при розвитку педагогічної компетентності, оскільки від рівня сформованості професійних інтересів залежить професійна підготовка сучасної молоді [104].

Професійний саморозвиток викладачів фізичного виховання аграрного закладу вищої освіти передбачає засвоєння цінностей, які пов'язані з їхньою

особистістю, діяльністю та взаємодією з іншими людьми. Це означає: зміну мотиваційної сфери особистості викладача, в якій знаходять відображення загальнолюдські цінності; зростання вміння на рівні інтелекту планувати, а потім втілювати в практику саме ті дії і здійснювати ті вчинки, які відповідають духу зазначених цінностей; поява більшої здатності мобілізувати себе на подолання труднощів об'єктивного характеру; більш об'єктивне оцінювання своїх сильних і слабких якостей [85].

Аналіз робочої програми з навчальної дисципліни «Фізичне виховання» для здобувачів вищої освіти за денною формою навчання усіх напрямів підготовки та усіх спеціальностей свідчить про те, що дисципліна «Фізичне виховання» в університеті викладається на всіх факультетах з першого по п'ятий курс на деяких спеціальностях.

Основною метою викладання дисципліни у закладі вищої аграрної освіти є підготовка інтелігентних, високоосвічених, здорових, гармонійно розвинених, компетентних у вибраній спеціальності фахівців агропромислового комплексу з високою творчою і громадською позицією, готових до довголітньої високопродуктивної праці і захисту інтересів української держави [144, с. 4].

Викладачі фізичного виховання є тією професійною групою, на яку суспільство покладає надзвичайно важливі й взаємопов'язані завдання, а саме: пропаганда здорового способу життя, організація здоров'язбережувального середовища, забезпечення здоров'я через професійну діяльність.

Системою сформованості педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання передбачено забезпечення умов для безперервного розвитку і саморозвитку. На кафедрі створені умови для утримання викладачів у сфері педагогічної та наукової діяльності. Викладачі з періодичністю один раз на п'ять років підвищують кваліфікацію. Підвищена увага керівництва до проблем персонального розвитку науково-педагогічних працівників відповідно до тих змін, які відбуваються в процесі сформованості педагогічної компетентності; до створення умов для оптимізації процесу професійного вдосконалення.

Таким чином, основними умовами сформованості педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання аграрного університету можна визначити такі:

- 1) формування ціннісно-мотиваційних установок на необхідність саморозвитку та самовдосконаленню;
- 2) організація самоосвіти викладачів фізичного виховання для розвитку педагогічної компетентності;
- 3) самовиховання професійних якостей для саморозвитку та вироблення індивідуального стилю викладацької діяльності;
- 4) самопідготовка викладачів фізичного виховання до інноваційної педагогічної діяльності.

Тому сучасний стан сформованості педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання можна розглядати як складну систему.

У змісті дисципліни і структурі освітнього процесу з дисципліни «Фізичне виховання» представлено: принципи формування освітньої програми з фізичного виховання: науковість і системність, єдність теорії і практики, зв'язок предмета з іншими дисциплінами навчального плану; зміст кожної теми з дисципліни «Фізичного виховання» в цілому, який формується шляхом відбору, систематизації та дидактичної переробки матеріалу з урахуванням цілей навчання і виховання, інтелектуальних можливостей студентів і забезпечення його (змісту навчання) відповідності завданням і рівню підготовки фахівців; технологічні компоненти освітнього процесу в структурі дисципліни «Фізичне виховання»; система контролю засвоєння навчального матеріалу по темах дисципліни в цілому: поточний, рубіжний (атестації), підсумковий (тести, контрольні нормативи, питання, завдання).

Сформованість педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання є невід'ємною ознакою освітнього процесу в закладі вищої освіти. Це означає, що кожен викладач повинен усвідомлювати, які професійні вміння слід відпрацьовувати на занятті. Викладач повинен чітко поставити перед собою педагогічне й методичне завдання і визначити, які моральні, освітні, фахові та фізичні якості потрібні майбутньому аграрію, то він зможе підготувати

конкурентоспроможного фахівця. Цілеспрямоване професійне виховання студентів відіграє значну роль при формуванні педагогічної компетентності, оскільки від рівня сформованості педагогічної компетентності викладача залежить професійна підготовка сучасної молоді [104].

З метою дослідження сучасного стану сформованості педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання в системі методичної роботи нами було проведено анкетування 120 викладачів фізичного виховання. В анкетуванні брали участь викладачі Миколаївського національного аграрного університету, Миколаївського національного університету ім. В. О. Сухомлинського, Національного університету кораблебудування ім. адмірала Макарова, Чорноморського національного університету ім. Петра Могили, Львівського національного університету ім. І. Франка, Маріупольського державного університету, Херсонського державного університету, Харківського національного медичного університету, Харківського національного аграрного університету ім. В.В. Докучаєва, Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій ім.С.З. Гжицького, Одеського державного аграрного університету. Вивчення сучасного стану сформованості педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання передбачало опитування не тільки викладачів, а й студентів. При вирішенні цього завдання ми проаналізували стаж роботи викладачів фізичного виховання у закладі вищої освіти. Зі 120 викладачів 16 осіб зі стажем 15 років, більше 15 років – 61 викладач, менше 15 років – 43 особи.

Нами було розроблено анкети для самооцінювання спрямованості викладачів фізичного виховання закладу вищої освіти на науково-дослідну діяльність та анкети для студентів щодо дослідництва яке спрямоване на забезпечення якості здоров'я та здоров'язбереження життя людини через професійну діяльність.

Анкети дозволили вивчити думку викладачів фізичного виховання щодо прагнення поглиблювати свої професійні інтереси у розвитку педагогічної компетентності; потреби обґрунтування структури педагогічної компетентності у освітньому процесі; оволодіння сучасним станом сформованості педагогічної компетентності в системі методичної роботи; вивчення педагогічного досвіду колег;

бажання брати участь у створенні та реалізації дослідницьких проектів у розвитку педагогічної компетентності в системі методичної роботи; ставлення та мотивація до проведення практичних занять; формування ціннісних орієнтацій на заняттях; володіння педагогічним та методологічними знаннями; відповідність сукупності професійних знань для здійснення здоров'язбережувальної діяльності; застосування педагогічної майстерності та творчості під час освітнього процесу; здатності до саморозвитку, навчання упродовж життя; впровадження здорового способу життя; застосування комплексу знань, умінь, спрямованих на збереження здоров'я; вміння аналізувати, оцінювати, контролювати власну, особистісну професійну діяльність щодо здоров'язбереження; володіння комунікативними вміннями та навичками.

Аналіз отриманих даних показав, що незалежно від стажу роботи викладачі фізичного виховання прагнуть поглиблювати свої професійні інтереси щодо розвитку педагогічної компетентності (83%) відповіли так, 17% – частково.

Викладачі цікавляться науковими здобутками колег у розвитку педагогічної компетентності: відповіді респондентів розподілилися таким чином: так – 60%, ні – 9%, частково – 31%;

Потребу щодо обґрунтування структури педагогічної компетентності у освітньому процесі мають – 40%, не цікавляться питанням – 14%, частково – 46%.

Оскільки серед респондентів були особи різного віку, статі, спортивної кваліфікації, тому і серед відповідей не було повної однотайності.

Отже, конкурентоспроможність фахівців фізичного виховання у закладах вищої освіти України забезпечило суспільство професіоналами, які створюють умови для мотивації до здорового способу життя, творчого та професійного довголіття. Тому перспективний педагогічний досвід колег у розвитку педагогічної компетентності в системі методичної роботи цікаво вивчати – 70% викладачів фізичного виховання, не цікавить це питання – 5%, частково цікавить – 25%.

Однією із важливіших складових становлення, саморозвитку сучасного професіонала, досягнення ним професійної мети є науково-дослідна робота, створення та реалізації дослідницьких проектів у розвитку педагогічної компетентності в системі методичної роботи.

Аналіз проведеного анкетування щодо інтересу до проведення науково-дослідної роботи зацікавились та хотіли брати участь – 70% викладачів, не цікавляться цим питанням – 5%, частково – 25%;

Інтерес до проведення науково-дослідної роботи у сфері професійної діяльності мають – 49% опитуваних, не мають інтересу щодо цього питання – 11%, частково – 40%;

Науково-дослідну роботу необхідною складовою професійної діяльності викладачів закладу вищої освіти вважають – 60% викладачів фізичного виховання, не цікавить це питання – 7%, частково – 33%.

Таким чином, викладачі фізичного виховання закладів вищої освіти мотивовані до професійного становлення, прагнуть та зацікавлені брати участь у наукових заходах, що є необхідним у набутті професійного досвіду через науково-дослідну роботу.

Оскільки у розвитку педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання в системі методичної роботи важливо, на нашу думку, знати закономірності та стимули самореалізації творчого потенціалу викладачів, що дає можливість мотивувати викладачів до практичних занять, формувати ціннісні орієнтації, а це дає можливість для самоствердження та кар'єрного росту особистості викладачів.

Результати анкетування викладачів фізичного виховання свідчать, що високий рівень мотивації до занять мають – 59%, частково мотивовані – 35%; потреба до рівня проведення занять спостерігалася у 43% викладачів, частково – 48%; формування ціннісних орієнтації на практичних заняттях відбувається у 68% опитуваних, а у 6% – негативно, частково - 26%.

Належно організована науково-дослідна робота викладачів фізичного виховання сприяє формуванню власної думки, формує науковий світогляд викладачів, що дає можливість досконало оволодіти педагогічними знаннями, застосувати методологічні знання наукового дослідження, розвиває творче мислення та застосування на практичних заняттях педагогічну майстерність та творчість.

Загалом дає можливість розвитку педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання в системі методичної роботи.

Результати анкетного опитування викладачів фізичного виховання підтвердили, що педагогічними знаннями володіють – 78%; викладачів, частково володіють – 21%;

Дослідження підтвердило, що викладачі на практичних заняттях застосовують методичні знання (78%), педагогічну майстерність та творчість (80%), викладачів, які не застосовують на практичних заняттях методологічні знання та педагогічну майстерність та творчість не виявилось, а лише частково застосовують (22%) в першому і (20%) в другому випадках.

Бажання студентів виглядати спортивно, вести здоровий спосіб життя, регулярно займатися фізичною культурою і спортом спонукає викладачів фізичного виховання здійснювати здоров'язбережувальну діяльність щодо відповідності сукупності професійних знань.

Опитування викладачів фізичного виховання з'ясувало позитивно (76%) відповідність сукупності професійних знань для здійснення здоров'язбережувальної діяльності, негативно відповіли (4%) респондентів та (20%) всіх опитуваних частково відповідає сукупність професійних знань для здійснення здоров'язбережувальної діяльності.

На нашу думку, для підтримання конкурентоспроможності в сучасному інформаційному суспільстві викладачам фізичного виховання потрібно постійно самовдосконалюватися, займатися самоосвітою, саморозвитком. За даними анкетування встановлено, що питанням здатності до саморозвитку зацікавилися – 89%, частково цікавляться – 14%;

Постійна потреба навчання впродовж життя, спілкування, засоби масової інформації, читання, відвідування установ культури підтвердили необхідність викладачів фізичного виховання зацікавитися питанням здатності до навчання впродовж життя яким зацікавилися – 80% викладачів, 2% не цікавляться цим питанням, частково зацікавилися – 16%.

На нашу думку, якщо на практичних заняттях постійно застосовувати комплекс знань, умінь, спрямованих на збереження здоров'я, вміти аналізувати, оцінювати, контролювати власну, особистісну та професійну діяльність щодо здоров'язбереження та впроваджувати на практичних заняттях здоровий спосіб життя, то у студентів формується активна позиція щодо зміцнення і збереження власного здоров'я та здоров'я інших людей.

Аналіз проведеного анкетування показав що викладачі, які застосовують на практичних заняттях комплекс знань, умінь, спрямованих на збереження здоров'я – 81%, частково застосовують – 15%; щодо впровадження на заняттях здорового способу життя 85% викладачів відповіли позитивно, частково – 15%;

Дослідження не виявило респондентів, які не володіють вмінням аналізувати, оцінювати, контролювати власну, особистісну та професійну діяльність щодо здоров'язбереження, переважна більшість опитаних (81%) володіють, а (19%) частково володіють даним питанням.

Викладачі, які вважають, що володіють комунікативними вміннями та навичками – 75%, не володіють – 1%, частково володіють – 23%;

Варто зазначити, що викладачів, які здатні запобігати конфліктам – 65%, які не здатні – 3% викладачів, частково здатні – 32%.

Аналіз проведеного анкетування щодо спонукання до оволодіння сучасним станом сформованості педагогічної компетентності в системі методичної роботи найголовнішою причиною було зазначено підвищення професійного статусу – 29% викладачів; вимога з боку керівництва – 10%; бажання вдосконалювати освітній процес – 23%; приклад колег – 4%; інтерес до нового, оригінального та бажання створювати власне – 16%; потреба професійного розвитку та самореалізації у професійній діяльності – 17%. Відтак, зазначені причини дозволяють нам зробити висновок, що викладачі професійно відносяться до обраної професії. Вони прагнуть систематично підвищувати рівень педагогічної компетентності в системі методичної роботи (рис. 1.2.).

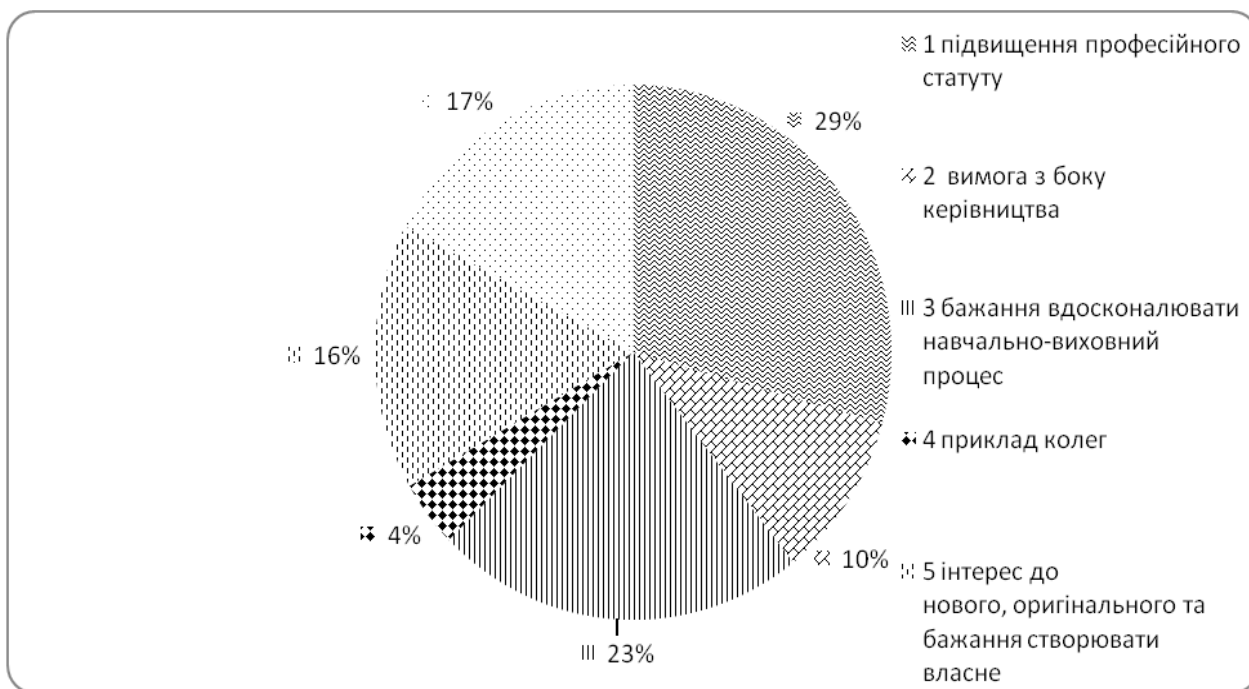


Рис. 1.2. Розподіл опитаних викладачів щодо потреби підвищення рівня педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання (%).

Серед опитаних студентів аграрного університету (740 респондентів) переважна більшість недостатньо розуміє цінність майбутньої професії для здоров'я людей (79%); формування цінності майбутньої професії для свого здоров'я (73%) відповіли, студенти не пов'язують майбутню професійну діяльність зі здоров'ям населення України (62%). Майбутні аграрії недостатньо усвідомлюють важливість обраної професії для здоров'я людей, для свого здоров'я, не пов'язують майбутню професійну діяльність зі здоров'ям населення України та недостатньо вмотивовані щодо професійного розвитку.(рис. 1.3.).

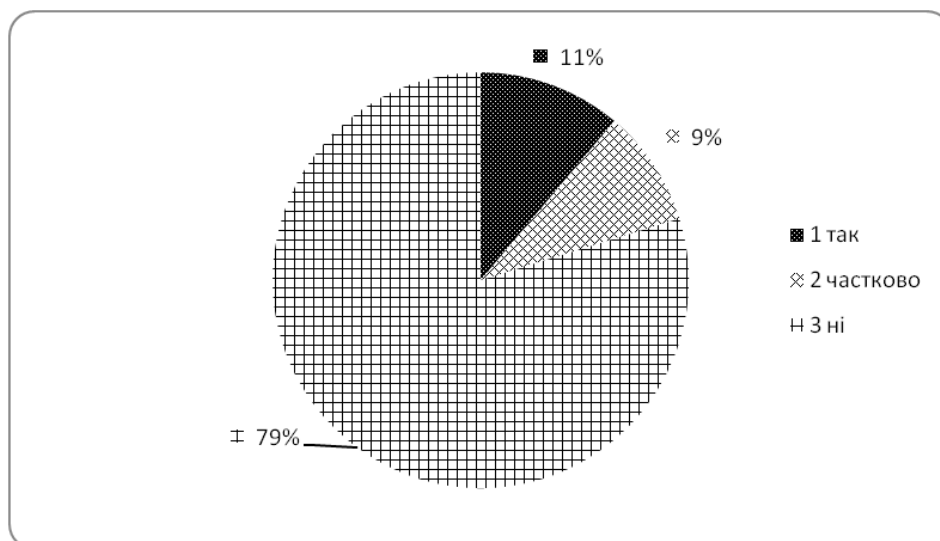


Рис. 1.3. Розподіл опитаних студентів щодо розуміння цінності майбутньої професії для здоров'я людей (%).

Разом з тим, формування цінності майбутньої професії для свого здоров'я являється не дуже значущим фактором для 9% респондентів, ні відповіли 74% опитаних студентів, частково – 17% (рис. 1.4.).

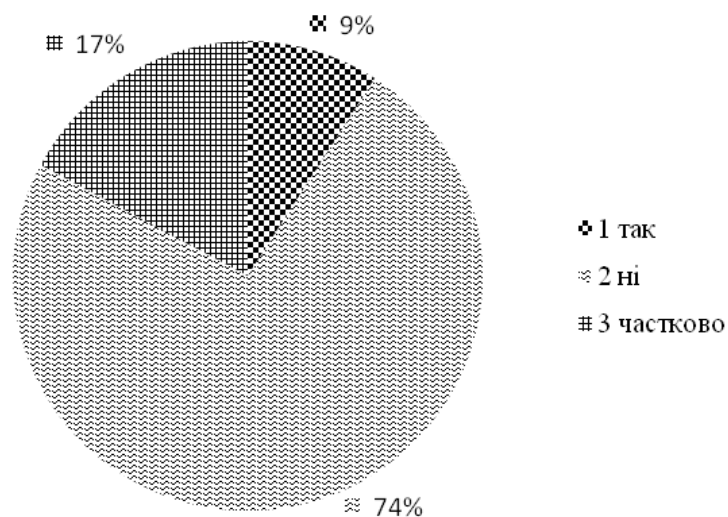


Рис.1.4. Розподіл опитаних студентів щодо розуміння цінності майбутньої професії для свого здоров'я (%).

Також ми можемо зробити висновок, студенти не пов'язують майбутню професійну діяльність зі здоров'ям населення України: так відповіли 26%, ні – 62%, частково – 11% (рис. 1.5.).

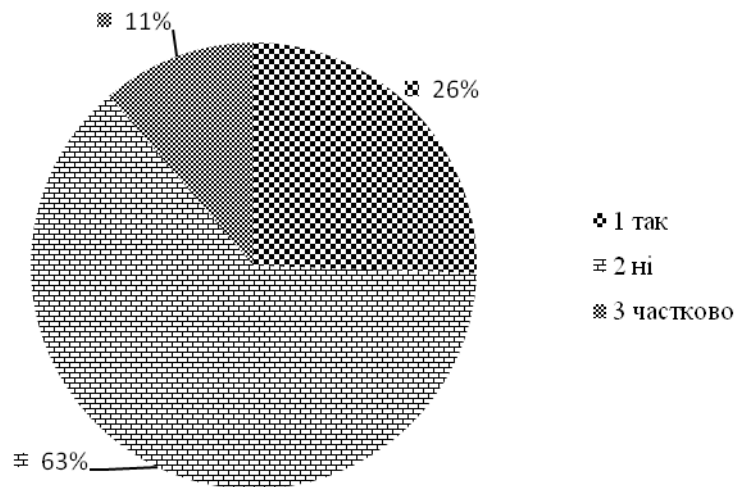


Рис. 1.5. Розподіл опитаних студентів щодо розуміння зв'язку усвідомлення майбутньої професійної діяльності для збереження здоров'я населення України (%).

Таким чином результати експериментальної роботи показали, що викладачі фізичного виховання цікавляться науковими здобутками своїх колег для розвитку педагогічної компетентності, зацікавлені вивчати перспективний педагогічний досвід для розвитку педагогічної компетентності, хотіли брати участь у створенні та реалізації дослідницьких проектів, мають інтерес до проведення науково-дослідної роботи у сфері професійної діяльності та вважають науково-дослідну роботу необхідною складовою професійної діяльності викладачів закладу вищої освіти. Також мають високий рівень мотивації до занять, відповідають потреби до рівня занять, на заняттях формуються ціннісні орієнтації, викладачі володіють педагогічними знаннями, застосовують на заняттях методологічні знання, педагогічну майстерність та творчість. Крім того викладачі мають здатність до саморозвитку, а також здатні до навчання упродовж життя. На заняттях застосовують комплекс знань, умінь, які спрямовані на збереження здоров'я. Сукупність професійних знань відповідає для здійснення здоров'язбережувальної діяльності, на практичних заняттях впроваджується здоровий спосіб життя.

Разом з цим, студенти не достатньо розуміють необхідність майбутньої професії для здоров'я людей через професійну діяльність, свого здоров'я та здоров'я населення України. Таких студентів, на нашу думку, потрібно спонукати до професійного розвитку та самореалізації через підсилення мотивації, самомотивації.

Оскільки підвищення кваліфікації здійснюється один раз на п'ять років вважаємо доцільно проводити цю роботу щорічно в формі семінарів, конференцій, міні-лекцій.

Висновки до розділу 1

Базові поняття дослідження класифіковано за двома групами: поняття, що розкривають сутність та специфіку розвитку педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання («компетентність», «компетенція», «професійна компетентність», «педагогічна компетентність», «педагогічна компетентність викладача фізичного виховання аграрного університету»); поняття, що стосуються розвитку педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання в системі методичної роботи аграрного університету («фізичне виховання», «методична робота», «система методичної роботи аграрного університету»).

Поняття «компетентність» у наукових дослідженнях розглядається як: досвідченість суб'єкта у певній сфері діяльності (І. Д. Бех); спроможність кваліфіковано здійснювати діяльність, виконувати завдання або роботу конкретного виду (Л. В. Канішевська); оцінна категорія, що характеризує людину як суб'єкта певного виду діяльності й забезпечує досягнення успіхів у ній (А. М. Гуржій). У Законі України «Про освіту» (2017) компетентність трактується як динамічна комбінація знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу професійну діяльність.

Професійна компетентність викладача аграрного університету розглядається як характеристика якості підготовки фахівців-аграрників на основі зростання рівня їхньої професійної компетентності та пізнавальної самостійності (П. Г. Лузан).

Ученими розглядаються також поняття: «методична компетентність майбутніх учителів фізичної культури», яке розуміється як інтегративна якість особистості, досягнута в освітньому процесі закладу вищої освіти (Л. О. Коновальська). Професійна підготовка вчителів фізичної культури та викладачів фізичного виховання вивчалася в таких аспектах: модель формування професійних функціональних компетентностей майбутніх учителів фізичної культури у процесі фахової підготовки (Н. М. Самсутіна), модель та педагогічна технологія формування здоров'язбережувальної компетентності студентів закладів вищої освіти засобами

фізичного виховання (Д. Є. Воронін), організаційно-педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх фахівців із спортивно-оздоровчого туризму (Н. С. Сударева), організаційно-педагогічні засади формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації здоров'язбережувального освітнього середовища (Г. О. Остапенко).

Теоретичний аналіз базових понять дослідження показав, що педагогічна компетентність визначається як: інтегрована професійно особистісна характеристика викладача, що забезпечує ефективність викладацької діяльності у закладі вищої освіти та відображає рівень сформованості професійно значущих якостей педагога, результати його педагогічної підготовки (С. О. Сисоєва); особистісні можливості викладача ефективно реалізовувати цілі освітнього процесу, що базуються на знаннях педагогічної теорії, психології, методики викладання та вмінні застосовувати їх в практичній діяльності (С. Є. Бухальська). Зміст педагогічної компетентності розглядають у таких аспектах: проблемно-практичному, змістовому, ціннісному (Е. Ф. Зеєр). Педагогічна компетентність викладачів фізичного виховання розглядається як така, що відображає рівень сформованості професійних знань, умінь, навичок, особистісних та поведінкових якостей викладачів (Г. П. Грібан). Педагогічна компетентність поєднує теоретичну і практичну готовність викладачів до здійснення ними педагогічної діяльності та є проявом майстерності та особистим надбанням (С. Є. Бухальська). Педагогічна компетентність розглядається у дисертації як здатність фахівців певної галузі знань вирішувати практичні педагогічні завдання, пов'язані з викладацькою діяльністю (Н. І. Мачинська).

Розвиток педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання в системі методичної роботи аграрного університету у дослідженні розглядається як процес що забезпечує професійний розвиток, саморозвиток, здатність до самовдосконалення викладачів фізичного виховання задля високої якості педагогічної діяльності та забезпечення її здоров'язбережувальної функції, який відбувається на університетському, факультетському та кафедральному рівнях.

У дисертації поняття «фізичне виховання» розглядається як спеціально організований педагогічний процес цілеспрямованого систематичного впливу на фізичний розвиток (Л. П. Сергієнко). Викладач фізичного виховання розуміється як особа, що здобула вищу фізкультурну освіту відповідно до певного освітньо-кваліфікаційного рівня та володіє педагогічними й фаховими знаннями в галузі фізичного виховання (Л. П. Сущенко).

Поняття «методична робота» окреслюється науковцями, як: цілеспрямована діяльність закладу вищої освіти щодо забезпечення психолого-педагогічної та методичної підготовки викладачів (А. О. Вітченко); особлива й важлива ланка в системі післядипломної педагогічної освіти (С. У. Гончаренко). Для науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти методична робота має нормативне визначення та часові критерії обліку (І. І. Смагін). Найсуттєвішим у методичній роботі є надання реальної, дієвої допомоги викладачам у їхньому професійному розвитку (І. І. Смагін). У дисертації зроблено висновок, що методична робота в аграрному університеті як структурна ланка системи неперервної професійної освіти спроможна забезпечити умови для розвитку педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання.

Теоретичний аналіз обраної проблеми у педагогічній теорії показав, що сучасні дослідження професійної підготовки викладачів фізичного виховання спрямовані на: реалізацію особистісно-орієнтованої професійної підготовки викладачів фізичного виховання та спорту; застосування інформаційних технологій у професійній підготовці викладачів фізичного виховання; реалізацію професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів фізичного виховання на засадах аксіології; визначення організаційно-методичних засад професійної підготовки майбутніх фахівців із спортивно-оздоровчого туризму.

Система методичної роботи аграрного університету в дослідженні розглядається як трирівнева система (рівні: університетський, факультетський, кафедральний), яка за змістом, формами та методами забезпечує розвиток педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання та посилює здоров'язбережувальну складову їх професійно-педагогічної діяльності.

У процесі дослідження зроблено висновок, що розвиток педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання в системі методичної роботи аграрного університету ґрунтується на таких принципах: загальнопедагогічних, фізичного виховання та аксіологічних. У дисертації розкрито їх зміст.

Особливістю розвитку педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання в системі методичної роботи аграрного університету є не тільки залучення студентів до здорового способу життя, а й мотивація до забезпечення здоров'я української нації через застосування здоров'язбережувальних технологій в аграрній галузі.

Всі рівні методичної роботи в аграрному університеті (університетський, факультетський, кафедральний) змістовно й організаційно пов'язані між собою та сприяють підвищенню якості професійної діяльності викладачів університету.

На університетському рівні реалізуються заходи спрямовані на розвиток професійної компетентності всіх викладачів університету без урахування специфіки їх діяльності. Це заходи, які за змістом охоплюють загальні питання розвитку вищої освіти та забезпечення її якості, а також питання, що стосуються специфіки аграрної освіти, екологічних проблем та збереження здоров'я України. На факультетському рівні проводяться науково-методичні заходи, які враховують специфіку того контингенту студентів, підготовка яких здійснюється на факультеті, а також специфіку кафедр факультету. Кафедральний рівень є центральною ланкою у розвитку педагогічної компетентності викладачів, зокрема викладачів фізичного виховання, оскільки діяльність кафедри спрямована на забезпечення якості професійної діяльності викладачів, їх мотивацію до саморозвитку та самовдосконалення.

Аналіз сучасного стану сформованості педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання підтвердив актуальність і доцільність дослідження обраної проблеми. Так, 69% з-поміж 120 опитаних викладачів фізичного виховання закладів вищої освіти виявили інтерес до розвитку педагогічної компетентності в системі методичної роботи. Спонукає їх до цього, у першу чергу, бажання вдосконалювати освітній процес (23%); потреба професійного розвитку та

самореалізації у професійній діяльності (17%); інтерес до нового, оригінального та бажання створювати власне (16%); вимога з боку керівництва (10%); приклад колег (4%). Дослідження підтвердило, що викладачі на практичних заняттях застосовують методологічні знання (78%), рекомендації щодо педагогічної майстерності та творчості (80%). Науково-дослідну роботу вважають необхідною складовою професійної діяльності викладача фізичного виховання 60% респондентів.

Серед опитаних студентів аграрного університету (740 респондентів) переважна більшість не розуміє цінність майбутньої професії для збереження здоров'я людей (79%) та свого здоров'я (73%), студенти не пов'язують майбутню професійну діяльність зі збереженням здоров'я населення України (62%).

Результати дослідження теоретичних засад розвитку педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання в системі методичної роботи аграрного університету викладено у наступних публікаціях: [власні публікації, які внесено до списку використаних джерел 103; 104; 105; 106; 107; 108; 109; 110].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ДО РОЗДІЛУ 1

1. Definition and Selection of Competencies. Theoretical and Conceptual Foundations (DESECO). Strategy Paper on Key Competencies. An Overarching Frame of Reference for an Assessment and Research Program – OECD (Draft). – P.8.
2. Raven J. // Journal Educate. – 1988. – 265 с.
3. Андреева Л. А. Здоров'язбережувальні освітні технології / Л. А. Андреева, Л. В. Врублевська, Ю. В. Малярський. // Педагогіка здоров'я. – 2017. – С. 25.
4. Байденко В. И. Выявление состава компетенций выпускников вузов как необходимый этап проектирования ГОС ВПО нового поколения: метод. пособие / В. И. Байденко. – М.: Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2006. – 72 с.
5. Баташова М. Є. Біотехнологічні культури в сучасному аграрному секторі / М. Є. Баташова. // Вісник Полтавської державної академії. – 2014. – №4. – С. 38.
6. Батечко Н. Г. Підготовка викладачів вищої школи в умовах магістратури: теоретико-методологічні засади: монографія / За ред. Я. В. Цехмістера // Національний університет біоресурсів і природокористування України. – К.: ТОВ «Видавниче підприємство «ЕДЕЛЬВЕЙС», 2014. – 708 с. – С. 154.
7. Бендера І. М. Організація самостійної роботи студентів агроінженерних спеціальностей : монографія / І. М. Бендера ; Наукметодцентр аграрної освіти. — К., 2007. — 364 с.
8. Бендера І. М. Теорія і методика організації самостійної роботи майбутніх фахівців з механізації сільського господарства у вищих навчальних закладах : дис. ... д-ра наук : 13.00.04 / Іван Миколайович Бендера; Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих АПН України, Київ. – Київ, 2009. – 579 с.
9. Бех І. Д. Теоретико-прикладний сенс компетентнісного підходу в педагогіці / І. Д. Бех // Педагогіка і психологія : Вісник АПН України. – 2009. – №2. – С. 27-33.
10. Бібік Н. М. Компетентнісний підхід: рефлексивний аналіз застосування / Н. М. Бібік // Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські

перспективи: Бібліотека з освітньої політики / Під заг. ред. О. В. Овчарук. – К.: «К.І.С.», 2004. – 112 с.

11. Богініч О. Л. Сутність здоров'язберігаючого середовища у життєдіяльності дітей дошкільного віку / О. Л. Богініч // Вісник Прикарпатського університету. Педагогіка. Випуск XVII – XVIII. – Івано-Франківськ. : Педагогічний інститут. ПНУ ім. В. Стефаника. – 2008. – С. 191-199.

12. Болонский процесс: середина пути / Под науч. ред. В. И. Байденко. – М.: Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, Российский Новый Университет, 2005. – С. 116.

13. Болонський процес. Становлення в Європі // Освітній портал: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.osvita.org.ua/bologna/stanov/>. – Назва з екрану.

14. Бухальська С. Компетентнісний підхід. Теоретичний аналіз ключових дефініцій вищої медичної освіти [Електронний ресурс] / Світлана Бухальська – Режим доступу до ресурсу: metodkabinet.ucoz.com/_ld/0/5_Buhalska_S..pdf. – Назва з екрану.

15. Бухальська С. Є. Розвиток педагогічної компетентності викладачів у системі методичної роботи медичного коледжу: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук. – спец. 13.00.04 – «Теорія і методика професійної освіти» / С. Є. Бухальська. – К.: 2013. – 20 с.

16. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. – 1728 с. – С. 560.

17. Вітченко А. О. Теоретико-технологічні засади методичної роботи у вищому навчальному закладі / А. О. Вітченко // Вісник Житомирського державного університету. Педагогічні науки. – 2011. – Випуск 60. – С. 33-36. – С. 33.

18. Военный энциклопедический словарь / Председатель гл. ред. комиссии Н. В. Огарков. – М.: Воениздат, 1983. – 863 с.

19. Воронін Д. Є. Формування здоров'язберігаючої компетентності студентів вищих навчальних закладів засобами фізичного виховання: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.07 «Теорія та методика виховання» / Д. Є. Воронін. – Херсон, 2006. – 20 с. – С. 8.

20. Герцик М. Вступ до спеціальностей галузі "Фізичне виховання і спорт": Навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів 1-4 рівнів акредитації за напрямками -1-2 - Фізичне виховання і спорт, 0101- Педагогічна освіта зі спец. "Фізичне виховання", "Олімпійський та професійний спорт", "Фізична реабілітація". — Л. : Українські технології, 2002. — 230с.
21. Гершунский Б. С. Концепция самореализации личности в системе образования ценностей и целей образования / Б. С. Гершунский // Педагогика. – 2003. – № 10. – С. 3-7.
22. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / С. У. Гончаренко. – К.: Либідь, 1997. – 376 с.
23. Грибан Г. П. Фізичне виховання студентів аграрних вищих навчальних закладів [монографія] / Г. П. Грибан. – Житомир: Вид-во «Рута», 2012. – 514 с.
24. Гриневич Л. М. Поняття «освіта», «розвиток освіти», «освітня політика» в сучасному науковому дискурсі / Л. М. Гриневич // Неперервна професійна освіта: теорія і практика: наук.-метод. журн. – Київ: Едельвейс, 2015. – № 1-2. – С. 14-17.
25. Гринченко І. Б. Професійна підготовка майбутніх учителів фізичної культури в нових умовах / І. Б. Гринченко // Вища освіта України : [теоретичний та науково-методичний часопис]. – Додаток 3, Т. VII . Тематичний випуск : Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору. – К. : Гнозис, 2011. – С. 84-93.
26. Гришко Ю. А. Самореалізація педагога як психолого-педагогічна проблема [Електронний ресурс] / Ю. А. Гришко // Бібліотека наукових статей Statti online – Режим доступу до ресурсу: <http://www.stattionline.org.ua/pedagog/80/14086-samorealizaciya-pedagoga-yak-psixologo-pedagogichna-problema.html>. – Назва з екрана.
27. Грузєва Т. С. Організація санітарно-епідеміологічної служби / Т. С. Грузєва // Громадське здоров'я / Т. С. Грузєва. – Вінниця: Новая книга, 2013. – (третє). – С. 203.
28. Губарев В. В. Научный сравнительный анализ содержания образовательных программ отечественных и зарубежных вузов в наукоемких областях науки и технологии: монография / В. В. Губарев, Ю. С. Перфильев, А. П. Суржиков, Н. М.

Эдвардс; Томский политехнический университет. – Томск: Изд-во томского политехнического университета, 2009. – 494 с.

29. Гуменюк А. Проблеми інтеграції української освіти до європейського освітнянського простору [Електронний ресурс] / А. Гуменюк, Т. Ковальчук // www.VuzLib.com. – 2010. – Режим доступу до ресурсу: <http://vuzlib.com/content/view/1214/>. – Назва з екрана.

30. Гура О. І. Теоретико-методологічні основи формування психолого-педагогічної компетентності викладача вищого навчального закладу в умовах магістратури: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» / О. І. Гура. – К., 2008. – 36 с. – С. 25.

31. Гуржій А. М. Формування професійної компетентності майбутніх учителів трудового навчання засобами інформаційно-комунікаційних технологій: [монографія] / А. М. Гуржій, Р. С. Гуревич, Л. Л. Коношевський. – Київ – Вінниця: ТОВ Фірма «Планер», 2015. – 464 с. – С. 20-21.

32. Данилова Г. Н. Урок истории с компьютерной поддержкой [Електронний ресурс] / Г. Н. Данилова. – Режим доступу до ресурсу : http://vio.fio.ru/vio_35/cd_site/Articles/art_2_4.htm – Назва з екрану.

33. Демінська Л. О. Аксіологічні засади професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів фізичного виховання: монографія / Л. О. Демінська. – Донецьк: Юго-Восток, 2013. – 436 с. – С. 62. С 48. С 48-49

34. Демінська Л. О. Аксіологічна компетентність майбутнього вчителя фізичного виховання / Л. О. Демінська // Неперервна професійна освіта: теорія і практика: науково-методичний журнал. – 2012. – Вип. 1–2. – С. 73-78.

35. Демінська Л. О. Аксіологічні засади професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів фізичного виховання : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Демінська Л. О. – Київ, 2014. – 39 с.

36. Дерека Т. Г. Акмеологічні засади неперервної професійної підготовки фахівців фізичного виховання : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. пед.

наук : спец. 13.00.04 "Теорія і методика професійної освіти" / Дерка Т. Г. – Київ, 2017. – 40 с.

37. Дерка Т. Г. Акмеологічні засади неперервної професійної підготовки фахівців фізичного виховання : дис. докт. пед. наук : 13.00.04 / Т. Г. Дерка. – Київ, 2017. – 548 с.

38. Державні стандарти професійної освіти: теорія і методика: монографія / За ред. Н. Г. Ничкало. – Хмельницький: ТУП, 2002. – 334 с.

39. Додаток Лист Міністерства освіти і науки України. // Рекомендації щодо організації фізичного виховання у вищих навчальних закладах /.

40. Дубревський Ю. М. Якісний та структурний аналіз управлінської компетентності майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту / Ю. М. Дубревський // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2014. – № 6 – С. 11-15. – С. 12-13.

41. Дуброва С. Ключові компетентності як складова професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов / С. Дуброва // Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»: збірник наукових праць / гол. ред. В. П. Коцур. – Переяслав-Хм. (Київ. обл.) : Лукашевич О. М., 2013. – Вип. 28, т. 2 : Педагогіка. Психологія. Філософія. – С. 101-106.

42. Дуганець В. І. Педагогічні умови формування системи обліку практичного навчання [Електронний ресурс] / В. І. Дуганець // Педагогічний процес : теорія і практика. – 2013. – Вип. 2. – С. 45–57. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pptp_2013_2_8

43. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України, головний ред. В. Г. Кремень – К. Юрінком Інтер, 2008 – 1040 с. – С. 496-497.

44. Етичний кодекс українського педагога. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://rmu.luguniv.edu.ua/img/ekup.pdf> – Назва з екрана.

45. Журин А. А. Дидактический принцип актуальности в контексте медиаобразования [Електронний ресурс] / А. А. Журин // Медиаобразование, интегрированное с базовым: Опыт экспериментально-исследовательской работы

- коллектива школы № 858. Выпуск 3. – 2000. – Режим доступа до ресурсу: <http://www.mediaeducation.ru/publ/jurin3.shtml>. – Назва з екрана.
46. Зайченко І. В. Педагогіка / І. В. Зайченко. – Київ: Освіта України, 2008. – 528 с. – (КНТ).
47. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
48. Закон України «Про Концепцію Національної програми інформатизації» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=75%2F98-%E2%F0>
49. Закон України. Про освіту [Електронний ресурс] / Закон України // (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017, № 38-39, ст.380). – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
50. Заскалета С. Г. Шляхи розвитку професійної підготовки фахівців аграрної галузі в країнах ЄС / С. Г. Заскалета // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах : зб. наук. пр. / [редкол. : Е. І. Сущенко (голов. ред.) та ін.]. — Запоріжжя, 2011. — Вип. 19 (72). — С. 92—100.
51. Зданюк В. В. Формування рефлексивної компетентності майбутнього педагога з фізичної культури [Електронний ресурс]. – 2009. – С. 33-36. – С. 35-36. – Режим доступу до ресурсу: http://fizkultura.kpnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/13/2014/06/8_Зданюк.-ФОРМУВАННЯ-РЕФЛЕКСИВНОЇ-КОМПЕТЕНТНОСТІ-МАЙБУТНЬОГО-ПЕДАГОГА-З-ФІЗИЧНОЇ-КУЛЬТУРИ.pdf – Назва з екрана.
52. Здоров'я. Вплив екологічної кризи на здоров'я людей в Україні / А. Царенко, О. Шекера, О. Шекера та ін. // Міжнародна асоціація «ЗДОРОВ'Я СУСПІЛЬСТВА». – 2015. – №1.
53. Зеер Э. Ф. Психология профессионального образования: учебное пособие / Э. Ф. Зеер. – М.: Московский психолого-социальный институт, 2003. – 48 с.
54. Зимняя И. А. Ключевые компетентности как результативно-целевая основа компетентностного подхода в образовании. Авторская версия. / И. А. Зимняя. – М.:

Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2004. – С. 22-23.

55. Зязюн І. А. Інтелектуально-творчий розвиток особистості в умовах неперервної освіти // Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи : монографія / за ред. І. А. Зязюна. – Київ, 2000. – 341 с.

56. Зязюн І. А. Проблема самовизначення вчителя у контексті педагогічної дії [Електронний ресурс] / І. А. Зязюн // Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. – С. 8-20. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: <http://eprints.zu.edu.ua/18221/1/%D0%97%D1%8F%D0%B7%D1%8E%D0%BD%20%D0%86.pdf>. – Назва з екрана.

57. Ільчук В. В. Педагогічні умови професійного саморозвитку викладачів фахових дисциплін у вищих аграрних навчальних закладах : дис. канд. пед. наук : 13.00.04 / Ільчук В. В. – Вінниця, 2016. – 215 с.

58. Іщенко Т. Д. Фахове навчання в системі безперервної аграрної освіти / Т. Д. Іщенко. – Київ : Аграрна освіта, 2000. – 242 с.

59. Канішевська Л. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до формування комунікативної компетентності учнів початкової школи у позаурочній діяльності / Л. Канішевська // Компетентнісно зорієнтована освіта: якісні виміри: [монографія] / редкол.: Огнев'юк В. О., Хоружа Л. Л., Сисоєва С. О., Чернуха Н. М., Терентьєва Н. О. – К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2015. – 368 с. – С. 107.

60. Карпенко М. Освіта протягом життя: світовий досвід і українська практика / Аналітична записка Читати більше – <http://www.niss.gov.ua/articles/252/> © Національний інститут стратегічних досліджень [Електронний ресурс] / М. Карпенко // Київ. – 2012. – Режим доступу до ресурсу: www.niss.gov.ua Читати більше – <http://www.niss.gov.ua/articles/252/> © Національний інститут стратегічних досліджень. – Назва з екрана.

61. Карпова Л. О. Сутність професійної підготовки викладача / Л. Г. Карпова // Педагогічна компетентність викладачів вищих навчальних закладів: матеріали міжвузівської науково-практичної конференції. – Харків: ОВС, 2002. – С. 14.

62. Карпюк Р. П. Теоретичні і методичні засади професійної підготовки майбутніх фахівців з адаптивного фізичного виховання у вищих навчальних закладах: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня док. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Р. П. Карпюк. – К., 2010. – 40 с. – С. 12.
63. Кашкар'ов Г. В. Концептуальні засади формування в майбутні учителів педагогічної компетентності щодо розвитку критичного мислення в учнів [Електронний ресурс] / Г. В. Кашкар'ов // Збірник наукових праць Бердянського державного педагогічного університету (Педагогічні науки). – Бердянськ : БДПУ, 2008. – № 4. – Режим доступу до журн. : http://www.nbuu.gov.ua/portal/soc_gum/znpbdpu/Ped/2008_4/Kashkarov%20.pdf – Назва з екрана.
64. Керівництво методичною роботою у вищому навчальному закладі [Електронний ресурс] // Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова – Режим доступу до ресурсу: http://npu.edu.ua!/e-book/book/html/D/ispu_kiovisit_Ficyla_Pedagogika_VSh/1120.html. – Назва з екрана.
65. Клопов Р. В. Теорія і практика професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту із застосуванням інформаційних технологій: дис. док. пед. наук: 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Роман Вікторович Клопов. – Запоріжжя, 2012. – 520 с.
66. Клопов Р. В. Інформатизація вищої фізкультурної освіти / Р. В. Клопов // Теорія та методика фізичного виховання. – 2007. – № 4. – С 3-7.
67. Клопов Р. В. Теорія і практика професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту із застосуванням інформаційних технологій: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня док. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Р. В. Клопов. – Вінниця, 2012. – 40 с. – С. 13.
68. Коваленко Ю. О. Професійна підготовка майбутніх фахівців фізичного виховання дітей дошкільного віку у вищих навчальних закладах: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Ю. О. Коваленко. – Запоріжжя, 2008. – 21 с. – С. 10.

69. Козлакова Г. О. Теоретичні і методичні основи застосування інформаційних технологій у вищій технічній освіті / Г. О. Козлакова. – Київ : ІЗМН, 1997.–180 с
70. Козуб М. В. Формирование профессиональной готовности будущих учителей физической культуры к осуществлению здоровьесберегающей деятельности в школе: дисс. канд. пед. наук: 13.00.08 / Козуб М. В. – Елец, 2007. – 221 с.
71. Колісник Н. В. Формування професійної компетентності майбутніх менеджерів агропромислового комплексу в процесі вивчення економічних дисциплін : дис. канд. : 13.00.04 / Колісник Н. В. – Київ, 2016. – 217 с.
72. Коменский Я. А. Великая дидактика / Изб. Пед. Сочинения. – М.: Политиздат, 1955.
73. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи / [Н. М. Бібік, Л. С. Ващенко, О. І. Локшина та ін.]. – К.: «К.І.С.», 2004. – 112 с. – С. 60.
74. Коновальська Л. О. Формування методичної компетентності майбутніх учителів фізичної культури у процесі вивчення професійно-орієнтованих дисциплін : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» / Л. О. Коновальська. – К., 2011. – 22 с. – С. 7.
75. Конох А. П. Теоретичні та методичні засади професійної підготовки майбутніх фахівців із спортивно-оздоровчого туризму у вищих навчальних закладах: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня док. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / А. П. Конох. – К., 2007. – 42 с. – С. 9.
76. Краснов В.П. Фізичне виховання: психофізичні вимоги до фахівців агропрому: Навч. посіб. для вищ. навч. аграр. закл. / В.П. Краснов. – К.: Аграрна освіта, 2000. – 134 с.
77. Круцевич Т. Ю. Фізичне виховання як соціальне явище / Т. Ю. Круцевич, В. В. Петровський. Підр. Теорія і методика фізичного виховання / під ред. Т. Ю. Круцевич. – К.: Олімпійська література, 2008. – Т.1. – С. 27-46.
78. Кузнецов Г. Науково-методичні та соціально-педагогічні аспекти безперервної освіти в контексті Болонського процесу / Г. Кузнецов, Т. Калюжна // Вища освіта України. – 2006. – № 1 (19). – С. 75-79.

79. Курлянд З. Н. Педагогіка вищої школи: Навч. посіб. / З. Н. Курлянд, Р. І. Хмелюк, А. В. Семенова. – Київ: Знання, 2005. – 399 с.
80. Кушнарєнко А. Наступність у вітчизняній і зарубіжній педагогіці [Електронний ресурс] / А. Кушнарєнко, Н. Губанова, Я. Смірнова // Освіта.ua. – 2008. – Режим доступу до ресурсу: <http://ru.osvita.ua/school/method/2001/>. – Назва з екрана.
81. Лебедева О. В. Развитие методической компетентности учителя как средство повышения эффективности учебного процесса в общеобразовательной школе : автореф. дис. на соискание учёной степени канд. пед. наук : спец. 13.00.01 «Общая педагогика, история педагогики и образования» / О. В. Лебедева. – Нижний Новгород, 2007. – 24 с.
82. Лоза Т., Затилкін В. Теорія і методика фізичного виховання: Навч. посіб. для студ. вищ. пед. навч. закл. за напрямом "Фізичне виховання і спорт" / Сумський держ. педагогічний ун-т ім. А.С.Макаренка. — Суми : СумДПУ ім. А.С.Макаренка, 2004. — 76с.
83. Лузан П. Г. Теорія і методика формування навчально-пізнавальної активності студентів : Монографія / П. Г. Лузан. – Київ : Вид. НАУ, 2004. – 272 с.
84. Малая энциклопедия «Физкультура и спорт» / Пер. с немецкого. – М.: Радуга, 1982. – 376 с.
85. Мачинська Н. І. Педагогічна освіта магістрантів вищих навчальних закладів непедагогічного профілю: [монографія] / Н. І. Мачинська; за ред. докт. пед. наук, проф., член-кор. НАПН України С. О. Сисоєвої. – Львів: ЛьвДУВС, 2013, – 416 с. – С. 203-204.
86. Мачинська Н. І. Теоретичні і методичні засади педагогічної освіти магістрантів вищих навчальних закладів непедагогічного профілю: автореф. дис. на здобуття наук. ступ. док. пед. наук. – спец. 13.00.04 – «Теорія і методика професійної освіти». – К., 2013. – 40 с.
87. Мачинська Н. І. Педагогічна освіта магістрантів вищих навчальних закладів непедагогічного профілю [Електронний ресурс] / Н. І. Мачинська // Видано в

- авторській редакції.. – 2013. – Режим доступу до ресурсу: http://nbuviar.gov.ua/images/dorobku_partneriv/Machunska.pdf
88. Методические записки: теория и практика [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://edu.enterinfo.ru/>. – Назва з екрана.
89. Мещанінов О. П. Сучасні моделі розвитку університетської освіти в Україні: [монографія] / О. П. Мещанінов. – Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. Петра Могили, 2005. – 460 с.
90. Мойсеюк Н. Є. Педагогіка / Н. Є. Мойсеюк. – Київ: Б. в., 2007. – 656 с.
91. Навчально-методична робота [Електронний ресурс] // Чернівецький національний університет імені Ю. Федьковича – Режим доступу до ресурсу: <http://ped.chnu.edu.ua/?page=ua/11navchalnometod>. – Назва з екрана.
92. Науково-методичний центр інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності аграрних закладів вищої освіти «Агроосвіта» [Електронний ресурс] / НМЦ. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.agroosvita.com/>.
93. Національний освітній глосарій : вища освіта / 2-е вид., перероб. і доп. / авт.–уклад. : В. М. Захарченко, С. А. Калашнікова, В. І. Луговий, А. В. Ставицький, Ю. М. Рашкевич, Ж. В. Таланова / За ред. В. Г. Кременя. – К. : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2014. – 100 с. – С. 28-29.
94. Ніколаєнко С. М. Положення про організацію фізичного виховання і масового спорту у вищих навчальних закладах / С. М. Ніколаєнко. // Міністерство освіти і науки України м. Київ. – 2006. – С. 4-9.
95. Овчаренко Н. А. Професійна підготовка майбутніх учителів музичного мистецтва до вокально-педагогічної діяльності: теорія та методологія: [монографія] / Н. А. Овчаренко. – Кривий Ріг: Вид. Р. А. Козлов, 2014. – 400 с. – С. 27.
96. Ортинський В. Л. Підручники з Педагогіки вищої школи / В. Л. Ортинський. – Київ: Центр учбової літератури, 2009. – 472 с.
97. Остапенко Г. О. Формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації здоров'язбережувального навчально-виховного середовища загальноосвітньої школи: автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. пед. наук. – спец. 13.00.04 – «Теорія і методика професійної освіти» – К., 2013. – 20 с. – С. 7.

98. «Основні напрями діяльності аграрних навчальних закладів та наукових установ у реалізації концепції сталого розвитку сільських територій» [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: www.minagro.gov.ua.
99. Папуша В. Г. Теорія і методика фізичного виховання у схемах і таблицях / В. Г. Папуша. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2011. – 128 с.
100. Панасюк О. П. Формування моральних цінностей у майбутніх учителів фізичної культури: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / О. П. Панасюк. – К., 2011. – 18 с. – С. 10.
101. Педагогика профессионального образования / под ред. В. А. Сластенина. – м. : Издательский центр «Академия», 2004. – 368 с.
102. Педагогическая энциклопедия / Главная ред.: И. А. Каиров (глав. ред.), Ф. Н. Петров (глав. ред.) и др. – Т. 4. – М.: Советская энциклопедия, 1968.– 912 с.
103. Педагогічний словник / За ред. М. Д. Ярмаченка. – К.: Педагогічна думка, 2001. – 516 с.
104. Педагогічний словник для молодих батьків / Авт. колектив: Г. Ф. Алексєнко, І. Д. Бех, С. І. Жевага, М. Д. Зубалій, В. Г. Постовий та ін. – К.: ДЦССМ, 2002. – 348 с.
105. Петренко В. Л. Комплекс нормативних документів для розроблення складових системи стандартів вищої освіти / В. Л. Петренко. // Інформаційний вісник: Вища освіта. – 2003. – №10. – С. 5-37.
106. Петренко Н. В. До проблеми вивчення професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання: теоретичний аналіз / Н. В. Петренко // Неперервна професійна освіта: теорія і практика: наук.-метод. журн. – Київ: Едельвейс. – 2015. – №4 – С. 112-116.
107. Петренко Н. В. До проблеми розвитку професійної компетентності викладачів фізичного виховання / Н. В. Петренко // Педагогічний процес: Теорія і практика: зб. наук. праць. – Київ: Едельвейс. – 2015. – № 5-6. – С. 111-114.
108. Петренко Н. В. Проблема визначення педагогічної компетентності викладача фізичного виховання у ВНЗ / Н. В. Петренко // Вісник Житомирського державного

університету імені Івана Франка: наук. журн. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка. – 2016. – № 83. – С. 105-109.

109. Петренко Н. В. Розвиток педагогічної компетентності викладача фізичного виховання в університеті / Н. В. Петренко // Матеріали Причорноморської регіональної конференції професорсько-викладацького складу Миколаївського національного аграрного університету, 21 квітня 2016 р. – Миколаїв. – С. 27-29.

110. Петренко Н. В. Розвиток педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання в системі методичної роботи: аналіз базових понять / Н. В. Петренко // Наукові праці: науково-методичний журнал. – Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2016. – Вип. 258. Т. 270: Педагогіка. – С. 103-107.

111. Петренко Н. В. Розвиток педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання: його особливість / Н. В. Петренко // Збірник наукових праць Херсонського державного університету: Педагогічні науки. – Херсон. – 2016. – Вип. LXXIV. Т. 1 – С. 178-181.

112. Петренко В. Л. Комплекс нормативних документів для розроблення складових системи стандартів вищої освіти / В. Л. Петренко. // Інформаційний вісник: Вища освіта. – 2003. – №10. – С. 5-37.

113. Підготовка аграрних фахівців ведеться спільно з товаровиробниками [Електронний ресурс] / Науково-методичний центр інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності вищих навчальних закладів «Агроосвіта» Державна установа – Режим доступу до ресурсу: <http://agroosvita.com/node/>

114. Пометун О. І. Теорія та практика послідовної реалізації компетентісного підходу в досвіді зарубіжних країн / О. І. Пометун // Компетентісний підхід у сучасній освіті : світовий досвід та українські перспективи : Бібліотека з освітньої політики / Під заг. ред. О. В. Овчарук. – К.: «К.І.С.», 2004. – 112 с. – С. 18-19.

115. Поняття фізичного виховання / Нова педагогіка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.novapedagogika.com/noloms-277-1.html>. – Назва з екрана.

116. Постанова Верховної Ради України Про Рекомендації парламентських слухань про становище молоді в Україні / «Молодь за здоровий спосіб життя» від 3 лютого

2011 року N 2992-VI [Електронний ресурс]. – 2011. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2992-vi>. – Назва з екрана.

117. Поясок Т. Б. Система застосування інформаційних технологій у професійній підготовці майбутніх економістів у вищих навчальних закладах: дис. на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук: 13.00.04 / Тамара Борисівна Поясок; Інститут педагогічної освіти та освіти дорослих. – К., 2009. – 559 с. – С. 50.

118. Присяжнюк С.І., Краснов В.П., Третьяков М.О., Раєвський Р.Т., Кійко В.Й., Панченко В.Ф. Фізичне виховання. - К. : Центр учбової літератури , 2007

119. Присяжнюк С. І. Формування майбутніх вчителів фізичної культури щодо реалізації здоров'язбережувальних технологій [Електронний ресурс] / С. І. Присяжнюк // Київ Видавничий центр НУБіП України. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: http://www.dut.edu.ua/uploads/1_762_89246842.pdf. – Назва з екрана.

120. Про затвердження галузевої Концепції розвитку неперервної педагогічної освіти [Електронний ресурс] // Наказ Міністерства освіти і науки України 14.08.2013 № 1176 Галузева концепція розвитку неперервної педагогічної освіти Преамбула Постійне вдосконалення системи підготовки та підвищення кваліфікації науково-педагогічних і педагогічних працівників зумов – Режим доступу до ресурсу: http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/36816/. – Назва з екрана.

121. Професійна педагогічна освіта: компетентнісний підхід : [монографія] / за ред. О. А. Дубасенюк. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2011. – 412 с. – С. 40.

122. Путров С. Ю. Педагогічні умови формування позитивного ставлення до фізичного виховання студентів технічного університету: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.07 «Теорія та методика виховання» / С. Ю. Путров. – К., 2008. – 23 с. – С. 9.

123. Равен Дж. Компетентность в современном обществе: выявление, развитие и реализация / Дж. Равен. – М.: Когито-центр, 2002. – 396 с.

124. Росава. Генетично модифіковані організми [Електронний ресурс] / Росава // Українські скарби – Режим доступу до ресурсу: http://barvinok.ucoz.net/publ/zdorovij_sposib_zhittja/gen. – Назва з екрана.

125. Сазоненко Г. С. Компетентність у системі неперервної освіти: акмеологічна модель / Г. С. Сазоненко, В. В. Приступа. – Софія: Макарів, 2013. – 416 с.
126. Самсутіна Н. М. Формування професійних функціональних компетентностей майбутніх учителів фізичної культури у процесі фахової підготовки: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» / Н. М. Самсутіна. – К., 2011. – 22 с. – С. 6.
127. Сергієнко Л. П. Терміни і поняття у фізичній культурі: навчальний посібник / Л. П. Сергієнко. – Тернопіль: Навчальна книга, 2011. – 264 с. – (Богдан).
128. Сердюк А. М. Здоров'я населення України: вплив навколишнього середовища на його формування [Електронний ресурс] / А. М. Сердюк, О. І. Тимченко – Режим доступу до ресурсу: <http://splanet.ru/paper/r1-301622.php>. – Назва з екрана.
129. Сисоєва С. О. Дискусійні аспекти наукового тезаурусу нового закону України «Про вищу освіту» / Світлана Олександрівна Сисоєва // Неперервна професійна освіта / Світлана Олександрівна Сисоєва. – Київ: ТОВ «Видавниче підприємство «ЕДЕЛЬВЕЙС», 2015. – (Науково-методичний журнал). – (Педагогічні науки; вип. 1). – С. 7-14.
130. Сисоєва С. О. Основи педагогічної творчості: Підручник. – К.: Мілені, Ум., 2006. – 11 с.
131. Сисоєва С. О. Педагогічна компетентність викладача вищого навчального закладу непедагогічного профілю / С. О. Сисоєва // Компетентнісний підхід у сучасній університетській освіті: збірник наукових праць. – Рівне: НУВГР, 2011. – С. 3-11.
132. Сисоєва С. О. Проблеми неперервної професійної освіти: тезаурус наукового дослідження : наук. видання / С. О. Сисоєва, І. В. Соколова / НАПН України ; Ін-т педагогічної освіти і освіти дорослих МОН ; Маріупольський держ. Гуманітарний ун-т – Київ : ВД ЕКМО, 2010. – 362 с.
133. Смагін І. І. Нормативний та педагогічний зміст поняття «науково-методична робота» в системі загальної середньої освіти / І. І. Смагін // Вісник Житомирського державного університету. Педагогічні науки. – 2012. – Випуск 66. – С. 52-55. – С. 53.

134. Советский энциклопедический словарь / Гл. ред. А. М. Прохоров 3-е изд. – М.: Сов. энциклопедия, 1984. – 1600 с.
135. Соколова І. В. Технологія організації методичної роботи у ВНЗ / І. В. Соколова // Педагогічні технології у неперервній професійній освіті: – К. : ВПОЛ, 2001. – С. 441-442.
136. Спирін О. М. Теоретичні та методичні засади професійної підготовки майбутніх учителів інформатики за кредитно-модульною системою / О. М. Спирін. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2007. – 267 с. – (За науковою редакцією академіка АПН України, доктора педагогічних наук, професора М. І. Жалдака). – [Монографія].
137. Стратегия модернизации содержания общего образования. Материалы для разработки документов по обновлению общего образования. – М., 2001. – С. 12-13.
138. Сударєва Н. С. Формування професійної компетентності майбутніх фахівців із спортивно-оздоровчого туризму у вищих навчальних закладах: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» / Н. С. Сударєва. – К., 2011. – 22 с. – С. 7.
139. Сухомлинский В. А. Избранные произведения / В. А. Сухомлинский: в 5 т. – К.: Рад. шк., 1980. – Т. 3.: Сердце отдаю детям. Рождение гражданина. Письма к сыну. – 719 с. – С. 382.
140. Сущенко Л. П. Професійна підготовка майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту: теоретико-методологічний аспект : монограф. / Людмила Петрівна Сущенко – Запоріжжя : Запорізький держ. ун-т., 2003. – 442 с.
141. Сущенко Л. П. Професійна підготовка майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту: інформаційний аспект. Педагогіка. Наукові праці. Том VII 2000. с. 122-126.
142. Сущенко Л. П. Теоретико-методологічні засади професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту у вищих навчальних закладах : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» / Л. П. Сущенко. – Київ, 2003. – 46 с.

143. Теорія і методика фізичного виховання : підр. для студ. ВНЗ фіз. виховання та спорту : в 2 т. / [ред. Т. Ю. Круцевич]. — К. : Олімпійська література, 2008. — Т. 1 : Загальні основи теорії і методики фізичного виховання. — 391 с. — Т. 2 : Методика фізичного виховання різних груп населення. — 367 с.
144. Технічна енциклопедія TechTrend [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://techtrend.com.ua/index.php?newsid=6887>. – Назва з екрана.
145. Титович А. Формування мотиваційно-ціннісного ставлення студентів до фізичної культури / А. Титович, Р. Стасюк // Спортивний вісник Придністров'я. Наук.-теор. жур. Дніпропетров. держ. ін-ту фіз. кул. і спорту. – № 2. – 2006. – С. 42–43.
146. Фіцула М. М. Педагогіка : Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти / М. М. Фіцула. – Київ: Академія, 2000. – 544 с. – (Альма-матер) С. 111.
147. Хоружа Л. Л. Стратегія і тактика впровадження компетентнісного підходу у професійну підготовку фахівців / Л. Л. Хоружа // Компетентнісно зорієнтована освіта: якісні виміри: [монографія] / редкол.: Огнев'юк В. О., Хоружа Л. Л., Сисоєва С. О., Чернуха Н. М., Терентьєва Н. О. – К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2015. – 368 с. – С. 45-54.
148. Чайка В. М. Основи дидактики / В. М. Чайка. – Київ: Академвидав, 2011. – 240 с. – (Альма-матер).
149. Черняков В. В. Формування професійної компетентності майбутнього вчителя фізичної культури засобами педагогічних ситуацій: Дис. на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук: спец. 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» / В. В. Черняков. – Чернігів, 2011. – 221 с.
150. Шишко А. В. Формування педагогічної компетентності майбутнього викладача іноземної мови у процесі магістерської підготовки: автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» / А. В. Шишко; Кіровоградський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка. – Кіровоград, 2008. – 22 с.

151. Шовкун Л. М. Органзаційно-педагогічні умови розвитку професійної компетентності викладачів вищих аграрних навчальних закладів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 – «Теорія та методика професійної освіти» / Шовкун Л. М. – Київ, 2010. – 22 с.
152. Энциклопедический словарь по физической культуре и спорту. Т. III. – М.: Физкультура и спорт, 1963. – С. 239-241.
153. Ягупов В. В. Педагогіка – Принцип практичної спрямованості навчання. Принцип системності й послідовності навчання [Електронний ресурс] / В. В. Ягупов // Київ Либідь. – 2002. – Режим доступу до ресурсу: http://eduknigi.com/ped_view.php?id=166. – Назва з екрана.

РОЗДІЛ 2

ТЕХНОЛОГІЯ РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ В СИСТЕМІ МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ АГРАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

У розділі обґрунтовано структуру педагогічної компетентності викладача фізичного виховання аграрного університету та критерії її сформованості; технологію розвитку педагогічної компетентності в системі методичної роботи аграрного університету; розкрито зміст, форми й методи розвитку педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання в системі методичної роботи.

2.1 Структура педагогічної компетентності викладача фізичного виховання аграрного університету та критерії її сформованості

Структура педагогічної компетентності є предметом дослідження вітчизняних вчених (О. В. Овчарук, О. І. Пометун, О. Я. Савченко, С. О. Сисоєва, Л. Л. Хоружа, та ін.) і зарубіжних науковців (І. А. Зимняя, В. В. Краєвський, Д. Равен, В. О. Сластьонін, А. В. Хуторський, та ін.). Проте проблеми щодо педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання аграрного університету та її структури ще недостатньо висвітлені у сучасних наукових дослідженнях.

Структура професійної компетентності фахівця, зазначає С. О. Сисоєва, зазвичай визначається як сукупність компонентів, зокрема [107, с. 29]: когнітивного (наявність теоретичних знань у певній предметній галузі); діяльнісного (уміння, що дозволяють здійснювати професійну діяльність); особистісного (володіння прийомами рефлексії і самоусвідомлення та інші професійно важливі якості особистості); мотиваційного (особистісні якості, що визначають мотиви до саморозвитку, здатність навчатися упродовж життя, удосконалювати та поглиблювати професійні знання); комунікативного (сукупність здатностей, що

забезпечують ефективність спілкування, роботи в колективі, взаємодію з іншими членами суспільства).

В. О. Сластьонін вважає, що професійна компетентність фахівця будь-якого профілю має містити такі види [120, с. 67]: практична (спеціальна) компетентність – високий рівень знань із техніки і технологій, які використовуються у професійній праці та забезпечують можливість професійного зростання фахівця, зміну профілю роботи, результативність творчої діяльності; соціальна компетентність – здатність брати на себе відповідальність і приймати рішення, брати участь у спільному прийнятті рішень, продуктивно взаємодіяти з представниками інших культур і релігій; психологічна компетентність, зумовлена розумінням того, що без культури емоційної сприйнятливості, без умінь і навичок рефлексії, без досвіду міжособистісної взаємодії та самореалізації професіоналізм залишається частковим, неповним; інформаційна компетентність передбачає володіння новими інформаційними технологіями; комунікативна компетентність, яка припускає знання іноземних мов, високий рівень культури мови; екологічна компетентність, що ґрунтується на знаннях загальних законів розвитку природи та суспільства, на екологічній відповідальності за професійну діяльність; валеологічна компетентність, що означає наявність знань і вмінь у галузі збереження здоров'я і в питаннях здорового способу життя.

У структурі професійної компетентності фахівця під структурними компонентами Д. Равен розуміє характеристики і хисти людей, що дають їм можливість досягати професійних та особистісно значущих цілей – незалежно від їхнього характеру й суспільства, у якому вони проживають. Науковець зазначає, що інтегральною частиною компетентності, крім здібностей, є мотивація, і наголошує, що розвивати структурні компоненти компетентності можна лише у розвивальному середовищі [48, с. 24].

Досліджуючи проблему формування професійної компетентності майбутніх фахівців із спортивно-оздоровчого туризму у закладах вищої освіти, Н. С. Сударева, визначила структурні компоненти професійної компетентності майбутніх фахівців із спортивно-оздоровчого туризму, а саме [217, с. 7]: мотиваційний – наявність у

студентів мотивації до майбутньої професійної діяльності та мотивації на досягнення успіхів у професії, інтересу до процесу навчання; когнітивний – наявність у студентів професійно орієнтованих знань; креативно-діяльнісний – наявність у студентів спеціальних умінь і навичок, необхідних для діяльності у галузі спортивно-оздоровчого туризму, наявність творчого потенціалу; рефлексивний – наявність у студентів самооцінки та критичності стосовно особистісних якостей.

У 90-х роках ХХ ст. Є. С. Кузьмін та Н. В. Кузьміна дослідили необхідність поняття «професійно-педагогічна компетентність», на трактування якого досить часто спираються сучасні науковці, вивчаючи проблеми професійної педагогічної компетентності [196, с. 171]. На думку Н. В. Кузьміної, до структурних елементів професійної педагогічної компетентності варто віднести [116]: спеціальну й професійну компетентність у галузі дисципліни, що викладається; диференціально-психологічну компетентність у галузі мотивів, здібностей, спрямованості студентів; соціально-психологічну компетентність у галузі процесів спілкування; методичну компетентність у галузі способів формування знань, умінь студентів; аутопсихологічну компетентність щодо визнання особистих позитивних і негативних характеристик, а також власної діяльності.

Проаналізувавши різні підходи до визначення структури професійної педагогічної компетентності, Н. І. Мачинська виокремила такі основні підходи: [128, с. 203] професійну компетентність викладачів розглядають як єдність когнітивної, операціонально-технологічної та особистісної складових (В. В. Краєвський, І. Лернер, А. В. Хуторський); у структурі професійної компетентності виокремлюють такі компоненти, як спеціальний, соціальний, особистісний та індивідуальний (А. К. Маркова); структуру професійної компетентності майбутніх викладачів розглядають на основі діяльнісного підходу, кожний із структурних елементів якої, а це спеціальний, соціальний та особистісно-індивідуальний – обов'язково поділяються на певні підструктури елементи, спільною характеристикою для яких є педагогічна спрямованість особистості кожного педагога (Є. О. Іванова).

Досліджуючи особливості підготовки магістрантів закладів вищої освіти непедагогічного профілю, Н. І. Мачинська виокремила наступні компоненти компетентності викладачів закладу вищої освіти непедагогічного профілю [129]: мотиваційно-ціннісний; професійно-педагогічний; управлінський; соцікультурологічний; самовдосконалення.

У структурі професійної педагогічної компетентності В. П. Симонов виділяє п'ять компонентів: 1) організаторська діяльність; 2) особистісні якості викладачів; 3) навчальна діяльність викладачів; 4) виховна діяльність викладачів; 5) організація навчально-пізнавальної діяльності студентів.

А. П. Конох частково поділяє думку В. П. Симонова, зауважуючи, що перший, четвертий і п'ятий чинники – це сфера знань і навичок педагога за видами діяльності. Дрібнити їх недоцільно. Другий чинник – це особистісні якості, які формуються й виховуються ефективно тоді, коли майбутній фахівець мотивований на свою спеціальність, професію, коли він має достатньо розвинений рівень рефлексивності [187, с. 183].

Н. Ю. Бутенко у структурі професійно-педагогічної компетентності пропонує розрізняти такі компоненти, як [234, с. 200]: 1) гуманно-особистісна орієнтація: відповідає принципу відповідності діяльності природі людини, допомагає утримати цілі, зміст і результати педагогічних дій в межах взаємодії з людською рисою; 2) системність бачення: дає змогу правильної побудови структури методів, конструювання методик, грамотно використати технології; технологічність гарантує високу продуктивність дій й орієнтацію на безумовне досягнення запланованого результату; 3) здатність взаємодіяти зі своїм і чужим педагогічним досвідом: стає джерелом критеріальної інформації про правильність і неправильність дій; 4) креативність і рефлексивність: супроводжують фахівця у процесі вивчення й перетворення системи професійної поведінки.

Обґрунтовуючи структуру професійної педагогічної компетентності фахівця, І. Б. Васильєв виокремив професіографічну, прогностичну, спеціально-предметну, дидактичну, методичну, регламентно-нормативну, біографічну, психофізіологічну

компетентності як елементи структури професійної педагогічної компетентності фахівця [25, с. 72].

Аналізуючи праці вітчизняних і зарубіжних науковців, Н. Г. Батечко виокремила низку підструктур у структурі професійної педагогічної компетентності фахівця [11, с. 348]: мотиваційну; мотиваційно-ціннісну (смилову, вольову); мотиваційно-вольову; когнітивну; когнітивно-творчу; професійні (об'єктивно необхідні) педагогічні вміння; змістову; особистісний досвід; ціннісно-смилову, етичну; процесуальну; діяльнісну; операційно-діяльнісну; комунікативну; інструментально-технологічну; операційну; особистісну; саморегулятивно-вольову (рефлексивну); рефлексивно-перцептивну; саморегулятивну; емоційно-вольову регуляцію процесу і результату вияву компетентності; соціальну.

Проаналізувавши різні підходи до визначення структури професійної компетентності педагога, І. В. Шмиголь виділила такі компоненти [234, с. 202]: 1) мотиваційний – для того щоб на високому рівні виконувати свої професійні обов'язки, педагог, у першу чергу, повинен бути зацікавлений у своїй діяльності. За цих умов має значення і внутрішня мотивація до діяльності (покликання, хист, бажання, талант), і зовнішня (заохочення як матеріальне (така заробітна плата, яка б забезпечила педагогу належний рівень життя), так і моральне (повага з боку суспільства до самої професії викладача як такої та визнання її цінності); 2) спеціально-предметний – формування знань, вмінь, навичок, досвіду із спеціальних дисциплін; 3) психолого-педагогічний – характеризує рівень підготовки педагога з дисциплін психолого-педагогічного циклу, тобто його знання, уміння, навички й досвід з педагогіки та психології; 4) методичний або дидактичний – полягає в оволодінні педагогом системою наукових психолого-педагогічних та предметних вмінь і навичок, які ґрунтуються на знанні засобів, шляхів, умов, форм, методів й прийомів педагогічних впливів та їх ефективному використанні у освітньому процесі; 5) особистісний – характеризується набуттям майбутнім педагогом цілого набору особистісних якостей, які обов'язково мають бути притаманні професійно-компетентному викладачу: чесність, людяність, терпимість, порядність, чуйність, доброзичливість, відповідальність та інші; 6) комунікативний – вміння викладача

спілкуватись, співпрацювати зі студентами, їх батьками, колегами; 7) організаційно-управлінський – викладач повинен вміти як належним чином організувати освітній процес, так і спостерігати та управляти цим процесом, вчасно виявляти недоліки в організації освітнього процесу та виправляти чи корегувати їх; 8) експериментально-дослідницький – вміння та навички підбирати необхідні методики, проводити відповідні експериментальні дослідження та робити аргументовані висновки на основі отриманих результатів, тобто вміння аналізувати та оцінювати; 9) рефлексивність та самостійність – самоосвіта, самоаналіз, самомотивація, самооцінка, самокритичність тощо.

До структури педагогічної компетентності викладача С. Є. Бухальська відносить наступні компоненти [24, с. 8]: 1) ціннісно-мотиваційний – усвідомлення викладачем особистісної та професійної значущості розвитку педагогічної компетентності; наявність мотивів і потреб у розвитку педагогічної компетентності; 2) когнітивно-процесуальний – сформовані фахові та педагогічні знання, уміння і навички; володіння методикою викладання навчальної дисципліни за навчальним планом закладу вищої освіти; оперативність і гнучкість у вирішенні професійно-педагогічних проблем; 3) оцінювально-рефлексивний – рівень сформованості усвідомлення себе як педагогічного працівника; здатність до самоаналізу, самокритичності та самоуправління педагогічною діяльністю; 4) творчий – здатність до творчої діяльності.

Спираючись на європейський досвід застосування інформаційних технологій у професійній підготовці майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту, Р. В. Клопов розглядає 4 типи електронної компетенції «e-enablement» професорсько-викладацького складу студентів та адміністративного персоналу [96, с. 50]: електронно компетентний, ентузіаст, амбівалентний, користувач-початківець. Дослідник акцентує увагу на тому, що реалізація завдань щодо професійної підготовки фахівців з фізичного виховання та спорту потребує формування особистості, яка здатна до плідної професійної праці в сучасних умовах, застосування новітніх інформаційних технологій та володіє не лише системою спеціальних знань, професійних дій і соціальних відносин, а й

сформованістю і зрілістю професійно значущих якостей, відповідною кваліфікацією [95, с 3]. Крім того, як стверджує дослідник, освітні реформи в зарубіжних країнах тісно пов'язані з впровадженням інформаційних технологій у процеси навчання молодого покоління та професійної підготовки фахівців. Більшість зарубіжних країн стратегічним вважають надання комп'ютеризованих робочих місць для ефективного забезпечення неперервної освіти різних груп населення, оснащення освітніх закладів усіх рівнів новітнім поколінням різноманітних технологічних засобів для модернізації освітніх процесів, створення підґрунтя для набуття необхідних навичок та рівня професійної компетентності у напрямках професійної підготовки [96, с. 50].

Теоретичний аналіз наукових джерел щодо моделей та сучасних вимог до професійної підготовки викладачів фізичного виховання, особливостей формування основних компонентів професійної компетентності фахівця дозволив нам визначити основні структурні компоненти педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання закладу вищої аграрної освіти: мотиваційно-ціннісний, когнітивно-процесуальний, комунікативний розвивально-виховний, здоров'язбережувальний.

Педагогічну компетентність викладачів фізичного виховання аграрного закладу вищої освіти можна розглядати як якісну, інтегративну характеристику фахівця, яка об'єднує знання, уміння й навички, а також творче мислення та креативність, готовність йти на ризик і брати на себе відповідальність, критично оцінювати наслідки власної діяльності (рис. 2.1).

Розглянемо зміст кожного із компонентів педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання аграрного університету.

Мотиваційно-ціннісний компонент в структурі педагогічної компетентності відбиває ставлення особи до професійної діяльності, виражене в цільових установках. Мотиваційно-ціннісний компонент характеризує мотивацію до педагогічної діяльності, як реалізації її здоров'язбережувального компоненту, що передбачає використання аксіологічного підходу в педагогічному процесі відповідно до педагогічних та професійних цінностей. Мотиваційно-ціннісний компонент включає мотиви, потреби, ціннісні орієнтації [37].



Рис. 2.1 Структура педагогічної компетентності викладача кафедри фізичного виховання в системі методичної роботи аграрного університету

Джерело складено автором самостійно.

Вважають, що мотиваційно-ціннісний компонент має відображати здатність особистості проявляти ініціативу, виявляти інтерес в аналізі взаємозв'язків, механізмів діяльності у стосунках із соціальним середовищем, інститутами і суспільством в цілому, наявність у людини намірів, бажань, прагнень досягати або уникати поставлених цілей, здійснювати або утриматися від реалізації певної діяльності. «Чим вищий рівень мотивації, чим більше чинників (мотивів) до діяльності, спонукають людину тим більше зусиль вона схильна докласти» [72]. Мотиваційно-ціннісний компонент відображає сформованість мотивації до

професійної діяльності, що передбачає розвиток педагогічної компетентності викладача фізичного виховання в системі методичної роботи.

Вирішальним фактором ефективності будь якої діяльності є мотивація. У науковій літературі найчастіше зазначено: мотивація — це сукупність причин психологічного характеру, що пояснюють поведінку людини, спрямованість і активність цієї поведінки [56].

Діяльність людини зазвичай визначається не одним мотивом, а їх сукупністю, у якій мотиви можуть знаходитися у визначеному відношенні один до одного за ступенем їхнього впливу на поведінку людини, тому мотиваційна структура людини може розглядатися як основа здійснення нею визначених дій [33, с. 4].

Мотивація досягнення має місце там, де діяльність спрямована на виконання поставленої мети і, будучи співвідсною з певними нормами, підлягає самооцінці. Потреба в досягненні відіграє важливу роль у регуляції власної поведінки підлітків, оскільки є одним із головних внутрішніх факторів, що підтримують потяг молоді до виявлення своїх здібностей та зусиль і прагнення до виконання завдань більшої складності [84, с. 27].

Таким чином, мотиваційний компонент педагогічної компетентності може розвиватися впродовж усіх вікових періодів життя. Її розвиток відбувається у провідній діяльності та залежить від особливостей соціальної ситуації розвитку, сформованості вікових психологічних новоутворень особистості.

Отже, впровадження тренінгів, методик у освітній процес дозволять сформувати у студентів основні компоненти готовності до реалізації освітнього процесу в закладі вищої освіти. Методологія розробки, а також основні критерії даного виду методик та тренінгів можуть застосовуватися в різних областях знань різних спеціальностей аграрного закладу вищої освіти, а також спрямовані на контроль і перевірку рівня готовності особистості за допомогою проведення анкетування, а також за спостереженням за поведінкою студентів.

Когнітивно-процесуальний компонент відображає оволодіння викладачами знаннями, уміннями та навичками необхідними для досягнення професійного становлення власних можливостей і особливостей психічного, інтелектуального,

духовного і соціального здоров'я. Вдосконалення методів оцінки рівня фізичної підготовленості фізичних якостей студентів [114, с. 27].

Когнітивно-процесуальний компонент відображає знання та уміння теоретичного і технологічного характеру: методологічні знання – знання загальних підходів, принципів, закономірностей розвитку, навчання і виховання студентської молоді; теоретичні знання фахової наукової дисципліни; сукупність знань, необхідних викладачу закладу вищої освіти для здійснення посадових обов'язків; знання, які складають основу педагогічної діяльності викладачів університету; педагогічні знання, їх можливості для розв'язання задач з предметної галузі в освітньому процесі; креативність, гнучкість, критичність, системність, мобільність, оперативність мислення та професійні знання [23, с. 5].

Когнітивно-процесуальний компонент складається з когнітивної зорієнтованості на здобуття методологічних професійних знань, інтегрального показника мотивації діяльності щодо опанування педагогічними знаннями, потрібних для фахової діяльності викладачів фізичного виховання впродовж навчального року.

Когнітивно-процесуальний компонент забезпечує розуміння сутності педагогічної компетентності; систему знань, умінь і навичок: фахових, педагогічних, психологічних для успішного здійснення педагогічної діяльності; володіння дидактичними прийомами та методикою навчання, використання інноваційних, інтерактивних та інформаційно-комунікаційних технологій в аграрній освіті [23, с. 5].

Процесуальний (діяльнісний) компонент компетентності можемо розглядати як здатність викладачів використовувати способи та моделі поведінки, що в межах їхньої професійної діяльності відповідають інтересам самореалізації: здійснювати освітній процес у всій його складності, робити свідомий вибір, застосовувати різноманітні (у тому числі інноваційні) методи і технології навчання, використовувати сучасні засоби навчання [182].

Таким чином, розвинений когнітивно-процесуальний компонент педагогічної компетентності передбачає наявність у викладача засвоєних на рівні застосування

професійних, педагогічних, методологічних знань, понять, ідей, теорій, правил, оцінок, норм, цінностей за допомогою яких: розвиваються уявлення індивіда про свої професійні якості; формується оцінка самого себе, як викладача, власних можливостей щодо педагогічної діяльності, особистого статусу серед представників педагогічної професії, відповідності особистісних ціннісних орієнтацій вимогам, що висуваються суспільством до викладачів закладів вищої освіти.

Розвивально-виховний компонент педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання складається з самооцінки творчого потенціалу особистості викладачів, з володіння педагогічною технікою, оцінки їх емоційного інтелекту та пізнавальних здібностей.

Розвивально-виховний компонент забезпечує вирішення не тільки освітніх, але й виховних завдань. Тільки за умови розвитку знань здійснюється закономірність: чим великими знаннями володіє студент, тим легше йому вчитися [172]. Для розвитку розумових здібностей студентів викладачі повинні володіти наступними знаннями: динаміки становлення трьох основних засобів пізнавальної діяльності: наочних дій, образів, символів; логічних дій над поняттями (визначення, обмеження, узагальнення, розділення); основних особливостей індуктивних, дедуктивних і гіпотетичних висновків, що дозволяє розуміти побудову правильних висновків і гіпотез. Також повинні вміти: створювати проблемні ситуації на заняттях, що вимагають самостійного мислення студентів; здійснювати дидактичну переробку наукових методів в методи викладання [113, с. 93].

Розвивально-виховний компонент передбачає готовність до постійного підвищення пізнавального рівня, потребує в актуалізації й реалізації свого особистісного потенціалу, здатність самостійно здобувати нові знання й уміння, здатність до саморозвитку, також єдність методологічних і теоретичних знань, які інтегрують загальні знання в галузі навчально-пізнавальної компетентності; розвивально-виховний компонент – означає забезпечити сукупність умов, атмосферу, як найсприятливішу для прогресивного розвитку свідомості та поведінки. Розвивально-виховний компонент педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання складається з самооцінки творчого потенціалу

особистості викладачів, з володіння педагогічною технікою, оцінки їх емоційного інтелекту та пізнавальних здібностей. Розвивально-виховна функція забезпечує формування пізнавальних здібностей, засвоєння прийомів розумової діяльності, надбання досвіду здоров'язбережувальної поведінки, здатність передбачувати результати своїх та чужих дій.

Здоров'язбережувальний компонент відображає комплекс знань, умінь, ставлень та цінностей, які спрямовані на збереження й укріплення здоров'я – свого та оточуючих, на заняттях та в позанавчальний час; впровадження здорового способу життя; та набуття вмінь аналізувати, оцінювати, контролювати власну, особистісну та професійну діяльність щодо здоров'язбереження. Місія викладачів фізичного виховання в закладі вищої освіти полягає у впровадженні у повсякденний побут студентів ідеї здорового способу життя і діяльності, вихованні у студентів бажання до виконання систематичних фізичних рухів, залучення до занять фізичною культурою та спортом. Викладачам фізичного виховання належить важлива соціальна функція в передачі знань і умінь здоров'язбереження [21, с. 214].

Здоров'язбережувальна педагогіка, з одного боку, має сформувати у студентів спеціальні знання, уміння, навички збереження і зміцнення свого здоров'я, створення індивідуального здорового способу життя, а з іншого – реалізація самостійних занять різними видами рухової активності [8, с. 25].

Формування здоров'язбережувальної компетентності студентів закладу вищої освіти - цілеспрямований процес засвоєння студентом сукупності знань про здоров'я як найважливішої цінності життя, набуття вмінь аналізувати, оцінювати, контролювати свою активність зі здоров'язбереження і досвіду оздоровчих дій, розвиток особистісних якостей (цілеспрямованість, воля, наполегливість, дисциплінованість, ретельність та ін.) [134, с. 46].

Аналіз стану впровадження здоров'язбережувальних технологій у сучасному аграрному закладі вищої освіти вказує на те, що потреба в здоров'язбережувальній спрямованості педагогічної діяльності спричинена оновленням стратегічної мети вищої освіти і соціального замовлення держави, що вимагає виховання гармонійно розвиненої особистості з добре сформованими гігієнічними навичками і засадами

здорового способу життя, а також негативною динамікою погіршення здоров'я студентської молоді [15, с. 102].

Сучасна система фізичного виховання в аграрних закладах вищої освіти не задовольняє природну біологічну потребу студентської молоді в руховій активності, не забезпечує необхідним рівнем здоров'я, фізичної підготовленості, працездатності та науково-обґрунтованими фізкультурно-оздоровчими можливостями, які можна використовувати в подальшій життєдіяльності.

На сьогодні однією з основних вимог, яка ставиться сучасним аграрним сектором до викладачів фізичного виховання, які працюють в аграрному університеті є надання можливості формуванню у випускників аграрного закладу вищої освіти здатності самостійно і творчо вирішувати не тільки аграрні і соціально-економічні питання розвитку інфраструктури села, а й складні оздоровчі та спортивно-масові завдання серед сільської молоді. Випускник аграрного університету має бути прикладом під час організації оздоровчих та спортивно-масових заходів, що проводяться на селі, готовим нести відповідальність за їх результати.

Комунікативний компонент педагогічної компетентності відображає комунікативні уміння й навички, а також здатність до запобігання конфліктам. Комунікативний процес розуміє єдність діяльності, пізнання і спілкування.

Комунікативний компонент відображає соціальну креативність та здатність до самоосвіти і саморозвитку для ефективного здійснення здоров'язбережувальної діяльності.

Комунікативна компетентність – це інтегративне особистісне утворення, що розглядається як результат сформованості професійних компетенцій та особистісних якостей (доброзичливість, тактовність, об'єктивність, толерантність, організованість, ініціативність тощо), які дозволяють установлювати психологічний контакт із студентами, їхніми батьками та колегами; логічно, науково та стисло передавати предметну інформацію; керувати процесом спілкування та організовувати педагогічно доцільну взаємодію; виховувати гармонійно розвинену

особистість, творчо вирішувати педагогічні завдання, що виникають в освітньому процесі [101].

Комунікативний компонент педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання складається з організаторських, комунікативних здібностей викладачів та їх здатністю запобігати конфліктам.

Враховуючи зазначене вище можна стверджувати, що комунікативна компетентність – це особистісна якість викладачів, яка визначається їхньою включеністю в педагогічну діяльність і формується в процесі розвитку і саморозвитку особистості в цілому.

Комунікативна компетентність означає інформованість про цілі, сутність, структуру, засоби й особливості педагогічного спілкування (комунікативні знання); володіння технологією цієї діяльності (комунікативні уміння і навички); індивідуально-психологічні якості спеціаліста, які забезпечують усвідомлення викладачем важливості ефективності педагогічного спілкування, намагання постійно удосконалювати комунікативні сторони педагогічної діяльності (комунікативна спрямованість), а також здібність до нестандартного, творчого рішення комунікативних знань, які виникають у процесі педагогічного спілкування (комунікативна креативність) [27, с. 21].

Таким чином будь-який компонент структури педагогічної компетентності викладача не може існувати сам по собі, він завжди пов'язаний з більш масштабними системами. Теоретичний аналіз даної проблеми дозволив визначити та висвітлити основні компоненти розвитку педагогічної компетентності викладачів закладу вищої освіти, які поєднують знання, уміння, навички, мотиви, ціннісні орієнтації, ставлення особистості та визначають здатність людини до самореалізації та самовизначення в ефективній педагогічній діяльності.

Згідно «Положення про організацію фізичного виховання і масового спорту у закладах вищої освіти» освітній процес з фізичного виховання в аграрних закладах вищої освіти здійснюється відповідно до нормативних вимог і включає такі форми: рухову активність, самостійну роботу та практичні заняття [138].

З врахуванням специфіки аграрного університету, а саме: здоров'я студентів, забезпечення здоров'я населення через професійну діяльність, вирішення екологічних проблем, ми встановили взаємозв'язок компонентів педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання з нормативними вимогами до викладачів фізичного виховання та завданнями аграрної освіти. (Рис.2.2).

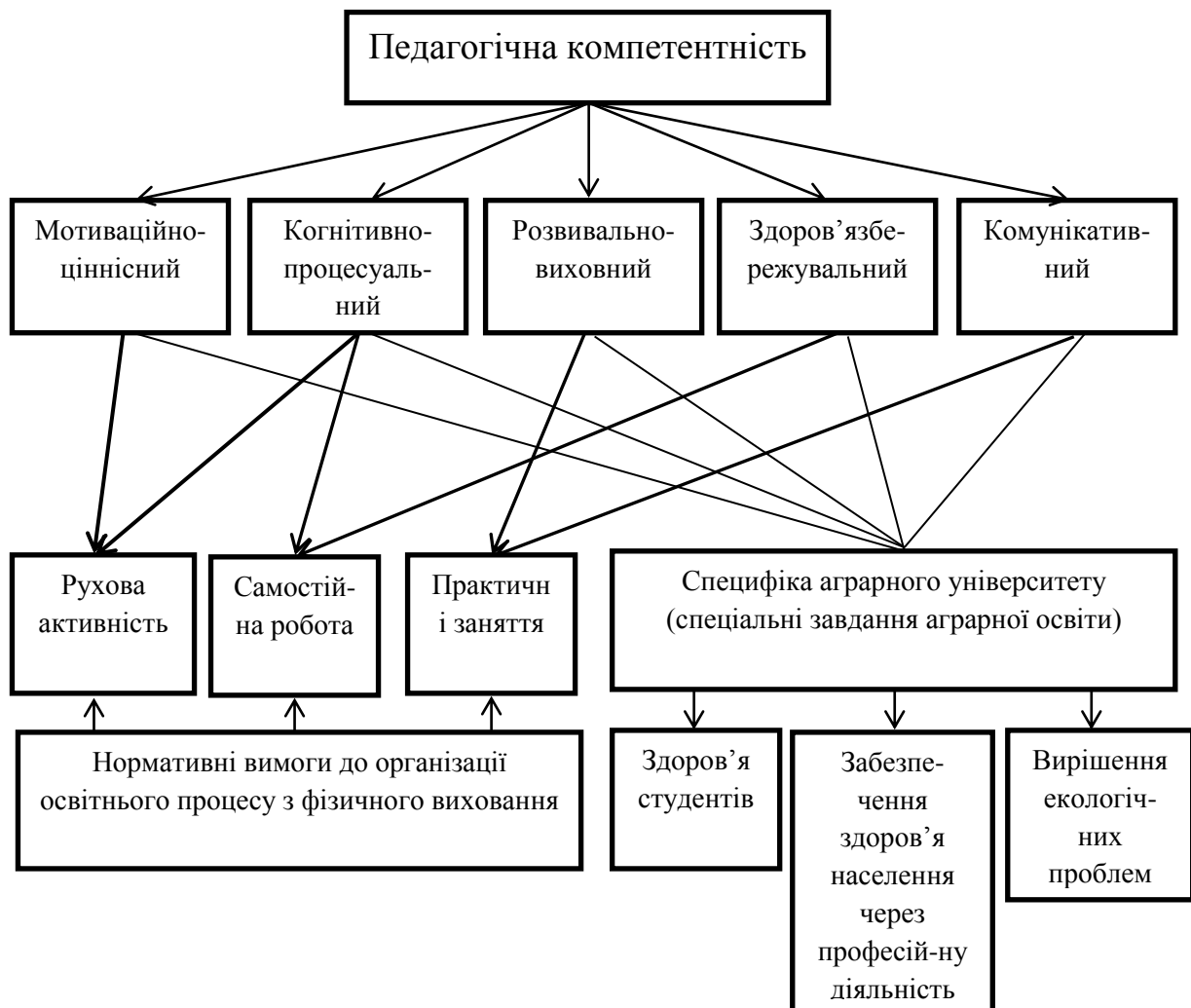


Рис. 2.2 Взаємозв'язок компонентів педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання аграрного університету з нормативними вимогами до організації освітнього процесу з фізичного виховання та масового спорту у закладах вищої освіти та завданнями аграрної освіти.

Джерело складене автором самостійно

Організація педагогічного процесу на кафедрі фізичного виховання в аграрному університеті сприяє формуванню практичних навичок з урахуванням

методів діагностики, збереження, формування, розвитку та відновлення здоров'я студентів; практичного досвіду особистісного підходу до студентів відповідно до їх віку, стану здоров'я та особистісних якостей; прояву та закріпленню привласнених цінностей, гуманного, толерантного та етичного ставлення до студентів; творчого підходу до організації освітнього процесу.

Ми виходили з того, що кожний критерій відображає рівень сформованості кожного компонента педагогічної компетентності. До критеріїв сформованості педагогічної компетентності відносимо: мотиваційно-ціннісний, когнітивно-процесуальний, розвивально-виховний, здоров'язбережувальний, комунікативний критерії. Кожен критерій має три рівні проявів: високий, середній, низький, зміст яких наведено у табл. 2.1.

Таблиця 2.1.

Характеристика рівнів загальної педагогічної компетентності викладача

Критерії	Характеристика рівнів педагогічної компетентності	Рівні прояву критеріїв
Мотиваційно-ціннісний	Досконале володіння знаннями, уміннями, навичками у сфері творчої діяльності, здатність до осмислення нових ідей, узагальнення вітчизняного та світового досвіду й успішного його творчого використання; прояву активності та стимулюванням до творчої діяльності інших. Висока мотивація до самореалізації та самовдосконалення, досконало володіє методикою викладання дисципліни, використовує нові інтерактивні методи навчання.	Високий рівень
	Постійне підвищення пізнавального рівня, актуалізація й реалізація особистісного потенціалу. Достатня мотивація до самореалізації та самовдосконалення, відчуває труднощі у застосуванні в практичній діяльності, відчуває необхідність у набутті нових знань та умінь.	Середній рівень
	Стихійність, традиційність і пасивність, теоретичні знання використовують стихійно, перевага віддається раніше відпрацьованим схемам. Низька мотивація до самореалізації та самовдосконалення.	Низький рівень
Когнітивно-процесуальний	Проведення занять на високому методичному рівні, досконале володіння знаннями, уміннями та навичками, здатність до впровадження нових ідей, мотивація до професійної діяльності.	Високий рівень
	Здатність самостійно здобувати нові знання й уміння, методика викладання дисципліни різноманітна та ініціативна, але без глибокого дидактичного обґрунтування.	Середній рівень

	Неорганізованість методів і прийомів освітньої діяльності, мотиви, здібності, знання і вміння не вирізняються новизною.	Низький рівень
Розвивально-виховний	Креативність, образне творче мислення, відкритість до інновацій, пошук нових ідей, нестандартні підходи, чутливість до найперспективніших ліній пошуку, потреба до творчої самореалізації.	Високий рівень
	Має знання, але не завжди правильно їх використовує, часто пасивний при використанні набутих знань та вмінь звертає на них увагу, потребує спонукань до самоосвіти.	Середній рівень
	Одноманітна педагогічна діяльність, низька сформованість видів компетентностей, не використовуються різноманітні форми навчання, на заняттях студенти інертні.	Низький рівень
Здоров'язбережувальний	Активно впроваджує на заняттях знання і вміння, спрямовані на збереження здоров'я людини. Аналізує, оцінює і контролює набуті вміння.	Високий рівень
	Сформовано систему умінь та навичок, але не завжди використовує їх на достатньому рівні.	Середній рівень
	Відсутня система умінь, сформовані лише окремі складові впровадження здорового способу життя та збереження здоров'я людини.	Низький рівень
Комунікативний	Сформовано систему професійно-педагогічної спрямованості. Чітко формулює свої думки, активно використовує комунікативні вміння й навички, сприяє запобіганню конфліктів.	Високий рівень
	Використання традиційних методів навчання на заняттях, спрямованість на розвиток знань, комунікативних умінь та навичок студентів.	Середній рівень
	Сформовані окремі якості особистості та здібності. Часто виникають конфліктні ситуації та проблеми з учнями та батьками, колегами по роботі, труднощі при комунікації.	Низький рівень

Джерело складене автором самостійно.

Високий рівень характеризується досконалим володінням знаннями, вміннями, навичками у сфері творчої діяльності, здатністю до осмислення нових ідей, самостійністю в проектуванні педагогічних систем на інноваційному рівні, проявами активності та стимулюванням до творчої діяльності інших; здатністю до систематизації та узагальнення вітчизняного та світового професійного досвіду й успішного програмування його творчого використання.

Провідним мотивом діяльності виступає потреба в професійній досконалості. Такий стан притаманний переважно обдарованим особистостям і забезпечує творчий результат будь-якої діяльності без особливих зусиль. Йому притаманні: креативність, образне (творче) мислення, відкритість до інновацій, пошук або творення нових ідей, нестандартні підходи в розробці проблем, чутливість до ключових найперспективніших ліній пошуку. Мотивація до діяльності зумовлена переважно внутрішньою потребою до творчої самореалізації [123].

При високому рівні педагогічної компетентності викладач досконало володіє знаннями та методами викладання дисципліни, спостерігається високий рівень діяльності та творчості, викладачі постійно використовують на заняттях нові інтерактивні методи навчання, а також знаходяться в постійному педагогічному пошуку нових педагогічних засобів та прийомів, практичні заняття проводяться на високому методичному рівні та відповідають сучасним вимогам, висока мотивація викладачів до самовдосконалення та самореалізації.

Середній рівень характеризується готовністю до постійного підвищення пізнавального рівня, потребує актуалізації й реалізації свого особистісного потенціалу, здатність самостійно здобувати нові знання й уміння, здатність до саморозвитку, до самовдосконалення, але викладач відчуває труднощі у застосуванні їх в практичній діяльності. Він усвідомлює необхідність у набутті додаткових знань та умінь.

Середній рівень відрізняється наявністю окремих знань, умінь і навичок, що характеризують творчість викладача; періодичними проявами активності в організації професійної діяльності; вивченні вітчизняного та світового педагогічного досвіду, який використовується ситуативно у зв'язку з повільною адаптацією до змін, пов'язаних із творчими нововведеннями.

Отже, середній рівень педагогічної компетентності визначається спрямованістю викладача на розвиток знань, комунікативних умінь та навичок студентів, використовуються на практичних заняттях традиційні методи освітньої та пізнавальної діяльності.

Низький рівень прояву характеризується тим, викладачі, надають перевагу раніше відпрацьованим схемам та розробкам.

Низький рівень синтезує показники, що характеризують здібності, мотиви, знання і вміння особистості, що не вирізняється новизною, оригінальністю, унікальністю. Цьому рівню властиві: стихійність, традиційність, пасивність, неорганізованість методів і прийомів освітньої діяльності. Педагогічна діяльність викладача фізичного виховання одноманітна, спостерігається низька сформованість видів компетентностей різноманітні форми і методи навчання викладачами не використовуються, під час проведення практичних занять студенти інертні. У викладачів низька мотивація до самореалізації та самовдосконаленню.

Виділення компонентів та рівнів педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання дає можливість значно розширити коло педагогічних знань, умінь, навичок викладачів фізичного виховання, а також здійснити їхні діагностики своєрідним орієнтиром добору змісту методичної роботи моделі освітнього процесу, що допоможе скоригувати процес розвитку педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання в процесі методичної роботи аграрного університету.

Сьогодення потребує від викладачів закладу вищої аграрної освіти високого професіоналізму, володіння сучасними технологіями, переосмислення багатьох поглядів і підходів, відмови від стереотипів, бажанням постійно вчитися й самовдосконалюватися. Вони повинні розуміти сутність педагогічних технологій та оцінювати ефективність їх використання. Викладачі шляхом самоосвіти здійснюють підвищення свого теоретичного, дидактичного і методичного рівня.

Різнманітність та ініціативність методики викладання дисципліни на практичних заняттях використовується, але без глибокого дидактичного обґрунтування. Види характеристики рівнів педагогічної компетентності розвинуті, мотивація до самовдосконалення та самореалізації достатня.

Пан Мегнесон доводить, що необхідно «...перебудувати освітній процес так, щоб у ньому багато часу займало не пасивне сприйняття освітньої інформації в умовах «словесної сидячої педагогіки», а активна діяльність студентів» [56]. Ці слова набувають значної актуальності для фізичного виховання.

Багато методик використовується на практиці для застосування сучасних методів тестування і розпізнавання індивідуально-психологічних властивостей людини. Це надає можливість знаходити та аналізувати інформацію з різних джерел; здатність знаходити своє місце в системі сучасних ринкових відносин, визначення такої сфери професійної діяльності, в якій найповніше можна використати професійний та творчий потенціал на користь як суспільним, так і власним інтересам; розширення свого кругозору, підвищення професійної майстерності на основі самоосвіти [127].

Створюючи власну систему тестування, викладачі повинні керуватися, з одного боку, теоретичними положеннями з цієї проблеми (наприклад, перевірити кожен тест, що використовується за такими критеріями: обґрунтованість, вірогідність, об'єктивність, прийнятність, обрати відповідний тип тесту й форму його проведення), положеннями загальнонаціональних програм тестування, з іншого боку, враховувати особливості місцевої громади, рівень підготовленості студентської молоді, пріоритети програми фізичного виховання. В останні роки актуальною вважається система оцінювання досягнень студента в порівнянні з його попередніми результатами, а також альтернативне оцінювання [148].

Розвиваючи пізнавальний інтерес у освітній діяльності, викладачі закладають основи зацікавленого ставлення студентів до майбутньої професії, підвищуючи пізнавальну активність. У світлі вищезазначеного, роль викладача саме й полягає в тому, щоб допомогти студенту самореалізуватися і розвинути прихований творчий потенціал.

Цієї мети ми досягаємо використовуючи різноманітні прийоми пізнавальних мотивів на заняттях з фізичного виховання. Розглянувши проблему мотивації на заняттях з фізичного виховання дослідники визнають, що на заняттях з фізичного виховання взаємодіють такі складові: студент, його знання, уміння і навички, що мотивує його до діяльності; викладач, його майстерність навчати, керуючись методичними принципами, використовуючи прийоми, методи, засоби і форми навчання.

До основних методик самовдосконалення викладачів фізичного виховання в аграрному закладі вищої освіти віднесено: для виявлення ступеня вираженості потреби в самовдосконаленні студентів запропоновано «Діагностику потреби в самовдосконаленні» за методикою Г. Д. Бабушкіна [38], «Вимірювання мотивації досягнення» (модифікація тесту-опитувальника А. Мехрабіана (ТМД) [200], самоусвідомлення, самовиховання, прийняття рішення щодо професійного самовдосконалення; самоконтроль, розробка програми професійного самовдосконалення та планування заходів щодо її реалізації; самонавчання, самооцінка, самоспостереження, самоорганізація, самоохвалення, самообов'язання, самовдосконалення викладачів.

Соціально-економічні умови сьогодення впливають на зміщення уваги державної політики до питання самовдосконалення особистості, що викликає зміни в педагогічній системі вищої школи [171]. Безумовно, така тенденція у сфері навчання й виховання піднімає роль фізичного виховання, яку нині розглядають як важливий засіб профілактики не лише різноманітних захворювань, а й розповсюдження шкідливих звичок серед молоді, конструктивного заповнення вільного часу задля перешкоди протиправним діям. Такий підхід збільшує та ускладнює завдання, що покладаються на відповідний освітній предмет у закладах вищої освіти [135].

Особливо важливо це в професійній підготовці майбутніх аграріїв. Водночас засвідчує досвід, що результативність предмета «Фізичне виховання» у структурі професійної підготовки залишається досить низькою й має тенденцію до подальшого зниження, адже 80 % керівників до її недоліків відносять незадовільну гуманістичну, оздоровчу та прикладну спрямованість, низьку дієвість дидактичного наповнення, недостатню увагу до теоретичної й методичної підготовки, неадекватність сучасного менталітету студентів, вибір не завжди ефективних форм організації освітнього процесу, низький рівень професіоналізму викладачів, відсутність належних умов, що забезпечують її ефективне функціонування [197].

Процес формування особистості, яка проявляє себе в професійній діяльності вимагає від викладачів ретельно опрацьованої методології процесу навчання. Обрані

методи впливу на сучасного студента повинні давати їй свободу для особистісного розвитку, фантазії і творчості для реалізації особистісних задумів та ідей. Це все можна тренувати за допомогою спеціально змодельованих ігрових ситуацій і завдано які вимагають прийняття нестандартних рішень, творчого мислення студента. Такою формою впровадження методів можуть стати тренінги, які використовуються викладачами закладів вищої освіти.

У процесі дослідження ми здійснили відбір рівня сформованості методик для визначення педагогічної компетентності. Варіант методики Д. Векслера: тест складається з 11 окремих субтестів, розділених на 2 групи, 6 вербальних і 5 невербальних. Кожен тест включає від 10 до 30 поступово ускладнюючих питань і завдань. До вербальних субтестам відносяться завдання, що виявляють загальну обізнаність, загальну тямущість, здібності, знаходження схожості, відтворення цифрових рядів тощо. До невербальних субтестів відносяться наступні: шифровка, знаходження відсутніх деталей в картині, визначення послідовності картин, складання фігур [145].

Виконання кожного субтеста оцінюють в балах з їх подальшим переведенням в уніфіковані шкальні оцінки, що дозволяють аналізувати розкид. Враховують загальний інтелектуальний коефіцієнт (IQ), співвідношення «вербального і невербального» інтелекту, аналізують виконання кожного завдання. Кількісна і якісна оцінки виконання випробуванним завдань дають можливість встановити, які сторони інтелектуальної діяльності сформовані гірше і як вони можуть компенсуватися. Низький кількісний бал по одному або декільком субтестам свідчить про певний тип порушень. Виділяють якісні і кількісні ознаки, характерні для тієї чи іншої форми нервово-психічної патології [1].

Для генерування ідей викладач може запропонувати студентам такі методи, як «Мозковий штурм», синектика В. Гордона, метод Дельфі.

Психолог Л. М. Фридман так характеризує відмінність внутрішніх та зовнішніх мотивів: «Якщо мотиви, що спонукають цю діяльність, не пов'язані з нею, то їх називають зовнішніми щодо цієї діяльності; якщо ж мотиви безпосередньо пов'язані із самою діяльністю, то їх називають внутрішніми».

Методику діагностики спрямованості мотивації вивчення предмета, яку можна використовувати в освітньому процесі як підґрунтя для підвищення ефективності навчання. Мета методики – виявити спрямованість і рівень розвитку внутрішньої мотивації освітньої діяльності студентів під час вивчення ними конкретних предметів [55, с. 16].

Використовуючи тестові методики, можна продіагностувати рівень мотиваційної складової особистості за різними параметрами. Серед поширених тестових методик діагностики мотивації досягнення необхідно виділити слідує: тест-опитувальник мотивації досягнення А. Меграбяна. Модифікацію опитувальника А. Меграбяна для виміру мотивації досягнення (ТМД) запропонував М. Ш. Магомет-Емінов. ТМД призначений для діагностики двох узагальнених стійких мотивів особистості: мотиву прагнення до успіху і мотиву уникнення невдачі. Причому оцінюють, який із цих двох мотивів у випробуваного домінує. Тест є опитувальником, що має дві форми – чоловічу (форма А) і жіночу (форма Б). Тест складається з низки тверджень, що стосуються певних сторін характеру, а також думок і почуттів із приводу деяких життєвих ситуацій. Для обрахунку результатів використовується обернена шкала, що дає змогу зменшити ймовірність соціально бажаних відповідей [192, с. 24].

Мотивація успіху і страх невдачі» (МУН). Опитувальник А. А. Реана спрямований на виявлення мотивації успіху і мотивації страху невдачі. Методика складається із 20 тверджень, які є адаптованими для учнів 8-9-х класів. Інтерпретація результатів здійснюється за трьохрівневою шкалою [192, с. 24].

Методика потреби у досягненнях Ю. М. Орлова. Методика спрямована на дослідження особливостей мотивації досягнення, тобто прагнення завжди досягати поставлених цілей. Методика складається із 23 тверджень та ключа для обрахунку результатів. Опитувальник рекомендований для дослідження впливу мотивації досягнення на ефективність діяльності, а також при індивідуальному консультуванні [198].

Дж. У. Аткинсон вважає, що в мотивації досягнення виявляються дві тенденції – прагнення до успіху і прагнення уникнути невдачі. При домінуванні першої

суб'єкт активізується та виконує поставлені завдання, при домінуванні другої – схильний нічого не робити з метою уникнення невдачі. Причому ці дві тенденції взаємодіють з очікуваннями і цінностями. Так, якщо суб'єкт не очікує успіху від власної діяльності, тоді він не докладатиме зусиль, а якщо успіх гарантований, то також немає чого старатися. Те ж саме правило виконується відносно прагнення уникнути невдачі.

Аналізуючи вікові аспекти формування мотивації досягнення, встановлено, що у людини основні типи поведінки, які спрямовані на досягнення успіху, складаються досить рано – десь між 3 і 13 роками життя і формуються як під впливом батьків, особливо матері, так і під впливом середовища. Зокрема, доведено, що в ранньому віці (3-5 років) мотивація, орієнтована на успіх, складається, якщо успіх заохочується похвалою батьків [33, с.4].

Важливим віковим етапом становлення особистості є також підлітковий вік. Цей період є важливим для формування мотивації досягнення особистості, оскільки саме на цьому етапі онтогенезу учень здійснює перехід від дитинства до дорослості, у нього загострюється потреба у визнанні власної унікальності, актуалізується почуття дорослості, закріплюються стійкі форми поведінки, підпорядковані певним мотивам, які віддзеркалюють нову життєву позицію підлітка у ставленні до себе, оточуючих та визначають специфічну спрямованість і зміст його соціальної активності [32, с. 114].

Таким чином у процесі дослідження нами зроблено висновок, що сформованість педагогічної компетентності можна визначити за такими критеріями (табл. 2.2.): мотиваційно-ціннісний, когнітивно-процесуальний, розвивально-виховний, здоров'язбережувальний, комунікативний. Кожен критерій має показники, які відповідають змісту компонентів педагогічної компетентності. Нами здійснено добір методик для перевірки прояву кожного критерію.

Критерії розвитку педагогічної компетентності викладача кафедри фізичного виховання аграрного університету та їх методики

Компоненти	Критерії	Показники	Методики
Мотиваційно-ціннісний	Мотиваційно-ціннісний	1. Мотиви розвитку педагогічної компетентності. 2. Потреба в розвитку педагогічної компетентності. 3. Ціннісні орієнтації на досягненні високих результатів розвитку педагогічної компетентності	Методика «Потреба в досягненні» (за Ю. М. Орловим); «Мотивація успіху і боязнь невдачі» (за А. О. Реаном); «Методика діагностики особистості на мотивацію до успіху» (за Т. Елерсом); ДОДАТОК Д
Когнітивно-процесуальний	Когнітивно-процесуальний	1. Педагогічні знання. 2. Методологічні знання. 3. Професійні знання.	Методика «Когнітивна орієнтація (локус контролю)» (за Дж. Роттером); інтегральний показник мотивації діяльності за результатами опитувальника «Оцінки рівня прагнень»; публікативна активність викладачів впродовж навчального року; ДОДАТОК Е
Розвивально-виховний	Розвивально-виховний	1. Педагогічна майстерність і творчість. 2. Здатність до саморозвитку. 3. Здатність до навчання упродовж життя.	методика «Самооцінки творчого потенціалу особистості»; Методика визначення поведінки керівника дискусії (за Л. А. Петровською); діагностика «Емоційного інтелекту» (за Н. Холлом); методика оцінки пізнавальних здібностей «Виділення істотних ознак»; ДОДАТОК Є
Здоров'язбережувальний	Здоров'язбережувальний	1. Знання, уміння, спрямовані на збереження здоров'я людини. 2. Впровадження здорового способу життя. 3. Набуття вмінь	методика «Орієнтовна оцінка здорової поведінки»; опитувальник викладачів фізичного виховання розроблений автором; ДОДАТОК Ж

		аналізувати, оцінювати, контролювати власної, особистої та професійної діяльності щодо здоров'язбереження.	
Комунікативний	Комунікативний	1. Комунікативні вміння й навички педагогічної компетентності. 2. Організаторські вміння й навички педагогічної компетентності 2.3датність до запобігання конфліктам.	тест «Визначення комунікативних здібностей»; «Методика оцінки організаторських здібностей»; «Типи поведінки в конфлікті» (тест Томаса); ДОДАТОК 3

Джерело складене автором самостійно

Отже, на основі аналізу наукових джерел запропоновано структуру педагогічної компетентності викладача фізичного виховання аграрного університету та встановлено взаємозв'язок компонентів педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання аграрного університету з нормативними вимогами до організації освітнього процесу з фізичного виховання та масового спорту у закладах вищої освіти та завданнями аграрної освіти.

Нами було визначено компоненти розвитку педагогічної компетентності (мотиваційно-ціннісний, когнітивно-процесуальний, розвивально-виховний, здоров'язбережувальний, комунікативний компоненти) та рівні сформованості кожного компонента. Всі визначені компоненти розвитку педагогічної компетентності знаходяться у взаємодії і взаємозалежності між собою. Визначені компоненти структури педагогічної компетентності викладача фізичного виховання впливають на рухову активність, самостійну роботу та практичні заняття, а враховуючи специфіку аграрного університету на здоров'я студентів, забезпечення здоров'я через професійну діяльність та екологічні проблеми.

2.2 Обґрунтування технології розвитку педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання в системі методичної роботи аграрного університету

Методична робота є важливою складовою освітнього процесу й спрямована на вирішення завдань з підвищення якості підготовки фахівців на основі комплексного підходу до вдосконалення змісту, організації й методів навчання. Розрізняють дві форми методичної роботи: науково-методичну та навчально-методичну. Науково-методична робота орієнтована на створення нових принципів і методів ефективного управління процесом навчання студентів. Навчально-методична робота спрямована на методичне забезпечення й удосконалення існуючих форм і видів занять зі студентами [228].

Провідним органом в організації методичної роботи в університеті є науково-методична рада, яка сприяє вченій раді, ректорату, інститутам, факультетам, коледжам університету в галузі освіти, зокрема, з питань навчально-методичної, редакційно-видавничої, післядипломної освіти та іншої діяльності.

Науково-методична рада діє на підставі Закону України «Про вищу освіту», Національної доктрини розвитку освіти України, постанов Кабінету Міністрів України, нормативних документів Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України, Міністерства аграрної політики та продовольства України, Статуту університету та Положення, затвердженого ректором, спираючись на сучасні науково-методичні досягнення національної та зарубіжної вищої школи.

Система методичної роботи аграрного університету містить такі складові: науково-методичну раду університету, науково-методичні ради інституту, коледжу, факультетів, а безпосереднім виконавцем є основний структурний підрозділ університету кафедра (рис. 2.3.).

Метою діяльності науково-методичної ради аграрного закладу вищої освіти є: допомога у впровадженні рекомендацій науково-методичного центру аграрної освіти в інститутах та на факультетах; узагальнення передового досвіду та подання пропозицій вченій раді університету щодо впровадження сучасних інформаційних

технологій та інноваційних методів навчання; сприяння підготовці навчально-методичної літератури в університеті; координація роботи науково-методичних комісій факультетів та коледжів університету; сприяння підвищенню професійного рівня викладацького складу університету і коледжів та забезпечення підготовки кваліфікованих фахівців аграрної галузі; удосконалення організаційного та методичного забезпечення освітнього процесу, впровадження сучасних методів навчання та новітніх інноваційних технологій [175].

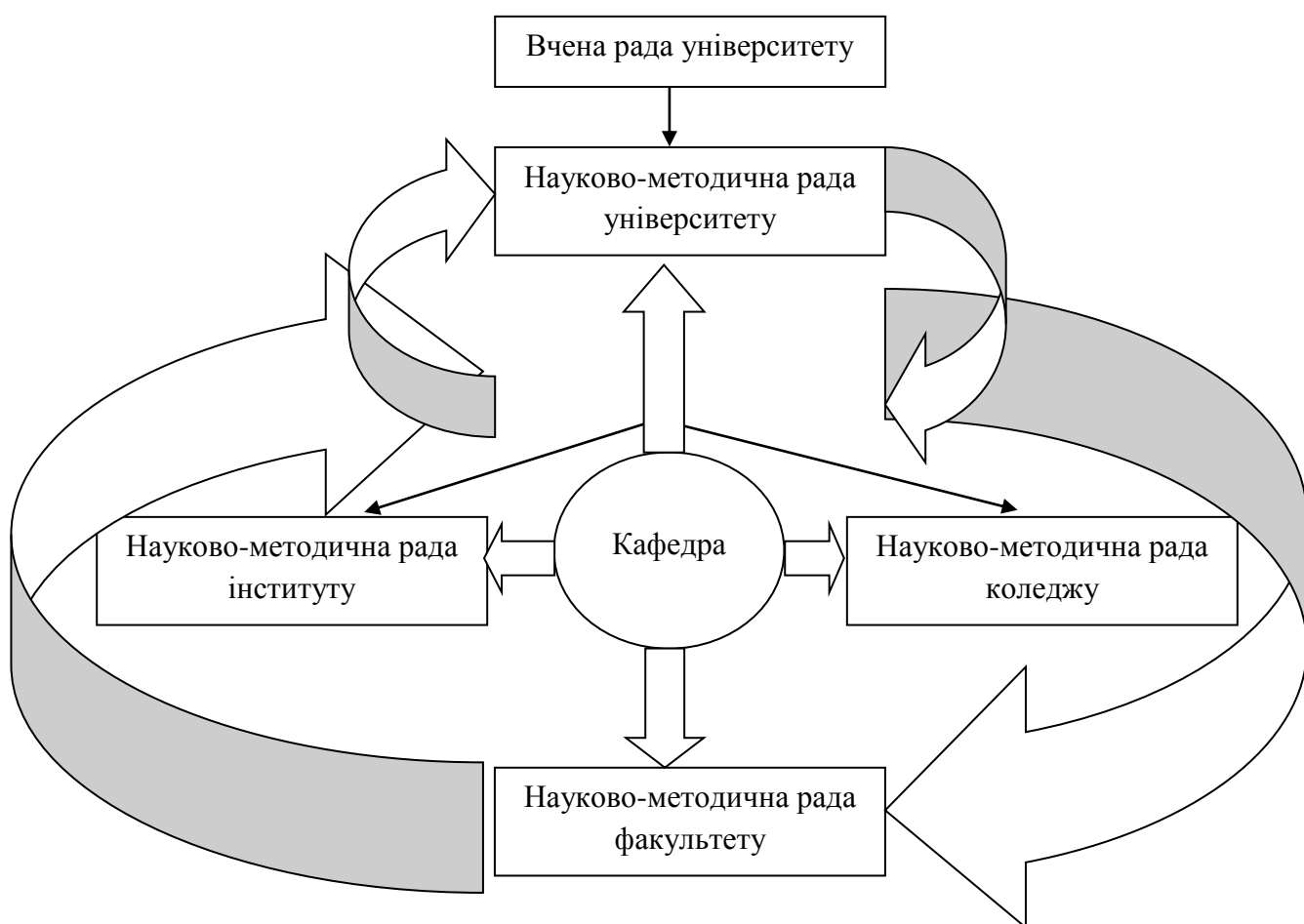


Рис. 2.3. Система методичної роботи Миколаївського національного аграрного університету

Джерело: складено автором самостійно.

Склад науково-методичної ради, як правило, формується з голів науково-методичних комісій факультетів та найбільш досвідчених викладачів-науковців,

начальника навчального відділу, директора бібліотеки та затверджується наказом ректора університету [175]. До складу науково-методичної ради входять: голова ради (ректор університету), проректори з науково-педагогічної роботи, проректор з наукової роботи, секретар, завідувачі кафедр, декани факультетів та особи професорсько-викладацького складу, які мають необхідний досвід ведення та керівництва навчально-методичною роботою [140].

Розглянемо роботу науково-методичної ради університету на прикладі Миколаївського національного аграрного університету, координацію якої здійснює вчена рада університету. Головою науково-методичної ради університету, є перший проректор, який залучає провідних фахівців та науковців університету до роботи в науково-методичній раді. Основними повноваженнями науково-методичної ради є узгодження та контроль за роботою науково-методичними радами підпорядкованих структурних підрозділів: інститутів, факультетів, коледжів.

Розглянемо основні завдання науково-методичної ради університету, які сприяють розвитку педагогічної компетентності викладачів (рис. 2.4.):

- спрямованість на визначення основних напрямів науково-методичного забезпечення освітнього процесу з урахуванням вітчизняного досвіду, національних традицій і тенденцій розвитку світової освітньої системи;

- узагальнення та впровадження прогресивних методик навчання;

- проведення науково-методичної експертизи складових стандартів вищої освіти, варіативної частини на їх відповідність сучасним вимогам до професійної підготовки фахівців усіх освітньо-кваліфікаційних рівнів, науково-навчальної літератури, дидактичних засобів та програмних документів;

- аналіз якості підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційних рівнів бакалавр, магістр на факультетах університету;

- розробка рекомендацій щодо структурування змісту навчальних і робочих програм;

- надання допомоги науково-методичним комісіям факультетів і коледжів щодо впровадження галузевих стандартів вищої освіти, нових технологій, методів навчання і виховання, прогресивних форм дуальної освіти;

- аналіз форм і методів підвищення кваліфікації (стажування) науково-педагогічних працівників університету;
- розробка рекомендацій щодо організації самостійної та індивідуальної роботи студентів, критеріїв оцінки їх знань;
- вивчення та впровадження в освітній процес передового досвіду вітчизняних та зарубіжних закладів вищої освіти;
- сприяння підвищенню педагогічної компетентності викладачів університету і коледжів, організація курсів молодих викладачів та аспірантів університету;
- надання консультативної допомоги науково-методичним радам факультетів, кафедрам з питань планування та організації науково-методичної роботи.

До компетенції науково-методичної ради аграрного університету належать: науково-методичний супровід упровадження кредитно-трансфертної системи в освітній процес; координація діяльності науково-методичних комісій факультетів і кафедр; проведення за дорученням вченої ради університету незалежної експертизи навчальної, наукової та методичної роботи науково-педагогічних працівників; здійснення моніторингу діяльності кафедр з питань науково-методичного забезпечення освітнього процесу і впровадження новітніх технологій навчання; експертиза науково-методичної та навчально-методичної літератури; затвердження плану підготовки та проведення науково-методичних конференцій, семінарів тощо [175].

Науково-методична рада університету має право: направляти до підрозділів університету спеціальні комісії для проведення контролю та надання допомоги з питань науково-методичної роботи; отримувати від підрозділів університету інформацію з питань організації та проведення науково-методичної роботи, діяльності науково-педагогічних працівників; вносити пропозиції до вченої ради щодо удосконалення науково-методичної роботи в університеті; формувати творчі групи для організації та проведення науково-методичних заходів в університеті [175].

Під методичною роботою у сучасній педагогічній науці розуміють цілеспрямовану діяльність закладу вищої освіти щодо забезпечення психолого-

педагогічної та методичної підготовки викладачів, спрямованої на підвищення ефективності освіти, досягнення майстерності у викладанні дисциплін, проведенні різних форм аудиторної і поза аудиторної роботи зі студентами [213, с. 441].

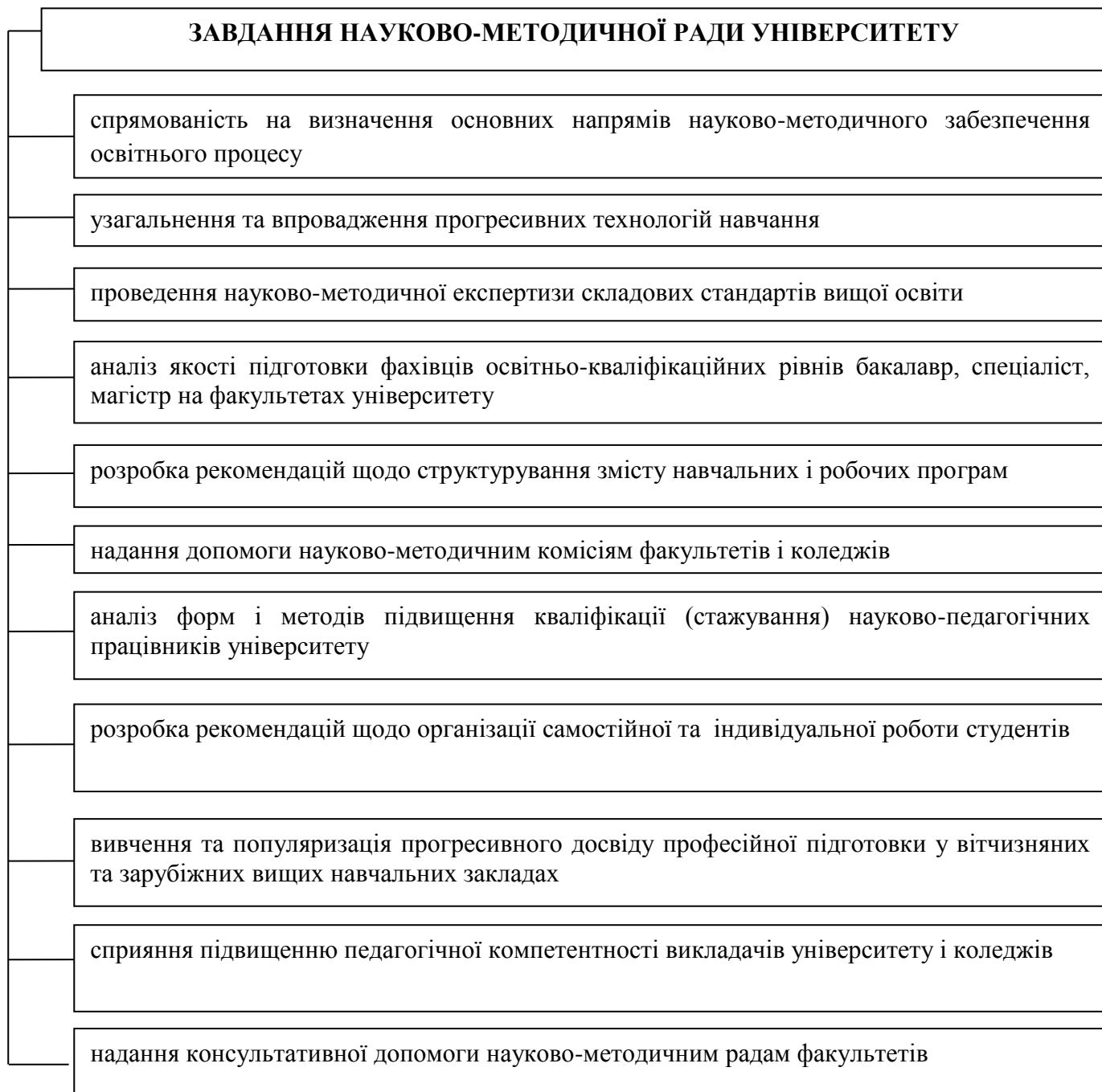


Рис. 2.4. Основні завдання науково-методичної ради Миколаївського національного аграрного університету.

Джерело: складено автором самостійно

Трансформація українського суспільства, його інформаційний прогрес, інтеграція в європейський та світовий освітній простір, зміна освітньої парадигми вищої освіти, переосмислення ціннісних орієнтацій у психолого-педагогічній науці, пошук та впровадження інноваційних освітніх технологій визначають основні напрями навчально-методичної роботи на факультеті [137].

Важливим напрямом роботи методичної ради факультету є сприяння удосконаленню методів навчання шляхом оптимального поєднання загальних, групових та індивідуальних форм організації освітнього процесу; використання різних методів і елементів в освітньому процесі; індивідуалізації навчання та врахування особистісних характеристик при розробці окремих завдань і виборі форм спілкування; прагненні до результативності навчання і рівному просуванню всіх студентів у процесі пізнання, незалежно від рівня їх знань та індивідуальних здібностей; використання сучасних аудіовізуальних та інформаційних засобів навчання.

Навчально-методична робота на факультеті завжди ведеться в тісному контакті з кафедрами факультету. Основними завданнями методичної роботи на факультеті є: поширення передового педагогічного досвіду; вивчення оригінальних методик навчання студентів; підвищення педагогічної майстерності та узагальнення досвіду роботи викладачів; проведення відкритих практичних занять провідними викладачами факультету; самостійна робота студентів і наукова робота викладачів факультету [177].

Розглянемо основні завдання методичної ради факультету (рис. 2.5.): організація і контроль діяльності кафедр з основних напрямів методичної роботи університету; аналіз методичного рівня викладання дисциплін з усіх видів навчальних занять та розробка рекомендацій і пропозицій щодо його підвищення; участь у всіх заходах, які проводяться в університеті; організація та проведення науково-практичних конференцій, семінарів, впровадження сучасних форм і методів навчання; розгляд навчальних планів бакалаврської підготовки за всіма напрямками та навчальних планів підготовки з окремих спеціальностей та магістерських програм; узагальнення передового досвіду, впровадження інноваційних технологій в

освітній процес; затвердження планів видання навчально-методичної літератури для самостійної роботи студентів; організація самостійної роботи, проведення поточних та підсумкових атестацій; контроль за виконанням планів видань навчально-методичної літератури; організація та проведення навчально-методичних конференцій з обміну досвідом з навчально-методичної роботи [176].



Рис. 2.5. Основні завдання методичної ради факультету

Джерело: складено автором самостійно

Фізичне виховання в закладі вищої освіти спрямоване на розв'язання таких специфічних завдань: формування у студентів високих моральних, волевих і фізичних якостей, готовності до високопродуктивної праці; збереження і зміцнення здоров'я студентів, сприяння всебічному розвитку організму, підтримання високої працездатності протягом всього періоду навчання; всебічна фізична підготовка; професійно-прикладна фізична підготовка студентів з урахуванням особливостей майбутньої трудової діяльності; здобуття студентами необхідних знань з основ теорії, методики і організації фізичного виховання і спортивного тренування, підготовка до роботи як громадських інструкторів, тренерів і суддів; вдосконалення спортивної майстерності студентів-спортсменів; виховання усвідомлення необхідності регулярно займатися фізичною культурою і спортом (Рис. 2.6).



Рис. 2.6. Напрями методичної роботи кафедри фізичного виховання

Джерело складене автором самостійно.

У науково-методичній діяльності в університеті кафедра співпрацює з: вченою та науково-методичною радами університету, вченою радою факультету. З навчальним відділом – з питань педагогічного навантаження; з науковим відділом – з питань розвитку змісту освіти та удосконалення освітнього процесу, виконання наказів, розпоряджень Міністерства освіти і науки України, ухвал науково-методичної рад університету; з бібліотекою – з питань забезпечення освітнього процесу необхідною навчальною та навчально-методичною літературою, з іншими загально університетськими центрами та відділами з питань організації та належного забезпечення діяльності кафедри у відповідних напрямках [152] (Рис. 2.7.).

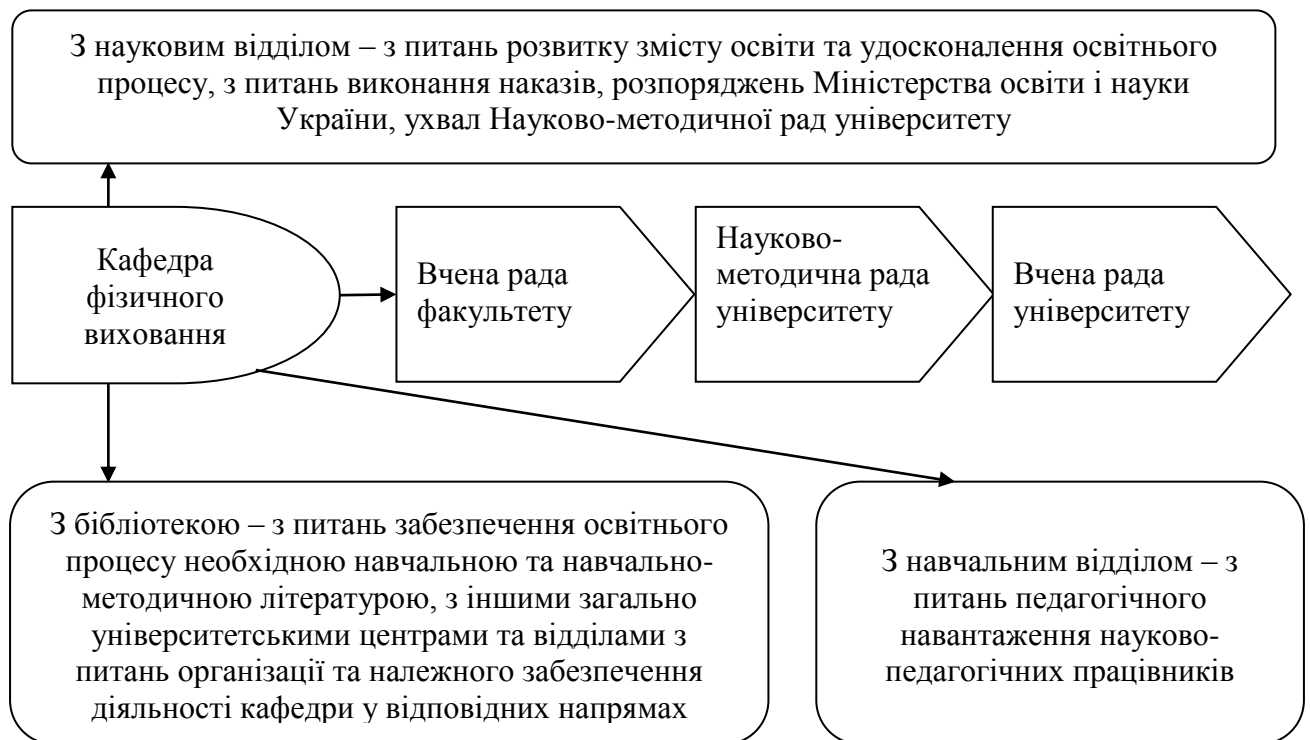


Рис. 2.7. Зв'язок кафедри фізичного виховання зі структурними підрозділами університету

Джерело: складено автором самостійно

До функцій роботи кафедри фізичного виховання в університеті відносимо: організаційні, методичні, виховні і фахові.

До організаційних ми відносимо: формування штатів науково-педагогічних працівників і навчально-допоміжного персоналу; розподіл та затвердження педагогічного навантаження; участь у профорієнтаційній роботі з майбутніми абітурієнтами; співробітництво з іншими кафедрами університету, кафедрами закладів вищої освіти міста, України та зарубіжних університетів у освітній, навчально-методичній, науково-дослідній роботі; вивчення, узагальнення й поширення передового досвіду роботи викладачів, допомога молодим викладачам; висвітлення результатів роботи кафедри на інформаційному сайті університету [152].

До методичних функцій роботи кафедри ми відносимо: розроблення та оновлення робочих навчальних програм з дисципліни, підготовка та видання методичних рекомендацій, розробка та застосування новітніх методик, інформаційних та інноваційних методів навчання; формування планів підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників та контроль за їх виконанням [152].

До виховних функцій відносимо: проведення заходів з впровадження в студентському середовищі здорового способу життя; проведення заходів на патріотичну, оздоровчу та спортивні тематики; оволодіння психолого-педагогічними вміннями та навичками професійної поведінки; організація і проведення семінарів, науково-практичних конференцій та збори з актуальних проблем фізичної культури і спорту.

До фахових функцій роботи кафедри ми відносимо: проведення спортивних змагань різного рівня; впровадження в освітній процес новітніх здоров'язбережувальних технологій; формування в студентській молоді основ теоретичних знань, практичних і методичних здібностей (умінь і навичок) з фізичного і спортивного виховання, масового спорту; забезпечення у студентській молоді належного рівня розвитку показників їх функціональних та морфологічних можливостей організму, фізичних якостей, рухових здібностей, працездатності.

У процесі дослідження ми дійшли висновку про необхідність створення на кафедрі методичної комісії, склад якої визначено завідуючим кафедрою та затверджено на засіданні кафедри. Голова методичної комісії кафедри входить до

складу методичної комісії факультету. Методична комісія кафедри розглядає питання аналізу якості робочих навчальних програм, розробляє навчально-методичні документи, здійснює організацію відвідування відкритих занять та їх обговорення, впроваджує рекомендації щодо вдосконалення організації та забезпечення самостійної роботи студентів, аналізує якість підготовки студентів. Рекомендації методичної комісії кафедри, розглядаються та схвалюються на засіданні кафедри і є обов'язковим для практичних дій всіх викладачів кафедри фізичного виховання (рис. 2.8).

На засіданнях кафедри фізичного виховання розглядаються та затверджуються: план роботи кафедри фізичного виховання на навчальний рік, який складається з таких розділів: навчально-методична робота, організаційно-методична робота, спортивно-масова робота; план виховної роботи кафедри на навчальний рік; план засідань кафедри фізичного виховання на навчальний рік; план видання методичних рекомендацій; план проведення методичних семінарів кафедри фізичного виховання; положення про спартакіаду аграрного університету; календар спортивно-масових заходів кафедри фізичного виховання та спортивного клубу університету на навчальний рік.

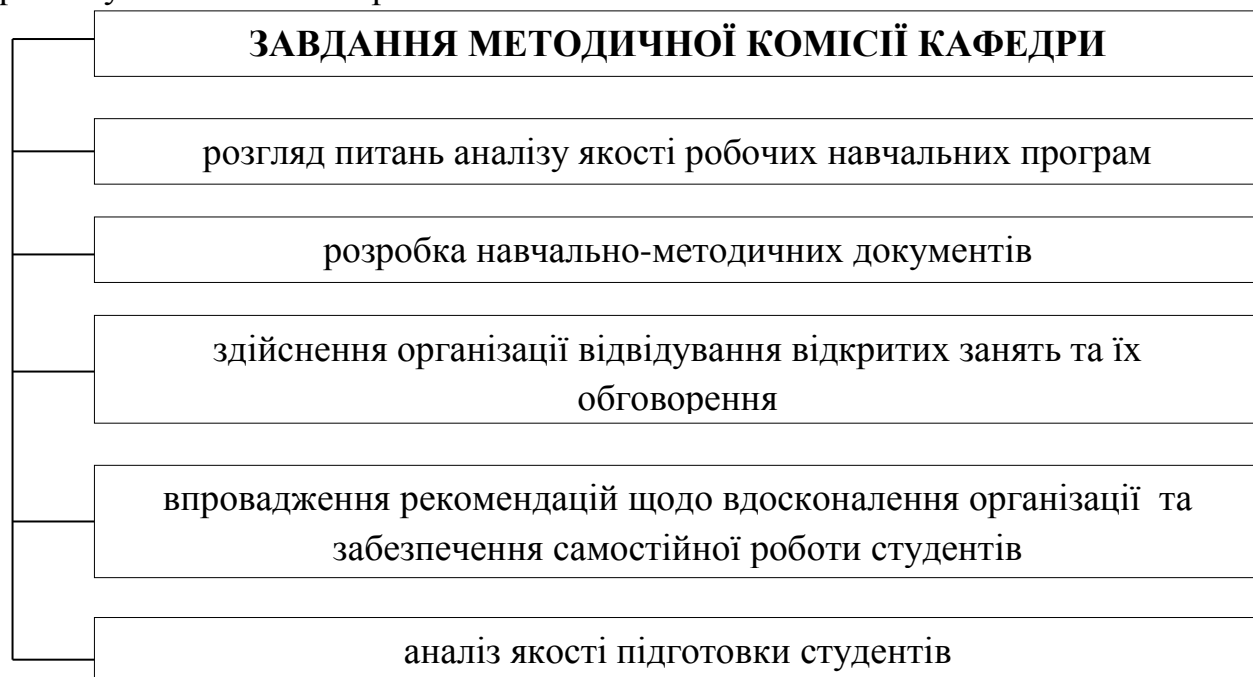


Рис. 2.8. Завдання методичної комісії кафедри

Джерело: складено автором самостійно.

Основними структурними елементами розвитку педагогічної компетентності викладачів кафедри фізичного виховання в системі методичної роботи є: теоретичні педагогічні знання, практичні уміння та особистісні якості викладача.

Теоретичні педагогічні знання передбачають зміст психолого-педагогічних знань, які визначені навчальними програмами. Психолого-педагогічні і спеціальні знання є необхідною умовою професійної компетентності [110]. На кафедрі викладачами розроблено конспекти практичних занять з кожного модулю дисципліни, які постійно оновлюються та поповнюються.

Реалізація технології забезпечує розвиток педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання за такими етапами: організаційний, фахово-методичний, процесуально-діяльнісний, аналітично-узагальнювальний.

Розглянемо зміст кожного з етапів технології розвитку педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання. На організаційному етапі визначаються утрудження в педагогічній діяльності викладачів, рівень їх педагогічної компетентності; розробляються програми розвитку педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання. На фахово-методичному етапі викладачі беруть участь у науково-методичних заходах на університетському, факультетському та кафедральному рівнях. На процесуально-діялісному етапі впроваджуються набуті знання з теорії та методики викладацької діяльності, участь в інноваційній педагогічній діяльності, залучення викладачів до всіх заходів з розвитку педагогічної компетентності. На аналітично-узагальнювальному етапі проводиться аналіз динаміки розвитку педагогічної компетентності викладачів та обговорюються подальші напрямки професійно-педагогічного саморозвитку (Рис. 2.9).

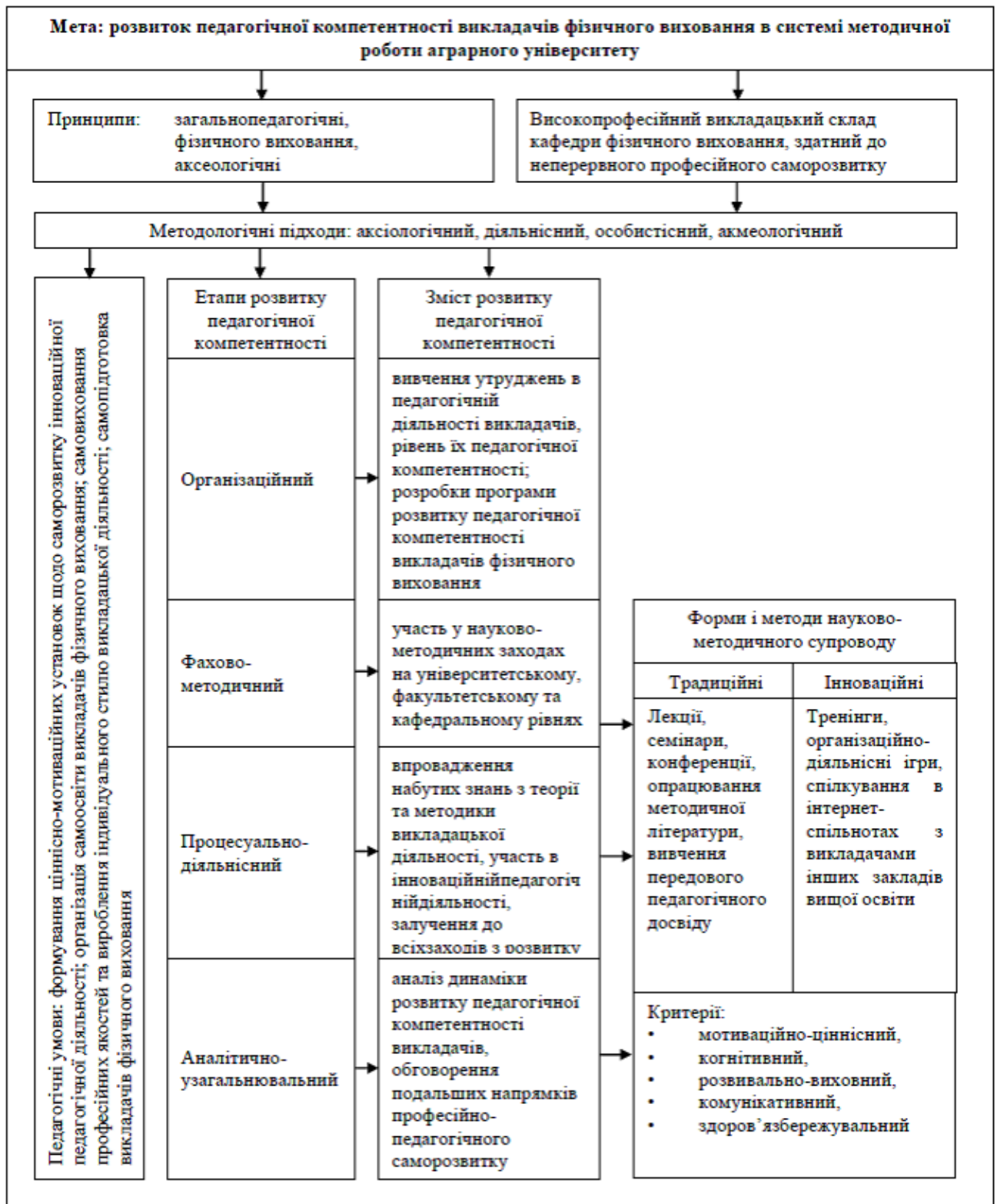


Рис. 2. 9. Технологія розвитку педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання в системі методичної роботи.

Джерело: складено автором самостійно.

До основних методичних документів кафедри фізичного виховання відносяться: навчально-методичний комплекс дисципліни, який включає навчальну програму з дисципліни «Фізичне виховання»; структурно-логічну схему вивчення дисципліни в сукупності з іншими предметами; робочу навчальну програму, що уточнює зміст і методику викладання кожної теми навчальної дисципліни на навчальний рік; кафедральні підручники і навчальні посібники за програмою дисципліни «Фізичне виховання»; лекції за темами навчальної дисципліни «Фізичне виховання»; кафедральні журнали, плани, графіки, передбачені програмою, накази з організації освітнього процесу; методичні рекомендації викладачам та студентам щодо їх застосування на заняттях; накази, нормативні акти у галузі освіти; методичні розробки, видані викладачами кафедри; індивідуальні плани роботи викладачів на навчальний рік (рис. 2.10).



Рис. 2.10. Структура навчально-методичного комплексу дисципліни
Джерело складене автором самостійно.

До навчально-методичних матеріалів, розроблених викладачами кафедри відносяться: плани конспектів практичних занять та методичні рекомендації для студентів різного напрямку підготовки; завдання на практичні заняття і методичні рекомендації для студентів усіх спеціальностей та усіх напрямів підготовки; плани підготовки різних видів занять та методичні рекомендації викладачам щодо їх проведення; методичні розробки для підготовки та проведення зі студентами майстер-класів, ігор; загальні методичні рекомендації щодо самостійної роботи з групами спортивного вдосконалення, написання рефератів; нормативні вимоги проміжного та підсумкового контролю здобувачів вищої освіти з дисципліни «Фізичне виховання». Плани та методичні розробки щодо проведення навчальних занять розробляються на кафедрі, обговорюються на засіданні кафедри і затверджуються завідуючим кафедрою.

Викладачами кафедри розробляються та випускаються методичні рекомендації для практичних та самостійних занять здобувачів вищої освіти з фізичного виховання та груп спортивного вдосконалення, які використовуються викладачами та студентами університету. Всі методичні розробки кафедри присутні в бібліотеці університету на електронних та паперових носіях. Студенти використовують цю інформацію для використання та вдосконалення своїх знань, умінь та навичок. Студенти, звільнені від занять з фізичного виховання за станом здоров'я, вивчають теоретичний курс програми та складають залік.

Так у 2017-2018 навчальному році викладачами кафедри фізичного виховання було видано методичні рекомендації для самостійної роботи студентів усіх спеціальностей: «Методичні рекомендації щодо загальнорозвиваючих вправ для самостійної роботи здобувачів ступеня вищої освіти «бакалавр» усіх спеціальностей МНАУ»; «Методичні рекомендації щодо тактичних дій гравців у захисті у волейболі для самостійної роботи здобувачів вищої освіти ступеня «бакалавр» груп спортивного вдосконалення»; «Методичні рекомендації з теоретичного курсу дисципліни «Фізичне виховання» для самостійної роботи здобувачів вищої освіти ступеня «бакалавр» II курсу всіх напрямів д.ф.н.»; «Методичні рекомендації щодо

самостійної роботи з фізичного виховання здобувачів вищої освіти ступеня «бакалавр», віднесених до спеціальної медичної групи».

Основною метою викладання дисципліни «Фізичне виховання» в аграрному університеті є оздоровлення студентів та впровадження в освітній процес здорового способу життя, тому основними напрямами теоретичної підготовки студентів є: «Основи здорового способу життя»; «Основи організації і методика ефективних видів і форм рухової діяльності, застосовування їх на практиці у своїй фізичній активності»; «Методика оздоровлення і фізичне удосконалення традиційними і нетрадиційними засобами та методами фізичної культури»; «Професійно-прикладна фізична підготовка й уміння застосовувати її на практиці»; «Основи фізичного виховання різних верств населення»; «Навички до щоденних занять фізичними вправами у різноманітних раціональних формах»; «Систематичне фізичне тренування з оздоровчою або спортивною спрямованістю»; «Відомчі нормативи професійно-прикладної психофізичної підготовленості»; «Головні цінності фізичної культури і спорту».

Перспективними напрямами в роботі кафедри фізичного виховання є такі: оновлення навчальних програм і планів; створення на кафедрі системи методичної підготовки майбутніх фахівців аграріїв; розроблення варіативних модулів навчальних програм з фізичного виховання; запровадження традицій проведення ігор із фізичного розвитку студентів [189].

Таким чином, методична система фізичного виховання студентів аграрних закладів вищої освіти є взаємопов'язаною структурою, до складу якої входить мета, завдання, зміст, методи, форми, засоби фізичного виховання, які відображають взаємозв'язки загальнонаукових дисциплін та включає методологічну основу функціонування розвитку педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання в системі методичної роботи аграрного університету.

Таким чином методична робота є однією з основних функцій роботи кафедри фізичного виховання. Одним з важливих завдань методичної роботи в аграрному університеті є розвиток педагогічної компетентності викладачів аграрної галузі, відповідно до вимог сучасного суспільства, спроможного до рішення проблеми

підготовки майбутнього фахівця аграрного сектора. Методична робота кафедри фізичного виховання в закладі вищої аграрної освіти сприяє організації освітнього та виховного процесу, підготовці здорової гармонійно-розвиненої особистості та висококваліфікованого фахівця.

Методична робота спонукає кожного викладача до підвищення свого фахового рівня; сприяє взаємному збагаченню членів педагогічного колективу педагогічними знахідками, дає змогу молодим викладачам вчитися педагогічної майстерності у досвідчених колег, забезпечує підтримання в педагогічному колективі духу творчості, прагнення до пошуку нового.

2.3 Відбір змісту розвитку педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання в системі методичної роботи аграрного університету

Розвиток педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання охоплює загальне входження в професію, що передбачає оволодіння професійними теоретичними знаннями в системі методичної роботи, ознайомлення зі стандартами педагогічної освіти – все те, що впливає на формування загальної педагогічної компетентності, яка характеризується творчим індивідуальним стилем педагогічної діяльності, інноваційним підходом до організації освітнього процесу, розвинутою педагогічною рефлексією. Розвиток психології та педагогіки, інтерес до особистості та її потенційних можливостей, розуміння освіти як безперервного процесу, що характеризує життєдіяльність сучасної людини, зумовили підвищений інтерес до питань розвитку педагогічної компетентності викладачів аграрних закладів вищої освіти [128].

Провідними тенденціями розвитку сучасної освіти є демократизація освіти, зміни вимог до внутрішнього саморозвитку особистості, креативний стиль індивідуального та суспільного життя людини, свобода педагогічної творчості, застосування сучасних технологій навчання майбутніх фахівців, новітні тенденції викладання навчальних дисциплін [112, с. 290].

О. Г. Шалар вважає, що тільки на рефлексійній основі забезпечується самоорганізація високого рівня педагогічної компетентності викладачів. Без певної роботи над собою не можливо досягти професіоналізму. Ставлення професійної самосвідомості викладачів фізичного виховання ґрунтуються на самооцінці себе як професіонала [232, с. 15].

До змісту професійно-педагогічної підготовки викладачів фізичного виховання відносимо дисципліни соціально-гуманітарної, медико-біологічної, професійної та організаційно-практичної підготовки, які за рахунок розширеного їхнього змісту спрямовані на формування розвитку педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання. Форми та методи професійно-педагогічної підготовки спрямовують на формування знань, вмінь, розуміння та усвідомлення практичного досвіду необхідного до організації професійної діяльності викладачів фізичного виховання на засадах аксіології [53].

Проаналізуємо зміст методичної роботи на факультеті, який проводиться у формі засідань та організації і проведенні методичних семінарів для викладачів. Методичні ради створюються на кожному факультеті для виконання планів і програм науково методичної ради університету, а також для координації і контролю методичної роботи кафедр. До складу методичної ради факультету входять декани, їх заступники, завідувачі кафедр та найбільш досвідчені і кваліфіковані викладачі кафедр факультету. Головою методичної ради факультету є декан факультету, який входить у склад науково-методичної ради університету [176].

Визначено, що зміст методичної роботи обов'язково включає: вивчення викладачами основних державних нормативних документів про освіту; знання актуальних проблем фундаментальних, психолого-педагогічних наук; впровадження інноваційних технологій навчання і передового педагогічного досвіду; участь у науково-дослідній роботі, науково-практичних конференціях, семінарах, конкурсах професійної майстерності та ін.

Нові напрями у змісті методичної роботи в закладах вищої освіти пов'язуються з реалізацією державних стандартів освіти, принципів ступеневої безперервної освіти [63].

При формуванні змісту розвитку педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання необхідно врахувати такі аспекти: світоглядне значення предмета, що дає змогу зрозуміти закони суспільного та природного розвитку, здійснити аналіз суспільних явищ і процесів; пізнавальне значення предмета, його можливості щодо розвитку світогляду студента дає цікаві, потрібні знання, стимулює розвиток пізнавальної активності кожної особистості; суспільне значення предмета, його роль у науковому, суспільному, культурному та економічному житті країни; практичне значення предмета для кожного студента зокрема (зв'язок із визначеною професією, можливість оволодіння корисними вміннями та навичками); легкість засвоєння цього предмета, до якого студент виявляє інтерес; якість викладання означеного предмета [128].

Зміст педагогічної освіти, на нашу думку, повинен охоплювати елементи професійного самовдосконалення. У проекті Етичного кодексу українського педагога проблема самовдосконалення є однією зі складових [69] обов'язків педагога – свідомо оцінити роль, яку він може виконати в конкретному випадку залежно від своєї компетентності, інтелекту, обставин та середовища; професійна компетентність та авторитет педагога ґрунтується на його здатності бути стриманим, чуйним, доброзичливим, принциповим, творчим, здатним засвоювати передовий досвід і передати його іншим; педагог відповідальний за безперервне підвищення та удосконалення професійного рівня та самовдосконалення; педагог здобуває, застосовує і поглиблює наукові знання, поширює відповідну інформацію серед студентів, колег і громадськості, одержує консультації і використовує допомогу інших спеціалістів, якщо це необхідно; педагог-керівник закладу вищої освіти, формуючи педагогічний колектив, усвідомлює власну відповідальність за підтримку та розвиток професійної компетентності педагогічного колективу [128].

Зміст розвитку педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання обумовлений потребами універсального розвитку культури. Саме тому, перед викладачами фізичного виховання, встають завдання розвитку найважливіших якостей педагога, залучення його до активних способів освоєння педагогічного досвіду з метою його використання у освітній діяльності зі студентами. Зміст

педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання передбачає пропаганду до здорового способу життя та творчого вирішення завдань здоров'язбережувальної освіти [195, с. 58].

Проаналізувавши сучасні положення, концепції та наукові дослідження у галузі педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання визначено наступні основні положення концепції професійно-педагогічної підготовки викладачів фізичного виховання на засадах аксіології.

Перевірка практичних занять на кафедрі проводиться керівництвом університету, навчально-методичним відділом, завідувачем кафедрою з метою визначення наукового і методичного рівня навчального заняття, ступеня досягнення навчальної і виховної мети, рівня підготовки викладача. За результатами контролю практичних занять проводиться їх детальний аналіз. Висновки, зауваження та рекомендації щодо вдосконалення змісту і методики проведення практичного заняття відображаються в журналі взаємовідвідування практичних занять і доводяться до відома викладацького складу кафедри [174].

Структурування нового змісту вищої освіти ставить перед закладами вищої освіти аграрного профілю проблему професійної компетентності науково-педагогічних працівників. Вирішити дану проблему можливо лише створивши в закладі вищої аграрної освіти комплекс спеціальних педагогічних умов, відбору форми і змісту методичної роботи на факультеті, кафедрі. Тому система методичної роботи закладу вищої освіти підвищує педагогічну компетентність викладачів.

Визначаючи особливості формування змісту розвитку педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання в системі методичної роботи аграрного університету на засадах акмеології, розглядатимемо «зміст» як суть, мету, розумну основу, внутрішню собливість, призначення чого-небудь [210, с. 624]. Зміст роботи викладачів кафедри фізичного виховання визначений наявними в університеті відповідними документами: освітніми програмами підготовки та освітньо-кваліфікаційними характеристиками підготовки фахівців на бакалаврському та магістерському рівнях вищої освіти; навчальними планами,

затвердженими ректором аграрного університету та погодженими у встановленому порядку.

Індивідуальні плани роботи викладачів фізичного виховання складені відповідно до державних стандартів вищої освіти, згідно із запропонованою у дисциплінарних блоках орієнтацією, що враховує сфери майбутньої професійної діяльності.

Зміст освіти найповніше розкривається в навчальних планах та програмах фахової підготовки, тому проаналізуємо зміст розвитку педагогічної компетентності викладачів кафедри фізичного виховання за розробленим системним підходом до всіх рівнів вищої освіти: цикли навчальних дисциплін відповідно до навчальних планів підготовки; кількість годин самостійної роботи; форма контролю (залік) та кількість відведених на це годин.

Самостійна робота в змісті розвитку педагогічної компетентності викладачів кафедри фізичного виховання в системі методичної роботи є основним засобом засвоєння викладачами навчального матеріалу в час, вільний від обов'язкових навчальних занять за розкладом. Зміст самостійної роботи з дисципліни «Фізичне виховання» визначається робочою програмою дисципліни.

Зміст дисципліни «Фізичне виховання» в аграрному університеті складається з навчальних (практичних) занять, самостійної роботи та нормативних вимог (контрольні заходи).

На практичних заняттях викладачі організують детальний розгляд студентами окремих теоретичних положень модулів дисципліни та формує вміння і навички їх практичного застосування шляхом індивідуального виконання студентом відповідних завдань [58].

Таким чином, практичні заняття в навчальних планах дисципліни «Фізичне виховання» сприяють розвитку педагогічної компетентності викладачів, а також формуванню компонентів педагогічної компетентності: мотиваційно-ціннісного, що характеризується усвідомленням значущості викладачів; наявністю позитивного мотиву, зацікавленості та захопленості предметом; задоволеністю власною викладацькою діяльністю у закладі вищої освіти; когнітивно-процесуального, що

містить у собі педагогічні, методологічні та професійні знання, умови та фактори, які сприяють саморозвитку, самовдосконаленню та високим досягненням в професійній галузі; розвивально-виховного, який визначається педагогічною майстерністю та творчістю, здатністю до саморозвитку, здатністю до навчання упродовж життя; здоров'язбережувального, що містить знання, уміння, спрямовані на збереження здоров'я людини, впровадженню здорового способу життя, набуття вмінь аналізувати, оцінювати, контролювати власної, особистої та професійної діяльності щодо здоров'язбереження; комунікативного, який містить комунікативні уміння й навички та здатність запобіганню конфліктам. В сукупності компоненти педагогічної компетентності передбачають виховання та розвиток якостей особистості, які підвищуватимуть продуктивність педагогічної діяльності: самостійність, самоконтроль, творчість, креативність, об'єктивність, вимогливість, готовність до подолання труднощів, оптимізм [58].

Основною метою професійно-педагогічної підготовки викладачів кафедри фізичного виховання полягає у формуванні готовності до професійної діяльності на засадах аксіології. Дана мета може бути реалізована при умовах формування у викладачів фізичного виховання педагогічної компетентності, яка спрямована на усвідомлення й збереження здоров'я студента та його особистості як найвищої цінності педагогічного процесу. Дана компетентність потребує: формування мотивації викладачів фізичного виховання до діяльності на засадах аксіології, знання та розуміння викладачами фізичного виховання основних положень аксіології, усвідомлення та додержання педагогічних цінностей, а також сформованості професійно-особистісних цінностей викладача фізичного виховання. Основу аксіологічної компетентності складають системи загальнолюдських, національних, професійних та особистісних цінностей [53].

Основними структурними елементами педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання в системі методичної роботи є: теоретичні педагогічні знання, практичні вміння, особистісні якості педагога. Зміст теоретичних знань викладачів фізичного виховання визначається навчальними програмами з дисципліни «Фізичне виховання». Психолого-педагогічні і спеціальні знання є необхідною умовою

педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання, а це є основою формування гуманістично-орієнтованого мислення педагогів. Практичне розв'язання педагогічних завдань забезпечують уміння і навички, передумовою яких є теоретичні, практичні і методичні знання [110].

Предметом вивчення дисципліни «Фізичне виховання» є фізичний розвиток, функціональне удосконалення організму, навчання основних життєво-важливих рухових навичок, вмінь.

Об'єктом вивчення дисципліни «Фізичне виховання» є процес фізичного виховання студентів аграрного університету. У результаті вивчення дисципліни «Фізичне виховання» здобувачі вищої освіти повинні знати: місце фізичної культури і спорту в системі загальнолюдських цінностей, забезпечення здоров'я і фахової діяльності; основні положення організації освітнього процесу з фізичного виховання в закладах вищої аграрної освіти; основні компоненти здорового способу життя й ролі регулярної рухової активності; основи методики самоконтролю в процесі занять фізичними вправами; теоретично-методичні основи оздоровчого тренування; принципи підбору фізичних вправ, їх компонування та послідовність використання; засоби та методики розвитку рухових якостей; правила запобігання фізичній перевтомі, перетренуванню, іншим кризовим проявам; тести і контрольні нормативи визначення рівня рухової підготовленості; методику проведення підготовчих та відновлювальних форм фізичної активності в режимі навчальної праці здобувачів вищої освіти та професійної діяльності фахівців.

Уміти: використовувати у повсякденні, уміння і навички, набуті в процесі навчання в університеті; використовувати фізичні вправи з метою збереження та зміцнення власного здоров'я і забезпечення фахової дієздатності; використовувати відповідні види фізичних вправ та психофізичний тренінг для профілактики захворювань, зміцнення здоров'я та підвищення розумової і фізичної працездатності; дотримуватись гігієнічних вимог у процесі оздоровлення та спортивно-оздоровчих тренувань; використовувати засоби фізичної культури з метою нівелювання впливу шкідливих чинників професійної діяльності, профілактики захворювань та протистояння хибним звичкам; застосовувати методи

самоконтролю за станом здоров'я, фізичного розвитку та діяльності функціональних систем організму.

Не контролювати, а консультиувати - така роль викладачів фізичного виховання повинна бути в кожному навчальному закладі. Навчання за інтерактивними методами створює нову педагогічну етику, яка базується на взаєморозумінні. Спілкування студентів і викладачів набувають іншого характеру – особистісного, коли панує довіра, підтримка, співчуття. Виникає потреба діалогу як домінуючого навчального спілкування. Відбувається обмін думок, висуваються та обговорюються різні позиції, моделюється кінцевий варіант. Створюється клімат, який заохочує до творчості. Отже, час вимагає глибоко осмислювати педагогічну діяльність, знаходити шляхи розвитку педагогічної компетентності, яка межує з майстерністю. Звичайно, що це вимагає від викладачів застосування певних методів діяльності [227, с. 316]: підведення до сприйняття змін (студенти повинні бути переконані, що зміна може принести користь); заохочення до нових ідей (демонстрація викладачем свого позитивного ставлення до цікавих пропозицій та оригінальних ідей і, взагалі, до будь-якого висловлювання своєї думки стосовно існуючої проблеми); толерантне ставлення до невдач (полегшення психологічних проблем, заохочення до пошуку); постановка чітких цілей і забезпечення їх досягнення (доступність пояснення, впевненість у необхідності дії, запропонованих викладачем)

Одним із головних завдань викладачів кафедри фізичного виховання є розробка змісту навчальної дисципліни «Фізичне виховання», яка забезпечує у студентів аграрного закладу вищої освіти формування здорового способу життя (рис. 2.11).

Особливості розвитку педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання в системі методичної роботи аграрного університету в тому, що педагогічна компетентність розглядається як засіб не тільки формування ціннісного ставлення до власного здоров'я, а й ціннісного ставлення до здоров'я інших людей, що майбутній фахівець аграрної галузі може забезпечити своєю професійною діяльністю.



Рис. 2. 11. Структурно-логічна схема вивчення дисципліни «Фізичне виховання» у Миколаївському національному аграрному університеті

Джерело: складено автором самостійно.

Система методичної роботи аграрного університету має мати яскраво виражену аксіологічну спрямованість не тільки для спеціалістів аграрної галузі, а й для викладачів непрофільних спеціальностей.

А тому провідним осередком у забезпеченні аксіологічної спрямованості розвитку педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання в системі методичної роботи університету є кафедра.

Значення розвитку педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання полягає в тому, що хоча викладачі фізичного виховання не є викладачами фахових дисциплін, але працюючи на всіх факультетах університету вони можуть впроваджувати в освітній процес свою педагогічну майстерність та ідею здорового способу життя.

У відповідності до навчального плану підготовки за спеціальністю 071 «Облік і оподаткування» (1 курс), напрямом підготовки 6.030509 «Облік і аудит» (2, 3, 4 курси) навчальна дисципліна «Фізичне виховання» вивчається здобувачами вищої освіти протягом I - VII семестру (I-IV курсу). Курс складається з 351 год./11,0 кред., занять (4 змістовних модулі), у тому числі практичні заняття – 248 год./7,5 кред., самостійна робота – 103 год./3,5 кред. По завершенні курсу передбачений залік – у II, IV, VI, VII семестрі.

ЗАГАЛЬНИЙ РОЗПОДІЛ ГОДИН І КРЕДИТІВ (бакалаври)

Нормативні дані	1 сем	2 сем	3 сем.	4 сем.	5 сем.	6 сем.	7 сем.
Всього год./кред – 351/11,0, з них	90 /3,0	45 /1,5	45 /1,5	45 /1,5	36 /1,0	54 /1,5	36 /1,0
Практ. заняття – 248/7,5	32 /1,0	40 /1,3	32 /1,0	40 /1,3	32 /0,9	40 /1,1	32 /0,9
Самост. робота – 103/3,5	58 /2,0	5 /0,2	13 /0,5	5 /0,2	4 /0,1	14 /0,4	4 /0,1
Заліки – 4	-	1	-	1	-	1	1

«Фізичне виховання» вивчається здобувачами вищої освіти протягом IX, X семестру (V курсу). Курс складається з 90 годин/3,0 кредитів занять (4 змістовних модулі), у тому числі практичні заняття – 62 год./2,1 кред., самостійна робота – 28 год./0,9 кред. По завершенні курсу передбачений залік – у IX, X семестрі.

ЗАГАЛЬНИЙ РОЗПОДІЛ ГОДИН І КРЕДИТІВ (магістри)

Нормативні дані	9 сем	10 сем
Всього год./кредит – 90/3,0, з них	30 /1,0	60 /2,0
Практичні заняття – 62/2,1	28 /0,9	34 /1,2
Самост. робота – 28/0,9	2 /0,1	26 /0,8
Заліки – 2	1	1

Методика викладання навчальної дисципліни з фізичного виховання за видами занять, передбачених тематичним планом: підготовка і читання курсу лекцій (проведення практичних занять) за темами (тематика курсу лекцій визначається навчальною програмою); підготовка і проведення практичних занять і майстер-класів з групами спортивного вдосконалення з різних видів спорту; підготовка та проведення розгляду студентами окремих теоретичних (методичних, організаційних) положень фізичного виховання, його спеціалізованих напрямів, масового спорту у виді бесіди; підготовка і написання рефератів, організація різних видів самопідготовки і методів самостійної роботи студентів з дисципліни «Фізичне виховання».

До самостійної роботи з фізичного виховання здобувачів вищої освіти входить: проведення самоконтролю за станом фізичного розвитку та рівнем фізичної підготовленості згідно з вимогами щоденника фізичного самовдосконалення; виконання комплексу вправ ранкової гімнастики; виконання мінімального обсягу занять тижневого рухового навантаження.

Удосконалення методики викладання навчальної дисципліни «Фізичне виховання» здійснюється за такими напрямками: вдосконалення форм і методів навчання на основі модульної побудови тем; особливості застосування специфічних форм навчання в процесі викладання навчальної дисципліни «Фізичне виховання»: екскурсій, консультацій і співбесід (індивідуальних і групових); вдосконалення системи контролю як за діяльністю викладачів, так і за успішністю навчання на основі застосування рейтингових технологій; підвищення ролі стажування навчання викладачів, придбання досвіду та впровадження його в освітній процес.

Основною метою впровадження методичної системи фізичного виховання у освітній процес є здобуття студентом знань, навичок й умінь рухової активності, самостійно вдосконалювати свій фізичний стан, зберігати здоров'я, бути суб'єктом фізкультурно-оздоровчої діяльності, дотримуватися принципів здорового способу життя, сформувати здатність до активного використання та реалізації у подальшому житті.

Для покращання системи фізичного виховання у закладах вищої освіти необхідно на державному рівні вжити ряд організаційних заходів, а саме: розробка сучасних освітніх програм з дисципліни «Фізичне виховання» для студентів, які обов'язково повинні мати оздоровчу спрямованість, враховувати інтереси та уподобання студентів, відповідати матеріальним, кліматичним, природним та регіональним традиціям, враховувати особливості майбутньої професійної діяльності; узгодити державні програми з навчальними планами та інструктивними листами міністерств і відомств; добитися виконання державних програм з фізичного виховання; залучити науковців до розробки нових методичних систем фізичного виховання у різних галузевих закладах вищої освіти, які були б адекватними до сучасних тенденцій суспільного розвитку, спрямовані на реалізацію активних форм взаємодії суб'єктів освітнього та оздоровчого процесу [40].

2.4 Форми і методи методичної роботи щодо розвитку педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання

Аналіз нормативної документації, що регламентує діяльність закладу вищої освіти [86], та узагальнення підходів дає можливість визначити етапи вдосконалення теоретичної й методичної роботи як складової частини розвитку педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання в аграрному університеті.

Однією з основних вимог до вищої освіти сьогодення є та, що охоплює уявлення про те, якою повинна бути сучасна людини, людина-професіонал, яке її призначення та роль у суспільстві, яке замовлення на її освіту, які очікування від

освіти у людини, суспільства. Освіта дедалі більше орієнтується на «вільний розвиток», високу культуру, творчу ініціативу, самостійність, мобільність майбутніх спеціалістів, що вимагає якісно нового підходу до формування майбутнього фахівця [128].

Методи формування педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання аграрного закладу вищої освіти зорієнтовані на: 1) теоретичний аспект – засвоєння системи базових знань з теорії та практики професійної педагогічної діяльності у закладі вищої освіти; 2) практичний аспект – формування системи базових професійних умінь і навичок; 3) особистісний аспект – розвиток і генералізація базових підсистем професійних якостей, розвиток зрілої, позитивної професійної Я-концепції, професійної рефлексії, активізація механізмів самоорганізації, мисленнєвої діяльності. Відтак процес формування психолого-педагогічної компетентності викладача закладу вищої освіти має передбачати активізацію процесів професійної самоорганізації особистості та їх змістове (психолого-педагогічне) «наповнення» [233].

Сучасні напрями, засоби і раціональні методи фізичного виховання, що створені в процесі творчої діяльності людства виокремлюємо як інноваційні технології фізичного виховання. Важливо наголосити, що до таких технологій ми відносимо також запозичені з метою творчого використання оздоровчі системи різних народів світу. Тому логічним є висновок, що і для педагогіки як науки про виховання, освіту і навчання, якій протягом довгого періоду часу було притаманним педагогічне новаторство як оновлення освітньої системи, провідним і визначальним критерієм її життєздатності, відповідності соціальним запитам і потребам, конкурентоспроможності є інноваційність. Основною метою методики формування спортивної майстерності викладачів фізичного виховання є забезпечення високого рівня здоров'я здобувачів вищої освіти, оволодіння технікою виконання фізичних вправ, виховання моральних та волевих рис характеру, розвиток фізичних якостей (сили, швидкості, витривалості, спритності, гнучкості) і на цій основі – досягнення високих результатів в обраному виді спорту. Все це обов'язково має передбачати

навчання й тренування студентів-спортсменів будь-якої підготовки від новачка до майстра спорту.

У процесі дослідження визначено форми методичної роботи на університетському, факультетському, кафедральному рівнях, що впливають на розвиток педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання.

На рівні університету – відбувається підготовка, проведення та участь у науково-практичних конференціях, щорічних методичних семінарах, тренінгах, присвячених екологічним проблемам, обговорення методичних питань на засіданнях вченої та науково-методичної ради; виставки методичної літератури; конкурси на кращу методичну розробку; стажування викладачів за кордоном; проведення спільних методичних заходів, електронних міжвузівських конференцій.

На рівні факультету – звіти кафедр про стан і проведення методичної роботи, обговорення методичних питань на засіданні вченої ради факультету, міжкафедральні методичні семінари, конференції, презентації, виставки, тренінги, «круглі столи», проведення занять з техніки безпеки для викладачів.

На рівні кафедри – проведення наукових досліджень із метою удосконалення освітнього процесу зокрема її здоров'язбережувальної складової; узагальнення та поширення передового досвіду методичної роботи викладачів кафедри; підготовка студентів до участі у науково-практичних конференціях, проведення відкритих занять, майстер-класів, стажування, огляд-конкурсів, взаємовідвідування занять, індивідуальна робота зі студентами, вдосконалення навчально-спортивної бази, впровадження позанавчальних заходів фізкультурно-оздоровчої спрямованості, організація самостійної роботи студентів; індивідуальні звіти, індивідуальна самоосвітня робота, засідання кафедри, спільна робота викладачів щодо розробки навчальних планів.

В аграрному університеті на кафедрі фізичного виховання створені необхідні умови для розвитку педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання, а саме: перегляд змісту навчальної дисципліни для формування у викладачів кафедри методичних умінь і креативного мислення, урахування інтегрованого характеру методів викладання та варіативних підходів під час засвоєння методичних знань, що

сприятиме розкриттю творчого потенціалу студентів шляхом удосконалення мотивації навчання, його індивідуалізації, диференціації, систематичного контролю підготовки в межах державних стандартів і зарубіжного досвіду; різноманітні види освітньої діяльності, де тісно переплітаються загальнопедагогічні й спеціальні складники, у тому числі широке використання сучасних освітніх та інформаційних технологій [188, с. 17].

Особливого значення набуває методична робота кафедри, яка є основним навчально-науковим структурним підрозділом закладу вищої освіти. Проаналізуємо методичну роботу викладачів кафедри фізичного виховання.

До основних форм і напрямів методичної роботи на кафедрі фізичного виховання в аграрному закладі вищої освіти ми відносимо: навчально-методичні збори і наради, науково-методичні конференції та семінари; засідання кафедри фізичного виховання з розгляду питань методики навчання та виховання студентів; відкриті заняття; лекції, доповіді, повідомлення з питань методики навчання, загальної педагогіки і психології; розробка і вдосконалення навчально-методичних матеріалів, вдосконалення матеріально-технічного забезпечення навчального процесу; проведення педагогічних (методичних) експериментів і втілення їх результатів у освітній процес, вивчення та реалізація в освітньому процесі вимог керівних документів, передового педагогічного досвіду; розробка науково обґрунтованих рекомендацій щодо планування праці науково-педагогічних працівників, студентів; проведення контролю навчальних занять.

Основною формою методичної роботи кафедри є засідання кафедри. На базі кафедри фізичного виховання проводяться всеукраїнські науково-практичні семінари з актуальних проблем фізкультури і спорту у закладах вищої освіти, а саме «Проблеми та перспективи розвитку ігрових видів спорту у закладах вищої освіти». Організація методичної роботи на кафедрі направлена на удосконалення викладання дисципліни «Фізичне виховання», оптимізацію освітнього процесу, покращення його методичного забезпечення.

Одними із основних форм роботи кафедри фізичного виховання можна виділити: контроль навчальних занять; матеріально-технічне забезпечення кафедри;

інноваційний розвиток; розвиток та підготовка матеріалів до самореалізації; здоров'язбережувальне середовище; техніка безпеки, та інше.

Зміст методичної роботи викладачів фізичного виховання на кафедрі полягає у проведенні наукових досліджень з метою удосконалення освітнього процесу, впровадженні сучасних технологій навчання, педагогічному обґрунтуванні змісту навчальної дисципліни кафедри; підготовці наукових кадрів; методичному забезпеченні освітнього процесу з предметів кафедри; удосконаленні навчальних планів та програм, визначенні структурно-логічних зв'язків між дисциплінами, навчальними курсами (теоретичними і практичними) з фаху; розробленні, апробації та впровадженні нових навчальних дисциплін і курсів; управлінні самостійною роботою студентів, активізації їх навчальної праці; розробленні, рецензуванні та підготовці до видання навчальної та методичної літератури (підручників, монографій, навчальних посібників, конспектів лекцій, методичних вказівок до семінарських та практичних занять тощо); проведенні моніторингових педагогічних досліджень з метою визначення ефективності професійної підготовки майбутніх фахівців з фаху та методики його викладання у закладах освіти; керівництві позанавчальною роботою з фаху; підвищенні кваліфікації викладачів; проведенні маркетингових досліджень за напрямками: потреба у фахівцях, попит на педагогічну інформацію для різних категорій педагогічних кадрів та профорієнтаційної роботи серед випускників шкіл у закладах освіти регіону [93].

«Фізичне виховання» є обов'язковим предметом навчальної програми у аграрному закладі вищої освіти. Заняття проводяться згідно з навчальною програмою протягом усього періоду навчання і включаються у навчальні плани всіх спеціальностей.

Методичні підходи викладання дисципліни «Фізичне виховання» відображаються у кафедральних документах та навчально-методичних матеріалах кафедри.

Ефективною формою організації освітнього процесу у закладі вищої освіти виступають практичні заняття, які сприяють формуванню практичних умінь і навичок, передбачених компонентами педагогічної компетентності викладачів

закладу вищої освіти. Зокрема, формування педагогічної компетентності викладачів кафедри фізичного виховання із питань оцінювання студентів здійснюється, зокрема, у процесі вивчення модулів навчальної дисципліни «Фізичне виховання». Основна мета вивчення змістових модулів – це забезпечення фахової та педагогічної компетентності викладачів у галузі теорії і практики педагогічного оцінювання з використанням тестів та нормативних вимог, формування компетентностей з проблеми оцінювання якості виконання різних видів навчальних завдань. На практичних заняттях формуються такі необхідні уміння: вирішення поставлених завдань; отримання та критичне опрацювання необхідної інформації; робота з документацією (інструкціями, вказівками); визначення професійної позиції та формування власної думки, її висловлювання; використання різних технологій оцінювання, створюючи при цьому критерії оцінювання [128].

Практичне заняття, як розвивальна й активна форма освітнього процесу, сприяє виробленню у студентів навичок самостійного мислення, формуванню у них інформаційної культури. Знаходження самостійного виходу з проблемної ситуації дає позитивний не лише освітній, але й виховний ефект. Процес мислення, самостійно знайдені аргументи, що з'явилися в результаті вирішення проблемних ситуацій або аналітичних вправ, – це ті обставини, які сприяють пошуку й утвердженню орієнтирів, професійних цінностей, усвідомленню зв'язку з майбутньою професією [124].

Розвиток педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання передбачає комплексне розв'язання трьох груп педагогічних завдань: освітніх, виховних та оздоровчих.

Практичні заняття є основною формою фізичного виховання в закладах вищої освіти. Вони плануються в навчальних планах з усіх спеціальностей в обсязі 4 години на тиждень, їх проведення забезпечується викладачами кафедри фізичного виховання. Однак ці заняття не можуть відновити дефіцит рухової активності студентів, забезпечити відновлення їх розумової працездатності, запобігти захворюванням, що розвиваються на тлі хронічної втоми. Тому викладачі кафедри фізичного виховання цю проблему вирішують завдяки плануванню та проведенню

студентами самостійних занять із фізичного виховання впродовж 4–6 годин на тиждень.

Діяльність сучасного аграрного закладу вищої освіти, а саме викладачів фізичного виховання може вважатися повноцінною та ефективною, якщо в повній мірі, професійно та ефективно в єдиній системі реалізуються здоров'язбережувальні технології.

Тому, викладачами кафедри фізичного виховання аграрного університету проводяться практичні семінари із здоров'язбережувальних технологій для викладачів та кураторів академічних груп, а також практичні заняття зі студентами щодо використання здоров'язбережувальних технологій під час практики на виробництві.

На нашу думку, в сучасному інформаційному суспільстві для підтримання конкурентоспроможності на ринку праці потрібно постійно самовдосконалюватися, займатися саморозвитком, самоосвітою та самовдосконаленням; свідомо ставитися до навчання, визначати мету та бачити сенс професійної підготовки; активно, самостійно, добровільно спрямовувати свої зусилля на вдосконалення розумових сил та здібностей особистості.

Під системою педагогічних засобів, які уможливають більш раціональне використання форм і методів методичної роботи викладачів фізичного виховання для розвитку педагогічної компетентності, розуміємо допоміжні чинники, способи дій, які забезпечують оптимальне досягнення очікуваного результату.

Саме тому визначаємо такі вимоги до використання системи засобів: зміст навчального матеріалу повинен відповідати освітньо-кваліфікаційним критеріям підготовки майбутніх аграріїв на основі компетентнісного підходу; побудова стосунків у системі викладач–студент за принципом суб'єкт-суб'єктної взаємодії, за якої значущу роль виконують особистісні та професійні якості викладача; запропоновані засоби (навчальні ігри, практичні ситуації, теоретичні питання) повинні мати широкий спектр впливу на формування педагогічної компетентності викладачів; на кожному етапі розвитку педагогічної компетентності доцільно

застосовувати засоби, більш складні за цілісністю впливу на формування педагогічної компетентності викладачів [128].

Для покращення відвідування занять студентами викладачі фізичного виховання широко використовують методичне забезпечення практичних занять та методи педагогічного впливу, а саме: метод індивідуального підходу до студентів; використання нетрадиційних способів проведення занять; змагальний метод; використання заохочувальних балів для рейтингової оцінки; залучення кращих студентів до проведення занять в день самоврядування; метод особистого прикладу викладача; проведення майстер-класів та зустрічей з провідними спортсменами області та України; товариські зустрічі між викладачами та студентами з різних видів спорту; проведення спортивних свят, презентацій спортивних секцій; відпрацювання пропущених занять у зручний для студентів час.

Розглянемо проведення методичної роботи на кафедрі на прикладі кафедри фізичного виховання експериментального навчального закладу Миколаївського національного аграрного університету. Кафедра фізичного виховання забезпечує освітній процес на всіх факультетах університету. Викладачі кафедри щорічно розробляють та поповнюють робочі навчальні програми з дисципліни «Фізичне виховання» для студентів усіх спеціальностей та спеціального навчального відділення.

Щорічно викладачі кафедри публікують наукові статті з питань фізичної культури та спорту, беруть участь в наукових конференціях та науково-практичних семінарах. На базі кафедри проводяться всеукраїнські науково-практичні семінари з актуальних проблем фізичної культури і спорту у закладах вищої освіти. Під керівництвом викладачів фізичного виховання студенти готують доповіді на студентські науково-теоретичні конференції та наукові статті для опублікування в науково-методичних збірниках.

На основі опрацювання документації та особливостей організації освітнього процесу з фізичного виховання в аграрному університеті ми можемо стверджувати, що зміст, форми, методи та педагогічні умови мають свої особливості й по-різному впливають на формування компетентностей у майбутніх аграріїв. Зокрема,

приділення більшої уваги практичним заняттям сприяє кращому розвитку самоконтролю студентів, а використання різноманітних методик під час проведення практичних занять та позанавчальних заходів. а саме проведення круглих столів і дискусійних обговорень розвиває у студентів навички ораторського мистецтва, вміння відстоювати власну точку зору, вміння впливати на думку оточуючих та особистісні якості, необхідні фахівцю аграрної галузі.

Серед переважаючих засобів контролю формування мотивації досягнення виділяють тренінг – форму активного навчання та засвоєння нових умінь, навиків та знань.

Психологічний тренінг – це особлива форма групової роботи зі своїми можливостями, обмеженнями, правилами і проблемами. Він навчає новим навичкам, допомагає освоїти інші психологічні можливості. Його особливість у тому, що він вчить займати активну позицію, а засвоєння навичок відбувається в процесі переживання, особистого досвіду поведінки, відчування, діяння [12, с. 88].

«Мозковий штурм» це ефективна та відома інтерактивна технологія колективного обговорення, яка спонукає учасників на виявлення уяви і творчості шляхом вираження їх думок, допомагає знаходити декілька рішень поставленої проблеми. Цей метод доцільно використовувати під час вивчення теоретичного матеріалу. Спочатку викладач повідомляє проблему, яку треба вирішити. Студенти обдумують її, озвучують, аналізують варіанти рішень та обирають найбільш прийнятні для них.

Наприклад, у модулі «Рухливі і спортивні ігри» викладачі ставить такі проблемні питання:

- «Чи потрібна безпека під час занять рухливими і спортивними іграми?»
- «Які правила безпеки ти застосував би під час ігор?»
- «Навіщо нам ігри?»
- «Що ми розвиваємо під час ігор?»

Тема « Атлетична гімнастика».

- «Що краще: бути сильним чи слабким?»
- «Навіщо потрібна гнучкість?»

- «Значущість сили та гнучкості у повсякденному житті людини?»
- «Що вам дає мистецтво володіння власним тілом?»

Далі викладач пропонує студентам висловити свої ідеї. Студенти по черзі висловлюють свої думки. Викладач спонукає студентів до висування нових ідей, підтримує оригінальні. Разом зі студентами викладач аналізує та оцінює всі запропоновані, навіть самі неймовірні ідеї.

Практичне заняття з фізичного виховання: заняття рухової активності, що означає: усі студенти повинні рухатись. Тому використання цієї вправи повинно бути короткочасним (2-3 хв.). Студентам важко мобільно висловлювати думку, це забирає час. Однак, якщо студенти розуміють, чого від них вимагають, тоді «Мозковий штурм» проходить швидше. Таким чином, шляхом правильно підібраних проблемних питань викладач активізує у студентів мотивацію щодо вирішення завдань та теми заняття. Означений метод частіше використовується у підготовчій частині заняття [34].

Практичні заняття використовуються з метою формування у студентів дисципліни «Фізичне виховання» вмінь та навичок практичного застосування засвоєних у процесі професійної підготовки теоретичних знань шляхом індивідуального виконання відповідно сформульованих завдань [191].

У структурі практичного заняття з циклу професійно та практичної підготовки фахівців фізичного виховання виокремлено такі складові: проведення попереднього контролю знань, умінь і навичок студентів; постановка викладачем загальної проблеми та її обговорення за участю студентів; розв'язування завдань з їх обговоренням; розв'язування контрольних завдань, їх перевірка й оцінювання. У структурі практичного заняття домінує самостійна робота студентів [58].

Правильно організовані практичні заняття мають важливе виховне й практичне значення (реалізують дидактичний принцип зв'язку теорії з практикою) і орієнтовані на вирішення таких завдань: поглиблення, закріплення і конкретизація знань, отриманих на лекціях і в процесі самостійної роботи; формування практичних умінь і навичок, необхідних у майбутній професійній діяльності; розвиток умінь спостерігати та пояснювати явища, що вивчаються; розвиток самостійності [58].

Практичні завдання передбачають використання усних вправ, письмових вправ, практичних та фізичних вправ [222]. На практичних заняттях викладачі фізичного виховання використовують різні методи освітньої діяльності, а саме: словесні, наочні та практичні методи навчання.

До словесних методів навчання на практичних заняттях відносимо: розповідь, пояснення та інструктаж.

До наочних методів навчання відносимо демонстрацію поз і рухів. Показ вправи викладачем або студентом. Це може бути взірцевий показ спеціально підготовленим студентом, а аналіз помилок на прикладі непідготовленого студента. Застосовується також опосередкована наочність: малюнки, макети, кінофільми, кінокільцівки, кінограми, хронограми, слайди, відеограми [58].

Практичні методи навчання використовуються викладачами кафедри фізичного виховання на заняттях і поділяються на [151]: навчання руховим діям та удосконалення та закріплення рухових дій в ігрових умовах (ігровий, змагальний методи), а також метод вправ для підвищення ступеня розвитку рухових якостей до нормативних вимог.

Таким чином на практичних заняттях з фізичного виховання підвищується рівень педагогічної компетентності викладачів, що дає можливість розкрити свої знання, потребують від студентів відповідного рівня пізнавальної самостійності та розраховані на їхню високу активність, формують у них компоненти педагогічної компетентності (мотиваційно-ціннісний, когнітивно-процесуальний, розвивально-виховний, здоров'я збережувальний та комунікативний).

Індивідуальна робота зі студентами в процесі професійної підготовки є формою організації освітнього процесу, що передбачає створення умов для якнайповнішої реалізації їхню творчих можливостей через індивідуально-спрямований розвиток здібностей, науково-дослідну роботу і творчу діяльність. Завдання для індивідуальної роботи передбачають планування особистої стратегії навчання; раціональну організацію часу при виконанні завдань; роботу з персональним комп'ютером; опрацювання літературних джерел; виконання дослідницької роботи, аналіз та інтерпретацію результатів дослідження. Отож,

індивідуальна робота в процесі розвитку педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання на засадах методичної роботи сприяє формуванню мотиваційно-ціннісного, когнітивно-процесуального, розвивально-виховного, здоров'язбережувального та комунікативного компонентів їх педагогічної компетентності [59].

Щорічно більшість студентів, викладачів та співробітників університету беруть участь в змаганнях різного рівня. В університеті проводиться традиційна студентська спартакіада в три етапи: I етап – змагання першокурсників; II етап – змагання на факультетах між збірними командами курсів; III етап – фінал спартакіади – змагання на факультетах між збірними командами факультетів. Також проводяться спортивні свята: «Нумо, хлопці», «Нумо, дівчата», «Богатирські ігри», «День бігуна», «Олімпійський тиждень», «Олімпійський день бігу», «День здоров'я», «Презентація спортивних секцій», «Спортивна Аграрка» та інші. Щороку університет бере участь у Всеукраїнському місячнику «Спорт для всіх – спільна турбота».

Крім цього збірні команди студентів університету беруть участь у змаганнях Всеукраїнських спортивних ігор серед студентів аграрних закладів вищої освіти України, спартакіади серед закладів вищої освіти області, району, міста.

Щорічно проводиться першість з видів спорту серед студентів, які мешкають в гуртожитках. Викладачі та співробітники університету постійно беруть участь в спартакіаді професорсько-викладацького складу. Завдяки вмілому керівництву викладачів кафедри фізичного виховання студенти здобувають перемоги з різних видів спорту як на міських, обласних, всеукраїнських, так і міжнародних змаганнях, поповнюють ряди майстрів спорту, кандидатів у майстри спорту, пропагуючи серед студентської молоді здоровий спосіб життя. Вся методична та спортивно-масова робота постійно висвітлюється на сайті університету.

Реалізація вищезазначених планів передбачає детальну і ґрунтовну роботу з удосконалення методики проведення практичних занять з фізичного виховання та формування спортивної майстерності у студентів аграрних закладів вищої освіти.

У Миколаївському національному аграрному університеті створено умови для реалізації передових методик, використання передового педагогічного досвіду як на практичних заняттях, так і на заняттях груп спортивного вдосконалення. Все це передбачає навчання й тренування спортсменів будь-якої підготовленості. Експериментальна перевірка визначених підходів та узагальнення теоретичних, практичних напрацювань кафедри фізичного виховання у подальшому забезпечать ефективність процесу викладання дисципліни «Фізичне виховання» в університеті, удосконалення умов розвитку фізичних якостей студентів, організацію допомоги у зацікавленості до занять спортом, самовдосконаленню фізичної форми, формуванні стійкої потреби здорового способу життя, вибору практичної основи самореалізації та саморозвитку.

Таким чином, визначено перспективи вдосконалення розвитку педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання в процесі методичної роботи кафедри фізичного виховання, які сприятимуть розвитку потреби у студентів вести здоровий спосіб життя та виступати засобом збереження здоров'я людини.

За останні роки розвиток інформаційних технологій зробив актуальною проблему модернізації системи освіти. Суть такої модернізації найбільше відбилася в концепції дистанційної освіти, яка, завдяки такому глобальному явищу як Інтернет, охоплює широкі шари суспільства та стає найважливішим фактором його розвитку. Особливого значення така модернізація системи освіти набуває в Україні.

У наш час Інтернет-технологій багато аспектів нашого життя переноситься в мережу, прискорюючи тим самим темпи розвитку інформаційного суспільства і долаючи географічні бар'єри. Не стає виключенням і освіта. Зараз вже не обов'язково знаходитись поруч з викладачем. Достатньо великий час існує заочна форма навчання студентів. Але її можливості дуже обмежені. Інтернет дає змогу розширити їх, зробити заочне навчання справді повноцінним та всеохоплюючим [143, с. 3].

Основними принципами дистанційного навчання є: регулярна інтерактивна взаємодія викладача, тьютора і слухача у процесі; надання студентам можливості самостійної роботи з освоєння навчального матеріалу; консультаційний супровід у

процесі освітньої (дослідницької) діяльності. У цьому полягає принципова відмінність дистанційного навчання як цілісного педагогічного процесу від систем та програм самоосвіти.

Абревіатура Moodle – утворена з початкових букв назви Modular Object-Oriented Dynamic Learning Environment, що в перекладі означає Модульне Об'єктно-Орієнтоване Динамічне Навчальне Середовище. MOODLE є пакетом програмного забезпечення для створення курсів дистанційного навчання й web-сайтів. Інформаційне середовище було створено для підтримки й досліджень теорії педагогіки соціального конструкціонізму (співпраця, дії, критичне осмислення) [143, с. 3].

Дистанційне навчання – індивідуалізований процес передання і засвоєння знань, умінь, навичок, і способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчання у спеціалізованому середовищі, яке створене на основі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій [173].

У країнах Західної Європи ця форма з'явилася вже досить давно і має велику популярність серед студентів через її економічні показники і навчальну ефективність. Дистанційну форму навчання ще називають «освітою впродовж всього життя» через те, що більшість тих, хто навчається, – дорослі люди. Багато хто з них вже має вищу освіту, проте через необхідність підвищення кваліфікації або розширення сфери діяльності у багатьох виникає потреба швидко і якісно засвоїти нові знання і набути навички роботи. Саме тоді оптимальною формою може стати дистанційне навчання.

Психолого-педагогічні технології дистанційного навчання – це система засобів, прийомів, кроків, послідовне виконання яких забезпечує гарантовану якість навчання з використанням інформаційно-комунікаційних технологій із урахуванням особливостей слухачів (груп слухачів).

Система дистанційної освіти має ряд переваг і значно розширює коло потенційних студентів. Одержати освіту дистанційно має можливість молодь, яка не може поєднувати навчання з роботою або проживає у віддаленій від обласних

центрів місцевості; військовослужбовці; домогосподарки; керівники; бізнесмени або студенти, що бажають паралельно одержати освіту. Дистанційна форма навчання підходить майже всім, тому що дає можливість гармонійно поєднувати навчання та повсякденне життя [61].

Якщо людина не вміє планувати свій час і не має достатньої сили волі, навряд чи їй підійде дистанційна освіта. Адже, незважаючи на віддаленість викладачів і сесію раз-два на рік, навчання не проходить безконтрольно. Доведеться виконувати обов'язкові контрольні роботи, тести та інші завдання, за які потрібно отримувати бали, як і на денному відділенні. Тому для отримання нормальної якості знань бажаним вчитися дистанційно потрібно виробляти в собі високий рівень самоорганізації та посидючості.

Освітній процес за дистанційною формою навчання здійснюється у таких формах: самостійна робота; навчальні заняття; практична підготовка (у закладах вищої освіти); контрольні заходи. Основною формою організації освітнього процесу за дистанційною формою є самостійна робота [173].

Основними видами навчальних занять за дистанційною формою навчання є: лекція, семінар, практичні заняття, лабораторні заняття, консультації та інші. Лекція, консультація, семінар проводяться зі студентами (слухачами) дистанційно у синхронному або асинхронному режимі відповідно до навчального плану.

Отримання навчальних матеріалів, спілкування між суб'єктами дистанційного навчання під час навчальних занять, що проводяться дистанційно, забезпечується передачею відео-, аудіо-, графічної та текстової інформації у синхронному або асинхронному режимі.

Практичне заняття, яке передбачає виконання практичних (контрольних) робіт, відбувається дистанційно в асинхронному режимі. Окремі практичні завдання можуть виконуватись у синхронному режимі, що визначається робочою програмою навчальної дисципліни.

Лабораторне заняття проводиться очно у спеціально обладнаних навчальних лабораторіях або дистанційно з використанням відповідних віртуальних тренажерів

і лабораторій. До інших видів навчальних занять при здійсненні навчального процесу можуть відноситись ділові ігри, виконання проектів у групах тощо [173].

Практична підготовка студентів (слухачів), які навчаються за дистанційною формою навчання, проводиться за окремо затвердженою навчальним закладом програмою. Контрольні заходи з навчальної дисципліни (предмета) при здійсненні підготовки фахівців за дистанційною формою навчання у закладах вищої освіти, включають проміжний (тематичний, модульний), підсумковий та інші визначені закладом вищої освіти, контролі знань, умінь та навичок, набутих студентом, слухачем у процесі навчання.

Усі контрольні заходи у закладах вищої освіти, можуть здійснюватись відповідно до рішення навчального закладу дистанційно з використанням можливостей інформаційно-комунікаційних технологій, зокрема відео конференційного зв'язку за умови забезпечення аутентифікації того, хто навчається, або очно [173].

Мета створення системи дистанційного навчання в аграрному закладі вищої освіти визначається зовнішніми конкурентними умовами функціонування освітнього середовища, та конкретизована у такий спосіб: індивідуалізація навчання, персоналізація освітнього процесу, інтенсифікація та зміна характеру викладацького ресурсу, збільшення кількості студентів шляхом залучення через впровадження нової форми навчання та введення нової категорії в навчальні послуги університету, здешевлення компонентів освітнього процесу, мобілізація адміністративного ресурсу [136, с. 53].

Головною метою дистанційного навчання у закладі вищої освіти є надання слухачам можливості отримати якісні знання, уміння та навички відповідно до обраної навчальної програми без відриву від виконання ними професійних обов'язків за місцем їх проживання або тимчасового перебування.

Розглянемо основні завдання дистанційного навчання у закладах вищої освіти: розширення можливостей доступу різних категорій фахівців до якісного навчання за програмами післядипломної освіти; збільшення кількості фахівців, що проходять навчання за програмами післядипломної освіти, при зменшенні витрат на навчання,

проїзд, і проживання; індивідуалізація процесу навчання у відповідності до потреб особливостей і можливостей слухачів; підвищення ефективності навчання шляхом застосування сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій; забезпечення контролю якості післядипломної освіти.

На сучасному етапі розвитку багаторівневої освіти інформаційно-комунікативні у системі викладання фізичного виховання у закладах вищої освіти ще не знайшли належного застосування через об'єктивні та суб'єктивні причини [125].

Найважливішим завданням при організації дистанційного навчання є побудова системи ефективного зворотного зв'язку і контролем самостійної роботи студентів. Студенти повинні постійно відчувати увагу з боку викладачів, тому необхідно оперативно перевіряти надіслані на сайт індивідуальні завдання та контрольні роботи, звіти про виконання контрольних робіт, своєчасно їх оцінювати, щоб студенти могли бачити бали в електронному журналі успішності і критично оцінювати рівень своєї підготовки [136, с.53].

Особливого значення для ефективності впровадження дистанційного навчання в аграрному закладі вищої освіти має підготовка викладачів-тьюторів, які організовують ефективне вивчення курсу, проводять семінари та консультують студентів, перевіряють і коментують письмові завдання, допомагають отримати максимальну віддачу від навчання; забезпечують зворотний зв'язок з виконаних завдань; проводять групові консультації; надають можливість за допомогою телефону, пошти, електронної пошти та конференцій зв'язуватися з Центром дистанційного навчання університету.

Особливе місце серед засобів інформаційних технологій навчання займають комп'ютерні навчальні системи. Такі системи дають можливість студентам самостійно вивчати матеріал, опрацювавши його в інтерактивному режимі.

За В. Ю. Биковим, «електронне дистанційне навчання» – це різновид дистанційного навчання, за яким учасники і організатори освітнього процесу здійснюють переважно індивідуалізовану взаємодію як асинхронно, так і синхронно у часі, переважно і принципово використовуючи електронні транспортні системи

доставки засобів навчання та інших інформаційних об'єктів, комп'ютерні мережі Інтернет, медіа навчальні засоби та інформаційно-комунікаційні технології [3].

Л. В. Філенко у своїй роботі зазначає, що використання інформаційних технологій у освітньому процесі є ефективним засобом оптимізації та підвищення якості підготовки студентів. Нею досліджено взаємозв'язок індивідуальних когнітивних якостей студентів з рівнем засвоєння навчального матеріалу засобами комп'ютерних технологій та підтверджено їх безпосередній вплив на рівень засвоєння навчального матеріалу [226].

Основними напрямками переходу українського суспільства на новий рівень функціонування слід вважати: забезпечення поступової інформатизації системи освіти, спрямованої на задоволення освітніх інформаційних і комунікаційних потреб учасників освітнього процесу; розроблення індивідуальних модульних освітніх програм різних рівнів складності, залежно від конкретних потреб, а також випуску електронних підручників; створення індустрії сучасних засобів навчання, що відповідають світовому науково-технічному рівню і є важливою передумовою реалізації ефективних стратегій досягнення цілей освіти [186]. Зазначене відкриває широкі можливості щодо розробки та наукового обґрунтування інформаційно-комунікативних технологій і для системи фізичного виховання і спорту.

Серед пріоритетних напрямів державної політики інформатизації освіти, зокрема фізичного виховання, слід визначити вдосконалення інструментальних засобів безперервної освіти, орієнтованих на прискорення засвоєння матеріалу й набуття стійких навичок студентів та організацію інфраструктури інформатизації освіти як складової частини інформатизації суспільства в цілому, яка б виконувала роль структури, що забезпечить створення нових, тиражування та впровадження існуючих інформаційних технологій у систему безперервної освіти [199]. При цьому перспективи, що розкриваються для фахівців фізичного виховання та спорту можна вбачати в розробці комп'ютерних підручників та методичних матеріалів, комп'ютерних навчальних систем, мультимедійних продуктів тощо, які б відображали сутність інформаційної складової галузі.

Таким чином кожен викладач аграрного закладу вищої освіти, має орієнтуватися в інформаційному просторі, знати як знайти інформацію та оперувати нею відповідно до власних потреб і вимог сучасного високотехнологічного суспільства. Необхідно створювати текстові документи, таблиці, діаграми, презентації тощо; використовувати Інтернет технології, баз даних; локальних мереж та ін.; здійснювати анкетування, діагностування, тестування, пошук необхідної інформації в мережі Інтернет тощо; розробляти власні електронні продукти (розробка практичних занять, секційних тренувань, тестових завдань з дисципліни); поєднання у своїй професійній діяльності готових електронних продуктів-електронних підручників, енциклопедій, навчальних програм та ін.

Важливою причиною застосування традиційного заочного і сучасного дистанційного навчання в аграрному закладі вищої освіти є наявність у суспільстві груп населення, які повинні отримати вищу освіту, але не мають для цього можливостей. Це працююче населення, особливо у середньому віці, діти із малозабезпечених родин та особи з особливими потребами. Серед студентів, які навчаються з впровадження дистанційного навчання застосування дистанційних технологій у заочному навчанні зумовлюється об'єктивними причинами. Його обов'язковим наслідком стане витіснення заочної форми навчання на відстані, новою – дистанційною. Об'єктивність цього процесу визначається не тільки вище названими потребами у дистанційному навчанні значного числа громадян, що зумовлюється передусім соціальними причинами, а головним чином тим, що здійснювана тотальна інформатизація всіх сфер діяльності суспільства нарешті створює умови для отримання вищої освіти усім його членам.

Розвиток педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання у процесі дистанційної освіти повинен мати специфічну спрямованість професійної діяльності з використанням комп'ютера, характеризуватися використанням інформаційних технологій у процесі фахової підготовки, визначити зміст освітньо-професійної програми з урахуванням інформатизації системи вищої освіти взагалі та педагогічної компетентності викладача фізичного виховання зокрема. Професійний розвиток викладачів фізичного виховання в умовах інформаційно-освітнього

простору повинен мати один із головних складників, а саме прагнення до самовдосконалення й саморозвитку в освітньому процесі та поза його межами, уміщувати акмеологічні технології, генерувати нові підходи та методи щодо оптимізації освітнього процесу в умовах інформатизації й комп'ютеризації освіти [64].

Вплив інформаційного та освітнього простору на розвиток педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання аграрного закладу вищої освіти визначається: особливістю побудови освітнього процесу в умовах інформатизації освіти в Україні; необхідністю переусвідомлення методологічних підходів у неперервній освіті; визначенням індивідуальних форм розвитку освітніх можливостей педагогічної системи, спрямованої на оптимізацію професійного розвитку викладачів фізичного виховання в умовах інформаційно-освітнього простору.

Інформаційно-технологічний критерій відображає рівень процесуальної готовності майбутнього фахівця використовувати інформаційні технології: ступінь використання різних джерел інформації: традиційних паперових носіїв, електронних носіїв, електронних засобів освітнього призначення і інших засобів інформаційних технологій у процесі навчання, опанування системою професійно значущих знань, умінь та навичок, а також у майбутній професійній діяльності в галузі фізичного виховання і спорту [99].

Л. В. Васильченко, посилаючись на праці вчених, зауважує, що загалом єдиний інформаційно-освітній простір трактується як сукупність таких компонентів: інформаційних ресурсів, що містять дані, відомості й знання, зафіксовані на відповідних носіях інформації; організаційних структур, забезпечуючи функціонування й розвиток єдиного інформаційно-освітнього простору, зокрема збір, обробку, зберігання, поширення, пошук і передачу інформації; засобів інформаційної взаємодії громадян і організацій, що забезпечують їм доступ до інформаційно-освітніх ресурсів на основі відповідних інформаційних технологій – програмно-технічних засобів і організаційно-нормативних документів [26].

Нині проблема інформатизації процесів фізичного виховання, як зазначає О. В. Жбанков, вирішується в процесі розробки й реалізації методології побудови інформаційного простору (як навчальної бази), що дозволяє синтезувати нові методи організації навчально-тренувального процесу. Методологія інформатизації процесу фізичного виховання – самостійна галузь знань. Вона – результат творчого осмислення практичної діяльності й представляється як органічна (дуже специфічна) частина педагогічних методів фізичного виховання. Побудова її можлива на базі методів низки технічних галузей знань (обчислювальної техніки, інформатики, оптики), загальної педагогіки, психології та інших дисциплін, що забезпечують реалізацію якісно нових методів навчально-педагогічної діяльності у фізичному вихованні [70].

Отже, сьогодні система дистанційного навчання в аграрних закладах вищої освіти переживає період стрімкого розвитку. Все більша кількість аграрних закладів вищої освіти впроваджують в освітній процес системи дистанційного навчання. Деякі структури, які відповідають за дистанційне навчання реєструють і розміщують навчальні матеріали для користувачів і вважають своє завдання на цьому виконаним. Ефективність такого процесу призводить до появи у багатьох відчуття, що дистанційне навчання не може дати позитивного результату, тому здобувачі, зіткнувшись з технічними проблемами, залишають навчання, що підриває довіру до дистанційних технологій в цілому.

Тому, процес запровадження дистанційного навчання в аграрному закладі вищої освіти повинен бути організованим та забезпечувати розробку нормативно-правової бази запровадження дистанційного навчання; підготовку персоналу шляхом навчання та підвищення кваліфікації з питань освоєння технологій дистанційного навчання: забезпечення постійної системи контролю та зворотного зв'язку.

Таким чином, можна сказати, фізичне виховання в сучасному своєму розвитку стає позитивно залежним від інформаційного прогресу, модифікуючись відповідно до нових вимог сучасної освіти в Україні. Тому повинна бути виражена інтеграція навчальної дисципліни «Фізичне виховання» з іншими науками, зокрема

інформаційними. В ідеальному випадку освітній простір повинен бути організований так, щоб процеси професійного й особистісного розвитку протікали взаємопов'язано, стимулюючи один одного по замкнутій системі з позитивним зворотнім зв'язком.

Висновки до розділу 2

У процесі дослідження обґрунтовано структуру педагогічної компетентності викладача фізичного виховання, яка містить такі компоненти: мотиваційно-ціннісний, когнітивно-процесуальний, розвивально-виховний, здоров'язбережувальний, комунікативний. Мотиваційно-ціннісний компонент характеризує мотивацію до педагогічної діяльності, реалізацію її здоров'язбережувального компонента, що передбачає використання аксіологічного підходу в освітньому процесі відповідно до педагогічних та професійних цінностей. Когнітивно-процесуальний компонент відображає оволодіння викладачами знаннями, уміннями та навичками, необхідними для якісної педагогічної діяльності, розвитку власних професійних якостей, інтелектуального, духовного та соціального здоров'я. Розвивально-виховний компонент передбачає готовність до постійного підвищення пізнавального рівня, потребує актуалізації й реалізації свого особистісного потенціалу, здатність самостійно здобувати нові знання й уміння, здатність до саморозвитку, також єдність методологічних і теоретичних знань. Здоров'язбережувальний компонент відображає комплекс знань, умінь, ставлень і цінностей, які спрямовані на збереження й укріплення власного здоров'я та здоров'я студентів для майбутньої професійної діяльності; набуття вмінь аналізувати, оцінювати, контролювати власну, особистісну та професійну діяльність щодо здоров'язбереження. Комунікативний компонент педагогічної компетентності відображає комунікативні уміння й навички, а також здатність до запобігання конфліктам.

У дослідженні встановлено взаємозв'язок компонентів педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання аграрного університету з

нормативними вимогами до організації освітнього процесу з фізичного виховання та масового спорту у закладах вищої освіти (рухова активність, самостійна робота та практичні заняття) та завданнями аграрної освіти (збереження здоров'я студентів, забезпечення здоров'я населення через професійну діяльність, вирішення екологічних проблем).

У розділі визначено критерії сформованості педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання (мотиваційно-ціннісний, когнітивно-процесуальний, розвивально-виховний, здоров'язбережувальний, комунікативний), розкрито їхню структуру, зміст та методики вимірювання.

У процесі дослідження обґрунтовано технологію розвитку педагогічної компетентності в системі методичної роботи аграрного університету. Реалізація технології забезпечує розвиток педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання за такими етапами: організаційний, фахово-методичний, процесуально-діяльнісний, аналітично-узагальнювальний.

У процесі дослідження сформульовано завдання методичної роботи на університетському, факультетському та кафедральному рівнях щодо розвитку педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання та визначено форми методичної роботи на університетському, факультетському, кафедральному рівнях, що впливають на розвиток педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання.

На рівні університету – відбувається підготовка, проведення та участь у науково-практичних конференціях, щорічних методичних семінарах, тренінгах, присвячених екологічним проблемам, обговорення методичних питань на засіданнях вченої та науково-методичної ради; виставки методичної літератури; конкурси на кращу методичну розробку; стажування викладачів за кордоном; проведення спільних методичних заходів, електронних міжвузівських конференцій. *На рівні факультету* – звіти кафедр про стан і проведення методичної роботи, обговорення методичних питань на засіданні вченої ради факультету, міжкафедральні методичні семінари, конференції, презентації, виставки, тренінги, «круглі столи», проведення занять з техніки безпеки для викладачів.

На рівні кафедри – проведення наукових досліджень із метою удосконалення освітнього процесу зокрема її здоров'язбережувальної складової; узагальнення та поширення передового досвіду методичної роботи викладачів кафедри; підготовка студентів до участі у науково-практичних конференціях, проведення відкритих занять, майстер-класів, стажування, огляд-конкурсів, взаємовідвідування занять, індивідуальна робота зі студентами, вдосконалення навчально-спортивної бази, впровадження позанавчальних заходів фізкультурно-оздоровчої спрямованості, організація самостійної роботи студентів; індивідуальні звіти, індивідуальна самоосвітня робота, засідання кафедри, спільна робота викладачів щодо розробки навчальних планів.

Прикладами таких заходів в експериментальному Миколаївському національному аграрному університеті є: на рівні *університету* – щорічні Причорноморська регіональна конференція професорсько-викладацького складу Миколаївського національного аграрного університету, методичний семінар, «Соціально-економічні та екологічні аспекти розвитку економіки в умовах євроінтеграції», «Екологічна безпека держави: особливості гарантування і вплив глобалізації», «Розробка ресурсозберігаючих технологій вирощування сільськогосподарських культур із використанням чинників біологізації, мінімалізації обробки ґрунту, біологічних і хімічних препаратів»; на рівні *факультету* – конференція «Сучасна освіта. Аспекти інноваційного розвитку освітньої галузі в контексті міжнародного співробітництва України»; на рівні *кафедри* – щорічні Причорноморська регіональна студентська конференція Миколаївського національного аграрного університету, теоретико-методичний семінар «Сучасні підходи до здорового способу життя», спрямовані на поглиблення знань щодо здоров'язбереження населення України та власного здоров'я.

Щодо методів методичної роботи вони можуть бути спільними як на університетському, факультетському, так і на кафедральному рівнях – навчальні тренінги, ігрові методи, метод «мозкової атаки», метод дискусії, використання нетрадиційних способів проведення занять, зокрема змагальний метод, презентація «творчого портрету» викладача.

У процесі дослідження сформульовано педагогічні умови розвитку педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання аграрного університету, а саме: формування ціннісно-мотиваційних установок щодо саморозвитку інноваційної педагогічної діяльності; організація самоосвіти викладачів фізичного виховання; самовиховання професійних якостей та вироблення індивідуального стилю викладацької діяльності; самопідготовка викладачів фізичного виховання.

Дослідження переконує, що розвиток педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання в системі методичної роботи аграрного університету сприяє розумінню викладачами фізичного виховання значущості педагогічної діяльності як засобу не тільки підвищення ефективності освітнього процесу, а й формування ціннісного ставлення студента до власного здоров'я, здоров'я інших людей та розуміння цінності професії.

Результати дослідження технології розвитку педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання в системі методичної роботи аграрного університету викладено у наступних публікаціях: [власні публікації, які внесено до списку використаних джерел 63; 64; 65; 66; 67; 68].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ДО РОЗДІЛУ 2

1. Copyright. Тест Векслера Описание методики [Електронний ресурс] / Copyright // PSYHOLOGN.ORG – Психолог. Нагайбакский район. Design by LineLab.org. – 2010. – Режим доступу до ресурсу: <http://psihologn.org/index.php/psihologamm/373-test-vekslera-normativnye-tablitsy-1>. – Title from the screen.
2. Education World: Educators Battle Over Calculator Use [Electronic resource] // Education World. – Mode of access : http://www.educationworld.com/a_curr/curr072.shtml. – Назва з екрана.
3. Petrenko N. Components of the formation of professional competence of the specialist in physical education / Natalia Petrenko // Modern tendencies in pedagogical education and science of Ukraine and Israel: the way to integration. – Ariel, Isrel: All rights – Ariel University, 2017. – (E-mail:d.nitza@ariel.ac.il www.ariel.ac.il). – (Issn 2218 - 8584). – С. 182-187.
4. Petrenko N. The current condition of pedagogical competence of the teachers of physical education at Agricultural University / N. Petrenko // European Applied Sciences. – 2017. – № 4. – С. 40-42.
5. Андреева Л. А. Здоров'язбережувальні освітні технології / Л. А. Андреева, Л. В. Врублевська, Ю. В. Малярський. // Педагогіка здоров'я. – 2017. – С. 25.
6. Батечко Н. Г. Підготовка викладачів вищої школи в умовах магістратури: теоретико-методологічні засади: монографія / За ред.. Я. В. Цехмістера // Національний університет біоресурсів і природокористування України. – К. – ТОВ «Видавниче підприємство «ЕДЕЛЬВЕЙС», 2014. – 708 с. – С. 348.
7. Бевз Г. М., Главник О. П. Технологія проведення тренінгів з формування здорового способу життя молоді. – К., 2005. – С.88-146.
8. Беседа Н. А. Вивчення мотиваційного компоненту готовності вчителів загальноосвітнього навчального закладу до застосування здоров'язбережувальних технологій / Н. А. Беседа // Педагогічний процес: теорія і практика / Н. А. Беседа. – Київ: ТОВ «Видавниче підприємство «ЕДЕЛЬВЕЙС», 2015. – С. 102–107.

9. Бондаренко Т. Є. Визначення структури здоров'язберігаючої компетентності майбутніх вчителів біології / Т. Є. Бондаренко // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка, 2012. – №1(19). – С. 214-223.
10. Бухальська С. Є. Обґрунтування структури педагогічної компетентності викладача медичного коледжу / С. Є. Бухальська // Педагогічний процес: теорія і практика: збірник наукових праць. – К.: Едельвейс, 2012. – С. 5–12.
11. Бухальська С. Є. Розвиток педагогічної компетентності викладачів у системі методичної роботи медичного коледжу: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук. – спец. 13.00.04 – «Теорія і методика професійної освіти» / С. Є. Бухальська. – К.: 2013. – 20 с.
12. Васильєв І. Б. Теоретико-методологічні аспекти формування змісту курсу «Проф. педагогіка»: системний підхід / І. Б. Васильєв // Професійна освіта: теорія і практика. – Х.: ХОНМЦ, 2000. – №1 (11-12). – С. 71-74. – С. 72.
13. Васильченко Л. В. Информационное образовательное пространство методической службы региона [Електронний ресурс] / Л. В. Васильченко. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.ukrdeti.com/firstforum/m4.html>. – Назва з екрана.
14. Васьков Ю. В. Комунікативна компетентність учителя фізичної культури як одна з умов якості організації навчально-виховного процесу на уроках / Ю. В. Васьков // Педагогіка Психологія та медіко-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2012. – №2. – С. 21–24.
15. Воронова С. В. Особливості мотивації досягнення підлітків / С. В. Воронова // Психологія. Збірник наукових праць. – В. 2. – К., 2002. – С. 114-120.
16. Габрилевич О. Розвиток мотивації досягнення у слухачів МАН засобами тренінгових методик / О. Габрилевич. // Волинська обласна Мала академія наук. Науково-методологічна лабораторія. – 2013. – С. 4. С 33.
17. Гаврилова Л. М. Опис педагогічного досвіду вчителя фізичного виховання ЗЗБНВК № 106. Портал ЗапоВікі. 21.01.2014. [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу:

- http://zw.ciit.zp.ua/index.php/Опис_педагогічного_досвіду_вчителя_фізичного_виховання_ЗЗБНВК_№_106_Гаврилової_Л.М. – Назва з екрана.
18. Головань М. С. Професійна компетентність викладача вищого навчального закладу / М. С. Головань // Проблеми сучасної педагогічної освіти. Серія: Педагогіка і психологія. Збірник статей. – Ялта: РВВ КГУ, 2014. – Вип. 44. – Ч. 3. – с.79-88.
 19. Головатий М. Ф. Навчи себе сам: [Навч.-метод. розробка] / М. Ф. Головатий. – 2-ге вид., випр. і доп. – К., : МАУП, 2005. – 132 с.
 20. Грибан Г.П. Фізичне виховання студентів аграрних вищих навчальних закладів [монографія] / Григорій Петрович Грибан. – Житомир: Вив-во "Рута", 2012. – 514 с.
 21. Гуржій А. М. Формування професійної компетентності майбутніх учителів трудового навчання засобами інформаційно-комунікаційних технологій: [монографія] / А. М. Гуржій, Р. С. Гуревич, Л. Л. Коношевський. – Київ – Вінниця: ТОВ Фірма «Планер», 2015. – 464 с. – С. 20-21.
 22. Демінська Л. О. Концепція професійно-педагогічної підготовки майбутніх вчителів фізичного виховання на засадах аксіології [Електронний ресурс] / Л. О. Демінська. – 2012. – Режим доступу до ресурсу: http://www.nbuuv.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Vchdpu/2012_98_2/Demin.pdf. – Назва з екрана.
 23. Денисова Л. В. Измерения и методы математической статистики в физическом воспитании и спорте: учебное пособие для вузов / Л. В. Денисова, И. В. Хмельницкая, Л. А. Харченко // К. : Олимпийская литература, 2008. – 127 с.
 24. Дербеньова А. Г. Методика діагностики структури навчальної мотивації / А. Г. Дербеньова // Усе про мотивацію / А. Г. Дербеньова. – Харків: Золота педагогічна скарбниця, 2012. – (ТОВ «Видавнича група Основа»). – С. 16-19.
 25. Дербеньова А. Г. Усе про мотивацію / А. Г. Дербеньова. – Харків: «Видавнича група “Основа”», 2012. – 207 с. – (у 74). – (Серія «Золота педагогічна скарбниця»).
 26. Дерека Т. Г. Акмеологічні засади неперервної професійної підготовки фахівців фізичного виховання : дис. докт. пед. наук : 13.00.04 / Дерека Т. Г. – Київ, 2017. – 548 с.

27. Дереха Т. Г. Неперервна професійна підготовка фахівців фізичного виховання: акмеологічні засади: [монографія] / Т. Г. Дереха; за ред. С. О. Сисоєвої. – Київ : Видавництво ВП «Едельвейс», 2016. – 528 с.
28. Дистанційна освіта [Електронний ресурс] // Освітній портал. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.osvita.org.ua/distance/>. – Назва з екрана.
29. Дородних В. В. Зміст методичної роботи як складова навчально-виховної роботи в сучасних коледжах [Електронний ресурс] / В. В. Дородних // V Международная научно-практическая конференция «Альянс наук: ученый – ученому». – 2009. – Режим доступу до ресурсу: http://www.confcontact.com/2009_03_18/peб_dorodnih.php. – Назва з екрана.
30. Драгнев Ю. В. Професійний розвиток майбутнього вчителя фізичної культури в умовах інформаційно-освітнього простору: теорія та практик / Ю. В. Драгнев. – Луганськ: Видавництво Державного закладу «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», 2013. – 476 с. – (ТОВ «Поліграфічний центр «Максим»). – (Монографія).
31. Етичний кодекс українського педагога. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://rnu.luguniv.edu.ua/img/ekup.pdf>. – Назва з екрана.
32. Жбанков О. Методология формирования информационного пространства процесса физического воспитания [Електронний ресурс] / О. Жбанков. – Режим доступу до ресурсу: <http://lib.sportedu.ru / press/tpfk/1998N6/p25-26,39-40.htm> – Назва з екрана.
33. Зазнюк С.С. Психологія мотивації: [навч. посібник] / С.С. Зазнюк. – К.: Либідь, 2002. – 304 с.
34. Ильин Е. П. Сущность и структура мотива / Е. П. Ильин // Психологический журнал. – 2005. – Т.2, № 2. – С. 27-41.
35. Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України. – № 22-24. – 2011. – 198 с.
36. Керівництво методичною роботою у вищому навчальному закладі [Електронний ресурс] // Національний педагогічний університет імені М. П.

- Драгоманова – Режим доступу до ресурсу: http://npu.edu.ua!/e-book/book/html/D/ispu_kiovist_Ficyla_Pedagogika_VSh/1120.html. – Назва з екрана.
37. Київський університет імені Бориса Грінченка, НДЛ культури лідерства / [Електронний ресурс] // Режим доступу до ресурсу: <http://kubg.edu.ua/struktura/pidrozdili/nmts-rozvytku-kultury-iderstva/diialnist/2549-naukovi-zakhody.html> – Назва з екрана.
38. Клопов Р. В. Використання інформаційних технологій в процесі професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту в країнах Європейського Союзу / Р. В. Клопов // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту: Харків: ХДАДМ (ХХІІІ), 2009. - № 4. – С. 50 – 55.
39. Клопов Р. В. Теорія і практика професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту із застосуванням інформаційних технологій : дис. докт. : 13.00.04 «Теорія» / Клопов Р. В. – Запоріжжя, 2012. – 469 с.
40. Когут І. В. Формування професійно-педагогічної комунікативної компетентності майбутнього вчителя : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. : спец. 13.00.04 – «Теорія і методика професійної освіти» / Когут І. В. – Полтава, 2015. – 20 с.
41. Компетентнісний підхід у сучасній освіті : світовий досвід та українські перспективи / [під заг. ред. О. В. Овчарук]. – К.: «К.І.С.», 2004. – 112 с.
42. Компетентнісно зорієнтована вища освіта: формування наукового тезаурусу / С. Сисоєва // Компетентнісно зорієнтована освіта: якісні виміри: [монографія] / редкол.: Огнев'юк В. О., Хоружа Л. Л., Сисоєва С. О., Чернуха Н. М., Терентьєва Н. О. – К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2015. – 368 с. – С. 18-45.
43. Концепція педагогічної компетентності [Електронний ресурс] / Л. В. Банашко, О. М. Севастьянова, Б. С. Крищук, Т. І. Тафінцева // Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.kgra.km.ua/?q=node/233>. – Назва з екрана.
44. Кристопчук Т. Є. Модернізація вищої педагогічної освіти в Україні / Т. Є. Кристопчук // Наука та освіта в сучасному університеті в контексті міжнародного

- співробітництва: збірник матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф. (23-25 травня 2011 р.). – Маріуполь: Маріупольський державний університет, 2011. – 565 с. – С. 289-290.
45. Крупа В. В. Педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх фахівців фізичної реабілітації / В. В. Крупа. // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – №27. – С. 93-96.
46. Круцевич Т.Ю. Фізичне виховання як соціальне явище / Т.Ю. Круцевич, В.В. Петровський. Підр. Теорія і методика фізичного виховання / під ред. Т.Ю. Круцевич. – К.: Олімпійська література, 2008. – Т.1. – С. 27–46
47. Кузьмина Н. В. Профессионализм личности преподавателя и мастера производственного обучения ПТУ / Н. В. Кузьмина. – М.: Высшая школа, 1989. – 167 с.
48. Лисенко О. Ю. Формування професійної компетентності майбутніх провізорів у вищих медичних навчальних закладах: Монографія / О. Ю. Лисенко / За ред. Я. В. Цехмістера. – К.: ВП «Едельвейс», 2015. – 176 с. – С. 67.
49. Мазурок М. Критерії та показники розвитку професійної компетентності педагогів у процесі підвищення їх кваліфікації [Електронний ресурс] / М. Мазурок // Нова педагогічна думка. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: http://novadumka.at.ua/publ/kriteriji_ta_pokazniki_rozvitku_profesijnoji_kompetentnosti_pedagogiv_u_procesi_pidvishhennja_jikh_kvalifikaciji/1-1-0-7. – Назва з екрана.
50. Макеева И. В. Роль семинарского занятия в подготовке специалиста и методика управления дискуссией / И. В. Макеева // Советская педагогика – М. : Просвещение, 2003 – № 5. – 61 с.
51. Малаховський О. Формування інформаційно-комунікативної культури студентів у галузі фізичного виховання і спорту / О. Малаховський // Актуальні проблеми фізичного виховання: теорія та практика: матеріали II Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції, (Умань, 19 квітня 2013 р.) / [ред. кол.: Ткачук Л. В. (гол. ред.) та інші]. – Умань : ВПЦ «Візаві», 2013. – 120 с.
52. Матвієнко Л. І. Робоча програма навчальної дисципліни «Психодіагностика» для студентів за напрямом підготовки 6.030102 «Психологія» [Електронний ресурс]

- / Л. І. Матвієнко // Київ. – 2013. – Режим доступу до ресурсу: <http://ipk-dszu.kiev.ua/manuals/%>. – Назва з екрана.
53. Мачинська Н. І. Теоретичні і методичні засади педагогічної освіти магістрантів вищих навчальних закладів непедагогічного профілю: автореф. дис. на здобуття наук. ступ. док. пед. наук. – спец. 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – К., 2013. – 40 с.
54. Мачинська Н. І. Педагогічна освіта магістрантів вищих навчальних закладів непедагогічного профілю: [монографія] / Н. І. Мачинська; за ред. докт. пед. наук, проф., член-кор. НАПН України С. О. Сисоєвої. – Львів: ЛьвДУВС, 2013, – 416 с. – С. 203-204.
55. Морозова С. М. Формування здоров'язбережувальних компетенцій студентів у сучасному ВНЗ засобами фізичного виховання / С. М. Морозова, Н. Г. Гаврілова. // Фізична культура і спорт у сучасному суспільстві: досвід, проблеми, рішення. – 2014. – С. 46.
56. Мудрік І. В. Виховання у студентів навичок до фізичного самовдосконалення [Електронний ресурс] / І. В. Мудрік. – Режим доступу до ресурсу: archive.nbuv.gov.ua/.../1_17_Mudryk2.pdf. – Назва з екрана.
57. Набока О. Г. Управління процесом впровадження дистанційного навчання у вищому навчальному закладі / О. Г. Набока, В. В. Глазова. // Педагогічний процес: теорія і практика збірник наукових праць. – 2015. – №1. – С. 53-57.
58. Навчально-методична робота [Електронний ресурс] // Чернівецький національний університет імені Ю. Федьковича – Режим доступу до ресурсу: <http://ped.chnu.edu.ua/?page=ua/11navchalnometod>. – Назва з екрана.
59. Наказ Міністерства освіти і науки України 11.01.2006 N 4. ПОЛОЖЕННЯ про організацію фізичного виховання і масового спорту у вищих навчальних закладах [Електронний ресурс] / Наказ Міністерства освіти і науки України 11.01.2006 N 4. – 2006. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0249-06>.
60. Наукова робота в ОНЕУ. Положення про науково-методичну раду Одеського національного економічного університету [Електронний ресурс] / Наукова робота в

ОНЕУ // Інформаційно-обчислювальний центр ОНЕУ. – 2016. – Режим доступу до ресурсу : <http://oneu.edu.ua/pages/science/nmr.php>. – Назва з екрана.

61. Нелепова А. В. Методичні рекомендації для викладачів «Організація дистанційного навчання у системі MOODLE» / А. В. Нелепова, С. В. Євстрат'єв. // Надруковано у видавничому відділі МДАУ 54010 м. Миколаїв, вул. Паризької комуни, 9. – 2014. – С. 3-4.

62. Носс И. Н. Психодиагностика / Игорь Николаевич Носс. – Москва: Юрайт, 2011. – 439 с. – (Учебник для бакалавров). – (Бакалавр).

63. Осадчая Т. Ю. Физическое воспитание школьников в США : учеб. пособие для студентов вузов физ. воспитания и спорта / Т. Ю. Осадчая, И. Г. Максименко. – К. : Олимп. л-ра, 2008. – 144 с.

64. Папуша В. Г. Теорія і методика фізичного виховання у схемах і таблицях / В. Г. Папуша. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2011. – 128 с.

65. Павленко А. Ф. Типове положення «Про кафедру вищого навчального закладу» Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана [Електронний ресурс] / А. Ф. Павленко // КНЕУ. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: https://kneu.edu.ua/userfiles/vr/tip_poloj.pdf. – Назва з екрана.

66. Петренко Н. В. Зміст розвитку педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання аграрного університету / Н. В. Петренко // «Сучасна освіта. Аспекти інноваційного розвитку освітньої галузі в контексті міжнародного співробітництва України»: матеріали Міжнародної наук.-практ. конференції, 19-20 квітня 2018 р. – Миколаїв. – С.40-42.

67. Петренко Н. В. Методична робота в аграрному університеті: основні принципи / Н. В. Петренко // Український психолого-педагогічний науковий збірник: наук. журн. – Львів: ГО Львівська педагогічна спільнота, 2017. – Український психолого-педагогічний наук. зб. № 10 – С. 146-150.

68. Петренко Н. В. Організація здоров'язбережувального середовища в аграрному університеті / Н. В. Петренко // «Педагогічний процес: Теорія і практика: зб. наук. праць. – Київ: Едельвейс. – 2017. – Вип. 2 № 57. – С. 66-70.

69. Петренко Н. В. Організація методичної роботи у вищих навчальних аграрних закладах / Н. В. Петренко // Збірник наукових праць Херсонського державного університету: Педагогічні науки. – Херсон. – 2017. – Вип. LXXVIII. Т. 1 – С. 45-48.
70. Петренко Н. В. Проблема визначення педагогічної компетентності викладача фізичного виховання у ВНЗ / Н. В. Петренко // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка: наук. журн. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка. – 2016. – № 83. – С. 105-109.
71. Петренко Н. В. Форми і методи методичної роботи на кафедрі фізичного виховання аграрного університету / Н. В. Петренко // Матеріали Причорноморської регіональної конференції професорсько-викладацького складу Миколаївського національного аграрного університету, 24 квітня 2018 р. – Миколаїв. – С. 24-26.
72. Піонтковський Д. В. Формування вмінь самовдосконалення студентів у позааудиторній діяльності з фізичного виховання : теоретико-методичний аспект [Електронний ресурс] / Д. В. Піонтковський. – Режим доступу до ресурсу: <http://eprints.zu.edu.ua/2728/2/Vip42>. – Назва з екрана.
73. Подласый И. П. Педагогика: 100 вопросов – 100 ответов : [учеб. пособ. для студ. высш. учеб. завед.] / И. П. Подласый – М.: ВЛАДОС-ПРЕСС, 2001. – 368 с.
74. Положення про дистанційне навчання від 25.04.2013 №466 (Редакція станом на 27.06.2013).
75. Положення про кафедру фізичного виховання [Електронний ресурс] // Державний університет телекомунікацій – Режим доступу: http://www.dut.edu.ua/uploads/p_169_35548708.pdf. – Назва з екрана.
76. Положення про науково-методичну раду МНАУ [Електронний ресурс]. – 2011. – Режим доступу: http://www.mnau.edu.ua/ua/16_01.html. – Назва з екрана.
77. Положення про організацію навчально-методичної роботи [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.khnu.km.ua/root/dept/nmv/res/15.pdf>. – Назва з екрана
78. Положення про організацію навчально-методичної роботи [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.khnu.km.ua/root/dept/nmv/res/15.pdf>. – Назва з екрана.

79. Полтавський національний педагогічний університет ім. В. Г. Короленка. Методична робота факультету [Електронний ресурс] / Полтавський національний педагогічний університет – Режим доступу до ресурсу: <http://historic.pnpu.edu.ua/metoduchnarobota.php>. – Назва з екрана.
80. Практикум з педагогіки: [навч. посібник] / за заг. ред. О. А. Дубасенюк, А. В. Іванченка. – К. : ІСДО, 1996. – 432 с.
81. Про Національну доктрину розвитку освіти: указ Президента України від 17 квітня 2002 р. № 347 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=347%2F2002> – Назва з екрана.
82. Проблеми неперервної професійної освіти: тезаурус наукового дослідження: наук. видання / С. О. Сисоєва, І. В. Соколова; НАПН України, Ін-т педагогічної освіти і освіти дорослих. МОН, Маріупольський держ. Гуманітарний ун-т – К.: ЕКМО, 2010. – 362 с. – С. 186. С 184. С 187.
83. Проніков О. Підготовка вчителя фізичної культури. Досвід та перспектива / О. Проніков // Молодіжний науковий вісник. / О. Проніков. – Луцьк: Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2015. – С. 17-22.
84. Проніков О. К. Теоретичні та методичні основи підготовки майбутніх учителів фізичної культури у вищих педагогічних навчальних закладах України (друга половина ХХ – початок ХХІ століття) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук ; 13.00.01 – «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / О. К. Проніков. – Тернопіль, 2014. – 40 с.
85. Профессиональная педагогика : учебник для студентов, обучающихся по педагогическим специальностям и направлениям / [под ред. С. Я. Батышева, А. М. Новикова]. – М. : Из-во ЭГВЕС, 2009. – 456 с.
86. Психолог – 2008. – липень 27-28 (315-316) – С. 24
87. Радіонова О. Л. Сутність проблеми підготовки майбутніх вчителів фізичної культури до формування здоров'язбережувальної компетентності учнівської молоді / О. Л. Радіонова // Наукові записки: збірник наукових праць / О. Л. Радіонова. – Кіровоград, 2016. – (Серія: Проблеми фізико-математичної і технологічної освіти). – С. 58-61.

88. Радченко Ю. Л. Система професійної компетентності майбутнього вчителя як необхідна умова його педагогічної майстерності / Ю. Л. Радченко // Компетентнісний підхід в освіті: теоретичні засади і практика реалізації: матеріали методол. семінару 3 квіт. 2014 р., м.Київ: [у 2 ч.]. Ч.2 / Нац. акад. пед. наук України; [редкол.: В.Г. Кремень (голова), В.І. Луговий (заст. голови), О.І. Ляшенко (заст. голови) та ін.] – К.: Ін-т обдарованої дитини НАПН України, 2014 – 292 с. – С. 171.
89. Раевский Р. Т. Физическое совершенствование студенческой молодежи в XXI веке: стратегия, проблемы и пути их решения / Р. Т. Раевский, С. М. Канишевский, А. Г. Рыбковский // Теорія і практика фізичного виховання : наук.-метод. журн.: спец. Вип. за матеріалами міжнар. наук.-практ. конф. «Здоров'я і освіта: проблеми та перспективи». – Донецьк, ДонНУ. – 2008 – № 1. – С. 145-151.
90. Реан А. А. Психология личности. Социализация, поведение, общение. – СПб.: «прайм-ЕВРОЗНАК», 2004. – 416 с.
91. Резніков В. М. Тенденції прискорення інформатизації освіти в Україні [Електронний ресурс] / В. М. Резніков. – Режим доступу до ресурсу : <http://www.rusedu.info/Article758.html>. – Назва з екрана.
92. Рогов Е. И. Настольная книга практического психолога: Учеб. пособие / Е. И. Рогов. – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2004. – 384 с.
93. Словник української мови : в 11 т.[Електронний ресурс] / АН УРСР. Інститут мовознавства; [за ред. І. К. Білодіда]. – К. : Наукова думка, 1970-1980. – Т. 3. – С. 624. – Режим доступу до ресурсу : http://ukrlit.org/slovnyk/slovnyk_ukrainskoi_movy_v_11_tomakh. – Назва з екрана.
94. Соколова І. В. Технологія організації методичної роботи у ВНЗ / І. В. Соколова // Педагогічні технології у неперервній професійній освіті: – К. : ВПОЛ, 2001. – С. 441-442.
95. Степанченко Н. І. Система професійної підготовки майбутніх учителів фізичного виховання у вищих навчальних закладах : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Степанченко Наталія Іванівна – Вінниця, 2017. – 40 с.

96. Сударева Н. С. Формування професійної компетентності майбутніх фахівців із спортивно-оздоровчого туризму у вищих навчальних закладах: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» / Н. С. Сударева. – К., 2011. – 22 с. – С. 7.
97. Теорія і методика фізичного виховання / [за ред. Круцевич Т. Ю.]; в 2-х томах, том 1. – К. : Олімпійська література, 2012. – 391 с.
98. Філенко Л. В. Інформатизація навчального процесу вищих навчальних закладів фізичної культури з урахуванням когнітивних якостей студентів : дис... канд. наук з фіз. виховання і спорту : 24.00.02 / Л. В. Філенко. – Х., 2007. – 221 с.
99. Фіцула М. М. Педагогіка. Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти/ М. М. Фіцула. – К.: Академія 2001. – 568 с.
100. Хахула Л. П. Положення про організацію навчально-методичної роботи в Білоцерківському національному аграрному університеті [Електронний ресурс] / Л. П. Хахула // Розглянуто і схвалено методичною комісією БНАУ Протокол № 10 від 20.03.2014 р. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.google.com.ua/webhp?sourceid=chrome-instant&ion=1&espv=2&ie>. – Назва з екрана.
101. Шалар О. Г. Діагностика професійної майстерності вчителів фізичної культури //Фізичне виховання в школах України .– 2009. – №2. – С.15-18.
102. Шишко А. В. Формування педагогічної компетентності майбутнього викладача іноземної мови у процесі магістерської підготовки: автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» / Анжеліна Василівна Шишко; Кіровоградський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка. – Кіровоград, 2008. – 22 с.
103. Шмиголь І. Сутність та структура професійної компетентності педагога / І. Шмиголь // Проблеми підготовки сучасного вчителя. – 2011. – № 4 (Ч. 1). – С. 197-204. – С. 202.

РОЗДІЛ 3

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ПРОВЕДЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ

У розділі подано етапи та методику проведення експериментальної роботи; проаналізовано результати формувального експерименту; обґрунтовано варіативні моделі розвитку педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання в університеті.

3.1. Етапи та методика експериментальної роботи

Дослідження проводилося у 2012–2017 рр., воно передбачало поетапну реалізацію поставлених завдань. На підставі того, що розвиток педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання в системі методичної роботи аграрного університету є складним системним явищем, яке об'єднує мотиваційно-ціннісний, когнітивно-процесуальний, розвивально-виховний, здоров'язбережувальний, комунікативний компоненти, визначено комплекс методів дослідження, класифікацію яких подано на с. 164 дисертації (табл. 2.2.).

Метою експериментальної роботи є перевірка ефективності розробленої та обґрунтованої технології розвитку педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання в системі методичної роботи аграрного університету.

Педагогічний експеримент розвитку педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання в системі методичної роботи аграрного університету проводився у два етапи й складався з констатувального та формувального експерименту.

Під час проведення формувального етапу педагогічного експерименту було реалізовано методику діагностичних зрізів (початкового й прикінцевого).

На першому етапі (2012–2014 рр.) основна увага була приділена вивченню проблеми розвитку педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання у

педагогічній теорії за даними науково-методичної літератури; здійснювалося обґрунтування та розробка технології розвитку педагогічної компетентності фахівців фізичного виховання в системі методичної роботи; визначалися об'єкт, предмет, мета і завдання роботи; відбувся добір сучасних взаємодоповнюючих і взаємозалежних методів дослідження; підготовка публікації в спеціалізованих виданнях України за результатами основних матеріалів дослідження. Наприкінці даного етапу був проведений констатувальний експеримент.

Констатувальний експеримент проводився з 2013 по 2014 роки, у якому брали участь викладачі фізичного виховання Миколаївського національного аграрного університету, Миколаївського національного університету ім. В. О. Сухомлінського, Національного університету кораблебудування ім. адмірала Макарова, Чорноморського національного університету ім. Петра Могили, Львівського національного університету ім. І. Франка, Маріупольського державного університету, Херсонського державного університету, Харківського національного медичного університету Харківського національного аграрного університету ім. В.В. Докучаєва, Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій ім. С.З. Гжицького, Одеського державного аграрного університету (зі 120 викладачів 16 осіб зі стажем 15 років, більше 15 років – 61 викладач, менше 15 років – 43 особи.). Констатувальний експеримент проводився з метою визначення актуальності обраної теми дослідження; дослідження сучасного стану сформованості педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання в системі методичної роботи; визначення ставлення викладачів фізичного виховання до процесу розвитку їх педагогічної компетентності в системі методичної роботи аграрного університету.

У процесі констатувального експерименту було проведено:

– анкетування викладачів фізичного виховання з метою визначення їх ставлення до процесу формування у них педагогічної компетентності (120 осіб). Текст анкет подано у Додатку Ж.2;

– анкетування студентів аграрного університету з метою визначення розуміння ними здоров'язбережувальної компетентності та ставлення до її формування (405 осіб). Текст анкет подано у Додатку Г.1.

Вивчаючи самооцінювання спрямованості викладачів фізичного виховання закладу вищої освіти на науково-дослідну, навчальну та методичну діяльність, спрямовану на забезпечення якості здоров'я та формування здоров'язбережувального компонента їх педагогічної компетентності життя людини ми дійшли такого висновку: викладачі цікавляться науковими здобутками колег для розвитку педагогічної компетентності (60%), вивчають передовий досвід розвитку педагогічної компетентності в системі методичної роботи (70%) та потребують обґрунтування структури педагогічної компетентності у науково-виховному процесі (40%). Викладачі фізичного виховання зацікавлені у проведенні науково-дослідної роботи (49%), та вважають її необхідною складовою професійної діяльності викладача закладу вищої освіти (60%).

Результати анкетування викладачів фізичного виховання свідчать, що респонденти мають високий рівень мотивації до занять фізичними вправами (59%) та мають потребу у заняттях ними (43%) задля формування ціннісних орієнтацій на практичних заняттях (67%) та формування здоров'язбережувального компонента педагогічної компетентності.

Результати опитування викладачів фізичного виховання засвідчили, що переважна більшість (78%) фахівців володіють педагогічними знаннями та застосовують методологічні знання (78%), педагогічну майстерність та творчість (80%) на практичних заняттях й зацікавлені (89%) власним саморозвитком й можливістю навчання упродовж життя (80%).

Викладачі фізичного виховання (81%) застосовують на практичних заняттях комплекс знань, умінь, спрямованих на збереження здоров'я та володіють вміннями аналізувати, оцінювати, контролювати власну, особистісну та професійну діяльність щодо здоров'язбереження. При цьому, викладачі фізичного виховання володіють комунікативними вміннями та навичками (75%) в процесі професійної діяльності та здатні запобігати конфліктам (64%).

Систематично підвищувати рівень педагогічної компетентності в системі методичної роботи прагне (89%) переважна більшість опитаних викладачів фізичного виховання.

Опитування студентів Миколаївського національного аграрного університету показало, що більшість (79% повністю та 9% частково) респондентів недостатньо розуміють цінність майбутньої професії для здоров'я людей та вважають формування цінності майбутньої професії для свого здоров'я не дуже значущим фактором (73% повністю та 17% частково).

Таким чином, дослідження формування та розвитку педагогічної компетентності фахівців фізичного виховання в системі методичної роботи аграрного університету є своєчасною й актуальною темою.

Другий етап педагогічного дослідження – формувальний експеримент, проводився з 2014 по 2017 роки на базі Миколаївського національного аграрного університету й складався з наступних частин: підготовчого, основного, підсумково-аналітичного, контрольньо-узагальнюючого.

Мета формувального експерименту полягала в перевірці ефективності розробленої та обґрунтованої технології розвитку педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання в системі методичної роботи Миколаївського національного аграрного університету. В процесі формувального експерименту було створено контрольну та експериментальну групи.

Контрольна група складалася з викладачів фізичного виховання, які працювали в класичному університеті – Київському університеті імені Бориса Грінченка, методична робота яких відбувалася згідно індивідуального плану роботи поряд з науковою, соціально-гуманітарною й вихованою роботою, згідно з яким спеціальний розвиток педагогічної компетентності в процесі методичної роботи не передбачався.

Експериментальна група складалася з викладачів фізичного виховання Миколаївського національного аграрного університету, які працювали впродовж 2015-2016 навчального року за розробленою автором системою методичної роботи на кафедрі з акцентом на відповідному розвитку педагогічної компетентності.

На підготовчому етапі (2014-2015 н. р.) формувального експерименту було здійснено:

- проведення семінарів з фізичного виховання щодо розвитку педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання в системі методичної роботи аграрного університету;
- відбір методик, спрямованих на формування у викладачів фізичного виховання педагогічної компетентності;
- відбір вибірки генеральної групи викладачів фізичного виховання експериментальної та контрольної групи;
- порівняльний аналіз показників рівня сформованості педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання контрольної та експериментальної групи та початок експерименту.

У процесі основного етапу (2015-2016 н. р.) формувального експерименту, для формування педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання в системі методичної роботи аграрного університету, було здійснено наступне:

- впровадження технології розвитку педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання в системі методичної роботи аграрного університету.

На підсумково-аналітичному (2016-2017 н. р.) етапі формувального експерименту було:

- проведено аналіз рівня сформованості педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання в системі методичної роботи експериментальної та контрольної групи;
- здійснено порівняльний аналіз показників рівня сформованості педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання експериментальної та контрольної групи.

З метою визначення рівня сформованості педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання в системі методичної роботи наші дослідження склалися з наступних дій: визначення компонентів (мотиваційно-ціннісний, когнітивно-процесуальний, розвивально-виховний, здоров'язбережувальний,

комунікативний) педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання, критеріїв, показників та методик оцінки рівня сформованості зазначених компонентів педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання. В результаті дослідження було визначено наступні критерії:

- мотиваційно-ціннісний критерій (мотиви розвитку педагогічної компетентності, потреба в розвитку педагогічної компетентності, ціннісні орієнтації на досягненні високих результатів розвитку педагогічної компетентності
- когнітивно-процесуальний критерій (професійні, педагогічні та методологічні знання);
- розвивально-виховний критерій (педагогічна майстерність, творчість, здатність до саморозвитку та навчання упродовж життя);
- здоров'язбережувальний критерій (знання, уміння, спрямовані на збереження здоров'я людини, впровадження здорового способу життя, уміння оцінювати, аналізувати, контролювати власну, особистісну та професійну діяльність щодо здоров'язбереження);
- комунікативний критерій (комунікативні, організаторські уміння й навички, здатності до запобігання конфліктам).

На контрольно-узагальнювальному (2017 р.) етапі формувального експерименту було здійснено кількісний та якісний аналіз результатів педагогічного експерименту; узагальнено результати педагогічного експерименту, перевірено вірогідність отриманих результатів із використанням методів математичної статистики; сформульовано основні положення та висновки за результатами дослідження; розроблено рекомендації щодо формування педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання в системі методичної роботи аграрного університету.

Мотиваційно-ціннісний компонент педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання складається з потреби в досягненні, мотивації до успіху та уникнення невдач. Оцінюючи потребу у досягненні ми визначали рівень прагнення людини утримувати самосвідомість на якомога вищому рівні за допомогою високого особистого стандарту досягнень (рівня домагань), тобто здібності й уміння

підтримувати їх на якомога вищому рівні у тих видах діяльності, стосовно яких досягнення вважаються обов'язковими. У процесі дослідження ми з'ясували ступінь вираження потреби людини в досягненні успіху в будь-якій діяльності (тобто мотивації на успіх), що перетворюється на особистісну властивість, установку (Додаток Д.1). Оцінюючи рівень мотивації до успіху ми визначали рівень та ступінь вираженості мотивації особистості викладачів фізичного виховання щодо прагнення успіху та уникнення невдачі. Оскільки мотивація досягнення, на нашу думку, впливає на формування особистості і тому є важливим засобом реалізації професійних цілей (Додаток Д.2; Додаток Д.3). Рівень сформованості мотиваційно-ціннісного компонента педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання ми визначали за мотиваційно-ціннісним критерієм та наступними показниками: 1) мотиви розвитку педагогічної компетентності; 2) потреба в розвитку педагогічної компетентності; 3) ціннісні орієнтації на досягненні високих результатів розвитку педагогічної компетентності.

Когнітивно-процесуальний компонент педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання складається з когнітивної зорієнтованості на здобуття методологічних професійних знань, інтегрального показника мотивації діяльності щодо опанування педагогічними знаннями, потрібних для фахової діяльності та публікативної активності викладачів фізичного виховання впродовж навчального року.

Оцінюючи когнітивну орієнтацію викладачів фізичного виховання ми визначали спрямованість особистості на зовнішні (екстернали) чи внутрішні (інтернали) стимули. Ми виходили з того, що екстернали впевнені, їх невдачі є результатом випадковостей, негативних впливів інших людей, їм необхідна зовнішня підтримка і схвалення; інтернали ж впевнені, що їх успіх чи невдача не випадкові і залежать від власної компетенції, здібностей, цілеспрямованості, тобто від них самих. Інтернали схильні до осмислення своєї поведінки і, на відміну від екстерналів, менше схильні підкорятися думці інших людей, сильніше реагують на втрату особистісної свободи, активніше шукають інформацію, необхідну для прийняття рішення, більш впевнені в собі (Додаток Е.1).

Мотивацію діяльності особистості викладачів фізичного виховання ми досліджували за допомогою наступних складових: внутрішній мотив, пізнавальний мотив, мотив уникнення, змагальний мотив, мотив зміни діяльності, мотив самоповаги, значущість результатів, складність завдання, вольове зусилля, оцінка рівня досягнутих результатів, оцінка власного потенціалу, намічений рівень мобілізації зусиль, очікуваний рівень результатів, закономірність результатів, ініціативність (Додаток Е.2). Публікативну активність викладачів фізичного виховання впродовж навчального року ми оцінювали за результати заповнення їх особистого портфоліо.

Рівень сформованості когнітивно-процесуального компонента педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання ми визначали за когнітивно-процесуальним критерієм та наступними показниками: 1) педагогічні знання; 2) методологічні знання; 3) професійні знання.

Розвивально-виховний компонент педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання складається з самооцінки творчого потенціалу особистості викладачів, з володіння педагогічною технікою (поведінки керівника дискусії), оцінки їх емоційного інтелекту та пізнавальних здібностей. Оцінюючи творчий потенціал особистості викладачів фізичного виховання ми визначали рівень їхньої сформованості за результатами самооцінки фахівців (Додаток Є.1). Рівень володіння педагогічною технікою викладачів фізичного виховання ми визначали за поведінкою фахівця як керівника дискусії, його здібності логічно викладати навчальний матеріал (Додаток Є.2). Емоційний інтелект викладачів фізичного виховання ми визначали за п'ятьма шкалами: емоційна поінформованість, керування емоціями, самомотивація, емпатія, розпізнавання емоцій інших людей. Шкала «Емоційна поінформованість» відображає рівень поінформованості людини щодо змісту законів та феноменів афективного життя, розуміння того, яку емоційну реакцію можуть викликати будь-яка подія, слово, вчинок; шкала «керування емоціями» відображає здатність особистості керувати й контролювати міру впливу зовнішніх психотравмуючих факторів на свій емоційний стан (вміння захищатися від негативних емоцій); шкала «самотивація» вимірює здатність людини довільно

змінювати свій емоційний статус відповідно до вимог ситуації та діяльності; шкала «емпатія» вимірює спроможність людини відображати переживати інших людей, а також співпереживанню; шкала «розпізнавання емоцій інших людей» визначає рівень адекватного розпізнавання людиною емоцій інших, фіксує її вміння керувати станом та почуттями співрозмовника, а також бути експертом в галузі емоційного компонента міжособистісних стосунків (Додаток Є.3).

Пізнавальні здібності викладачів фізичного виховання визначалися за рівнем переважання у них конкретно-ситуативного стилю мислення над абстрактно-логічним, також таких якостей як поспішність та імпульсивність під час професійної пізнавальної діяльності (Додаток Є.4).

Рівень сформованості розвивально-виховного компонента педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання ми визначали за розвивально-виховним критерієм та наступними показниками: 1) педагогічна майстерність і творчість; 2) здатність до саморозвитку; 3) здатність до навчання упродовж життя.

Здоров'язбережувальний компонент педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання складається з визначення орієнтовної оцінки здорової поведінки фахівця, результатів анкетування викладачів фізичного виховання щодо рівня сформованості їх власної здоров'язбережувальної компетентності в системі методичної роботи. Оцінюючи рівень здорової поведінки викладачів фізичного виховання ми визначали їх ставлення до власного здоров'я, наявність резервів щодо їхнього покращення (Додаток Ж.1). Визначаючи рівень сформованості власної здоров'язбережувальної компетентності викладачів фізичного виховання ми аналізували результати анкетного опитування щодо володіння професійними знаннями для здійснення здоров'язбережувальної діяльності, щодо застосування педагогічної майстерності та творчості під час освітнього процесу, комплексу знань, умінь, спрямованих на збереження здоров'я, впровадження здорового способу життя (Додаток Ж.2).

Рівень сформованості здоров'язбережувального компонента педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання ми визначали за здоров'язбережувальним критерієм та наступними показниками: 1) знання, вміння,

спрямовані на збереження здоров'я людини; 2) впровадження здорового способу життя; 3) набуття вмінь аналізувати, оцінювати, контролювати власної, особистої та професійної діяльності щодо здоров'язбереження.

Комунікативний компонент педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання складається з організаторських, комунікативних здібностей фахівців та їх здатністю запобігати конфліктам. Оцінюючи організаторські здібності викладачів фізичного виховання ми визначали рівень вияву особи фахівця (Додаток 3.1). Оцінюючи комунікативні здібності викладачів фізичного виховання ми визначали міру їхнього розвитку за даними тестування (Додаток 3.2). Здібність регулювання конфліктів, поведінки особи фахівця в конфліктних ситуаціях ми визначали за тим, як вони здатні досягти своїх інтересів в збиток іншому; приносити в жертву власні інтереси заради іншого; укладати угоду на основі взаємних поступок та пропозиції варіанту, що знімає виникле протиріччя; пошуку альтернативи, яка повністю задовольняє інтереси обох сторін (Додаток 3.3).

Рівень сформованості комунікативного компонента педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання ми визначали за комунікативним критерієм та наступними показниками: 1) комунікативні уміння й навички педагогічної компетентності; 2) здатність до запобігання конфліктам.

Таким чином, сформованість педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання та її компонентів оцінювався виходячи з наступних рівнів: високий, середній, низький.

На підготовчому етапі формувального експерименту було проведено початковий діагностичний зріз з метою вивчення вихідного рівня сформованості педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання контрольної та експериментальної груп.

До експериментальної групи (ЕГ) увійшли викладачі фізичного виховання Миколаївського національного аграрного університету (36 осіб). До контрольної групи (КГ) увійшли викладачі фізичного виховання Київського університету імені Бориса Грінченка (32 особи).

Контроль процесу діагностики рівня сформованості педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання в системі методичної роботи аграрного університету ми здійснювали за наступним планом дій.

На підготовчому етапі формувального експерименту було проаналізовано отримані показники, за якими вибірки принципово (статистично значуще) не відрізняються (розрахунок t-критерію Стьюдента).

Варто звернути увагу, що особливість розвитку педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання в системі методичної роботи Миколаївського національного аграрного університету полягає в тому, що педагогічна компетентність розглядається як засіб не тільки формування ціннісного ставлення до власного здоров'я, а й ціннісного ставлення до здоров'я інших людей.

Методики викладання навчальної дисципліни «Фізичне виховання» в Миколаївському національному аграрному університеті удосконалювалися за такими напрямками: вдосконалення форм і методів навчання на основі модульної побудови тем; застосування специфічних форм навчання в процесі викладання навчальної дисципліни «Фізичне виховання» (екскурсій, консультацій і співбесід, як індивідуальних, так і групових); вдосконалення системи контролю за діяльністю викладачів, застосування рейтингових технологій контролю за успішністю студентів; створення сприятливих умов для проходження стажування та підвищення кваліфікації викладачів фізичного виховання, придбання передового досвіду та впровадження його в освітній процес.

Викладачі кафедри фізичного виховання забезпечують освітній процес студентів всіх спеціальностей на всіх факультетах університету. Викладачі кафедри щорічно розробляють та поповнюють робочі навчальні програми з дисципліни «Фізичне виховання» для студентів основної та спеціальної медичної групи, групи спортивного удосконалення. Викладачами кафедри фізичного виховання підготовлено 67 методичні рекомендації (представлені в бібліотеці університету на паперовому та електронному носіях).

Викладачі кафедри фізичного Миколаївського національного аграрного університету виховання регулярно публікують наукові статті з питань фізкультури

та спорту, беруть участь в наукових конференціях та науково-практичних семінарах. На базі кафедри фізичного виховання проводяться всеукраїнські науково-практичні семінари з актуальних проблем фізичної культури і спорту у закладах вищої освіти. Під керівництвом викладачів кафедри фізичного виховання студенти готують доповіді на студентські науково-теоретичні конференції та наукові статті для опублікування в науково-методичних збірниках.

До форм методичної роботи викладачів фізичного виховання Миколаївського національного аграрного університету, які було використано під час формувального етапу педагогічного експерименту: навчально-методичні збори і наради, науково-методичні конференції та семінари; засідання кафедри фізичного виховання з розгляду питань методики навчання та виховання студентів; відкриті заняття; лекції, доповіді, повідомлення з питань методики навчання, загальної педагогіки і психології; розробка і вдосконалення навчально-методичних матеріалів, вдосконалення матеріально-технічного забезпечення освітнього процесу; проведення педагогічних (методичних) експериментів і втілення їх результатів у освітній процес, вивчення та реалізація в освітньому процесі вимог керівних документів, передового педагогічного досвіду; взаємовідвідування занять; розробка науково обґрунтованих рекомендацій щодо планування праці науково-педагогічних працівників, студентів; проведення контролю навчальних занять; проведення методичних семінарів; засідання кафедри; науково-методичні конференції та семінари.

Методи формування педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання в системі методичної роботи Миколаївського національного аграрного університету впродовж формувального експерименту: практичні завдання з використанням усних вправ, письмових вправ, практичних та фізичних вправ. На практичних заняттях викладачі фізичного виховання використовували наступні методи навчальної діяльності: словесні, наочні та практичні методи навчання. До словесних методів навчання на практичних заняттях відносимо: розповідь, пояснення та інструктаж. До наочних методів навчання відносимо демонстрацію поз і рухів. Показ вправи викладачем або студентом. Застосування опосередкованої

наочності: малюнки, макети, кінофільми, кінокольцівки, кінограми, хронограми, слайди, відеограми. Практичні методи навчання, що використовувалися викладачами фізичного виховання на заняттях: навчання руховим діям та удосконалення та закріплення рухових дій в ігрових умовах (ігровий, змагальний методи). Також до методів формування педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання в системі методичної роботи Миколаївського національного аграрного університету також відносимо завдання для індивідуальної роботи студентів, що передбачають планування особистої стратегії навчання; раціональну організацію часу при виконанні завдань; участь у туристичних заходах, походах вихідного дня; роботу з персональним комп'ютером; опрацювання літературних джерел; виконання дослідницької роботи, аналіз та інтерпретацію результатів дослідження.

У процесі розвитку педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання в системі методичної роботи Миколаївського національного аграрного університету фахівцями було використано наступні засоби: підручники, навчальні посібники, дидактичні матеріали, наочні та технічні засоби навчання, комп'ютерні засоби, тестові завдання, засоби масової комунікації.

Викладачі кафедри фізичного виховання Київського університету імені Бориса Грінченка, які склали контрольну групу досліджуваних, у системі методичної роботи використовували традиційні форми, методи та засоби організації роботи. До форм методичної роботи віднесено: засідання кафедри, методичних комісій; проведення методичних семінарів; науково-методичні конференції та семінари; відкриті заняття, лекції, доповіді; взаємовідвідування занять. Методи методичної роботи викладачів фізичного виховання у процесі розвитку педагогічної компетентності такі, як: словесні, наочні, практичні тестування використання інформаційних технологій. Засоби розвитку педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання Київського університету імені Бориса Грінченка в системі методичної роботи не відрізнялися від засобів експериментальної групи, це такі як: підручники, навчальні посібники, технічні засоби навчання, тестові завдання, засоби масової комунікації. НДЛ культури лідерства Київського університету імені Бориса

Грінченка систематично проводили тренінги, семінари, майстер-класи співробітникам університету з метою покращення якості освіти. На даному етапі було здійснено прикінцевий діагностичний зріз рівнів сформованості педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання.

Підсумковий контроль проводився з метою визначення рівня сформованості педагогічної компетентності у експериментальній групі викладачів фізичного виховання в системі методичної роботи аграрного університету.

Результати дослідження було опрацьовано за традиційною методикою математико-статистичної обробки отриманих даних, що включала розрахунок наступних статистичних параметрів, які характеризують досліджувану вибірку відповідно до методу середніх величин [142]:

- середнє арифметичне значення (X);
- середнє квадратичне відхилення (σ);
- помилка репрезентативності (m);
- коефіцієнт варіації (V).

Аналіз та інтерпретацію отриманого у експериментальній частині роботи матеріалу було здійснено за наступним планом.

Аналіз отриманих даних було розраховано узагальнений рівень педагогічної компетентності досліджуваних та окремі компоненти, що його визначають. Було проаналізовано особливості розподілу у досліджуваній вибірці викладачів фізичного виховання з різними рівнями сформованості педагогічної компетентності (метод середніх величин) (формула 3.1):

$$x = \frac{\sum_{i=1}^n X_i}{n} \quad (3.1)$$

Використання t-критерію Стюдента у дослідженні рівнів сформованості педагогічної компетентності фахівців фізичного виховання здійснювалося за наступним алгоритмом (рис. 3.1).

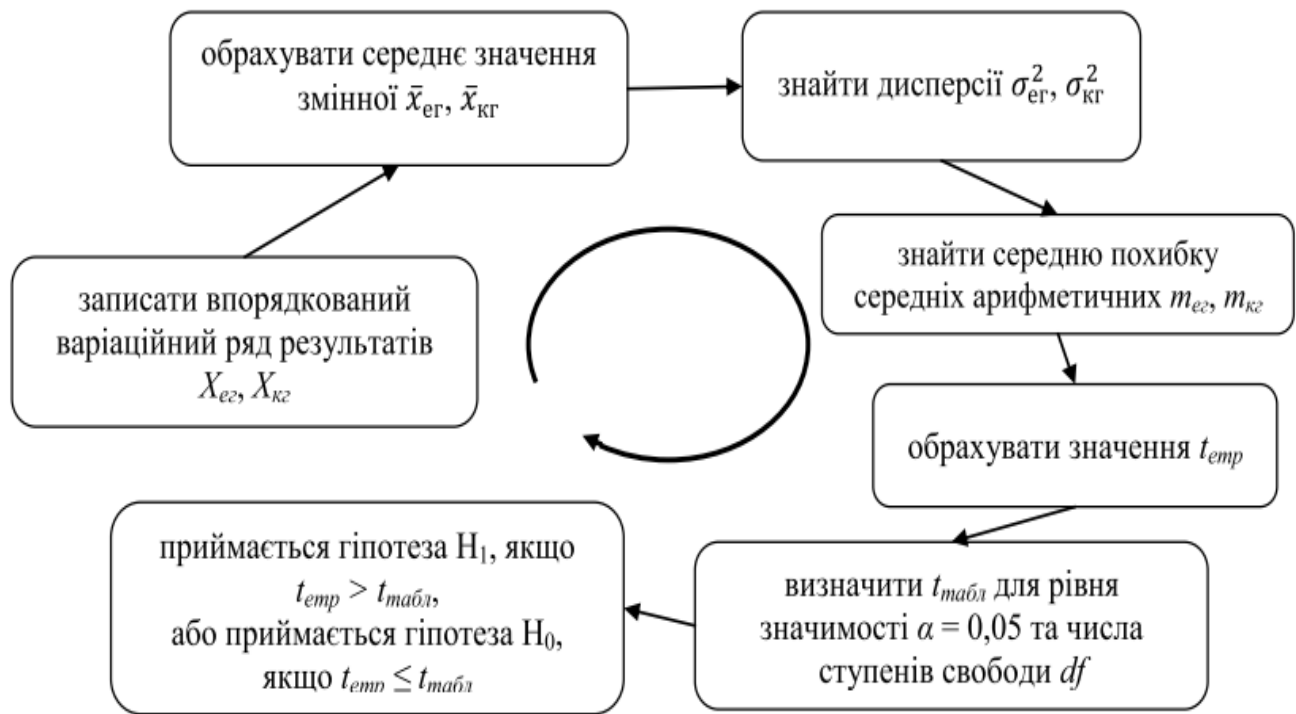


Рис. 3.1. Алгоритм використання t-критерію Стьюдента

З метою аналізу отриманих даних рівня сформованості педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання в системі методичної роботи аграрного університету було використано (проведено) кореляційний аналіз, що дозволив виділити чинники, які найбільшою мірою впливають на формування педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання в системі методичної роботи аграрного університету та оцінити їх значущість.

Коефіцієнт кореляції (r) ми використовували для вимірювання ступеня лінійної залежності між рівнем сформованості педагогічної компетентності та її компонентами: мотиваційно-ціннісний, когнітивно-процесуальний, розвивально-виховний, здоров'язберезувальний, комунікативний.

У лінійних моделях тіснота зв'язку між досліджуваними показниками вимірюється за допомогою лінійного коефіцієнта кореляції (Пірсона) r . Додатне значення свідчить про наявність прямого зв'язку, від'ємне – зворотного [-1;+1]. Коефіцієнт кореляції визначали за формулою 3.2:

$$r_{xy} = \frac{\sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})(y_i - \bar{y})}{\sqrt{\sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})^2 \sum_{i=1}^n (y_i - \bar{y})^2}} \quad (3.2)$$

В наших дослідженнях ми виходили з того, що коефіцієнт кореляції набуває значень у межах ± 1 , завдяки чому відображає не лише щільність (тісноту) зв'язку, а й його напрям (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Величина коефіцієнта кореляції та тісноти зв'язку

Значення коефіцієнта	Міцність зв'язку
0,1-0,3	Слабка
0,31-0,5	Помірна
0,51-0,7	Значна
0,71-0,9	Висока
0,91-0,99	Дуже висока

Особливості кореляційних зв'язків породжують у теорії кореляції два завдання визначити теоретичну форму зв'язку (регресійний аналіз) і виміряти щільність зв'язку (кореляційний аналіз). Перше полягає в тому, щоб знайти форму функціонального зв'язку, яка найбільшою мірою відповідає суті кореляційної залежності. Друге – виміряти за допомогою спеціальних показників, якою мірою кореляційний зв'язок наближається до зв'язку функціонального.

Результати оцінювання експериментальної і контрольної груп на початку формувального етапу експерименту були переведені у високий, середній, низькій рівні за показниками критеріїв сформованості педагогічної компетентності фахівців фізичного виховання.

При опрацюванні результатів педагогічного експерименту нами було застосовано стандартні методи математико-статистичної обробки даних [54].

3.2 Аналіз результатів педагогічного експерименту

Після поетапної реалізації процесу формування педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання в системі методичної роботи аграрного університету було проведено аналіз рівнів сформованості означеної компетентності. Обробка, аналіз та узагальнення результатів експерименту щодо визначення рівня сформованості педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання в системі методичної роботи аграрного університету здійснювався на якісному та кількісному рівнях.

На початку педагогічного експерименту показники рівня сформованості педагогічної компетентності та її компонентів у викладачів фізичного виховання експериментальної (основної) та контрольної груп статистично не відрізнялися (таблиця 3.2).

Задля коректної обробки та аналізу результатів експерименту нами було визначено коефіцієнти варіації контрольної та експериментальної групи на початок експерименту. Контрольна та експериментальна групи на початок експерименту були однорідними (коефіцієнти варіації склали для контрольної групи $V_K = 15,4\%$; для експериментальної $V_E = 16,2\%$). Представлені в таблиці дані показують, що відмінності між контрольною та експериментальною групами на початок експерименту були статистично недостовірними ($p > 0,05$).

За результати обробки даних формувального експерименту проаналізуємо рівень сформованості педагогічної компетентності та її компонентів у викладачів фізичного виховання. При визначенні сформованості кожного компонента ми характеризуємо всі складові, які відображають рівень значущості та взаємозв'язок їх з педагогічною компетентністю викладачів фізичного виховання.

Таблиця 3.2

Рівень сформованості педагогічної компетентності та її компонентів у викладачів фізичного виховання на початок педагогічного експерименту

№	Показники	КГ, %	ЕГ, %	Достовірність відмінностей
1	Мотиваційно-ціннісний компонент	51,6	50,3	$p > 0,05$
2	Когнітивно-процесуальний компонент	53,8	54,4	$p > 0,05$
3	Розвивально-виховний компонент	48,6	49,3	$p > 0,05$
4	Здоров'язбережувальний компонент	45,2	44,3	$p > 0,01$
5	Комунікативний компонент	52,1	51,4	$p > 0,05$
Педагогічна компетентність		50,3	49,9	$p > 0,05$

Аналіз отриманих результатів дав змогу стверджувати, що в експериментальній групі, порівняно з контрольною, збільшилася кількість викладачів фізичного виховання, яка досягла за основними критеріями рівнів сформованості педагогічної компетентності.

Розглянемо детальніше результати експерименту за кожним критерієм. Так, за мотиваційно-ціннісним критерієм зафіксовані достовірні відмінності між експериментальною (ЕГ) (Миколаївський національний аграрний університет) та контрольною (КГ) (Київський університет імені Бориса Грінченка) групами (табл. 3.3). На високому рівні сформованості даного показника різниця становить 15,4 % (ЕГ) (Миколаївський національний аграрний університет) більше ніж (КГ) (Київський університет імені Бориса Грінченка), на середньому – 4,3 % (КГ) (Київський університет імені Бориса Грінченка) більше ніж (ЕГ) (Миколаївський національний аграрний університет), а на низькому – 11,1 % (ЕГ) (Миколаївський національний аграрний університет) більше ніж (КГ) (Київський університет імені Бориса Грінченка). Мотиваційно-ціннісний компонент педагогічної компетентності

викладачів фізичного виховання в системі методичної роботи аграрного університету, які входили до ЕГ (Миколаївський національний аграрний університет) групи зріс на 26,4%, КГ (Київський університет імені Бориса Грінченка) групи викладачів на 8,2% відповідно.

Таблиця 3.3

Рівні сформованості педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання в системі методичної роботи по завершенню формувального етапу педагогічного експерименту за показниками мотиваційно-ціннісного критерію (%)

№	Показники	ЕГ рівень сформованості			КГ рівень сформованості		
		високий	середній	низький	високий	середній	низький
1	Мотиви розвитку педагогічної компетентності.	39,4	45,8	14,8	34,4	35,1	30,5
2	Потреба в розвитку педагогічної компетентності.	49,5	38,4	12,1	29,7	49	21,3
3	Ціннісні орієнтації на досягненні високих результатів розвитку педагогічної компетентності.	49,5	41,3	9,2	28,4	54,3	17,3
Мотиваційно-ціннісний критерій		46,2	41,8	12	30,8	46,1	23,1

Відповідно до отриманих даних за показниками мотиваційно-ціннісного критерію потреба в розвитку педагогічної компетентності у 49,5% викладачів експериментальної групи була на високому рівні, а контрольної групи викладачів тільки 29,7%. Щодо мотивів розвитку педагогічної компетентності, то у викладачів як експериментальної так і контрольної груп високий його рівень, який становив 39,4 % та 34,4% відповідно, що не мало достовірної різниці у рівні сформованості даного показника мотиваційно-ціннісного компонента педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання. Достовірна відмінність спостерігається у рівні

розвитку ціннісної орієнтації на досягненні високих результатів розвитку педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання: у КГ (Київський університет імені Бориса Грінченка) відсоток високого рівня сформованості становив 28,4%, ЕГ (Миколаївський національний аграрний університет) викладачів 49,5% відповідно. Дана відмінність спостерігається, на нашу думку, тому, що педагогічна компетентність викладачів фізичного виховання Миколаївського національного аграрного університету (ЕГ) формувалася в системі методичної роботи й розглядалася як засіб не тільки формування ціннісного ставлення до власного здоров'я, а й ціннісного ставлення до здоров'я інших людей.

Таким чином, викладачі фізичного виховання експериментальної групи достовірно ($p < 0,05$) відрізняються за рівнями сформованості показників мотиваційно-ціннісного компонента педагогічної компетентності від викладачів контрольної групи (рис. 3.2).

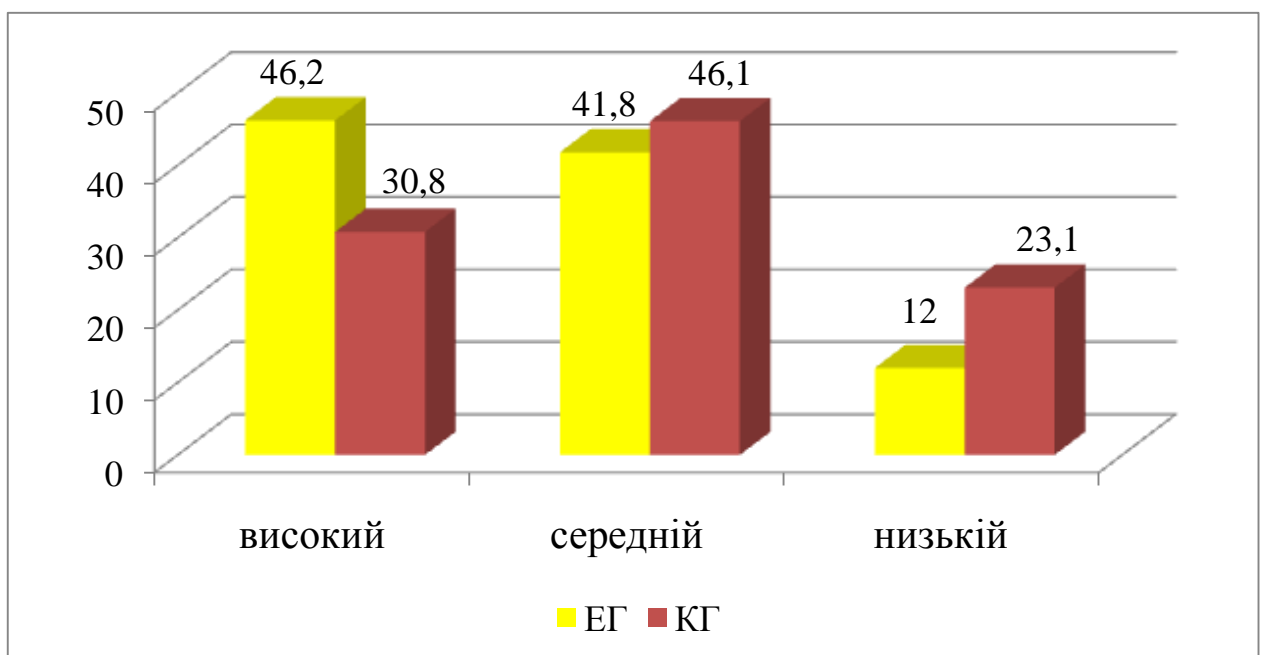


Рис. 3.2. Рівні сформованості показників мотиваційно-ціннісного компонента педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання в системі методичної роботи (%) на кінець формувального етапу педагогічного експерименту

У результаті проведення кореляційного аналізу ми визначили ступінь залежності рівня сформованості мотиваційно-ціннісного компонента педагогічної компетентності та її складових. Найсильніша залежність мотиваційно-ціннісного компонента простежується з: прагненням успіху ($r = 0,98$), мотивацією на успіх ($r = 0,96$) та потребою досягнення ($r = 0,96$).

На нашу думку, мотив досягнення виявляється в багатьох ситуаціях, коли людина прагне досягати високих цілей. Мотивація досягнення – прагнення досягти успіху у визначеному виді діяльності, це не тільки мотиви досягнення (стійкі атрибути особистості), але і ситуативні фактори (цінність, імовірність досягнення успіху, складність завдання). Відтак, мотивація досягнення успіху – це стратегія поведінки людини, коли він орієнтований на активність, досягнення результату, не боїться помилок, вживає різні дії, здатний до ризику.

За когнітивно-процесуальним критерієм зафіксовані достовірні відмінності між експериментальною (ЕГ) (Миколаївський національний аграрний університет) та контрольною (КГ) (Київський університет імені Бориса Грінченка) групами (табл. 3.4).

Таблиця 3.4

Рівні сформованості педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання в системі методичної роботи по завершенню формувального етапу педагогічного експерименту за показниками когнітивно-процесуального критерію (%)

№	Показники	ЕГ рівень сформованості			КГ рівень сформованості		
		високий	середній	низький	високий	середній	низький
1	Педагогічні знання	52,3	37,8	9,9	29,4	48,1	22,5
2	Методологічні знання	64,8	28,9	6,3	42,6	33,8	23,6
3	Професійні знання	56,4	31	12,6	50,4	33	16,6
Когнітивно-процесуальний критерій		57,8	32,6	9,6	40,8	38,3	20,9

На високому рівні сформованості даного показника різниця становить 17,0 %, більше у викладачів фізичного виховання ЕГ (Миколаївський національний аграрний університет) ніж КГ(Київський університет імені Бориса Грінченка); на середньому рівні на 5,7 % та на низькому рівні на 11,3 % більше у викладачів КГ, (Київський університет імені Бориса Грінченка) ніж ЕГ (Миколаївський національний аграрний університет). Когнітивно-процесуальний компонент педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання в системі методичної роботи аграрного університету, які входили до ЕГ(Миколаївський національний аграрний університет) групи зріс на 20,8%, КГ (Київський університет імені Бориса Грінченка) групи викладачів на 8,7% відповідно (табл. 3.8).

Відповідно до отриманих даних за показниками когнітивно-процесуального критерію педагогічні знання у 52,3% викладачів експериментальної групи була на високому рівні, а контрольної групи викладачів тільки 29,4%. Високий рівень сформованості методологічних знань було виявлено у 64,8% викладачів фізичного виховання експериментальної групи. У викладачів контрольної групи даний показник у 42,6% був на високому рівні. Професійні знання експериментальної та контрольної групи викладачів фізичного виховання, що становили високий рівень розвитку достовірно не відрізнялися й становили 56,4% й 50,4% відповідно.

Дане співвідношення рівня сформованості показників когнітивно-процесуального критерію педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання експериментальної та контрольної групи фахівців пояснюється вдосконалення форм, методів, засобів методики викладання навчальної дисципліни «Фізичне виховання» у Миколаївському національному аграрному університеті (ЕГ) за такими напрямками: вдосконалення форм і методів навчання на основі модульної побудови тем; застосування специфічних форм навчання в процесі викладання навчальної дисципліни «Фізичне виховання» (екскурсій, консультацій і співбесід, як індивідуальних, так і групових); вдосконалення системи контролю за діяльністю викладачів, застосування рейтингових технологій контролю за успішністю студентів; створення сприятливих умов для проходження стажування та підвищення

кваліфікації викладачів фізичного виховання, придбання передового досвіду та впровадження його в освітній процес.

Відтак, за рівнями сформованості показників когнітивно-процесуального компонента педагогічної компетентності в системі методичної роботи викладачів фізичного виховання експериментальної групи достовірно ($p < 0,05$) відрізняються від даних контрольної групи (рис. 3.3).

В результаті проведення кореляційного аналізу простежується наступна ступінь залежності рівня сформованості когнітивно-процесуального компонента педагогічної компетентності та її складових: методологічні знання ($r = 0,99$) та педагогічні знання ($r = 0,92$).

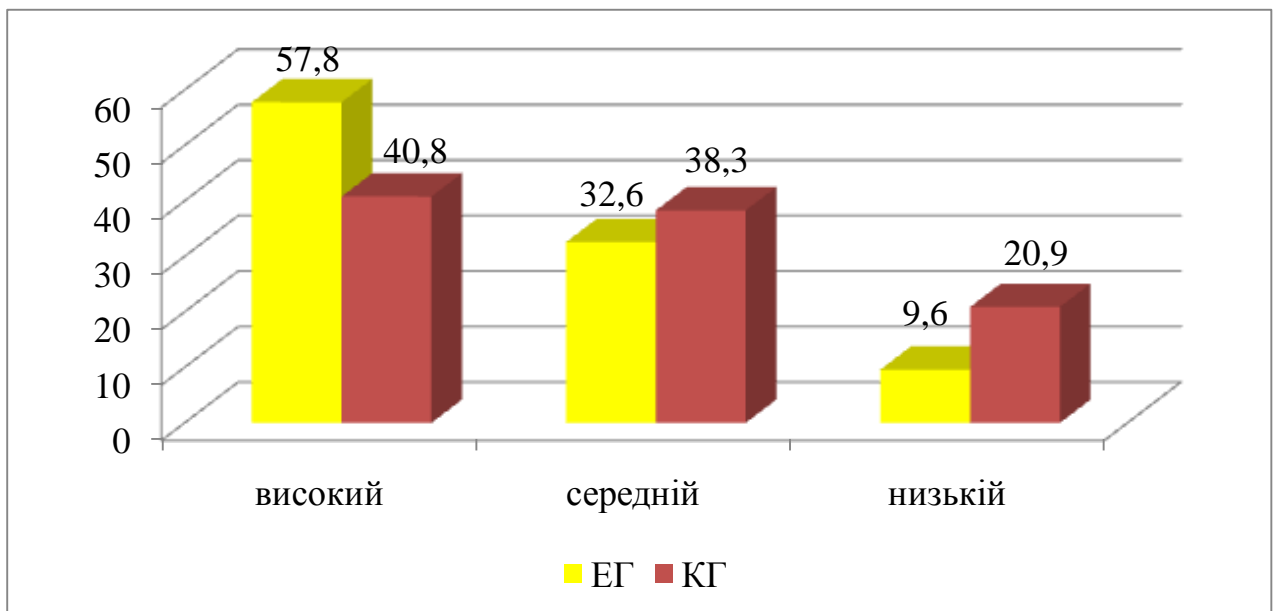


Рис. 3.3. Рівні сформованості показників когнітивно-процесуального компонента педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання в системі методичної роботи (%) на кінець формувального етапу педагогічного експерименту

Процес формування когнітивно-процесуального компонента педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання в системі методичної роботи, в результаті проведеного кореляційного аналізу, також має високу залежність від пізнавального мотиву ($r = 0,84$), значущості результатів ($r = 0,79$) та змагального

мотиву ($r = 0,76$), що властиве фахівцям галузі фізичного виховання і спорту, які мають достатній стаж занять та високу спортивну кваліфікацію.

Відтак, система методологічної роботи аграрного університету, на нашу думку, організована таким чином, що сприяла розвитку педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання, зокрема, когнітивно-процесуального компонента. В результаті чого, викладачі фізичного виховання експериментальної групи здатні: проводити заняття на високому методичному рівні, постійно удосконалювати знання, уміння та навички; мотивовані до впровадження нових ідей у професійну діяльність.

За розвивально-виховним критерієм також спостерігаються достовірні відмінності між експериментальною (ЕГ) (Миколаївський національний аграрний університет) та контрольною (КГ) (Київський університет імені Бориса Грінченка) групами (табл. 3.5). Показники розвивально-вихованого критерію, які знаходяться на високому рівні сформованості на 11,6 %, більші у викладачів фізичного виховання ЕГ (Миколаївський національний аграрний університет) ніж КГ (Київський університет імені Бориса Грінченка); на середньому рівні на 9,5 % та на низькому рівні на 2,2 % більше у викладачів КГ (Київський університет імені Бориса Грінченка), ніж ЕГ (Миколаївський національний аграрний університет). Розвивально-виховний компонент педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання в системі методичної роботи аграрного університету, які входили до ЕГ (Миколаївський національний аграрний університет) зріс на 18,3%, КГ (Київський університет імені Бориса Грінченка) групи викладачів на 12,3% відповідно (табл. 3.5).

Таблиця 3.5

Рівні сформованості педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання в системі методичної роботи по завершенню формувального етапу педагогічного експерименту за показниками розвивально-виховного критерію (%)

№	Показники	ЕГ рівень сформованості			КГ рівень сформованості		
		високий	середній	низький	високий	середній	низький
1	Педагогічна майстерність і творчість	67,6	20,1	12,3	41,9	48	10,1
2	Здатність до саморозвитку	52,3	34,8	12,9	56,5	29,3	14,2
3	Здатність до навчання упродовж життя	60,8	28,5	10,7	47,3	34,6	18,1
Розвивально-виховний критерій		60,2	27,8	12	48,6	37,3	14,1

За даними показників розвивально-виховного критерію педагогічна майстерність і творчість у 67,6% викладачів експериментальної групи була на високому рівні розвитку, а контрольної групи викладачів тільки 41,9%. Високий рівень сформованості здатності до саморозвитку було виявлено у 52,3% викладачів фізичного виховання експериментальної групи. У викладачів контрольної групи даний показник у 56,5% був на високому рівні. Здатність до саморозвитку викладачів фізичного виховання КГ (Київський університет імені Бориса Грінченка) та ЕГ (Миколаївський національний аграрний університет) достовірно не відрізняються. На нашу думку, це пояснюється систематичними тренінгами, семінарами, майстер-класами, які проводять співробітники НДЛ культури лідерства, структурного підрозділу Київського університету імені Бориса Грінченка, викладачі якого ставлять контрольну групу фахівців [94]. Здатність до навчання упродовж життя у 60,2% викладачів експериментальної групи знаходиться на високому рівні;

у 48,6% викладачів контрольної групи здатність до навчання упродовж також на високому рівні розвитку. Відтак, результати нашого дослідження підтверджують дані науковців, що здатність фахівця будувати власний саморозвиток із постійним ускладненням завдань та зростанням рівня досягнень задля навчання, саморозвитку та самовдосконалення упродовж життя, досягнення особистісного й професійного акме є інтегрованою здатністю особистості яка розглядається як акмеологічна компетентність [59].

Відтак, за даними результатів дослідження щодо рівня сформованості таких показників розвивально-виховного компонента педагогічної компетентності в системі методичної роботи, як педагогічна майстерність і творчість й здатність до саморозвитку, викладачі фізичного виховання експериментальної групи достовірно ($p < 0,05$) відрізняються від даних контрольної групи (рис. 3.4).

За даними кореляційного аналізу простежується дуже висока ступінь залежності рівня сформованості розвивально-виховного компонента педагогічної компетентності з творчим потенціалом особистості ($r = 0,93$), розвитком пізнавальних здібностей особистості викладача фізичного виховання ($r = 0,92$). Висока кореляційна залежність рівня сформованості розвивально-виховного компонента педагогічної компетентності спостерігається із здатністю до саморозвитку ($r = 0,86$).

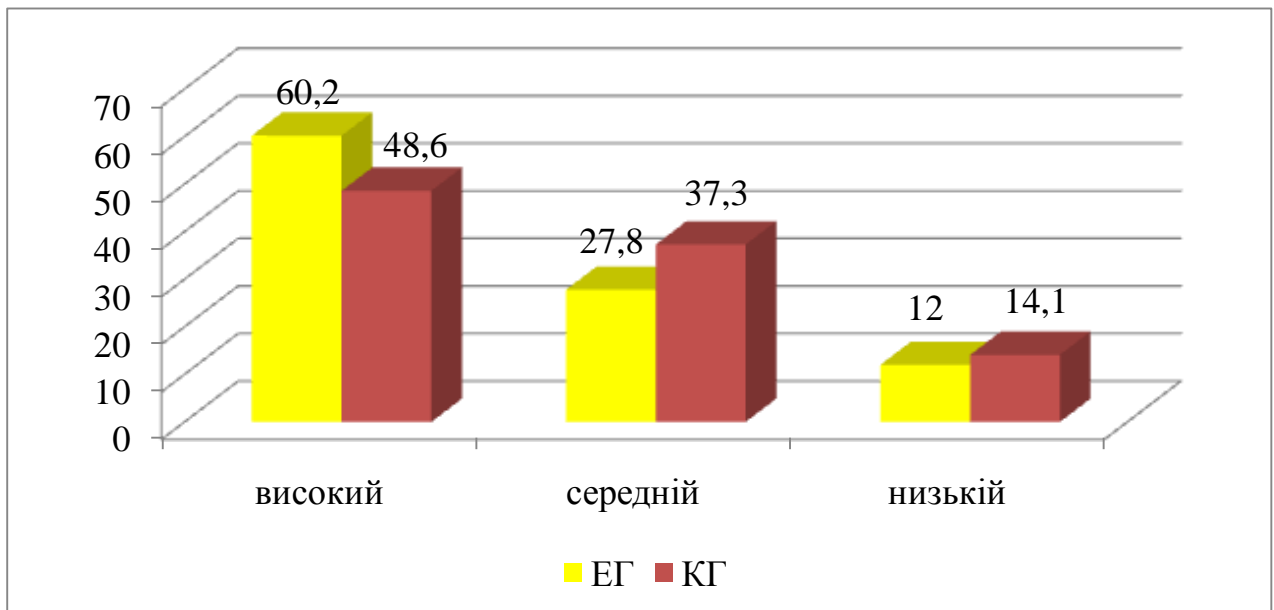


Рис. 3.4. Рівні сформованості показників розвивально-виховного компонента педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання в системі методичної роботи (%) на кінець формувального етапу педагогічного експерименту.

Таким чином, педагогічна майстерність і творчість як складової розвивально-виховного компонента педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання виявляється в науковій, навчальній, методичній, виховній діяльності фахівця-педагога, у творчому підході до педагогічного процесу (оригінальне вирішення педагогічних завдань, розробка нових педагогічних методів, прийомів, застосування педагогічного досвіду в нових умовах, удосконалення системи роботи зі студентами, імпровізація в педагогічному процесі). На нашу думку, важливо систематично організовувати тренінги, семінари, майстер-класи для викладачів фізичного виховання з метою формування та розвитку у них педагогічної компетентності та її складових компонентів.

За здоров'язберезувальним критерієм педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання між експериментальною (EG) (Миколаївський національний аграрний університет) та контрольною (KG) (Київський університет імені Бориса Грінченка) групами спостерігаються достовірні відмінності рівні сформованості її показників (табл. 3.6). Показники здоров'язберезувального критерію, які знаходяться на високому рівні сформованості на 20,2 %, більші у викладачів

фізичного виховання ЕГ (Миколаївський національний аграрний університет) ніж КГ (Київський університет імені Бориса Грінченка); на середньому рівні на 15,8 % та на низькому рівні на 4,4 % більше у викладачів КГ (Київський університет імені Бориса Грінченка), ніж ЕГ (Миколаївський національний аграрний університет). Здоров'язбережувальний компонент педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання в системі методичної роботи аграрного університету, які входили до ЕГ (Миколаївський національний аграрний університет) групи зріс на 27,6%, КГ (Київський університет імені Бориса Грінченка) групи викладачів на 9,5% відповідно (табл. 3.6).

Таблиця 3.6

Рівні сформованості педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання в системі методичної роботи по завершенню формувального етапу педагогічного експерименту за показниками здоров'язбережувального критерію (%)

№	Показники	ЕГ рівень сформованості			КГ рівень сформованості		
		високий	середній	низький	високий	середній	низький
1	Знання, уміння, спрямовані на збереження здоров'я людини	71,3	22,4	6,3	46,8	41,8	11,4
2	Впровадження здорового способу життя	68,7	18,7	12,6	52,4	35	12,6
3	Набуття вмінь аналізувати, оцінювати, контролювати власної, особистої та професійної діяльності щодо здоров'язбереження	66,2	25,5	8,3	46,2	37,4	16,4
Здоров'язбережувальний критерій		68,7	22,2	9,1	48,5	38	13,5

Високий рівень розвитку показників здоров'язбережувального критерію щодо наявності знань та умінь, які спрямовані на збереження здоров'я людини у викладачів експериментальної групи спостерігалися у 71,3%. Тоді, як у викладачів

контрольної групи даний показник спостерігалися у 46,8% фахівців. Дана тенденція, на нашу думку, є результатом того, що в процесі розвитку педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання в системі методичної роботи Миколаївського національного аграрного університету (ЕН) педагогічна компетентність розглядалася як засіб не тільки формування ціннісного ставлення до власного здоров'я, а й ціннісного ставлення до здоров'я інших людей. Тому формування знань та умінь щодо збереження здоров'я людини є особливістю розвитку педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання в системі методичної роботи аграрного університету.

Впровадження здорового способу життя в повсякденне життя студентів та викладачів є важливим показником здоров'язбережувального критерію педагогічна компетентність й сформований на високому рівні у 68,7% викладачів фізичного виховання експериментальної групи. У викладачів контрольної групи викладачів фізичного виховання даний показник становив у 52,4%. Вміння аналізувати, оцінювати, контролювати власну, особисту та професійну діяльність щодо здоров'язбереження сформовано на високому рівні у 66,2% викладачів фізичного виховання експериментальної групи та у 46,2% викладачів фізичного виховання контрольної групи.

На нашу думку, формування здоров'язбережувального компонента педагогічної компетентності засобами фізичного виховання й спорту особливо важливе для такої категорії молоді, як аграрний заклад вищої освіти, оскільки сучасний фахівець повинен мати не тільки високий рівень професійної підготовки, але й міцне здоров'я. Відтак, здоров'язбережувальний компонент педагогічної компетентності передбачає не тільки медично-валеологічну інформативність, але й, що є важливим, застосування здобутих знань на практиці, володіння методиками зміцнення здоров'я й запобігання захворюванням.

Таким чином, дані рівня сформованості показників здоров'язбережувального компонента педагогічної компетентності в системі методичної роботи викладачів фізичного виховання експериментальної групи достовірно ($p < 0,05$) відрізняються від даних контрольної групи (рис. 3.5).

В результаті проведення кореляційного аналізу простежується дуже висока ступінь залежності рівня сформованості здоров'язбережувального компонента педагогічної компетентності та її складових: рівнем посереднього ставлення особистості до власного здоров'я ($r = 0,97$), рівнем володіння знань, спрямованих на збереження власного здоров'я ($r = 0,91$). Висока кореляційна залежність спостерігається між рівнем сформованості здоров'язбережувального компонента педагогічної компетентності та ціннісним ставленням до здоров'я інших людей ($r = 0,79$).

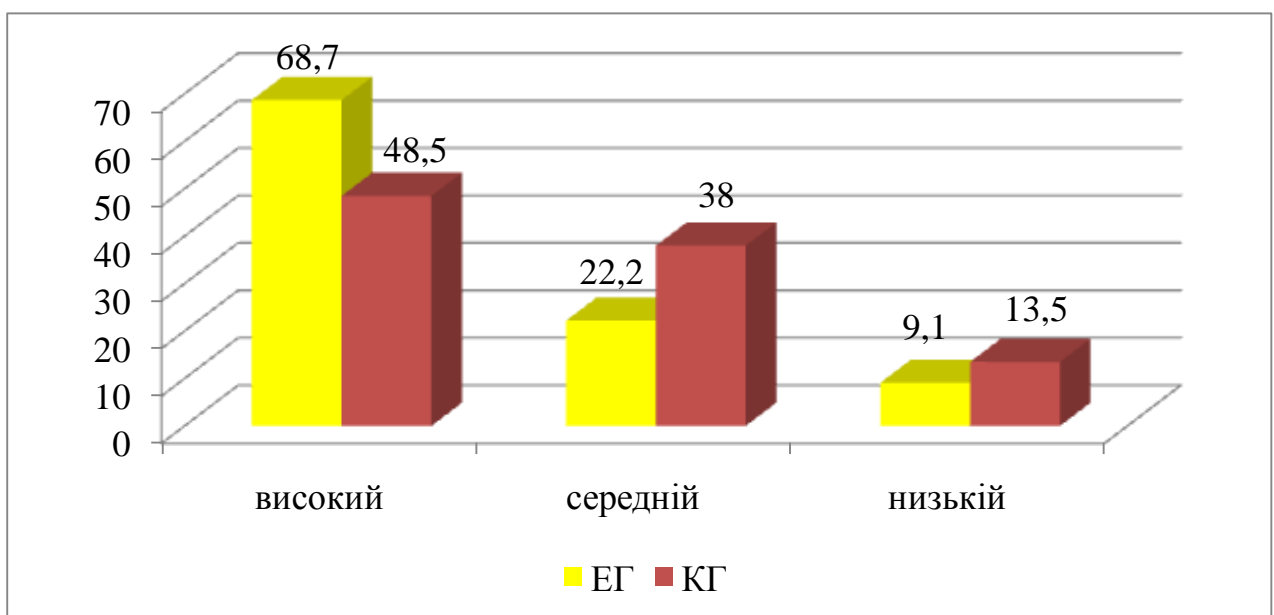


Рис. 3.5. Рівні сформованості показників здоров'язбережувального компонента педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання в системі методичної роботи (%) на кінець формульовального етапу педагогічного експерименту

Відтак, на нашу думку, на сучасному етапі розвитку суспільства важливо впроваджувати здоров'язбережувальні технології, які включають комплекс засобів та заходів, спрямованих на зміцнення психофізичного та психологічного здоров'я молоді, а також та здоров'яформульовальні технології, що об'єднують психолого-педагогічні технології, програми, методи, які спрямовано на виховання в молоді культури здоров'я, особистісних якостей, що сприяють його збереженню й

зміцненню, формування уявлення про здоров'я як цінність, мотивацію на ведення здорового способу життя.

Відмінності рівнів сформованості показників педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання за комунікативним критерієм спостерігаються між експериментальною (ЕГ) (Миколаївський національний аграрний університет) та контрольною (КГ) (Київський університет імені Бориса Грінченка) групами (табл. 3.7).

Таблиця 3.7

Рівні сформованості педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання в системі методичної роботи по завершенню формувального етапу педагогічного експерименту за показниками комунікативного критерію (%)

№	Показники	ЕГ рівень сформованості			КГ рівень сформованості		
		високий	середній	низький	високий	середній	низький
1	Комунікативні уміння й навички педагогічної компетентності.	63,6	27	9,4	56,4	29,4	14,2
2	Організаторські уміння й навички педагогічної компетентності	68,2	20,5	11,3	62,3	30,2	7,5
3	Здатність до запобігання конфліктам	62,9	30,8	6,3	50,3	35,8	13,9
Комунікативний критерій		64,9	26,1	9	56,3	31,8	11,9

Аналіз показників комунікативного критерію, засвідчив, що на високому рівні сформованості вони на 8,6 %, більші у викладачів фізичного виховання ЕГ (Миколаївський національний аграрний університет) ніж КГ (Київський університет імені Бориса Грінченка); на середньому рівні на 5,7 % та на низькому рівні на 2,9 % більше у викладачів КГ (Київський університет імені Бориса Грінченка), ніж ЕГ (Миколаївський національний аграрний університет). Комунікативний компонент

педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання в системі методичної роботи аграрного університету, які входили до ЕГ (Миколаївський національний аграрний університет) групи зріс на 19,3,6%, КГ (Київський університет імені Бориса Грінченка) групи викладачів на 12,5%.

За даними показників комунікативного критерію педагогічної компетентності комунікативні уміння й навички у 63,6% викладачів експериментальної групи були сформовані на високому рівні, а контрольної групи викладачів відповідно 56,4%. Високий рівень сформованості організаторських умінь та навичок було виявлено у 68,2% викладачів фізичного виховання експериментальної групи. У викладачів контрольної групи даний показник на високому рівні спостерігався у 62,3%. Рівень розвитку організаторських умінь та навичок у викладачів фізичного виховання експериментальної (Миколаївський національний аграрний університет) й контрольної (Київський університет імені Бориса Грінченка) групи не достовірно відрізняються, на нашу думку, за рахунок розвитку лідерствослужіння, оскільки місією Університету Грінченка є сприяння кожному в цілісному розвитку і лідерському становленні, служінні людині, громаді, суспільству. Також систематичних тренінгів, семінарів та майстер-класів, спрямованих на розвиток лідерських якостей особистості, організаторських та комунікативних умінь та навичок.

Показник здатності до запобігання конфліктам становить високий рівень розвитку у 62,9% викладачів фізичного виховання експериментальної групи та у 50,3% контрольної групи. На нашу думку, здатність до подолання конфліктів веде до оздоровлення колективу, подальшого його розвитку. Тому, важливим є профілактичні заходи із запобігання передконфліктним ситуаціям, які повинні бути у творчій спрямованості діяльності колективу на виконання поставлених перед ним завдань, у підвищенні ідейно-виховної і роз'яснювальної роботи у колективі, у правильній розстановці кадрів, створенні атмосфери дружби, товариськості, взаємодопомоги, нормального морально-психологічного клімату.

Дані рівня сформованості показників комунікативного компонента педагогічної компетентності в системі методичної роботи викладачів фізичного виховання експериментальної та контрольної групи представлені на (рис. 3.6.)

Результати кореляційного аналізу виявили дуже високий ступінь залежності рівня сформованості комунікативного компонента педагогічної компетентності та її складових зі здатністю особистості до запобігання конфліктам ($r = 0,93$), а також високий ступінь залежності з рівнем комунікативних ($r = 0,90$) та організаторських ($r = 0,84$) умінь й навичок.

Комунікативний компонент педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання, на нашу думку, вміння за допомогою якого фахівець організовує свою педагогічну діяльність, зокрема здійснює вплив на студентів, запобігає конфліктам, забезпечує міжособистісну взаємодію. Комунікативні навички виявляються у швидкості, глибині та міцності опанування засобів і прийомів діяльності, а саме: умінням слухати, сприймати та відтворювати інформацію, вести діалог, брати участь у дискусіях, вести перемовини, переконувати і відстоювати свою точку зору, що дуже важливо в процесі передачі інформації студентській молоді, колегам щодо організації здорового способу життя, заходів спрямованих на збереження власного здоров'я, ціннісного ставлення особистості до власного здоров'я.

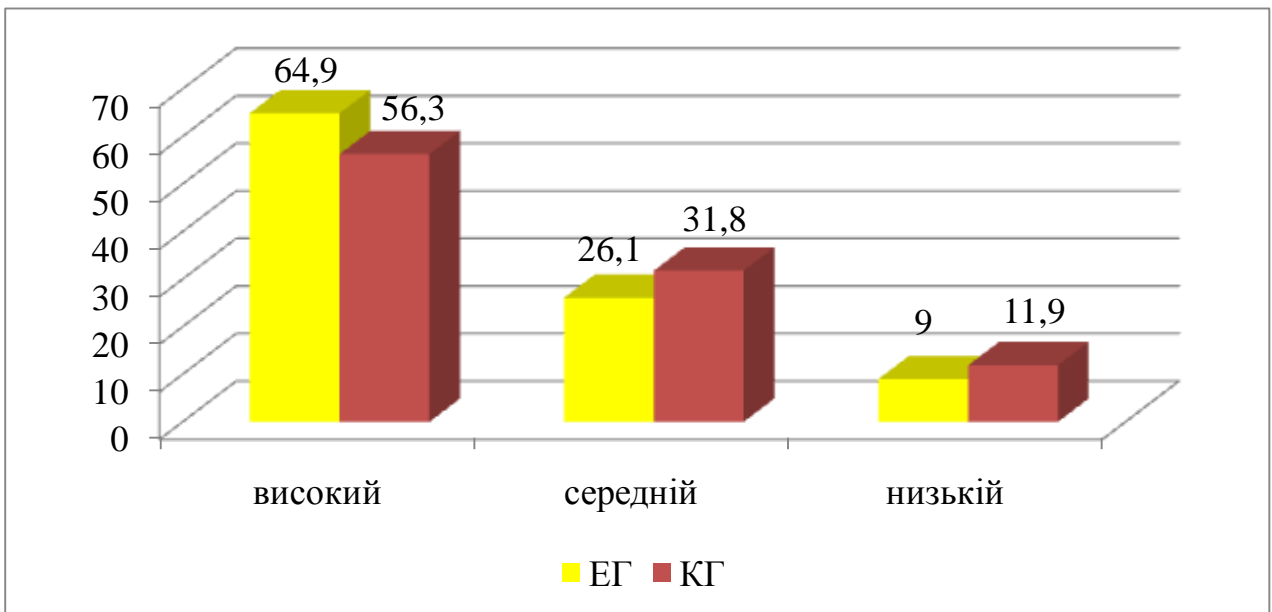


Рис. 3.6. Рівні сформованості показників комунікативного компонента педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання в системі методичної роботи (%) на кінець формувального етапу педагогічного експерименту

З метою з'ясування динаміки рівнів сформованості педагогічної компетентності та її компонентів (мотиваційно-ціннісний, когнітивно-процесуальний, розвивально-виховний, здоров'язбережувальний, комунікативний) викладачів фізичного виховання в системі методичної роботи ми порівняли результати до початку та по завершенню формувального етапу педагогічного експерименту (табл. 3.8).

Аналіз результатів експериментальної роботи показав, що рівень сформованості педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання у осіб експериментальної групи зріс на 22,5% (на початок – 49,9,3%, на кінець – 72,4%). У викладачів контрольної групи рівень сформованості педагогічної компетентності зріс на 10,2% (на початок – 50,3%, на кінець – 60,5%).

Динаміка показників рівнів сформованості педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання за компонентами на початок та кінець педагогічного експерименту

№	Показники	КГ, %			ЕГ, %		
		до	після	показник змін	до	після	показник змін
1	Мотиваційно-ціннісний компонент	51,6	59,8	8,2	50,3	76,7	26,4
2	Когнітивно-процесуальний компонент	53,8	62,5	8,7	54,4	75,2	20,8
3	Розвивально-виховний компонент	48,6	60,9	12,3	49,3	67,6	18,3
4	Здоров'язбережувальний компонент	45,2	54,7	9,5	44,3	71,9	27,6
5	Комунікативний компонент	52,1	64,6	12,5	51,4	70,7	19,3
Педагогічна компетентність		50,3	60,5	10,2	49,9	72,4	22,5

У викладачів фізичного виховання експериментальної групи на кінець педагогічного експерименту рівень сформованості мотиваційно-ціннісного компонента зріс на 26,4% (на початок – 50,3%, на кінець – 76,7%); рівень когнітивно-процесуального компонента зріс на 20,8% (на початок – 54,4%, на кінець – 75,2%); розвивально-виховного компонента зріс на 18,3% (на початок – 49,3%, на кінець – 67,6%); здоров'язбережувального компонента – на 27,6% (на початок – 44,3%, на кінець – 71,9%); комунікативного компонента – на 19,3% (на початок – 51,4%, на кінець – 70,7%). У викладачів фізичного виховання контрольної групи також спостерігалася тенденція до збільшення компонентів педагогічної компетентності на кінець педагогічного експерименту: рівень сформованості мотиваційно-ціннісного компонента зріс на 8,2% (на початок – 51,6%, на кінець – 59,8%); рівень когнітивно-процесуального компонента зріс на 8,7% (на початок – 53,8%, на кінець – 62,5%); розвивально-виховного компонента зріс на 12,3% (на початок – 48,6%, на кінець – 60,9%); здоров'язбережувального компонента – на

9,5% (на початок – 45,2%, на кінець – 54,7%); комунікативного компонента – на 12,5% (на початок – 52,1%, на кінець – 64,6%).

За даними кореляційного аналізу було визначено ступінь залежності рівня сформованості педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання в системі методичної роботи з її компонентами: дуже високий ступінь залежності виявлено зі здоров'язбережувальним ($r = 0,98$) та мотиваційно-ціннісним компонентами ($r = 0,94$); високий ступінь залежності виявлено з когнітивно-процесуальним ($r = 0,86$), розвивально-виховним ($r = 0,82$) та комунікативним ($r = 0,78$) компонентами.

Отримані результати формувального етапу педагогічного експерименту дали підстави стверджувати, що відбулися зміни у показниках рівнів сформованості педагогічної компетентності в експериментальній та контрольній групах. У контрольній групі зміни рівня сформованості педагогічної компетентності виявилися незначними. Відтак, можемо зробити висновок, що формування педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання лише в умовах традиційних умов професійної діяльності є малоефективним.

Проведений аналіз результатів дослідження засвідчив, що в експериментальній групі викладачі фізичного виховання виявили вищий, порівняно із контрольною групою, рівень сформованості педагогічної компетентності (рис. 3.7). Такі результати в експериментальній групі були отримані за рахунок більшого відсотка викладачів з високим рівнем сформованості показників компонентів педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання. У викладачів фізичного виховання контрольної групи спостерігався більший відсоток осіб, які мали середній та низький рівень сформованості показників компонентів педагогічної компетентності.

Таких результатів вдалося досягти завдяки спеціально організованій системі методичної роботи аграрного університету, викладачі фізичного виховання якого склали експериментальну групу фахівців.

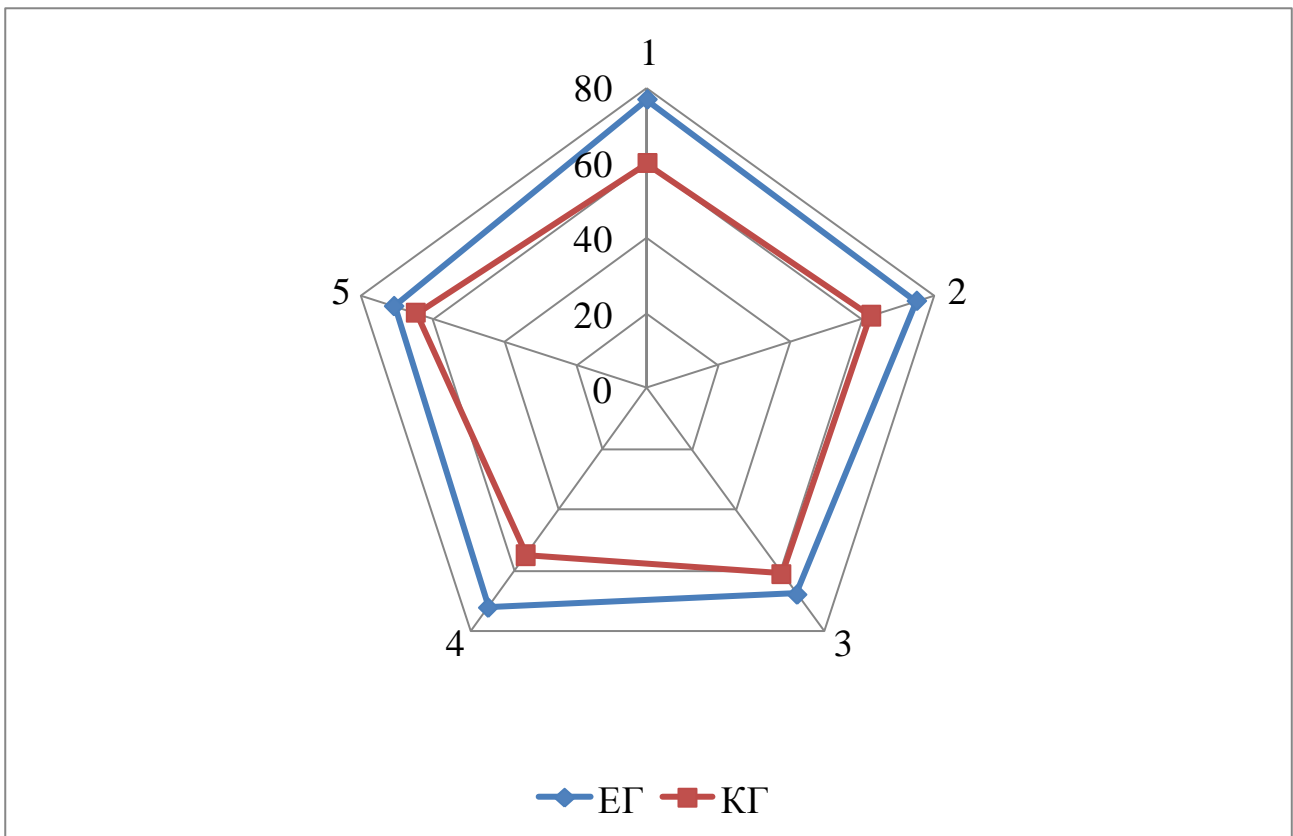


Рис. 3.7. Рівень сформованості показників педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання в системі методичної роботи на кінець педагогічного експерименту 1) мотиваційно-ціннісний компонент; 2) когнітивно-процесуальний компонент; 3) розвивально-виховний компонент; 4) здоров'язбережувальний компонент; 5) комунікативний компонент.

Так, позитивна динаміка показників мотиваційно-ціннісного, когнітивно-процесуального, розвивально-виховного, здоров'язбережувального, комунікативного критеріїв сформованості педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання стала результатом поетапного формування професійно важливих знань, вмінь та якостей на лекційних і практичних заняттях, тренінгах, консультаціях, методичних нарадах, під час взаємодії в інтернет середовищі.

Прояв викладачами фізичного виховання експериментальної групи вищого рівня сформованості компонентів професійної компетентності, порівняно з контрольною групою, зумовлений оволодінням системою методичних професійно важливих знань, обізнаністю із формами, методами та способами її організації на

всіх структурних рівнях аграрного університету (кафедра фізичного виховання, науково-методична рада факультету, науково-методична рада інституту, науково-методична рада коледжу, науково-методична рада університету). Активне залучення викладачів фізичного виховання до застосування отриманих знань щодо збереження, зміцнення, формування уявлення про здоров'я як цінність, мотивацію на ведення здорового способу життя на практиці забезпечувалося раціональною побудовою процесу формування педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання. Тематика і послідовність проведення науково-методичних нарад структурних підрозділів аграрного університету, методичної роботи кафедри фізичного виховання, основними завданнями яких є: пошук шляхів підвищення наукового, теоретичного, професійного та методичного рівня проведення занять; добір та використання в педагогічному процесі цільових форм, ефективних методів, раціональних прийомів і засобів навчання; інтенсифікація освітнього процесу за рахунок використання різних технічних засобів підвищення професійного та педагогічного рівня викладачів фізичного виховання, їхньої методичної майстерності; розробка навчально-методичних матеріалів; вдосконалення системи педагогічного контролю за діяльністю викладачів; узагальнення та впровадження передового вітчизняного та зарубіжного досвіду методичної роботи викладачів кафедри, дало змогу сформувати педагогічну компетентність викладачів фізичного виховання аграрного університету (ЕГ). Позитивні зрушення у формуванні компонентів педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання контрольної групи зумовлені, на нашу думку, освітньою політикою Університету Грінченка щодо формування та розвитку лідствослужіння у освітньому середовищі закладу вищої освіти, поступовим переходом до студентоцентрованого навчання відповідно до європейських стандартів вищої освіти. Збільшення кількості викладачів фізичного виховання з високим та середнім рівнем сформованості

Отже, компоненти педагогічної компетентності (мотиваційно-ціннісний, когнітивно-процесуальний, розвивально-виховний, здоров'язбережувальний, комунікативний) формуються, розвиваються, вдосконалюються, перебуваючи у взаємному зв'язку, та впливають один на одного. Порівняльний аналіз рівня

сформованості педагогічної компетентності та її компонентів в системі методичної роботи фахівців фізичного виховання контрольної та експериментальної групи представлено на (рис. 3.8).

Результати проведеного порівняльного аналізу свідчать про те, що розроблені та впроваджені технології розвитку педагогічної компетентності в системі методичної роботи аграрного університету дозволяють сформувавши педагогічну компетентність викладачів фізичного виховання.

Отже, проведене експериментальне дослідження підтвердило ефективність обґрунтованої технології розвитку педагогічної компетентності в системі методичної роботи аграрного університету, сприяло розвитку педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання та її компонентів (мотиваційно-ціннісний, когнітивно-процесуальний, розвивально-виховний, здоров'язбережувальний, комунікативний), доповнило систему методичної роботи закладу вищої освіти сучасними формами, методами й засобами та дало можливість виконати усі завдання дослідження й досягти поставленої мети.

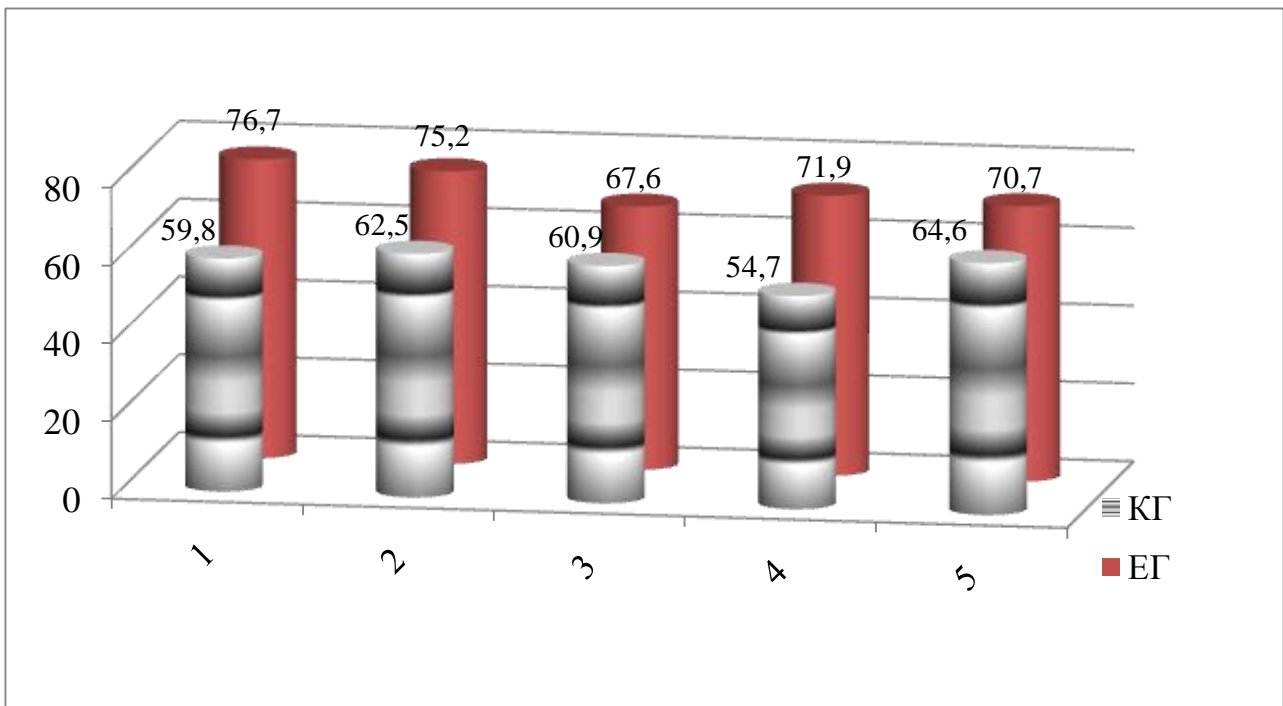


Рис. 3.8. Рівень сформованості педагогічної компетентності фахівців фізичного виховання контрольної та експериментальної групи в системі методичної роботи (%) 1) мотиваційно-ціннісний компонент; 2) когнітивно-процесуальний компонент; 3) розвивально-виховний компонент; 4) здоров'язберезувальний компонент; 5) комунікативний компонент.

Можна стверджувати, що запропонована технологія розвитку педагогічної компетентності в системі методичної роботи аграрного університету, сучасні форми, методи й засоби методичної роботи є ефективними та таким, що бути рекомендованими для практичного застосування у закладах вищої освіти різного профілю, а також у процесі професійної підготовки майбутніх викладачів фізичного виховання.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми формування педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання в системі методичної роботи. В доповіді Європейської комісії з питань освіти сконцентрована увага на впровадженні нових освітніх технологій за допомогою «відкритого цифрового контенту» [4]. Так, вимоги інформаційного суспільства диктують необхідність переходити до сучасних інформаційних технологій, запровадження дистанційного

навчання у процес професійної підготовки сучасного конкурентоспроможного на світовому, європейському та вітчизняному ринку праці фахівця.

Висновки до розділу 3

Мета формувального етапу експерименту, який здійснювався у 2012–2017рр., полягала у перевірці ефективності розробленої та обґрунтованої технології розвитку педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання в системі методичної роботи аграрного університету.

Формувальний експеримент складався з чотирьох етапів: підготовчого, основного, підсумково-аналітичного, контрольньо-узагальнюючого. На підготовчому етапі було здійснено вибірку генеральної групи викладачів фізичного виховання експериментальної та контрольної групи, створено контрольну (32 особи) та експериментальну (36 осіб) групи, здійснено порівняльний аналіз рівнів сформованості педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання. На основному етапі роботи було впроваджено розроблену технологію розвитку педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання в системі методичної роботи аграрного університету в експериментальній групі. На підсумково-аналітичному етапі було проведено аналіз рівня сформованості педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання експериментальної та контрольної групи; здійснено порівняльний аналіз показників рівня сформованості педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання експериментальної та контрольної групи. На контрольньо-узагальнюючому етапі формувального експерименту було узагальнено результати експерименту, перевірено вірогідність отриманих результатів із використанням методів математичної статистики; сформульовано основні положення та висновки за результатами дослідження.

Для проведення формувального експерименту було здійснено відбір та модифікацію методик, а саме: методика «Потреба в досягненні» (за Ю. М. Орловим); методика «Мотивація успіху і боязнь невдачі» (за А. О. Реаном); методика діагностики особистості на мотивацію до успіху (за Т. Елерсом); методика «Когнітивна орієнтація (локус контролю)» (за Дж. Роттером); опитувальник мотивації (оцінка рівня прагнень); самооцінка творчого потенціалу особистості; методика визначення поведінки керівника дискусії (за Л. А. Петровською); методика

діагностика «Емоційного інтелекту» (за Н. Холлом); методика оцінки пізнавальних здібностей «Виділення істотних ознак»; методика «Орієнтовна оцінка здорової поведінки». Також було розроблено авторські анкети для визначення самооцінки спрямованості викладача закладу вищої освіти на науково-дослідну діяльність; методика оцінки організаторських здібностей; тест визначення комунікативних здібностей; «Типи поведінки в конфлікті» (тест Томаса). Для оцінки розвитку педагогічної компетентності в системі методичної роботи університету було розроблено систему тестів для визначення сформованості кожного компонента.

Перевірка достовірності відмінностей результатів дослідження контрольної та експериментальної групи здійснювалася з використанням t-критерію Стьюдента. Така перевірка дала можливість виявити статистично значущі відмінності рівня сформованості педагогічної компетентності та її компонентів у викладачів фізичного виховання експериментальної та контрольної груп ($p < 0,05$). Під час дослідження після опрацювання результатів формувального експерименту було використано такі методи статистичної обробки даних: метод середніх величин, кластерний, кореляційний та факторний аналізи даних.

За результатами обробки даних експериментальної роботи проаналізовано динаміку розвитку педагогічної компетентності та її компонентів у викладачів фізичного виховання.

У викладачів фізичного виховання експериментальної групи по завершенні педагогічного експерименту рівень сформованості мотиваційно-ціннісного компонента підвищився на 26,4% (в контрольній групі – на 8,2%); когнітивно-процесуального компонента – на 20,8% (в контрольній групі – на 8,7%); розвивально-виховного компонента – на 18,3% (в контрольній групі – на 12,3%); здоров'язбережувального компонента – на 27,6% (в контрольній групі – на 9,5%); комунікативного компонента – на 19,3% (в контрольній групі – на 12,5%).

За даними кореляційного аналізу було визначено ступінь залежності рівня сформованості педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання з її компонентами: дуже високий ступінь залежності виявлено зі здоров'язбережувальним ($r = 0,98$) та мотиваційно-ціннісним компонентами ($r =$

0,94); високий ступінь залежності виявлено з когнітивно-процесуальним ($r = 0,86$), розвивально-виховним ($r = 0,82$) та комунікативним ($r = 0,78$) компонентами.

Проведене експериментальне дослідження підтвердило, що запропонована технологія розвитку педагогічної компетентності в системі методичної роботи аграрного університету є ефективною та може бути рекомендована для практичного застосування у закладах вищої освіти різного типу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ДО РОЗДІЛУ 3

1. European Commission: Report to the European Commission on New modes of learning and teaching in higher education. – Luxembourg : Publications Office of the European Union, 2014. – 68 pp. – Title from the screen.
2. Денисова Л. В. Измерения и методы математической статистики в физическом воспитании и спорте: учебное пособие для вузов / Л. В. Денисова, И. В. Хмельницкая, Л. А. Харченко // К. : Олимпийская литература, 2008. – 127с.
3. Дербеньова А. Г. Методика діагностики структури навчальної мотивації / А. Г. Дербеньова // Усе про мотивацію / А. Г. Дербеньова. – Харків: Золота педагогічна скарбниця, 2012. – (ТОВ \"Видавнича група Основа\"). – С. 16–19.
4. Дерка Т. Г. Неперервна професійна підготовка фахівців фізичного виховання: акмеологічні засади: [монографія] / Т. Г. Дерка; за ред. С. О. Сисоєвої. – Київ : Видавництво ВП «Едельвейс», 2016. – 528 с.
5. Київський університет імені Бориса Грінченка, НДЛ культури лідерства / [Електронний ресурс] // Режим доступу до ресурсу: <http://kubg.edu.ua/struktura/pidrozdili/nmts-rozvytku-kultury-iderstva/diialnist/2549-naukovi-zakhody.html> – Назва з екрана.
6. Начинская С. В. Спортивная метрология : учебное пособие для студентов высших учебных заведений / С. В. Начинская. – М. : Академия, 2005. – 130 с.

ВИСНОВКИ

1. Науковий аналіз показав, що в педагогічній теорії значна увага приділяється реалізації особистісно орієнтованої професійної підготовки викладачів фізичного виховання та спорту; застосуванню інформаційних технологій у професійній підготовці викладачів фізичного виховання; реалізації професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів фізичного виховання на засадах аксіології; професійному самовдосконаленню, дослідженню педагогічних умов підготовки викладачів фізичного виховання до здоров'язбережувальної професійної діяльності. Проте, проблема розвитку педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання в системі методичної роботи університету ще не була предметом цілісного наукового дослідження. Педагогічна компетентність викладача фізичного виховання розглядається як інтегрована якість особистості, яка формується у процесі професійного становлення та розвитку і відображає здатність фахівця до ефективної педагогічної діяльності.

Опитування викладачів фізичного виховання показало, що викладачі проявляють інтерес до розвитку педагогічної компетентності в системі методичної роботи задля вдосконалення якості освітнього процесу; професійного розвитку та самореалізації. Серед опитаних студентів аграрного університету переважна більшість недостатньо розуміє можливості майбутньої професії для збереження здоров'я людей та власного здоров'я.

Поняття «фізичне виховання» розглядається як спеціально організований педагогічний процес цілеспрямованого систематичного впливу на фізичний розвиток. Викладач фізичного виховання розуміється як особа, що здобула вищу фізкультурну освіту відповідно до певного освітньо-кваліфікаційного рівня та володіє педагогічними й фаховими знаннями в галузі фізичного виховання.

Поняття «методична робота» окреслюється, як: цілеспрямована діяльність закладу вищої освіти щодо забезпечення психолого-педагогічної та методичної підготовки викладачів; особлива й важлива ланка в системі післядипломної педагогічної освіти. Для науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти

методична робота має нормативне визначення та часові критерії обліку. Найсуттєвішим у методичній роботі є надання реальної, дієвої допомоги викладачам у їхньому професійному розвитку.

Розвиток педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання в системі методичної роботи аграрного університету ґрунтується на таких принципах: загальнопедагогічних, фізичного виховання та аксіологічних. У дисертації розкрито їх зміст.

Особливістю розвитку педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання в системі методичної роботи аграрного університету є не тільки залучення студентів до здорового способу життя, а й мотивація до забезпечення здоров'я української нації через застосування здоров'язбережувальних технологій в аграрній галузі.

2. Обґрунтовано структуру педагогічної компетентності викладача фізичного виховання аграрного університету (компоненти: мотиваційно-ціннісний, когнітивно-процесуальний, розвивально-виховний, здоров'язбережувальний, комунікативний).

Мотиваційно-ціннісний компонент характеризує мотивацію до педагогічної діяльності, реалізацію її здоров'язбережувального компонента, що передбачає використання аксіологічного підходу в освітньому процесі відповідно до педагогічних та професійних цінностей. Когнітивно-процесуальний компонент відображає оволодіння викладачами знаннями, вміннями та навичками, необхідними для якісної педагогічної діяльності, розвитку власних професійних якостей, інтелектуального, духовного та соціального здоров'я. Розвивально-виховний компонент передбачає готовність до постійного підвищення пізнавального рівня, потребує актуалізації й реалізації свого особистісного потенціалу, здатність самостійно здобувати нові знання й уміння, здатність до саморозвитку, також єдність методологічних і теоретичних знань. Здоров'язбережувальний компонент відображає комплекс знань, умінь, ставлень і цінностей, які спрямовані на збереження й укріплення власного здоров'я та здоров'я студентів для майбутньої професійної діяльності; набуття вмінь аналізувати, оцінювати, контролювати власну, особистісну та професійну діяльність щодо здоров'язбереження.

Комунікативний компонент педагогічної компетентності відображає комунікативні уміння й навички, а також здатність до запобігання конфліктам.

Встановлено, що педагогічна компетентність викладачів фізичного виховання є засобом формування ціннісного ставлення студентів до власного здоров'я й здоров'я інших людей, що набуває особливого значення для майбутнього фахівця аграрної галузі.

Встановлено взаємозв'язок компонентів педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання аграрного університету з нормативними вимогами до організації освітнього процесу з фізичного виховання та масового спорту у закладах вищої освіти (рухова активність, самостійна робота та практичні заняття) та завданнями аграрної освіти (збереження здоров'я студентів, забезпечення здоров'я населення через професійну діяльність, вирішення екологічних проблем).

3. Визначено критерії сформованості педагогічної компетентності викладача фізичного виховання аграрного університету (мотиваційно-ціннісний, когнітивно-процесуальний, розвивально-виховний, здоров'язбережувальний, комунікативний), які відображають рівні сформованості кожного компонента педагогічної компетентності, а саме: низький, середній, високий.

Високий рівень характеризується досконалим володінням знаннями, вміннями, навичками у сфері творчої діяльності, здатністю до осмислення нових ідей, самостійністю в проектуванні педагогічних систем на інноваційному рівні, проявами активності та стимулюванням до творчої діяльності інших; здатністю до систематизації та узагальнення вітчизняного та світового професійного досвіду й успішного програмування його творчого використання.

Середній рівень педагогічної компетентності визначається спрямованістю викладача на розвиток знань, комунікативних умінь та навичок студентів, використовуються на практичних заняттях традиційні методи освітньої та пізнавальної діяльності.

Низький рівень синтезує показники, що характеризують здібності, мотиви, знання і вміння особистості, що не вирізняється новизною, оригінальністю, унікальністю. Цьому рівню властиві: стихійність, традиційність, пасивність,

неорганізованість методів і прийомів освітньої діяльності. Педагогічна діяльність викладача фізичного виховання одноманітна, спостерігається низька сформованість видів компетентностей різноманітні форми і методи навчання викладачами не використовуються, під час проведення практичних занять студенти інертні. У викладачів низька мотивація до самореалізації та самовдосконаленню.

4. Розроблено та обґрунтовано технологію розвитку педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання в системі методичної роботи аграрного університету, яка відображає методологічні підходи, принципи, етапи реалізації (організаційний, фахово-методичний, процесуально-діяльнісний, аналітично-узагальнювальний), зміст, форми, методи та педагогічні умови розвитку педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання на університетському, факультетському та кафедральному рівнях. Сформульовано завдання методичної роботи та визначено форми методичної роботи на університетському, факультетському, кафедральному рівнях, що впливають на розвиток педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання.

На рівні університету – відбувається підготовка, проведення та участь у науково-практичних конференціях, щорічних методичних семінарах, тренінгах, присвячених екологічним проблемам, обговорення методичних питань на засіданнях вченої та науково-методичної ради; виставки методичної літератури; конкурси на кращу методичну розробку; стажування викладачів за кордоном; проведення спільних методичних заходів, електронних міжвузівських конференцій. На рівні факультету – звіти кафедр про стан і проведення методичної роботи, обговорення методичних питань на засіданні вченої ради факультету, міжкафедральні методичні семінари, конференції, презентації, виставки, тренінги, «круглі столи», проведення занять з техніки безпеки для викладачів.

На рівні кафедри – проведення наукових досліджень із метою удосконалення освітнього процесу зокрема її здоров'язбережувальної складової; узагальнення та поширення передового досвіду методичної роботи викладачів кафедри; підготовка студентів до участі у науково-практичних конференціях, проведення відкритих занять, майстер-класів, стажування, огляд-конкурсів, взаємовідвідування занять,

індивідуальна робота зі студентами, вдосконалення навчально-спортивної бази, впровадження позанавчальних заходів фізкультурно-оздоровчої спрямованості, організація самостійної роботи студентів; індивідуальні звіти, індивідуальна самоосвітня робота, засідання кафедри, спільна робота викладачів щодо розробки навчальних планів.

Здійснено відбір змісту, форм та методів розвитку педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання в системі методичної роботи аграрного університету на рівні кафедри.

Сформульовано педагогічні умови розвитку педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання аграрного університету, а саме: формування ціннісно-мотиваційних установок щодо саморозвитку інноваційної педагогічної діяльності; організація самоосвіти викладачів фізичного виховання; самовиховання професійних якостей та вироблення індивідуального стилю викладацької діяльності; самопідготовка викладачів фізичного виховання.

Розвиток педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання в системі методичної роботи аграрного університету сприяє розумінню викладачами фізичного виховання значущості педагогічної діяльності як засобу не тільки підвищення ефективності освітнього процесу, а й формування ціннісного ставлення студента до власного здоров'я, здоров'я інших людей та розуміння цінності професії.

5. Розроблену технологію розвитку педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання в системі методичної роботи аграрного університету було перевірено експериментально. Перевірка достовірності відмінностей результатів дослідження контрольної та експериментальної групи здійснювалася з використанням t-критерію Стьюдента. Така перевірка дала можливість виявити статистично значущі відмінності рівня сформованості педагогічної компетентності та її компонентів у викладачів фізичного виховання експериментальної та контрольної груп ($p < 0,05$).

Проведене дослідження не вичерпує всієї проблеми розвитку педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання в системі методичної роботи

аграрного університету. Подальшого дослідження потребують такі важливі аспекти цієї проблеми: застосування сучасних інформаційних технологій для розвитку педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання та спорту; професійна підготовка фахівців аграрної галузі у контексті забезпечення якості сільськогосподарської продукції; дистанційна освіта викладачів фізичного виховання у їх професійному розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Copyright. Тест Векслера Описание методики [Электронный ресурс] / Copyright // PSYHOLOGN.ORG – Психолог. Нагайбакский район. Design by LineLab.org. – 2010. – Режим доступа до ресурсу:
<https://goo-gl.ru/ya6>. – Title from the screen.
2. Definition and Selection of Competencies. Theoretical and Conceptual Foundations (DESECO). Strategy Paper on Key Competencies. An Overarching Frame of Reference for an Assessment and Research Program – OECD (Draft). – P.8.
3. Education World: Educators Battle Over Calculator Use [Electronic resource] // Education World. – Mode of access :
http://www.educationworld.com/a_curr/curr072.shtml.
4. European Commission: Report to the European Commission on New modes of learning and teaching in higher education. – Luxembourg : Publications Office of the European Union, 2014. – 68 pp. – Title from the screen.
5. Petrenko N. Components of the formation of professional competence of the specialist in physical education / Natalia Petrenko // Modern tendencies in pedagogical education and science of Ukraine and Israel: the way to integration. – Ariel, Isrel: All rights – Ariel University, 2017. – (E-mail:d.nitza@ariel.ac.il www.ariel.ac.il). – (Issn 2218 - 8584). – С. 182-187.
6. Petrenko N. The current condition of pedagogical competence of the teachers of physical education at Agricultural University / N. Petrenko // European Applied Sciences. – 2017. – № 4. – С. 40-42.
7. Raven J. // Journal Educate. – 1988. – 265 с.
8. Андреева Л. А. Здоров'язберезувальні освітні технології / Л. А. Андреева, Л. В. Врублевська, Ю. В. Малярський. // Педагогіка здоров'я. – 2017. – С. 25.
9. Байденко В. И. Выявление состава компетенций выпускников вузов как необходимый этап проектирования ГОС ВПО нового поколения: метод. пособие / В. И. Байденко. – М.: Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2006. – 72 с.

10. Баташова М. Є. Біотехнологічні культури в сучасному аграрному секторі / М. Є. Баташова. // Вісник Полтавської державної академії. – 2014. – №4. – С. 38.
11. Батечко Н. Г. Підготовка викладачів вищої школи в умовах магістратури: теоретико-методологічні засади: монографія / За ред. Я. В. Цехмістера // Національний університет біоресурсів і природокористування України. – К.: ТОВ «Видавниче підприємство «ЕДЕЛЬВЕЙС», 2014. – 708 с. – С. 154.
12. Бевз Г. М., Главник О. П. Технологія проведення тренінгів з формування здорового способу життя молоді. – К., 2005. – С.88-146.
13. Бендера І. М. Теорія і методика організації самостійної роботи майбутніх фахівців з механізації сільського господарства у вищих навчальних закладах : дис. ... д-ра наук : 13.00.04 / Іван Миколайович Бендера; Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих АПН України, Київ. – Київ, 2009. – 579 с.
14. Беседа Н. А. Вивчення мотиваційного компоненту готовності вчителів загальноосвітнього навчального закладу до застосування здоров'язберезувальних технологій / Н. А. Беседа // Педагогічний процес: теорія і практика / Н. А. Беседа. – Київ: ТОВ «Видавниче підприємство «ЕДЕЛЬВЕЙС», 2015. – С. 102–107.
15. Бех І. Д. Теоретико-прикладний сенс компетентнісного підходу в педагогіці / І. Д. Бех // Педагогіка і психологія : Вісник АПН України. – 2009. – №2. – С. 27-33.
16. Бібік Н. М. Компетентнісний підхід: рефлексивний аналіз застосування / Н. М. Бібік // Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / Під заг. ред. О. В. Овчарук. – К.: «К.І.С.», 2004. – 112 с. – С. 46-60.
17. Богініч О. Л. Сутність здоров'язберігаючого середовища у життєдіяльності дітей дошкільного віку / О. Л. Богініч // Вісник Прикарпатського університету. Педагогіка. Випуск XVII – XVIII. – Івано-Франківськ. : Педагогічний інститут. ПНУ ім. В. Стефаника. – 2008. – С. 191-199.
18. Болонский процесс: середина пути / Под науч. ред. В. И. Байденко. – М.: Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, Российский Новый Университет, 2005. – С. 116.

19. Болонський процес. Становлення в Європі // Освітній портал: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.osvita.org.ua/bologna/stanov/>. – Назва з екрану.
20. Бондаренко Т. Є. Визначення структури здоров'язберігаючої компетентності майбутніх вчителів біології / Т. Є. Бондаренко // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка, 2012. – №1(19). – С. 214-223.
21. Бухальська С. Є. Компетентнісний підхід. Теоретичний аналіз ключових дефініцій вищої медичної освіти [Електронний ресурс] / Світлана Бухальська – Режим доступу до ресурсу: metodkabinet.ucoz.com/_ld/0/5_Buhalska_S..pdf. – Назва з екрану.
22. Бухальська С. Є. Обґрунтування структури педагогічної компетентності викладача медичного коледжу / С. Є. Бухальська // Педагогічний процес: теорія і практика: збірник наукових праць. – К.: Едельвейс, 2012. – С. 5–12.
23. Бухальська С. Є. Розвиток педагогічної компетентності викладачів у системі методичної роботи медичного коледжу: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук. – спец. 13.00.04 – «Теорія і методика професійної освіти» / С. Є. Бухальська. – К.: 2013. – 20 с.
24. Васильєв І. Б. Теоретико-методологічні аспекти формування змісту курсу «Проф. педагогіка»: системний підхід / І. Б. Васильєв // Професійна освіта: теорія і практика. – Х.: ХОНМЦ, 2000. – №1 (11-12). – С. 71-74. – С. 72.
25. Васильченко Л. В. Информационное образовательное пространство методической службы региона [Електронний ресурс] / Л. В. Васильченко. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.ukrdeti.com/firstforum/m4.html>. – Назва з екрана.
26. Васьков Ю. В. Комунікативна компетентність учителя фізичної культури як одна з умов якості організації навчально-виховного процесу на уроках / Ю. В. Васьков // Педагогіка Психологія та медіко-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2012. – №2. – С. 21–24.
27. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. – 1728 с. – С. 560.

28. Вітченко А. О. Теоретико-технологічні засади методичної роботи у вищому навчальному закладі / А. О. Вітченко // Вісник Житомирського державного університету. Педагогічні науки. – 2011. – Випуск 60. – С. 33-36. – С. 33.
29. Военный энциклопедический словарь / Председатель гл. ред. комиссии Н. В. Огарков. – М.: Воениздат, 1983. – 863 с.
30. Воронін Д. Є. Формування здоров'язберігаючої компетентності студентів вищих навчальних закладів засобами фізичного виховання: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.07 «Теорія та методика виховання» / Д. Є. Воронін. – Херсон, 2006. – 20 с. – С. 8.
31. Воронова С. В. Особливості мотивації досягнення підлітків / С. В. Воронова // Психологія. Збірник наукових праць. – В. 2. – К., 2002. – С. 114-120.
32. Габрилевич О. Розвиток мотивації досягнення у слухачів МАН засобами тренінгових методик / О. Габрилевич. // Волинська обласна Мала академія наук. Науково-методологічна лабораторія. – 2013. – С. 4-33.
33. Гаврилова Л. М. Опис педагогічного досвіду вчителя фізичного виховання ЗЗБНВК № 106. Портал ЗапоВікі. 21.01.2014. [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу:
http://zw.ciit.zp.ua/index.php/Опис_педагогічного_досвіду_вчителя_фізичного_виховання_ЗЗБНВК_№_106_Гаврилової_Л.М. – Назва з екрана.
34. Герцик М. Вступ до спеціальностей галузі «Фізичне виховання і спорт»: Навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів 1-4 рівнів акредитації за напрямками – 1-2 – Фізичне виховання і спорт, 0101 – Педагогічна освіта зі спец. «Фізичне виховання», «Олімпійський та професійний спорт», «Фізична реабілітація». — Л. : Українські технології, 2002. — 230 с.
35. Гершунский Б. С. Концепция самореализации личности в системе образования ценностей и целей образования / Б. С. Гершунский // Педагогика. – 2003. – № 10. – С. 3-7.
36. Головань М. С. Професійна компетентність викладача вищого навчального закладу / М. С. Головань // Проблеми сучасної педагогічної освіти. Серія: Педагогіка і психологія. Збірник статей. – Ялта: РВВ КГУ, 2014. – Вип. 44. – Ч. 3. – с.79-88.

37. Головатий М. Ф. Навчи себе сам: [Навч.-метод. розробка] / М. Ф. Головатий. – 2-ге вид., випр. і доп. – К., : МАУП, 2005. – 132 с.
38. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / С. У. Гончаренко. – К.: Либідь, 1997. – 376 с.
39. Грибан Г. П. Фізичне виховання студентів аграрних вищих навчальних закладів [монографія] / Г. П. Грибан. – Житомир: Вид-во «Рута», 2012. – 514 с.
40. Гриневич Л. М. Поняття «освіта», «розвиток освіти», «освітня політика» в сучасному науковому дискурсі / Л. М. Гриневич // Неперервна професійна освіта: теорія і практика: наук.-метод. журн. – Київ: Едельвейс, 2015. – № 1-2. – С. 14-17.
41. Гринченко І. Б. Професійна підготовка майбутніх учителів фізичної культури в нових умовах / І. Б. Гринченко // Вища освіта України : [теоретичний та науково-методичний часопис]. – Додаток 3, Т. VII . Тематичний випуск : Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору. – К. : Гнозис, 2011. – С. 84-93.
42. Гришко Ю. А. Самореалізація педагога як психолого-педагогічна проблема [Електронний ресурс] / Ю. А. Гришко // Бібліотека наукових статей Statti online – Режим доступу до ресурсу: <https://goo-gl.ru/uaa>. – Назва з екрана.
43. Грузєва Т. С. Організація санітарно-епідеміологічної служби / Т. С. Грузєва // Громадське здоров'я / Т. С. Грузєва. – Вінниця: Новая книга, 2013. – (третє). – С. 203.
44. Губарев В. В. Научный сравнительный анализ содержания образовательных программ отечественных и зарубежных вузов в наукоемких областях науки и технологии: монография / В. В. Губарев, Ю. С. Перфильев, А. П. Суржиков, Н. М. Эдвардс; Томский политехнический университет. – Томск: Изд-во томского политехнического университета, 2009. – 494 с.
45. Гуменюк А. Проблеми інтеграції української освіти до європейського освітнього простору [Електронний ресурс] / А. Гуменюк, Т. Ковальчук // www.VuzLib.com. – 2010. – Режим доступу до ресурсу: <http://vuzlib.com/content/view/1214/>. – Назва з екрана.
46. Гура О. І. Теоретико-методологічні основи формування психолого-педагогічної компетентності викладача вищого навчального закладу в умовах

- магістратури: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня док. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» / О. І. Гура. – К., 2008. – 36 с. – С. 25.
47. Гуржій А. М. Формування професійної компетентності майбутніх учителів трудового навчання засобами інформаційно-комунікаційних технологій: [монографія] / А. М. Гуржій, Р. С. Гуревич, Л. Л. Коношевський. – Київ – Вінниця: ТОВ Фірма «Планер», 2015. – 464 с. – С. 20-21.
48. Данилова Г. Н. Урок истории с компьютерной поддержкой [Електронний ресурс] / Г. Н. Данилова. – Режим доступу до ресурсу : http://vio.fio.ru/vio_35/cd_site/Articles/art_2_4.htm – Назва з екрану.
49. Демінська Л. О. Аксіологічна компетентність майбутнього вчителя фізичного виховання / Л. О. Демінська // Неперервна професійна освіта: теорія і практика: науково-методичний журнал. – 2012. – Вип. 1–2. – С. 73-78.
50. Демінська Л. О. Аксіологічні засади професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів фізичного виховання: монографія / Л. О. Демінська. – Донецьк: Юго-Восток, 2013. – 436 с. – С 48-62.
51. Демінська Л. О. Аксіологічні засади професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів фізичного виховання : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Л. О. Демінська – Київ, 2014. – 39 с.
52. Демінська Л. О. Концепція професійно-педагогічної підготовки майбутніх вчителів фізичного виховання на засадах аксіології [Електронний ресурс] / Л. О. Демінська. – 2012. – Режим доступу до ресурсу: http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Vchdpu/2012_98_2/Demin.pdf. – Назва з екрана.
53. Денисова Л. В. Измерения и методы математической статистики в физическом воспитании и спорте: учебное пособие для вузов / Л. В. Денисова, И. В. Хмельницкая, Л. А. Харченко // К. : Олимпийская литература, 2008. – 127 с.
54. Дербеньова А. Г. Методика діагностики структури навчальної мотивації / А. Г. Дербеньова // Усе про мотивацію / А. Г. Дербеньова. – Харків: Золота педагогічна скарбниця, 2012. – (ТОВ «Видавнича група Основа»). – С. 16-19.

55. Дербеньова А. Г. Усе про мотивацію / А. Г. Дербеньова. – Харків: «Видавнича група «Основа»», 2012. – 207 с. – (у 74). – (Серія «Золота педагогічна скарбниця»).
56. Дерєка Т. Г. Акмеологічні засади неперервної професійної підготовки фахівців фізичного виховання : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Дерєка Т. Г. – Київ, 2017. – 40 с.
57. Дерєка Т. Г. Акмеологічні засади неперервної професійної підготовки фахівців фізичного виховання : дис. докт. пед. наук : 13.00.04 / Т. Г. Дерєка. – Київ, 2017. – 548 с.
58. Дерєка Т. Г. Неперервна професійна підготовка фахівців фізичного виховання: акмеологічні засади: [монографія] / Т. Г. Дерєка; за ред. С. О. Сисоєвої. – Київ : Видавництво ВП «Едельвейс», 2016. – 528 с.
59. Державні стандарти професійної освіти: теорія і методика: монографія / За ред. Н. Г. Ничкало. – Хмельницький: ТУП, 2002. – 334 с.
60. Дистанційна освіта [Електронний ресурс] // Освітній портал. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.osvita.org.ua/distance/>. – Назва з екрана.
61. Додаток Лист Міністерства освіти і науки України. // Рекомендації щодо організації фізичного виховання у вищих навчальних закладах /.
62. Дородних В. В. Зміст методичної роботи як складова навчально-виховної роботи в сучасних коледжах [Електронний ресурс] / В. В. Дородних // V Международная научно-практическая конференция «Альянс наук: ученый – ученому». – 2009. – Режим доступу до ресурсу: http://www.confcontact.com/2009_03_18/peб_dorodnih.php. – Назва з екрана.
63. Драгнев Ю. В. Професійний розвиток майбутнього вчителя фізичної культури в умовах інформаційно-освітнього простору: теорія та практик / Ю. В. Драгнев. – Луганськ: Видавництво Державного закладу «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», 2013. – 476 с. – (ТОВ «Поліграфічний центр «Максим»). – (Монографія).
64. Дубревський Ю. М. Якісний та структурний аналіз управлінської компетентності майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту / Ю. М.

Дубревський // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2014. – № 6 – С. 11-15.

65. Дуброва С. Ключові компетентності як складова професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов / С. Дуброва // Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»: збірник наукових праць / гол. ред. В. П. Коцур. – Переяслав-Хм. (Київ. обл.) : Лукашевич О. М., 2013. – Вип. 28, т. 2 : Педагогіка. Психологія. Філософія. – С. 101-106.

66. Дуганець В. І. Педагогічні умови формування системи обліку практичного навчання [Електронний ресурс] / В. І. Дуганець // Педагогічний процес : теорія і практика. – 2013. – Вип. 2. – С. 45-57. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pptp_2013_2_8

67. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України, головний ред. В. Г. Кремень – К. Юрінком Інтер, 2008 – 1040 с.

68. Етичний кодекс українського педагога. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://rmi.luguniv.edu.ua/img/ekup.pdf> – Назва з екрана.

69. Жбанков О. Методология формирования информационного пространства процесса физического воспитания [Електронний ресурс] / О. Жбанков. – Режим доступу до ресурсу: <http://lib.sportedu.ru/press/tpfk/1998N6/p25-26,39-40.htm> – Назва з екрана.

70. Жури́н А. А. Дидактический принцип актуальности в контексте медиаобразования [Електронний ресурс] / А. А. Жури́н // Медиаобразование, интегрированное с базовым: Опыт экспериментально-исследовательской работы коллектива школы № 858. Выпуск 3. – 2000. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.mediaeducation.ru/publ/jurin3.shtml>. – Назва з екрана.

71. Зазнюк С. С. Психологія мотивації: [навч. посібник] / С. С. Зазнюк. – К.: Либідь, 2002. – 304 с.

72. Зайченко І. В. Педагогіка / І. В. Зайченко. – Київ: Освіта України, 2008. – 528 с. – (КНТ).

73. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>. – Назва з екрана.
74. Закон України «Про Концепцію Національної програми інформатизації» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=75%2F98-%E2%F0>
75. Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс] / Закон України // (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017, № 38-39, ст.380). – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>. – Назва з екрана.
76. Заскалета С. Г. Шляхи розвитку професійної підготовки фахівців аграрної галузі в країнах ЄС / С. Г. Заскалета // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах : зб. наук. пр. / [редкол. : Е. І. Сущенко (голов. ред.) та ін.]. – Запоріжжя, 2011. – Вип. 19 (72). – С. 92-100.
77. Зданюк В. В. Формування рефлексивної компетентності майбутнього педагога з фізичної культури [Електронний ресурс]. – 2009. – С. 33-36. – Режим доступу до ресурсу: <https://goo-gl.ru/yai> – Назва з екрана.
78. Здоров'я. Вплив екологічної кризи на здоров'я людей в Україні / А. Царенко, О. Шекера, О. Шекера та ін. // Міжнародна асоціація «Здоров'я суспільства». – 2015. – №1.
79. Зеер Э. Ф. Психология профессионального образования: учебное пособие / Э. Ф. Зеер. – М.: Московский психолого-социальный институт, 2003. – 48 с.
80. Зимняя И. А. Ключевые компетентности как результативно-целевая основа компетентностного подхода в образовании. Авторская версия. / И. А. Зимняя. – М.: Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2004. – С. 22-23.
81. Зязюн І. А. Інтелектуально-творчий розвиток особистості в умовах неперервної освіти // Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи : монографія / за ред. І. А. Зязюна. – Київ, 2000. – 341 с.

82. Зязюн І. А. Проблема самовизначення вчителя у контексті педагогічної дії [Електронний ресурс] / І. А. Зязюн // Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. – С. 8-20. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: <https://goo-gl.ru/yak>. – Назва з екрана.
83. Ильин Е. П. Сущность и структура мотива / Е. П. Ильин // Психологический журнал. – 2005. – Т.2, № 2. – С. 27-41.
84. Ільчук В. В. Педагогічні умови професійного саморозвитку викладачів фахових дисциплін у вищих аграрних навчальних закладах : дис. канд. пед. наук : 13.00.04 / Ільчук В. В. – Вінниця, 2016. – 215 с.
85. Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України. – № 22-24. – 2011. – 198 с.
86. Іщенко Т. Д. Фахове навчання в системі безперервної аграрної освіти / Т. Д. Іщенко. – Київ : Аграрна освіта, 2000. – 242 с.
87. Канішевська Л. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до формування комунікативної компетентності учнів початкової школи у позаурочній діяльності / Л. Канішевська // Компетентнісно зорієнтована освіта: якісні виміри: [монографія] / редкол.: Огнев'юк В. О., Хоружа Л. Л., Сисоєва С. О., Чернуха Н. М., Терентьєва Н. О. – К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2015. – 368 с. – С. 107.
88. Карпенко М. Освіта протягом життя: світовий досвід і українська практика / Аналітична записка Читати більше – <http://www.niss.gov.ua/articles/252/> © Національний інститут стратегічних досліджень [Електронний ресурс] / М. Карпенко // Київ. – 2012. – Режим доступу до ресурсу: <https://goo-gl.ru/yam>. – Назва з екрана.
89. Карпова Л. О. Сутність професійної підготовки викладача / Л. Г. Карпова // Педагогічна компетентність викладачів вищих навчальних закладів: матеріали міжвузівської науково-практичної конференції. – Харків: ОВС, 2002. – С. 14.
90. Карпюк Р. П. Теоретичні і методичні засади професійної підготовки майбутніх фахівців з адаптивного фізичного виховання у вищих навчальних закладах: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня док. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Р. П. Карпюк. – К., 2010. – 40 с. – С. 12.

91. Кашкар'ов Г. В. Концептуальні засади формування в майбутні учителів педагогічної компетентності щодо розвитку критичного мислення в учнів [Електронний ресурс] / Г. В. Кашкар'ов // Збірник наукових праць Бердянського державного педагогічного університету (Педагогічні науки). – Бердянськ : БДПУ, 2008. – № 4. – Режим доступу до журн. : http://www.nbuu.gov.ua/portal/soc_gum/znpbdpu/Ped/2008_4/Kashkarov%20.pdf – Назва з екрана.
92. Керівництво методичною роботою у вищому навчальному закладі [Електронний ресурс] // Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова – Режим доступу до ресурсу: http://npu.edu.ua!/e-book/book/html/D/ispu_kiovisit_Ficyla_Pedagogika_VSh/1120.html. – Назва з екрана.
93. Київський університет імені Бориса Грінченка, НДЛ культури лідерства / [Електронний ресурс] // Режим доступу до ресурсу: <http://kubg.edu.ua/struktura/pidrozdili/nmts-rozvytku-kultury-iderstva/diialnist/2549-naukovi-zakhody.html> – Назва з екрана.
94. Клопов Р. В. Інформатизація вищої фізкультурної освіти / Р. В. Клопов // Теорія та методика фізичного виховання. – 2007. – № 4. – С 3-7.
95. Клопов Р. В. Використання інформаційних технологій в процесі професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту в країнах Європейського Союзу / Р. В. Клопов // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту: Харків: ХДАДМ (ХХІІІ), 2009. - № 4. – С. 50 – 55.
96. Клопов Р. В. Теорія і практика професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту із застосуванням інформаційних технологій: дис. док. пед. наук: 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Р. В. Клопов. – Запоріжжя, 2012. – 520 с.
97. Клопов Р. В. Теорія і практика професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту із застосуванням інформаційних технологій: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня док. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Р. В. Клопов. – Вінниця, 2012. – 40 с. – С. 13.

98. Клопов Р. В. Теорія і практика професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту із застосуванням інформаційних технологій : дис. докт. : 13.00.04 «Теорія» / Клопов Р. В. – Запоріжжя, 2012. – 469 с.
99. Коваленко Ю. О. Професійна підготовка майбутніх фахівців фізичного виховання дітей дошкільного віку у вищих навчальних закладах: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Ю. О. Коваленко. – Запоріжжя, 2008. – 21 с. – С. 10.
100. Когут І. В. Формування професійно-педагогічної комунікативної компетентності майбутнього вчителя : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. : спец. 13.00.04 – «Теорія і методика професійної освіти» / І. В. Когут – Полтава, 2015. – 20 с.
101. Козлакова Г. О. Теоретичні і методичні основи застосування інформаційних технологій у вищій технічній освіті / Г. О. Козлакова. – Київ : ІЗМН, 1997.–180 с
102. Козуб М. В. Формирование профессиональной готовности будущих учителей физической культуры к осуществлению здоровьесберегающей деятельности в школе: дисс. канд. пед. наук: 13.00.08 / Козуб М. В. – Елец, 2007. – 221 с.
103. Колісник Н. В. Формування професійної компетентності майбутніх менеджерів агропромислового комплексу в процесі вивчення економічних дисциплін : дис. канд. : 13.00.04 / Колісник Н. В. – Київ, 2016. – 217 с.
104. Коменский Я. А. Великая дидактика / Изб. Пед. Сочинения. – М.: Политиздат, 1955.
105. Компетентнісний підхід у сучасній освіті : світовий досвід та українські перспективи / [під заг. ред. О. В. Овчарук]. – К.: «К.І.С.», 2004. – 112 с.
106. Компетентнісно зорієнтована вища освіта: формування наукового тезаурусу / С. Сисоєва // Компетентнісно зорієнтована освіта: якісні виміри: [монографія] / редкол.: Огнев'юк В. О., Хоружа Л. Л., Сисоєва С. О., Чернуха Н. М., Терентьева Н. О. – К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2015. – 368 с. – С. 18-45.
107. Коновальська Л. О. Формування методичної компетентності майбутніх учителів фізичної культури у процесі вивчення професійно-орієнтованих дисциплін

- : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» / Л. О. Коновальська. – К., 2011. – 22 с. – С. 7.
108. Конох А. П. Теоретичні та методичні засади професійної підготовки майбутніх фахівців із спортивно-оздоровчого туризму у вищих навчальних закладах: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня док. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / А. П. Конох. – К., 2007. – 42 с. – С. 9.
109. Концепція педагогічної компетентності [Електронний ресурс] / Л. В. Банашко, О. М. Севастьянова, Б. С. Крищук, Т. І. Тафінцева // Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.kgra.km.ua/?q=node/233>. – Назва з екрана.
110. Краснов В. П. Фізичне виховання: психофізичні вимоги до фахівців агропрому: Навч. посіб. для вищ. навч. аграр. закл. / В. П. Краснов. – К.: Аграрна освіта, 2000. – 134 с.
111. Кристопчук Т. Є. Модернізація вищої педагогічної освіти в Україні / Т. Є. Кристопчук // Наука та освіта в сучасному університеті в контексті міжнародного співробітництва: збірник матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф. (23-25 травня 2011 р.). – Маріуполь: Маріупольський державний університет, 2011. – 565 с. – С. 289-290.
112. Крупа В. В. Педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх фахівців фізичної реабілітації / В. В. Крупа. // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – №27. – С. 93-96.
113. Круцевич Т. Ю. Фізичне виховання як соціальне явище / Т. Ю. Круцевич, В. В. Петровський. Підр. Теорія і методика фізичного виховання / під ред. Т.Ю. Круцевич. – К.: Олімпійська література, 2008. – Т.1. – С. 27-46.
114. Кузнецов Г. Науково-методичні та соціально-педагогічні аспекти безперервної освіти в контексті Болонського процесу / Г. Кузнецов, Т. Калюжна // Вища освіта України. – 2006. – № 1 (19). – С. 75-79.
115. Кузьмина Н. В. Профессионализм личности преподавателя и мастера производственного обучения ПТУ / Н. В. Кузьмина. – М.: Высшая школа, 1989. – 167 с.

116. Курлянд З. Н. Педагогіка вищої школи: Навч. посіб. / З. Н. Курлянд, Р. І. Хмелюк, А. В. Семенова. – Київ: Знання, 2005. – 399 с.
117. Кушнарєнко А. Наступність у вітчизняній і зарубіжній педагогіці [Електронний ресурс] / А. Кушнарєнко, Н. Губанова, Я. Смірнова // Освіта.ua. – 2008. – Режим доступу до ресурсу: <http://ru.osvita.ua/school/method/2001/>. – Назва з екрана.
118. Лебедева О. В. Развитие методической компетентности учителя как средство повышения эффективности учебного процесса в общеобразовательной школе : автореф. дис. на соискание учёной степени канд. пед. наук : спец. 13.00.01 «Общая педагогика, история педагогики и образования» / О. В. Лебедева. – Нижний Новгород, 2007. – 24 с.
119. Лисенко О. Ю. Формування професійної компетентності майбутніх провізорів у вищих медичних навчальних закладах: Монографія / О. Ю. Лисенко / За ред. Я. В. Цехмістера. – К.: ВП «Едельвейс», 2015. – 176 с.
120. Лоза Т. Теорія і методика фізичного виховання: Навч. посіб. для студ. вищ. пед. навч. закл. за напрямом «Фізичне виховання і спорт» / Т. Лоза, В. Затилкін // Сумський держ. педагогічний ун-т ім. А.С.Макаренка. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2004. – 76 с.
121. Лузан П. Г. Теорія і методика формування навчально-пізнавальної активності студентів : Монографія / П. Г. Лузан. – Київ : Вид. НАУ, 2004. – 272 с.
122. Мазурок М. Критерії та показники розвитку професійної компетентності педагогів у процесі підвищення їх кваліфікації [Електронний ресурс] / М. Мазурок // Нова педагогічна думка. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: <https://goo-gl.ru/yaq>. – Назва з екрана.
123. Макеева И. В. Роль семинарского занятия в подготовке специалиста и методика управления дискуссией / И. В. Макеева // Советская педагогика – М. : Просвещение, 2003 – № 5. – 61 с.
124. Малаховський О. Формування інформаційно-комунікативної культури студентів у галузі фізичного виховання і спорту / О. Малаховський // Актуальні проблеми фізичного виховання: теорія та практика: матеріали II Всеукраїнської

- науково-практичної Інтернет-конференції, (Умань, 19 квітня 2013 р.) / [ред. кол.: Ткачук Л. В. (гол. ред.) та інші]. – Умань : ВПЦ «Візаві», 2013. – 120 с.
125. Малая энциклопедия «Физкультура и спорт» / Пер. с немецкого. – М.: Радуга, 1982. – 376 с.
126. Матвієнко Л. І. Робоча програма навчальної дисципліни «Психодіагностика» для студентів за напрямом підготовки 6.030102 «Психологія» [Електронний ресурс] / Л. І. Матвієнко // Київ. – 2013. – Режим доступу до ресурсу: <http://ipk-dszu.kiev.ua/manuals/%>. – Назва з екрана.
127. Мачинська Н. І. Педагогічна освіта магістрантів вищих навчальних закладів непедагогічного профілю: [монографія] / Н. І. Мачинська; за ред. докт. пед. наук, проф., член-кор. НАПН України С. О. Сисоєвої. – Львів: ЛьвДУВС, 2013, – 416 с.
128. Мачинська Н. І. Теоретичні і методичні засади педагогічної освіти магістрантів вищих навчальних закладів непедагогічного профілю: автореф. дис. на здобуття наук. ступ. док. пед. наук. – спец. 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – К., 2013. – 40 с.
129. Мачинська Н. І. Педагогічна освіта магістрантів вищих навчальних закладів непедагогічного профілю [Електронний ресурс] / Н. І. Мачинська // Видано в авторській редакції.. – 2013. – Режим доступу до ресурсу: http://nbuviar.gov.ua/images/dorobku_partneriv/Machunska.pdf. – Назва з екрана.
130. Методические записки: теория и практика [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://edu.enterinfo.ru/>. – Назва з екрана.
131. Мещанінов О. П. Сучасні моделі розвитку університетської освіти в Україні: [монографія] / О. П. Мещанінов. – Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. Петра Могили, 2005. – 460 с.
132. Мойсеюк Н. Є. Педагогіка / Н. Є. Мойсеюк. – Київ: Б. в., 2007. – 656 с.
133. Морозова С. М. Формування здоров'язбережувальних компетенцій студентів у сучасному ВНЗ засобами фізичного виховання / С. М. Морозова, Н. Г. Гаврілова. // Фізична культура і спорт у сучасному суспільстві: досвід, проблеми, рішення. – 2014. – С. 46.

134. Мудрік І. В. Виховання у студентів навичок до фізичного самовдосконалення [Електронний ресурс] / І. В. Мудрік. – Режим доступу до ресурсу: archive.nbuv.gov.ua/.../1_17_Mudryk2.pdf. – Назва з екрана.
135. Набока О. Г. Управління процесом впровадження дистанційного навчання у вищому навчальному закладі / О. Г. Набока, В. В. Глазова. // Педагогічний процес: теорія і практика збірник наукових праць. – 2015. – №1. – С. 53-57.
136. Навчально-методична робота [Електронний ресурс] // Чернівецький національний університет імені Ю. Федьковича – Режим доступу до ресурсу: <http://ped.chnu.edu.ua/?page=ua/11navchalnometod>. – Назва з екрана.
137. Наказ Міністерства освіти і науки України 11.01.2006 N 4. Положення про організацію фізичного виховання і масового спорту у вищих навчальних закладах [Електронний ресурс] / Наказ Міністерства освіти і науки України 11.01.2006 N 4. – 2006. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0249-06>.
138. Науково-методичний центр інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності аграрних закладів вищої освіти «Агроосвіта» [Електронний ресурс] / НМЦ. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.agroosvita.com/>. – Назва з екрана.
139. Наукова робота в ОНЕУ. Положення про науково-методичну раду Одеського національного економічного університету [Електронний ресурс] / Наукова робота в ОНЕУ // Інформаційно-обчислювальний центр ОНЕУ. – 2016. – Режим доступу до ресурсу : <http://oneu.edu.ua/pages/science/nmr.php>. – Назва з екрана.
140. Національний освітній глосарій : вища освіта / 2-е вид., перероб. і доп. / авт. – уклад. : В. М. Захарченко, С. А. Калашнікова, В. І. Луговий, А. В. Ставицький, Ю. М. Рашкевич, Ж. В. Таланова / За ред. В. Г. Кременя. – К. : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2014. – 100 с. – С. 28-29.
141. Начинская С. В. Спортивная метрология : учебное пособие для студентов высших учебных заведений / С. В. Начинская. – М. : Академия, 2005. – 130 с.
142. Нелепова А. В. Методичні рекомендації для викладачів «Організація дистанційного навчання у системі MOODLE» / А. В. Нелепова, С. В. Євстрат'єв. //

Надруковано у видавничому відділі МДАУ 54010 м. Миколаїв, вул. Паризької комуни, 9. – 2014. – С. 3-4.

143. Ніколаєнко С. М. Положення про організацію фізичного виховання і масового спорту у вищих навчальних закладах / С. М. Ніколаєнко. // Міністерство освіти і науки України м. Київ. – 2006. – С. 4-9.

144. Носс И. Н. Психодиагностика / И. Н. Носс. – Москва: Юрайт, 2011. – 439 с.

145. Овчаренко Н. А. Професійна підготовка майбутніх учителів музичного мистецтва до вокально-педагогічної діяльності: теорія та методологія: [монографія] / Н. А. Овчаренко. – Кривий Ріг: Вид. Р. А. Козлов, 2014. – 400 с. – С. 27.

146. Ортинський В. Л. Підручники з Педагогіки вищої школи / В. Л. Ортинський. – Київ: Центр учбової літератури, 2009. – 472 с.

147. Осадчая Т. Ю. Физическое воспитание школьников в США : учеб. пособие для студентов вузов физ. воспитания и спорта / Т. Ю. Осадчая, И. Г. Максименко. – К. : Олимп. л-ра, 2008. – 144 с.

148. Остапенко Г. О. Формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації здоров'язбережувального навчально-виховного середовища загальноосвітньої школи: автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. пед. наук. – спец. 13.00.04 – «Теорія і методика професійної освіти» – К., 2013. – 20 с. – С. 7.

149. «Основні напрями діяльності аграрних навчальних закладів та наукових установ у реалізації концепції сталого розвитку сільських територій» [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: www.minagro.gov.ua. - Назва з екрана.

150. Папуша В. Г. Теорія і методика фізичного виховання у схемах і таблицях / В. Г. Папуша. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2011. – 128 с.

151. Павленко А. Ф. Типове положення «Про кафедру вищого навчального закладу» Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана [Електронний ресурс] / А. Ф. Павленко // КНЕУ. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: https://kneu.edu.ua/userfiles/vr/tip_poloj.pdf. – Назва з екрана.

152. Панасюк О. П. Формування моральних цінностей у майбутніх учителів фізичної культури: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец.

- 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / О. П. Панасюк. – К., 2011. – 18 с. – С. 10.
153. Педагогика профессионального образования / под ред. В. А. Сластенина. – М. : Издательский центр «Академия», 2004. – 368 с.
154. Педагогическая энциклопедия / Главная ред.: И. А. Каиров (глав. ред.), Ф. Н. Петров (глав. ред.) и др. – Т. 4. – М.: Советская энциклопедия, 1968.– 912 с.
155. Педагогічний словник / За ред. М. Д. Ярмаченка. – К.: Педагогічна думка, 2001. – 516 с.
156. Педагогічний словник для молодих батьків / Авт. колектив: Г. Ф. Алексеєнко, І. Д. Бех, С. І. Жевага, М. Д. Зубалій, В. Г. Постовий та ін. – К.: ДЦССМ, 2002. – 348 с.
157. Петренко В. Л. Комплекс нормативних документів для розроблення складових системи стандартів вищої освіти / В. Л. Петренко. // Інформаційний вісник: Вища освіта. – 2003. – №10. – С. 5-37.
158. Петренко Н. В. До проблеми розвитку професійної компетентності викладачів фізичного виховання / Н. В. Петренко // Педагогічний процес: Теорія і практика: зб. наук. праць. – Київ: Едельвейс. – 2015. – № 5-6. – С. 111-114.
159. Петренко Н. В. До проблеми вивчення професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання: теоретичний аналіз / Н. В. Петренко // Неперервна професійна освіта: теорія і практика: наук.-метод. журн. – Київ: Едельвейс. – 2015. – №4 – С. 112-116.
160. Петренко Н. В. Зміст розвитку педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання аграрного університету / Н. В. Петренко // «Сучасна освіта. Аспекти інноваційного розвитку освітньої галузі в контексті міжнародного співробітництва України»: матеріали Міжнародної наук.-практ. конференції, 19-20 квітня 2018 р. – Миколаїв. – С.40-42.
161. Петренко Н. В. Методична робота в аграрному університеті: основні принципи / Н. В. Петренко // Український психолого-педагогічний науковий збірник: наук. журн. – Львів: ГО Львівська педагогічна спільнота, 2017. – Український психолого-педагогічний наук. зб. № 10 – С. 146-150.

162. Петренко Н. В. Розвиток педагогічної компетентності викладача фізичного виховання в університеті / Н. В. Петренко // Матеріали Причорноморської регіональної конференції професорсько-викладацького складу Миколаївського національного аграрного університету, 21 квітня 2016 р. – Миколаїв. – С. 27-29.
163. Петренко Н. В. Організація здоров'язбережувального середовища в аграрному університеті / Н. В. Петренко // «Педагогічний процес: Теорія і практика: зб. наук. праць. – Київ: Едельвейс. – 2017. – Вип. 2 № 57. – С. 66-70.
164. Петренко Н. В. Організація методичної роботи у вищих навчальних аграрних закладах / Н. В. Петренко // Збірник наукових праць Херсонського державного університету: Педагогічні науки. – Херсон. – 2017. – Вип. LXXVIII. Т. 1 – С. 45-48.
165. Петренко Н. В. Проблема визначення педагогічної компетентності викладача фізичного виховання у ВНЗ / Н. В. Петренко // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка: наук. журн. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка. – 2016. – № 83. – С. 105-109.
166. Петренко Н. В. Розвиток педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання в системі методичної роботи: аналіз базових понять / Н. В. Петренко // Наукові праці: науково-методичний журнал. – Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2016. – Вип. 258. Т. 270: Педагогіка. – С. 103-107.
167. Петренко Н. В. Розвиток педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання: його особливість / Н. В. Петренко // Збірник наукових праць Херсонського державного університету: Педагогічні науки. – Херсон. – 2016. – Вип. LXXIV. Т. 1 – С. 178-181.
168. Петренко Н. В. Форми і методи методичної роботи на кафедрі фізичного виховання аграрного університету / Н. В. Петренко // Матеріали Причорноморської регіональної конференції професорсько-викладацького складу Миколаївського національного аграрного університету, 24 квітня 2018 р. – Миколаїв. – С. 24-26.
169. Підготовка аграрних фахівців ведеться спільно з товаровиробниками [Електронний ресурс] / Науково-методичний центр інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності вищих навчальних закладів «Агроосвіта» Державна установа – Режим доступу до ресурсу: <http://agroosvita.com/node/>. – Назва з екрана.

170. Піонтковський Д. В. Формування вмінь самовдосконалення студентів у позааудиторній діяльності з фізичного виховання : теоретико-методичний аспект [Електронний ресурс] / Д. В. Піонтковський. – Режим доступу до ресурсу: <http://eprints.zu.edu.ua/2728/2/Vip42>. – Назва з екрана.
171. Подласый И. П. Педагогика: 100 вопросов – 100 ответов : [учеб. пособ. для студ. высш. учеб. завед.] / И. П. Подласый – М.: ВЛАДОС-ПРЕСС, 2001. – 368 с.
172. Положення про дистанційне навчання від 25.04.2013 №466 (Редакція станом на 27.06.2013).
173. Положення про кафедру фізичного виховання [Електронний ресурс] // Державний університет телекомунікацій – Режим доступу: http://www.dut.edu.ua/uploads/p_169_35548708.pdf. – Назва з екрана.
174. Положення про науково-методичну раду МНАУ [Електронний ресурс]. – 2011. – Режим доступу: http://www.mnau.edu.ua/ua/16_01.html. – Назва з екрана.
175. Положення про організацію навчально-методичної роботи [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.khnu.km.ua/root/dept/nmv/res/15.pdf> – Назва з екрана.
176. Полтавський національний педагогічний університет ім. В. Г. Короленка. Методична робота факультету [Електронний ресурс] / Полтавський національний педагогічний університет – Режим доступу до ресурсу: <http://historic.pnpu.edu.ua/metoduchnarobota.php>. – Назва з екрана.
177. Пометун О. І. Теорія та практика послідовної реалізації компетентісного підходу в досвіді зарубіжних країн / О. І. Пометун // Компетентнісний підхід у сучасній освіті : світовий досвід та українські перспективи : Бібліотека з освітньої політики / Під заг. ред. О. В. Овчарук. – К.: «К.І.С.», 2004. –112 с. – С. 18-19.
178. Поняття фізичного виховання / Нова педагогіка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.novapedagogika.com/noloms-277-1.html>. – Назва з екрана.
179. Постанова Верховної Ради України Про Рекомендації парламентських слухань про становище молоді в Україні / «Молодь за здоровий спосіб життя» від 3 лютого 2011 року N 2992-VI [Електронний ресурс]. – 2011. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2992-vi>. – Назва з екрана.

180. Поясок Т. Б. Система застосування інформаційних технологій у професійній підготовці майбутніх економістів у вищих навчальних закладах: дис. на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук: 13.00.04 / Тамара Борисівна Поясок; Інститут педагогічної освіти та освіти дорослих. – К., 2009. – 559 с. – С. 50.
181. Практикум з педагогіки: [навч. посібник] / за заг. ред. О. А. Дубасенюк, А. В. Іванченка. – К. : ІСДО, 1996. – 432 с.
182. Присяжнюк С.І. Фізичне виховання. / С. І. Присяжнюк, В. П. Краснов // – К. : Центр учбової літератури, 2007.
183. Присяжнюк С. І. Формування майбутніх вчителів фізичної культури щодо реалізації здоров'язбережувальних технологій [Електронний ресурс] / С. І. Присяжнюк // Київ Видавничий центр НУБіП України. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: http://www.dut.edu.ua/uploads/1_762_89246842.pdf. – Назва з екрана.
184. Про затвердження галузевої Концепції розвитку неперервної педагогічної освіти [Електронний ресурс] // Наказ Міністерства освіти і науки України 14.08.2013 № 1176 Галузева концепція розвитку неперервної педагогічної освіти Преамбула Постійне вдосконалення системи підготовки та підвищення кваліфікації науково-педагогічних і педагогічних працівників зумов – Режим доступу до ресурсу: http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/36816/. – Назва з екрана.
185. Про Національну доктрину розвитку освіти: указ Президента України від 17 квітня 2002 р. № 347 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=347%2F2002> – Назва з екрана.
186. Проблеми неперервної професійної освіти: тезаурус наукового дослідження: наук. видання / С. О. Сисоєва, І. В. Соколова; НАПН України, Ін-т педагогічної освіти і освіти дорослих. МОН, Маріупольський держ. Гуманітарний ун-т – К.: ЕКМО, 2010. – 362 с.
187. Проніков О. К. Підготовка вчителя фізичної культури. Досвід та перспектива / О. Проніков // Молодіжний науковий вісник. / О. Проніков. – Луцьк: Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2015. – С. 17-22.
188. Проніков О. К. Теоретичні та методичні основи підготовки майбутніх учителів фізичної культури у вищих педагогічних навчальних закладах України (друга

половина ХХ – початок ХХІ століття) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук ; 13.00.01 – «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / О. К. Проніков. – Тернопіль, 2014. – 40 с.

189. Професійна педагогічна освіта: компетентнісний підхід : [монографія] / за ред. О. А. Дубасенюк. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2011. – 412 с. – С. 40.

190. Профессиональная педагогика : учебник для студентов, обучающихся по педагогическим специальностям и направлениям / [под ред. С. Я. Батышева, А. М. Новикова]. – М. : Из-во ЭГВЕС, 2009. – 456 с.

191. Психолог – 2008. – липень 27-28 (315-316) – С. 24

192. Путров С. Ю. Педагогічні умови формування позитивного ставлення до фізичного виховання студентів технічного університету: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.07 «Теорія та методика виховання» / С. Ю. Путров. – К., 2008. – 23 с. – С. 9.

193. Равен Дж. Компетентность в современном обществе: выявление, развитие и реализация / Дж. Равен. – М.: Когито-центр, 2002. – 396 с.

194. Радіонова О. Л. Сутність проблеми підготовки майбутніх вчителів фізичної культури до формування здоров'язбережувальної компетентності учнівської молоді / О. Л. Радіонова // Наукові записки: збірник наукових праць / О. Л. Радіонова. – Кіровоград, 2016. – (Серія: Проблеми фізико-математичної і технологічної освіти). – С. 58-61.

195. Радченко Ю. Л. Система професійної компетентності майбутнього вчителя як необхідна умова його педагогічної майстерності / Ю. Л. Радченко // Компетентнісний підхід в освіті: теоретичні засади і практика реалізації: матеріали методол. семінару 3 квіт. 2014 р., м. Київ: [у 2 ч.]. Ч.2 / Нац. акад. пед. наук України; [редкол.: В.Г. Кремень (голова), В. І. Луговий (заст. голови), О. І. Ляшенко (заст. голови) та ін.] – К.: Ін-т обдарованої дитини НАПН України, 2014 – 292 с. – С. 171.

196. Раевский Р. Т. Физическое совершенствование студенческой молодежи в ХХІ веке: стратегия, проблемы и пути их решения / Р. Т. Раевский, С. М. Канишевский, А. Г. Рыбковский // Теорія і практика фізичного виховання : наук.-метод. журн.:

- спец. Вип. за матеріалами міжнар. наук.-практ. конф. «Здоров'я і освіта: проблеми та перспективи». – Донецьк, ДонНУ. – 2008 – № 1. – С. 145-151.
197. Реан А. А. Психология личности. Социализация, поведение, общение. – СПб.: «прайм-ЕВРОЗНАК», 2004. – 416 с.
198. Резніков В. М. Тенденції прискорення інформатизації освіти в Україні [Електронний ресурс] / В. М. Резніков. – Режим доступу до ресурсу : <http://www.rusedu.info/Article758.html>. – Назва з екрана.
199. Рогов Е. И. Настольная книга практического психолога: Учеб. пособие / Е. И. Рогов. – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2004. – 384 с.
200. Росава. Генетично модифіковані організми [Електронний ресурс] / Росава // Українські скарби – Режим доступу до ресурсу: http://barvinok.ucoz.net/publ/zdorovij_sposib_zhittja/gen. – Назва з екрана.
201. Сазоненко Г. С. Компетентність у системі неперервної освіти: акмеологічна модель / Г. С. Сазоненко, В. В. Приступа. – Софія: Макарів, 2013. – 416 с.
202. Самсутіна Н. М. Формування професійних функціональних компетентностей майбутніх учителів фізичної культури у процесі фахової підготовки: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» / Н. М. Самсутіна. – К., 2011. – 22 с. – С. 6.
203. Сергієнко Л. П. Терміни і поняття у фізичній культурі: навчальний посібник / Л. П. Сергієнко. – Тернопіль: Навчальна книга, 2011. – 264 с. – (Богдан).
204. Сердюк А. М. Здоров'я населення України: вплив навколишнього середовища на його формування [Електронний ресурс] / А. М. Сердюк, О. І. Тимченко – Режим доступу до ресурсу: <http://splanet.ru/paper/r1-301622.php>. – Назва з екрана.
205. Сисоєва С. О. Дискусійні аспекти наукового тезаурусу нового закону України «Про вищу освіту» / Світлана Олександрівна Сисоєва // Неперервна професійна освіта / Світлана Олександрівна Сисоєва. – Київ: ТОВ «Видавниче підприємство «ЕДЕЛЬВЕЙС», 2015. – (Науково-методичний журнал). – (Педагогічні науки; вип. 1). – С. 7-14.
206. Сисоєва С. О. Основи педагогічної творчості: Підручник. – К.: Мілені, Ум., 2006. – 11 с.

207. Сисоєва С. О. Педагогічна компетентність викладача вищого навчального закладу непедагогічного профілю / С. О. Сисоєва // Компетентнісний підхід у сучасній університетській освіті: збірник наукових праць. – Рівне: НУВГР, 2011. – С. 3-11.
208. Сисоєва С. О. Проблеми неперервної професійної освіти: тезаурус наукового дослідження : наук. видання / С. О. Сисоєва, І. В. Соколова / НАПН України ; Ін-т педагогічної освіти і освіти дорослих МОН ; Маріупольський держ. Гуманітарний ун-т – Київ : ВД ЕКМО, 2010. – 362 с.
209. Словник української мови : в 11 т.[Електронний ресурс] / АН УРСР. Інститут мовознавства; [за ред. І. К. Білодіда]. – К. : Наукова думка, 1970-1980. – Т. 3. – С. 624. – Режим доступу до ресурсу : http://ukrlit.org/slovnyk/slovnyk_ukrainskoi_movy_v_11_tomakh. – Назва з екрана.
210. Смагін І. І. Нормативний та педагогічний зміст поняття «науково-методична робота» в системі загальної середньої освіти / І. І. Смагін // Вісник Житомирського державного університету. Педагогічні науки. – 2012. – Випуск 66. – С. 52-55. – С. 53.
211. Советский энциклопедический словарь / Гл. ред. А. М. Прохоров 3-е изд. – М.: Сов. энциклопедия, 1984. – 1600 с.
212. Соколова І. В. Технологія організації методичної роботи у ВНЗ / І. В. Соколова // Педагогічні технології у неперервній професійній освіті: – К. : ВПОЛ, 2001. – С. 441-442.
213. Спирін О. М. Теоретичні та методичні засади професійної підготовки майбутніх учителів інформатики за кредитно-модульною системою / О. М. Спирін. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2007. – 267 с. – (За науковою редакцією академіка АПН України, доктора педагогічних наук, професора М. І. Жалдака). – [Монографія].
214. Степанченко Н. І. Система професійної підготовки майбутніх учителів фізичного виховання у вищих навчальних закладах : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Н. І. Степанченко – Вінниця, 2017. – 40 с.

215. Стратегия модернизации содержания общего образования. Материалы для разработки документов по обновлению общего образования. – М., 2001. – С. 12-13.
216. Сударева Н. С. Формування професійної компетентності майбутніх фахівців із спортивно-оздоровчого туризму у вищих навчальних закладах: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» / Н. С. Сударева. – К., 2011. – 22 с. – С. 7.
217. Сухомлинский В. А. Избранные произведения / В. А. Сухомлинский: в 5 т. – К.: Рад. шк., 1980. – Т. 3.: Сердце отдаю детям. Рождение гражданина. Письма к сыну. – 719 с. – С. 382.
218. Сущенко Л. П. Професійна підготовка майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту: теоретико-методологічний аспект : монограф. / Л. П. Сущенко – Запоріжжя : Запорізький держ. ун-т., 2003. – 442 с.
219. Сущенко Л. П. Професійна підготовка майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту: інформаційний аспект. Педагогіка. Наукові праці. Том VII 2000. С. 122-126.
220. Сущенко Л. П. Теоретико-методологічні засади професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту у вищих навчальних закладах : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» / Л. П. Сущенко. – Київ, 2003. – 46 с.
221. Теорія і методика фізичного виховання / [за ред. Круцевич Т. Ю.]; в 2-х томах, том 1. – К. : Олімпійська література, 2012. – 391 с.
222. Теорія і методика фізичного виховання : підр. для студ. ВНЗ фіз. виховання та спорту : в 2 т. / [ред. Т. Ю. Круцевич]. — К. : Олімпійська література, 2008. — Т. 1 : Загальні основи теорії і методики фізичного виховання. — 391 с. — Т. 2 : Методика фізичного виховання різних груп населення. — 367 с.
223. Технічна енциклопедія TechTrend [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://techtrend.com.ua/index.php?newsid=6887>. – Назва з екрана.
224. Титович А. Формування мотиваційно-ціннісного ставлення студентів до фізичної культури / А. Титович, Р. Стасюк // Спортивний вісник Придністров'я.

Наук.-теор. жур. Дніпропетров. держ. ін-ту фіз. кул. і спорту. – № 2. – 2006. – С. 42-43.

225. Філенко Л. В. Інформатизація навчального процесу вищих навчальних закладів фізичної культури з урахуванням когнітивних якостей студентів : дис... канд. наук з фіз. виховання і спорту : 24.00.02 / Л. В. Філенко. – Х., 2007. – 221 с.

226. Фіцула М. М. Педагогіка : Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти / М. М. Фіцула. – Київ: Академія, 2000. – 544 с. – (Альма-матер) С. 111.

227. Хахула Л. П. Положення про організацію навчально-методичної роботи в Білоцерківському національному аграрному університеті [Електронний ресурс] / Л. П. Хахула // Розглянуто і схвалено методичною комісією БНАУ Протокол № 10 від 20.03.2014 р. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.google.com.ua/webhp?sourceid=chrome-instant&ion=1&espv=2&ie>. – Назва з екрана.

228. Хоружа Л. Л. Стратегія і тактика впровадження компетентнісного підходу у професійну підготовку фахівців / Л. Л. Хоружа // Компетентнісно зорієнтована освіта: якісні виміри: [монографія] / редкол.: Огнев'юк В. О., Хоружа Л. Л., Сисоєва С. О., Чернуха Н. М., Терентьєва Н. О. – К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2015. – 368 с. – С. 45-54.

229. Чайка В. М. Основи дидактики / В. М. Чайка. – Київ: Академвидав, 2011. – 240 с. – (Альма-матер).

230. Черняков В. В. Формування професійної компетентності майбутнього вчителя фізичної культури засобами педагогічних ситуацій: Дис. на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук: спец. 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» / В. В. Черняков. – Чернігів, 2011. – 221 с.

231. Шалар О. Г. Діагностика професійної майстерності вчителів фізичної культури // Фізичне виховання в школах України. – 2009. – №2. – С.15-18.

232. Шишко А. В. Формування педагогічної компетентності майбутнього викладача іноземної мови у процесі магістерської підготовки: автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія та методика професійної

освіти» / А. В. Шишко; Кіровоградський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка. – Кіровоград, 2008. – 22 с.

233. Шмиголь І. Сутність та структура професійної компетентності педагога / І. Шмиголь // Проблеми підготовки сучасного вчителя. – 2011. – № 4 (Ч. 1). – С. 197-204.

234. Шовкун Л. М. Органзаційно-педагогічні умови розвитку професійної компетентності викладачів вищих аграрних навчальних закладів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 – «Теорія та методика професійної освіти» / Л. М. Шовкун – Київ, 2010. – 22 с.

235. Энциклопедический словарь по физической культуре и спорту. Т. III. – М.: Физкультура и спорт, 1963. – С. 239-241.

236. Ягупов В. В. Педагогіка – Принцип практичної спрямованості навчання. Принцип системності й послідовності навчання [Електронний ресурс] / В. В. Ягупов // Київ Либідь. – 2002. – Режим доступу до ресурсу: http://eduknigi.com/ped_view.php?id=166. – Назва з екрана.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

МЕТОДИКА ДІАГНОСТИКИ СПРЯМОВАНOSTІ МОТИВАЦІЇ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРЕДМЕТА «ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ»

студентами Миколаївського національного аграрного університету

Загальна характеристика методики: методика складається з 20 суджень і запропонованих варіантів відповіді. Відповіді у вигляді плюсів і мінусів занотовують або на спеціальному бланку, або на звичайному аркуші паперу навпроти порядкового номера судження. Обробляють результати відповідно до ключа. Методику можна використовувати, працюючи з усіма категоріями студентів, здатними до самоаналізу й само звітування.

Зміст тесту-опитувальника:

Інструкція:

Пропонуємо вам узяти участь у дослідженні, спрямованому на підвищення ефективності навчання. Прочитайте кожне висловлення та продемонструйте власне ставлення до досліджуваного предмета, проставивши навпроти номера висловлення свою відповідь, використовуючи для цього такі позначення:

- правильно (+ +);
- мабуть, правильно (+);
- мабуть, неправильно (-);
- неправильно (- -).

Якість наших рекомендацій залежить від щирості й точності ваших відповідей.

Запитання тесту-опитувальника:

1. Вивчення цього предмета допоможе мені дізнатися багато важливого для себе, виявити свої здібності.
2. Досліджуваний предмет мене цікавить, і я хочу опанувати його якнайкраще.
3. У вивченні цього предмета мені вистачає тих знань, які я здобуваю на заняттях.
4. Навчальні завдання з цього предмета мені нецікаві, я їх виконую тому, що цього вимагає викладач.

5. Труднощі, що виникають під час вивчення цього предмета, роблять його для мене ще захопливішим та цікавішим.
6. Під час вивчення цього предмета крім підручників і рекомендованої літератури самостійно читаю додаткову літературу.
7. Уважаю, що складні теоретичні питання з цього предмета можна було б не вивчати.
8. Якщо щось із цього предмета незрозуміло, намагаюся розібратися й дійти до суті.
9. На заняттях із цього предмета часто відчуваю, що зовсім не хочеться вчитися.
10. Активно працюю й виконую завдання тільки під контролем викладача.
11. Матеріал, досліджуваний із цього предмета, із захопленням обговорюю у вільний час (на перерві, вдома) зі своїми однокурсниками.
12. Намагаюся самостійно виконувати завдання з цього предмета, уникаючи підказок і допомоги.
13. За можливості намагаюся списати в товаришів або прошу когось виконати завдання замість мене.
14. Уважаю, що всі знання з цього предмета є цінними, тому за можливості потрібно знати з цього предмета якнайбільше.
15. Оцінка з цього предмета для мене є важливішою, аніж знання.
16. Якщо я погано підготовлений до заняття, то не засмучуюся й не переймаюся.
17. Мої інтереси та захоплення у вільний час пов'язані з цим предметом.
18. Цей предмет мені складно зрозуміти, тому доводиться примушувати себе виконувати навчальні завдання.
19. Якщо через хворобу або з інших причин я пропускаю практичні заняття з цього предмета, то засмучуюся.
20. За можливості я виключив би цей предмет із розкладу (навчального плану).

Опрацювання результатів:

Показники опитувальника підраховують відповідно до ключа, де «так» означає позитивні відповіді (правильно; мабуть, правильно), а «ні» — негативні (мабуть, неправильно).

Ключ:

Так 1, 2, 5, 6, 8, 11, 12, 14, 17, 19

Ні 3, 4, 7, 9, 10, 13, 15, 16, 18, 20

За кожний збіг із ключем нараховують 1 бал. Чим вищим є сумарний бал, тим вище показник внутрішньої мотивації вивчення предмета. За низьких сумарних балів домінує зовнішня мотивація вивчення предмета.

Аналізування результатів:

Отриманий після оброблення відповідей результат розшифровують у такий спосіб:

- ✓ 0—10 балів — зовнішня мотивація;
- ✓ 11—20 балів — внутрішня мотивація.

Для визначення рівня внутрішньої мотивації також можна використати такі нормативні межі:

- ✓ 0—5 балів — низький рівень внутрішньої мотивації;
- ✓ 6—14 балів — середній рівень внутрішньої мотивації;
- ✓ 15—20 балів — високий рівень внутрішньої мотивації.

Запропоновану методику можна використовувати для такого:

- ✓ з'ясування причин неуспішності учнів;
- ✓ виявлення категорій учнів залежно від спрямованості мотивації вивчення предмета
- ✓ забезпечення психологічного супроводу студентів у процесі навчання;
- ✓ дослідження ефективності викладання навчальних дисциплін і пошуку резервів вдосконалення цього викладання.

Результати дослідження можна розглядати як показник:

- ✓ ефективності (якості) застосовуваної викладачем методики);
- ✓ здатності викладача активізувати мотиваційну сферу студентів (що можна враховувати під час проведення атестації, конкурсів педагогічної майстерності);
- ✓ підвищення ефективності педагогічної діяльності й удосконалення педагогічної майстерності.¹

¹ Дербеньова А. Г. Методика діагностики структури навчальної мотивації / А. Г. Дербеньова // Усе про мотивацію / А. Г. Дербеньова. – Харків: Золота педагогічна скарбниця, 2012. – (ТОВ \" Видавнична група Основа\"). – С. 16–19.

Орієнтовані теми форми контролю та перевірки завдань, які винесені на самостійне обов'язкове опрацювання

До **самостійної** роботи здобувача вищої освіти входять такі розділи:

I. Проведення самоконтролю за станом фізичного розвитку та рівнем фізичної підготовленості згідно з вимогами щоденника фізичного самовдосконалення.

1. Виконання комплексу вправ ранкової гімнастики.
2. Виконання мінімального обсягу занять тижневого рухового навантаження.

II. Фізкультурна та спортивно-масова діяльність.

1. Виконання додаткових фізичних вправ у позанавчальні години за завданням викладача (визначається індивідуально для кожного здобувача вищої освіти окремо).
2. Систематичне відвідування секції, проведення самостійних оздоровчо-тренувальних занять або тренування у збірній команді з одного з видів спорту.
3. Участь в змаганнях, спортивних вечорах, фізкультурно-оздоровчих та спортивно-масових заходах курсу, факультету та університету.

III. Основи спортивного тренування та професійно-прикладної фізичної підготовки.

1. Самостійне оволодіння знаннями основ методики спортивного тренування, зміцнення здоров'я, ведення здорового способу життя тощо.
2. Самостійне оволодіння знаннями, уміннями та навичками розвитку професійно-прикладних якостей, необхідних у майбутній професійній діяльності.
3. Оволодіння основними прийомами самомасажу та необхідними методиками використання фізичної реабілітації та лікувальної фізичної культури.

ДОДАТОК Б.2

1. Мета, завдання та форми фізичного виховання.
2. Організація та зміст освітнього процесу в навчальних відділеннях. Залікові вимоги, контрольні вправи і тести, теоретичні знання.
3. Специфічні функціональні зміни, що відбуваються після розумової і фізичної втоми.
4. Закономірності розвитку окремих систем організму під впливом фізичних тренувань.
5. Негативні явища в процесі спортивних тренувань.
6. Показання і протипоказання застосування масажу і самомасажу.
7. Особиста та суспільна гігієна: раціональний режим праці та відпочинку, гігієна сну, харчування, гігієнічні основи догляду за тілом. Вимоги до одягу, взуття.
8. Оцінка стану здоров'я, фізичного розвитку і фізичної підготовленості. Профілактика спортивного травматизму і захворювань під час занять спортом.
9. Визначення поняття “способу життя”, “здорового способу життя”, “здоров'я людини”.
10. Мета і засоби фізичної підготовки. Загальна і фізична підготовка. Основні сторони підготовки спортсмена: фізична, технічна, тактична, морально-вольова, психічна і теоретична. Засоби і методи розвитку фізичних якостей.
11. Спортивні змагання як засіб і метод підготовки спортсменів. Спортивні змагання між навчальними групами на першість закладу вищої освіти, між ЗВО, на першість України, міжнародні та Олімпійські ігри.
12. Професійно-прикладна фізична підготовка у системі фізичного виховання здобувачів вищої освіти.
13. Засоби підвищення продуктивності праці.
14. Методика контролю власного стану в процесі виконання індивідуальних програм.
15. Виховання свідомого відношення і потреби до зміцнення свого здоров'я.
16. Вплив фізичних вправ на відновлення працездатності в осіб з різноманітною патологією.

Орієнтовані теми для рефератів**з навчальної дисципліни «Фізичне виховання»****I курс**

1. Фізична культура і спорт у системі загальнолюдських цінностей, забезпечення здоров'я і фахової дієздатності.
2. Фізична культура і система фізичного виховання у вищих навчальних закладах.
3. Фізична культура і основи здорового способу життя здобувача вищої освіти.
4. Фізична підготовка в системі фізичного удосконалення людини.
5. Контроль і самоконтроль у процесі фізичного удосконалення.

II курс

1. Оздоровче і прикладне значення занять фізичною культурою і спортом.
2. Основи професійно-прикладної фізичної підготовки.
3. Спорт в системі формування особистості.
4. Основи атлетизму.
5. Основи системи забезпечення працездатності та її відновлення засобами фізичної культури і спорту.

III курс

1. Олімпійський рух в Україні. Участь спортсменів України в Олімпійських іграх.
2. Нетрадиційні системи зміцнення здоров'я і фізичного удосконалення.
3. Оздоровче і прикладне значення обраних систем фізичних вправ.
4. Гігієнічні основи обраних систем фізичних вправ.
5. Основи раціонального харчування при різноманітних видах і умовах праці та особливостях життєдіяльності.
6. Оздоровче-прикладне значення туризму. Види туризму.

IV курс

1. Фіз. культура, фіз. удосконалення і здоровий спосіб життя в різні вікові періоди.
2. Основи фізичного виховання в сім'ї.
3. Основи психогігієни.
4. Міжнародний рух “Спорт для всіх”.
5. Фізична культура і здоровий спосіб життя спеціаліста. Основи рухового режиму, загальної і професійно-прикладної психофізичної підготовки спеціаліста. Нові фізкультурно-оздоровчі і спортивні технології.

ДОДАТОК В.1

Таблиця 1

**Мінімальний обсяг занять тижневого рухового навантаження здобувача
вищої освіти для самостійної роботи**

	В п р а в и	Обсяг
	Ч о л о в і к и	
.	Оздоровчий біг (км)	15-17
.	Підтягування на перекладині (кількість разів)	70-85
.	Згинання і розгинання рук в упорі лежачи (кількість разів)	120-140
.	Піднімання прямих ніг із положення лежачи на спині (кількість разів)	140-160
.	З основної стійки нахили тулуба вперед, не згинаючи ноги в колінних суглобах (кількість разів)	100-120
	Ж і н к и	
.	Оздоровчий біг (км)	12-14
.	Згинання та розгинання рук в упорі лежачи, висота опору 50см (кількість разів)	210-220
.	Підтягування з вису лежачи на низькій перекладині 110-120см (кількість разів)	85-95
.	Стрибки на місці зі скакалкою (кількість разів)	350-600
.	Піднімання тулуба із положення лежачи на спині, руки за головою, ноги закріплені (кількість разів)	100-120
.	З основної стійки нахили тулуба вперед з прямими ногами (кількість разів)	100-120

Здобувачі вищої освіти, звільнені за станом здоров'я від практичних занять, повинні бути присутніми на заняттях з фізичного виховання та виконувати розділи навчальної програми із теоретичної і методичної підготовки. Форма контролю знань здобувачів вищої освіти – підготовка реферату з навчальної дисципліни.

**Нормативні вимоги проміжного та підсумкового контролю здобувачів
вищої освіти 1-2 курсів основного навчального відділення МНАУ з
навчальної дисципліни “Фізичне виховання”
в I семестрі 2017 – 2018 навчального року**

№ п/п	Вправи модульного контролю	Стать	Бали / Результати		
			10	6	
1 модуль. Легка атлетика	Легка атлетика				
	1. Біг на 1000 м (в., с),	Жінки	5,10	6,0	
	2. Стрибок у довжину з місця (см)	Біг на 1500 м (в., с)	Чоловіки	6,10	7,10
		Жінки	175	160	
	3. Човниковий біг 4x9 м (с)	Чоловіки	230	210	
		Жінки	10,5	11,2	
	4. Біг на 100 м (с)	Чоловіки	9,2	10,0	
		Жінки	17,0	18,5	
2 модуль. Спеціалізація	5. Піднімання всід за 1 хв.	Жінки	42	30	
		Чоловіки	47	30	
	6. Підтягування на перекладині або згинання та розгинання рук в упорі лежачи	Жінки	2	-	
		Чоловіки	12	6	
		Жінки	16	7	
		Чоловіки	32	20	
	7. Присідання на одній нозі (разів)	Жінки	10	3	
		Чоловіки	12	5	
	8. Стрибки у висоту з місця (см)	Волейбол			
		Жінки	44	20	
	9. Передача в/б м'яча двома руками зверху в колі (разів)	Чоловіки	50	35	
		Жінки	15	10	
10. Передача в/б м'яча двома руками знизу в колі (разів)	Чоловіки	20	15		
	Жінки	10	5		
		Чоловіки	15	8	
Всього:			100	60	

**Нормативні вимоги проміжного та підсумкового контролю здобувачів
вищої освіти 1-2 курсів основного навчального відділення МНАУ з
навчальної дисципліни “Фізичне виховання”
в II семестрі 2017 – 2018 навчального року**

№ п/п	Вправи модульного контролю	Стать	Бали / Результати	
			10	6
3 модуль. Спеціалізація	Атлетична гімнастика	Жінки	42	30
	1. Піднімання всід за 1 хв.	Чоловіки	47	30
	2. Підтягування на перекладині або згинання та розгинання рук в упорі лежачи	Жінки	2	-
		Чоловіки	12	6
		Жінки	16	7
		Чоловіки	32	20
	3. Нахили тулуба з положення сидячи	Жінки	19	14
		Чоловіки	16	13
	Баскетбол			
	4. Ведення баскетбольного м'яча на відстань 20 м (с)	Жінки	4,5	6,0
		Чоловіки	4,0	5,0
	5. Кидки з-під кошика за 30 с.	Жінки	10	5
Чоловіки		13	8	
6. Передача м'яча обома руками від грудей в парах за 15 с.	Жінки	11	8	
	Чоловіки	13	10	
4 модуль. Легка атлетика	Легка атлетика			
	7. Біг на 1000 м (в., с),	Жінки	5,10	6,0
	Біг на 1500 м (в., с)	Чоловіки	6,10	7,10
	8. Стрибок у довжину з місця (см)	Жінки	175	160
		Чоловіки	230	210
	9. Човниковий біг 4x9 м (с)	Жінки	10,5	11,2
		Чоловіки	9,2	10,0
	10. Біг на 100 м (с)	Жінки	17,0	18,5
Чоловіки		14,2	15,5	
Всього:			100	60

**Нормативні вимоги проміжного та підсумкового контролю здобувачів
вищої освіти 3 курсу основного навчального відділення МНАУ з
навчальної дисципліни “Фізичне виховання”
в I семестрі 2017 – 2018 навчального року**

№ п/п	Вправи модульного контролю	Стать	Бали / Результати	
			10	6
1 модуль. Легка атлетика	Легка атлетика			
	1. Біг на 1000 м (в., с),	Жінки	5,00	5,40
	2. Стрибок у довжину з місця (см)	Чоловіки	6,00	7,00
		Жінки	180	165
	3. Човниковий біг 4x9 м (с)	Чоловіки	235	215
		Жінки	10,5	11,1
	4. Біг на 100 м (с)	Чоловіки	9,2	10,0
		Жінки	16,8	18,5
2 модуль. Спеціалізація	5. Піднімання всід за 1 хв.	Жінки	42	30
		Чоловіки	47	30
	6. Підтягування на перекладині або згинання та розгинання рук в упорі лежачи	Жінки	2	-
		Чоловіки	12	6
	7. Присідання на одній нозі (разів)	Жінки	16	7
		Чоловіки	32	20
	8. Стрибки у висоту з місця (см)	Жінки	10	3
		Чоловіки	12	5
	9. Передача в/б м'яча двома руками зверху в парах (разів)	Жінки	44	20
		Чоловіки	50	35
	10. Подача в/б м'яча через сітку будь- яким із вивчених способів (разів)	Жінки	10	5
		Чоловіки	15	10
Всього:			100	60

**Нормативні вимоги проміжного та підсумкового контролю здобувачів
вищої освіти 3 курсу основного навчального відділення МНАУ з
навчальної дисципліни “Фізичне виховання”
в II семестрі 2017 – 2018 навчального року**

№ п/п	Вправи модульного контролю	Стать	Бали / Результати	
			10	6
3 модуль. Спеціалізація	Атлетична гімнастика	Жінки	42	30
	1. Піднімання всід за 1 хв.	Чоловіки	47	30
	2. Підтягування на перекладині або згинання та розгинання рук в упорі лежачи	Жінки	2	-
		Чоловіки	12	6
		Жінки	16	7
		Чоловіки	32	20
	3. Нахили тулуба з положення сидячи	Жінки	19	14
		Чоловіки	16	13
	Баскетбол			
	4. Човниковий біг 4х9м з веденням б/б м'яча правою та лівою рукою (с)	Жінки	11,5	13,0
		Чоловіки	9,8	11,0
	5. Ведення, подвійний крок, кидок м'яча в кошик з будь-якої сторони (разів)	Жінки	3 10-ти- 5	3 10-ти – 2
Чоловіки		3 10-ти- 6	3 10-ти – 3	
6. Штрафні кидки – 10 спроб	Жінки	5	2	
	Чоловіки	6	3	
4 модуль. Легка атлетика	Легка атлетика			
	7. Біг на 1000 м (в., с),	Жінки	5,00	5,40
	Біг на 1500 м (в., с)	Чоловіки	6,00	7,00
	8. Стрибок у довжину з місця (см)	Жінки	180	165
		Чоловіки	235	215
	9. Човниковий біг 4х9 м (с)	Жінки	10,5	11,5
		Чоловіки	9,2	10,2
	10. Біг на 100 м (с)	Жінки	16,8	18,5
Чоловіки		14,0	15,0	
Всього:			100	60

**Нормативні вимоги проміжного та підсумкового контролю здобувачів
вищої освіти 4 курсу основного навчального відділення МНАУ з
навчальної дисципліни “Фізичне виховання”
в I семестрі 2017 – 2018 навчального року**

№ п/п	Вправи модульного контролю	Стать	Бали / Результати	
			10	6
1 модуль. Легка атлетика	Легка атлетика			
	1. Біг на 1000 м (в., с),	Жінки	5,00	5,40
	Біг на 1500 м (в., с)	Чоловіки	5,50	6,40
	2. Стрибок у довжину з місця (см)	Жінки	185	165
		Чоловіки	240	215
	3. Човниковий біг 4x9 м (с)	Жінки	10,5	11,5
		Чоловіки	9,2	10,2
	1. Біг на 100 м (с)	Жінки	16,6	18,0
Чоловіки		14,0	15,0	
2 модуль. Спеціалізація	Атлетична гімнастика			
	5. Піднімання всід за 1 хв.	Жінки	42	30
		Чоловіки	47	30
	6. Підтягування на перекладині або згинання та розгинання рук в упорі лежачи	Жінки	2	-
		Чоловіки	12	6
		Жінки	16	7
		Чоловіки	32	20
	7. Стрибки через скакалку (разів)	Жінки	40	25
	Присідання на одній нозі (разів)	Чоловіки	12	5
	Волейбол			
8. Стрибки у висоту з місця (см)	Жінки	44	20	
	Чоловіки	50	35	
9. Передача в/б м'яча двома руками знизу в парах (разів)	Жінки	10	5	
	Чоловіки	15	10	
10. Подача в/б м'яча через сітку в праву (5 спроб) та ліву (5 спроб) частину майданчика	Жінки	3 10-ти – 6	3 10-ти – 2	
	Чоловіки	3 10-ти – 8	3 10-ти – 6	
Всього:			100	60

**Нормативні вимоги проміжного та підсумкового контролю здобувачів
вищої освіти 5 курсу основного навчального відділення МНАУ з
навчальної дисципліни “Фізичне виховання”
в I семестрі 2017 – 2018 навчального року**

№ п/п	Вправи модульного контролю	Стать	Бали / Результати	
			10	6
1 модуль. Легка атлетика	Легка атлетика			
	1. Біг на 1000 м (в., с),	Жінки	5,00	5,40
	Біг на 1500 м (в., с)	Чоловіки	5,50	6,40
	2. Стрибок у довжину з місця (см)	Жінки	185	165
		Чоловіки	240	215
	3. Човниковий біг 4x9 м (с)	Жінки	10,5	11,5
		Чоловіки	9,2	10,2
	4. Біг на 100 м (с)	Жінки	16,6	18,0
		Чоловіки	14,0	15,0
	2 модуль. Спеціалізація	Атлетична гімнастика		
5. Піднімання всід за 1 хв.		Жінки	42	30
		Чоловіки	47	30
6. Підтягування на перекладині або згинання та розгинання рук в упорі лежачи		Жінки	2	-
		Чоловіки	12	6
		Жінки	16	7
Чоловіки		32	20	
7. Стрибки через скакалку (разів)		Жінки	40	25
Присідання на одній нозі (разів)		Чоловіки	12	5
Волейбол				
8. Стрибки у висоту з місця (см)	Жінки	44	20	
	Чоловіки	50	35	
9. Передача в/б м'яча двома руками знизу в парах (разів)	Жінки	10	5	
	Чоловіки	15	10	
10. Подача в/б м'яча через сітку в праву (5 спроб) та ліву (5 спроб) частину майданчика	Жінки	3 10-ти – 6	3 10-ти – 2	
	Чоловіки	3 10-ти – 8	3 10-ти – 6	
Всього:			100	60

**Нормативні вимоги проміжного та підсумкового контролю здобувачів
вищої освіти 5 курсу основного навчального відділення МНАУ з
навчальної дисципліни “Фізичне виховання”
в II семестрі 2017 – 2018 навчального року**

№ п/п	Вправи модульного контролю	Стать	Бали / Результати	
			10	6
3 модуль. Спеціалізація	Атлетична гімнастика 1. Піднімання всід за 1 хв.	Жінки	42	30
		Чоловіки	47	30
	2. Підтягування на перекладині або згинання та розгинання рук в упорі лежачи	Жінки	2	-
		Чоловіки	12	6
		Жінки	16	7
		Чоловіки	32	20
	3. Нахили тулуба з положення сидячи	Жінки	19	14
		Чоловіки	16	13
	Баскетбол 4. Човниковий біг 4x9м з веденням б/б м'яча правою та лівою рукою (с)	Жінки	11,5	13,0
		Чоловіки	9,8	11,0
	5. Ведення, подвійний крок, кидок м'яча в кошик з будь-якої сторони (разів)	Жінки	3 10-ти- 5	3 10-ти – 2
		Чоловіки	3 10-ти- 6	3 10-ти – 3
6. Штрафні кидки – 10 спроб	Жінки	5	2	
	Чоловіки	6	3	
4 модуль. Легка атлетика	Легка атлетика 7. Біг на 1000 м (в., с), Біг на 1500 м (в., с)	Жінки	5,00	5,40
		Чоловіки	5,50	6,40
	8. Стрибок у довжину з місця (см)	Жінки	180	165
		Чоловіки	235	215
	9. Човниковий біг 4x9 м (с)	Жінки	10,5	11,5
		Чоловіки	9,2	10,2
	10. Біг на 100 м (с)	Жінки	16,8	18,5
		Чоловіки	14,0	15,0
Всього:			100	60

Рейтингова оцінка з навчальної дисципліни «Фізичне виховання»

За виконання всіх вимог програми з фізичного виховання (теоретичний і практичний розділи, професійно-прикладна фізична підготовка, самостійна робота) здобувачу вищої освіти виставляється оцінка і кількість балів, як окремо за кожний модуль, так і за виконання всієї програми. Це дає змогу визначати рейтингову оцінку здобувача вищої освіти та його рейтинг у групі, курсі, факультеті тощо.

Максимальна сума балів, яку може набрати здобувач вищої освіти за виконання навчальної програми з фізичного виховання протягом навчального року дорівнює 100 балам, за семестровий залік теж 100 балів. Рейтингова загальна оцінка визначається за семестровими рейтинговими оцінками, починаючи з початку навчального року і дає змогу визначити рейтинг здобувача вищої освіти .

Таблиця 3

Схема поточного і підсумкового контролю знань

№ модулю	Кількість годин	Форма контролю	Кількість заходів	Оцінка		Сума	
	ПЗ			min	max	min	max
I семестр							
1. Легка атлетика	16	Здача нормативних вимог	1 1 1 1		0 0 0 0	4	0 0 0 0
2. Атлетична гімнастика Волейбол	16	Здача нормативних вимог	1 1 1 1 1		0 0 0 0 0	6	0 0 0 0 0

					0		0
Всього за I семестр:						0	00
II семестр							
3. Атлетична гімнастика Баскетбол	20	Здача нормативних вимог	1 1 1 1 1		0 0 0 0 0	6	0 0 0 0 0 0
4. Легка атлетика	20	Здача нормативних вимог	1 1 1 1		0 0 0 0	4	0 0 0 0
Всього за II семестр:						0	00

Таблиця 4

Шкала оцінювання ECTS

За шкалою ECTS	За національною шкалою	За шкалою навчального закладу
A	Відмінно	90-100
BC	Добре	75-89
DE	Задовільно	60-74
FX	Незадовільно з можливістю повторного складання	35-59
F	Незадовільно з обов'язковим повторним курсом	1-34

Анкета

Шановний студенте! Прочитайте уважно кожне запитання та виберіть один або декілька із запропонованих варіантів відповіді. Дайте першу відповідь без довгих роздумів. Просимо звернути увагу на те, що Ваші відповіді допоможуть в дослідництві яке спрямоване на забезпечення якості здоров'я та здоров'язбереження життя людини.

Вік _____

Стать _____

Місце навчання (ВНЗ) _____

Освітньо-кваліфікаційний рівень _____

Форма заняття _____

Курс навчання – 1, 2, 3, 4, 5 . _____

Спеціалізація _____

1. Чи вважаєте Ви, що у Вас формується цінність Вашої майбутньої професії для здоров'я людей?

а) так; б) ні; в) частково.

2. Чи вважаєте Ви, що у Вас формується цінність Вашої майбутньої професії для свого здоров'я?

а) так; б) ні; в) частково.

3. Чи зв'яжете Ви свою майбутню професійну діяльність зі здоров'ям населення України?

а) так; б) ні; в) частково.

Дякуємо за співпрацю!

Методика «Потреба в досягненні» (за Ю. М. Орловим)

Уявлення про потребу в досягненні бере свій початок з поняття Ф. Хоппе «Я-рівень», що означає прагнення людини утримувати самосвідомість на якомога вищому рівні за допомогою високого особистого стандарту досягнень (рівня домагань). Пізніше це поняття перетворилося на здібності й уміння підтримувати їх на якомога вищому рівні у тих видах діяльності, стосовно яких досягнення вважаються обов'язковими.

Пропонована методика є тестом-опитувальником, що містить 23 положення, з якими випробуваний або погоджується, або не погоджується. Тест спрямований на з'ясування ступеня вираження потреби людини в досягненні успіху в будь-якій діяльності (тобто ступеня зарядженості на успіх). Власне, це – потреба, що перетворюється на особистісну властивість, установку.

Інструкція

Пропонується добірка тверджень. Якщо ви згодні з тим чи іншим твердженням, то поряд з його номером на опитувальному аркуші напишіть «так», а якщо не згодні – то «ні».

Таблиця 5

Текст опитувальника

№	Твердження	«Так» / «ні»
1	Вважаю, що успіх у житті залежить радше від випадку, ніж від розрахунку.	
2	Якщо я позбудуся улюбленого заняття, то життя втратить для мене сенс.	
3	Для мене у будь-якій справі важливе її виконання, а не кінцевий результат.	
4	Вважаю, що люди більше страждають від невдач на роботі, ніж від поганих взаємин із рідними.	
5	На мою думку, більшість людей живуть віддаленими, а не близькими цілями.	

6	У житті в мене було більше успіхів, ніж невдач.	
7	Емоційні люди подобаються мені більше, ніж діяльні.	
8	Навіть у звичайній роботі я прагну удосконалити якісь її елементи.	
9	Захоплений думками про успіх, я можу забути про заходи безпеки.	
10	Мої рідні вважають мене ледачим.	
11	Вважаю, що у моїх невдачах винні радше обставини, ніж я сам.	
12	Мої батьки занадто суворо мене контролюють.	
13	Терпіння у мене більше, ніж здібностей.	
14	Лінощі, а не сумніви щодо успіху, дуже часто змушують мене відмовлятися від своїх намірів.	
15	Вважаю, що я упевнена в собі людина.	
16	Заради успіху я можу ризикнути, навіть якщо шанси не на моєму боці.	
17	Я не старанна людина.	
18	Коли все йде гладко, то моя енергія посилюється.	
19	Якби я був журналістом, то писав би радше про оригінальні винаходи людей, ніж про надзвичайні події.	
20	Мої рідні зазвичай не схвалюють моїх планів.	
21	Рівень моїх вимог до життя нижчий, ніж у моїх ровесників.	
22	Здається, наполегливості у мене більше, ніж здібностей.	
23	Я міг би досягти більшого, якби звільнився від поточних справ.	

Обробка результатів

Так	2, 6, 7, 8, 14, 16, 18, 19, 21, 22,23
Ні	1, 3, 4, 5, 9, 10, 11,12,13, 15, 17, 20

За кожну відповідь, що співпала, виставляється 1 бал.

Потреба у досягненні (ПД) дорівнює сумі набраних балів. Отже, оцінна шкала перебуває в межах від 0 до 23 балів.

Висновки

Чим більшу кількість балів набирає випробуваний, тим більше у нього виражена потреба у досягненні.

МЕТОДИКА «МОТИВАЦІЯ УСПІХУ І БОЯЗНЬ НЕВДАЧІ»
(за А. О. Реаном)

Інструкція.

Погоджуючись чи не погоджуючись із наведеними нижче твердженнями, для кожного із них потрібно дати відповідь «так» чи «ні». Якщо вам важкувато відповісти, то згадайте, що «так» означає і очевидне «так», і «радше так, чим ні». Те саме стосується й відповіді «ні». Відповідати потрібно доволі швидко, надовго не замислюючись. Відповідь, яка першою спала на думку, зазвичай є й найточнішою.

Текст опитувальника

1. Включаючись в роботу, як правило, оптимістично сподіваюся на успіх.
2. У діяльності активний.
3. Схильний до прояву ініціативності.
4. При виконанні відповідальних завдань прагну по можливості знайти причини відмови від них.
5. Часто вибираю крайнощі: або занижені легкі завдання, або нереалістично високі по трудності.
6. При зустрічі з перешкодами, як правило, не відступаю, а шукаю способи їх подолання.
7. При чергуванні успіхів і невдач схильний до переоцінки своїх успіхів.
8. Продуктивність діяльності в основному залежить від моєї власної цілеспрямованості, а не від зовнішнього контролю.
9. При виконанні достатньо важких завдань, в умовах обмеження часу, результативність діяльності погіршується.
10. Схильний проявляти наполегливість в досягненні мети.
11. Схильний планувати своє майбутнє на достатньо віддалену перспективу.
12. Якщо ризикую, то, скоріше, з розумом, а не відчайдушно.

13. Не дуже наполегливий в досягненні мети, особливо якщо відсутній зовнішній контроль.
14. Вважаю за краще ставити перед собою середні по труднощі або злегка завищені, але досяжні цілі, чим нереально високі.
15. У разі невдачі при виконанні якого-небудь завдання його привабливість, як правило, знижується.
16. При чергуванні успіхів і невдач схильний до переоцінки своїх невдач.
17. Вважаю за краще планувати своє майбутнє лише на найближчий час.
18. При роботі в умовах обмеження часу результативність діяльності поліпшується, навіть якщо завдання достатнє важке.
19. У разі невдачі при виконанні чого-небудь від поставленої мети, як правило, не відмовляюся.
20. Якщо завдання вибрав собі сам, то у разі невдачі його привабливість ще більш зростає.

Обробка результатів. Ключ до опитувальника.

Одним балом оцінюються відповіді «так» на твердження 1-3, 6, 8, 10-12, 14, 16, 18-20, а також відповіді «ні» на твердження 4, 5, 7, 9, 13, 15, 17. Підраховується загальна сума балів.

Висновки.

Якщо випробувальний набирає від 1 до 7 балів, то в нього діагностується мотивація на невдачу (боязнь). Якщо він набирає від 14 до 20 балів, то діагностується мотивація на успіх (сподівання на успіх). Якщо кількість набраних балів у межах від 8 до 13, то слід вважати, що мотиваційний полюс не виражений. При цьому, якщо у випробуваного 8-9 балів – то його мотивація ближча до уникнення невдачі, а якщо 12-13 балів – то до прагнення успіху.

МЕТОДИКА ДІАГНОСТИКИ ОСОБИСТОСТІ НА МОТИВАЦІЮ ДО УСПІХУ (за Т. Елерсом)

Інструкція.

Пропонується набір тверджень. Погоджуючись із твердженням, поряд з його цифровим позначенням ставте на бланку для відповідей знак «+» («так»), а не погоджуючись – знак «-» («ні»).

1. Коли є вибір між двома варіантами, його краще зробити швидше, ніж відкласти на певний час.
2. Я легко дратуюся, коли помічаю, що не можу па всі 100% виконати завдання.
3. Коли я працюю, це виглядає так, ніби я все ставлю на карту.
4. Коли виникає проблемна ситуація, я найчастіше приймаю рішення одним з останніх.
5. Коли в мене два дні поспіль немає діла, я втрачаю спокій.
6. У деякі дні мої успіхи нижче середніх.
7. Але відношенню до себе я більш строгий, ніж по відношенню до інших.
8. Я більш доброзичливий, ніж інші.
9. Коли я відмовляюся від важкого завдання, то йотом суворо засуджую себе, бо знаю, що в ньому я домігся б успіху.
10. У процесі роботи я потребую невеликих паузах для відпочинку.
11. Старанність – це не основна моя риса.
12. Мої досягнення в праці не завжди однакові.
13. Мене більше приваблює інша робота, ніж та, якою я зайнятий.
14. Осуд стимулює мене сильніше, ніж похвала.
15. Я знаю, що мої колеги вважають мене діловою людиною.
16. Перешкоди роблять мої рішення більш твердими.
17. У мене легко викликати честолюбство.
18. Коли я працюю без натхнення, це зазвичай помітно.
19. При виконанні роботи я не розраховую на допомогу інших.
20. Іноді я відкладаю те, що повинен був зробити зараз.
21. Треба покладатися тільки на самого себе.
22. У житті мало речей більш важливих, ніж гроші.

23. Завжди, коли мені треба буде виконати важливе завдання, я ні про що інше не думаю.
24. Я менш честолюбний, ніж багато інших.
25. У кінці відпустки я зазвичай радію, що скоро вийду на роботу.
26. Коли я розташований до роботи, я роблю це краще і кваліфікованішими, ніж інші.
27. Мені простіше і легше спілкуватися з людьми, які можуть завзято працювати.
28. Коли у мене немає справ, я відчуваю, що мені не по собі.
29. Мені доводиться виконувати відповідальну роботу частіше, ніж іншим.
30. Коли мені доводиться приймати рішення, я намагаюся робити це якомога краще.
31. Мої друзі іноді вважають мене ледачим.
32. Мої успіхи в якійсь мірі залежать від моїх колег.
33. Безглуздо протидіяти волі керівника.
34. Іноді не знаєш, яку роботу доведеться виконувати.
35. Коли щось не ладиться, я нетерплячий.
36. Я зазвичай звертаю мало уваги на свої досягнення.
37. Коли я працюю разом з іншими, моя робота дає великі результати, ніж роботи інших.
38. Багато чого, за що я беруся, що не доводжу до кінця.
39. Я заздрю людям, які не завантажені роботою.
40. Я не заздрю тим, хто прагне до влади і положенню.
41. Коли я впевнений, що стою на правильному шляху, для доведення своєї правоти я йду аж до крайніх заходів.

Обробка результатів.

По 1 балу проставляється за відповіді «так» за такими пунктами опитувальника: 2-5, 7-10, 14-17, 21, 22, 25-30, 32, 37, 41, а також за відповіді «ні» за пунктами: 6, 13, 18, 20, 24, 31, 36, 38, 39. Відповіді за пунктами 1, 11, 12, 19, 23, 33-35, 40 не враховуються. Підраховується загальна сума балів.

Висновки.

Чим більшою є набрана сума балів, тим більше в обстеженого виражена мотивація на досягнення успіху.

МЕТОДИКА «КОГНІТИВНА ОРІЄНТАЦІЯ (ЛОКУС КОНТРОЛЮ)» (за Дж. Роттером)

Методика дозволяє виявити спрямованість особистості на зовнішні (екстернали) чи внутрішні (інтерналі) стимули. Екстернали впевнені, що їх невдачі є результатом випадковостей, негативних впливів інших людей, їм необхідна зовнішня підтримка і схвалення. Інтерналі ж впевнені, що їх успіх чи невдача не випадкові і залежать від власної компетенції, здібностей, цілеспрямованості, тобто від них самих. Вони схильні до осмислення своєї поведінки і, на відміну від екстерналів, менше схильні підкорятися думці інших людей, сильніше реагують на втрату особистісної свободи, активніше шукають інформацію, необхідну для прийняття рішення, більш впевнені в собі.

На основі шкали локуса контролю Дж. Роттера розроблені різні варіанти. У наших дослідження ми використовували варіант, запропонований О. П. Елісеєвою («Конструктивна типологія і психодіагностика особистості», 1994 р.).

Інструкція

Наводиться ряд парних тверджень. Вирішіть, з яким ви згодні в більшій мірі, і обведіть кружечком відповідну йому букву – «а» або «б».

Текст опитувальника

- а) діти потрапляють у халепи, через те, що батьки часто їх наказують;
б) в наш час з дітьми стаються неприємності через те, що батьки дуже м'яко ставляться до них;
- а) багато невдач саме через невезіння;
б) результати невдач є наслідком помилкових дій;
- а) однією з головних причин аморальних вчинків, є те, що люди миряться з ними;
б) аморальні дії будуть спостерігатися завжди, незалежно від того, наскільки сильно люди хочуть їх попередити;
- а) в кінці кінців до людей приходять заслужене визнання;

- б) на жаль успіхи (заслуги) часто залишаються невизнаними;
5. думка, що вчителі несправедливі до учнів, невірна;
- б) багато учнів не розуміють, що їх оцінки можуть залежати від випадковостей.
6. а) успіх керівника часто залежить від вдалих обставин;
- б) здібні люди, які не стали керівниками, самі не використали своїх можливостей;
7. а) як би ви не старалися, але деякі люди все одно не будуть вам симпатизувати;
- б) той, хто не зміг завоювати симпатію оточуючих, просто не вміє лагодити з оточуючими;
8. а) спадковість відіграє важливу роль у формуванні характеру і поведінки людини;
- б) тільки життєвий досвід визначає характер і поведінку людини;
9. а) я часто помічав справедливість приказки «Чому бути – того не минути»;
- б) як на мене, то краще приймати рішення і діяти, ніж надіятися на долю;
10. а) для хорошого спеціаліста навіть велика перевірка не складає проблем;
- б) навіть добре підготований спеціаліст зазвичай не витримує великої перевірки;
11. а) успіх – це результат наполегливої праці і мало залежить від везіння;
- б) щоб досягнути успіху, треба не прогавити вдалого моменту;
12. а) кожна людина може здійснювати вплив на важливі державні рішення;
- б) суспільством керують люди, які висунуті на керівні посади самим суспільством, а звичайна людина нічого змінити не може;
13. а) коли я щось планую, то завжди впевнений, що досягну успіху;
- б) не завжди розумно все планувати наперед, тому що багато залежить від того, як складуться обставини;
14. а) є люди, яким можна сміливо сказати, що вони не хороші;
- б) в кожній людині є щось хороше;
15. а) здійснення моїх бажань не пов'язано з везінням;
- б) коли не знають як бути далі, часто підкидають монету. На мою думку, в житті часто можна вирішувати проблеми за допомогою цього методу;
16. а) керівниками стають завдяки вдалому збігу обставин;

- б) щоб бути керівником, треба вміти керувати людьми, везіння тут ні до чого;
17. а) більшість з нас не може суттєво впливати на світові події;
б) приймаючи активну участь в суспільному житті, люди можуть впливати на світові події;
- 18.а) більшість людей не розуміють наскільки їхнє життя залежить від випадковостей; б) насправді везіння не існує;
19. а) завжди потрібно вміти визнавати свої помилки;
б) як правило, краще не підкреслювати своїх помилок;
20. а) важко дізнатися, чи ви дійсно подобаєтеся людині;
б) число ваших друзів залежить від того, наскільки вони схиляються до вас;
21. а) неприємності, які з вами трапляються, зрівноважуються приємними подіями;
б) більшість неприємностей є результатом відсутності здібностей, незнання, ліні;
22. а) якщо прикласти багато зусиль, то формалізм і бездушність можна викоренити;
б) існують деякі речі з якими важко боротися, тому формалізм і бездушність викоренити неможливо;
23. а) іноді важко зрозуміти, чим керуються керівники, коли висувають людину на підвищення;
б) похвала, підвищення залежать від того, як людина трудиться;
24. а) хороший керівник очікує від підлеглих самостійних дій;
б) хороший керівник добре дає зрозуміти, в чому полягає робота кожного підлеглого;
25. а) я відчуваю, що мало впливаю на те, що зі мною відбувається;
б) не вірю, що випадок або доля можуть грати важливу роль в моєму житті;
- 26.а) люди самотні через те, що не проявляють дружнього ставлення до оточуючих;
б) марно дуже сильно намагатися схилити людей до себе: якщо ти їм подобаєшся, то подобаєшся таким, який є насправді;
27. а) характер людини залежить від її сили волі;
б) характер людини формується в колективі;

28.а) те, що зі мною відбувається, – це справа моїх рук;

б) іноді я відчуваю, що моє життя розвивається незалежно від мене;

29. а) я часто не можу зрозуміти, чому керівники чинять саме так, а не інакше;

б) в кінцевому результаті за погане керівництво відповідальні самі люди, які там працюють.

Форма бланка для відповідей за шкалою Дж. Роттера

1	а	б	11	а	б	21	а	б
2	а	б	12	а	б	22	а	б
.....
9	а	б	19	а	б	29	а	б
10	а	б	20	а	б			

Обробка результатів

Використовуються два трафарети, такі ж як бланк для відповідей, з вирізаними у відповідних місцях віконечками. Екстернальність відповідає пунктам: 2а, 3б, 4б, 5б, 6а, 7а, 9а, 10б, 11б, 12б, 13б, 15б, 16а, 17а, 18а, 20а, 21а, 22б, 23а, 25а, 26б, 28б, 29а. Інтернальність – 2б, 3а, 4а, 5а, 6б, 7б, 9б, 10а, 11а, 12а, 13а, 15а, 16б, 17б, 18б, 20б, 21б, 22а, 23б, 25б, 26а, 28а, 29б.

Згода з будь-яким твердженням оцінюється в 1 бал. Сума балів підраховується по кількості обведених кружечками букв «а» і «б», які з'являються у віконечку при накладанні трафарету (рядки і колонки трафарету і бланка повинні співпадати). Максимальні суми по екстернальності і інтернальності дорівнюють 23, оскільки 6 тверджень являються фоновими.

Висновки

Про існуючий локус контролю опитуваного можна судити по відносному перевищенню сумарних балів по інтернальності і екстернальності.

Опитувальник мотивації (Оцінка рівня прагнень)

№ п/п	Питання	Шкала для відповідей						
		-3	-2	-1	0	+1	+2	+3
1	Дослідження мені достатньо набридли	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3
2	Я навчаюся на межі своїх сил	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3
3	Я можу показати все, на що здібний	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3
4	Я відчуваю, що мене змушують прагнути до високих результатів	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3
5	Мені цікаво, що буде отримано (вийде)	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3
6	Завдання доволі складні	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3
7	Те, що я роблю, нікому не потрібно	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3
8	Мене цікавить, кращі мої результати чи гірші, ніж у інших	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3
9	Мені хотілося б скоріше зайнятися своїми справами	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3
10	Думаю, що мої результати будуть високими	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3
11	Ця ситуація може спричинити мені неприємності	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3
12	Чим кращі результати демонструєш, тим більше хочеться їх перевершити	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3
13	Я виявляю достатньо старання	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3
14	Я вважаю, що мій кращий результат – не випадковість	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3
15	Завдання значного інтересу не викликають	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3
16	Я сам ставлю перед собою мету	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3
17	Я переживаю щодо своїх результатів	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3
18	Я відчуваю прилив сил	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3
19	Кращого результату мені не досягти	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3
20	Ця ситуація має для мене значення	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3

21	Я хочу ставити перед собою все більш складну мету	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3
22	До своїх результатів я ставлюся байдуже	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3
23	Чим довше я працюю, тим мені цікавіше	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3
24	Я не збираюсь «викладуватися» на цій роботі	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3
25	Швидше за все, мої результати будуть низькими	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3
26	Як не старайся, результат від цього не зміниться	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3
27	Я би зайнявся чим завгодно, тільки не навчанням	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3
28	Завдання досить прості	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3
29	Я здатен на кращий результат	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3
30	Чим складніша мета, тим більше бажання її досягти	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3
31	Я відчуваю, що можу перебороти всі труднощі на шляху до мети	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3
32	Мені байдуже, якими будуть мої результати в порівнянні з іншими	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3
33	Я захоплююсь роботою над завданнями	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3
34	Я хочу уникнути низького результату	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3
35	Я відчуваю себе незалежним	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3
36	Мені здається, що я даремно витрачаю час та сили	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3
37	Я працюю не на повну силу	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3
38	Мене цікавлять межі моїх можливостей	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3
39	Я хочу, щоб мій результат був одним з кращих	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3
40	Я зроблю все, що в моїх силах для досягнення мети	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3
41	Я відчуваю, що в мене нічого не вийде	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3
42	Випробування – це лотерея	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3

- + 3 – повністю погоджуюсь,
- + 2 – погоджуюсь,
- + 1 – скоріше погоджуюсь, ніж ні,
- 3 – зовсім не погоджуюсь,
- 2 – не згоден,
- 1 – скоріше не згоден, ніж так,
- 0 – якщо не можна ні погодитись, ні заперечити.

Таблиця 7

Правило прямого та оберненого переведення відповідей опитаного в бали

Переведення відповідей	Шкала відповідей						
	- 3	- 2	- 1	0	+ 1	+ 2	+ 3
Прямий	1	2	3	4	5	6	7
Обернений	7	6	5	4	3	2	1

Таблиця 8

Ключ до тесту

Номер п/п	Компонент мотиваційної структури	Номер твердження
1	Внутрішній мотив	15 обер., 23, 33
2	Пізнавальний мотив	5, 22 обер., 38
3	Мотив уникнення	11, 17, 34
4	Змагальний мотив	8, 32 обер., 39
5	Мотив зміни діяльності	1, 9, 27
6	Мотив самоповаги	12, 21, 30
7	Значущість результатів	7, 20 обер., 36
8	Складність завдання	6, 28 обер.
9	Вольове зусилля	2, 13, 37 обер.
10	Оцінка рівня досягнутих результатів	19 обер., 29
11	Оцінка власного потенціалу	18, 31, 41 обер.
12	Намічений рівень мобілізації зусиль	3, 24 обер., 40
13	Очікуваний рівень результатів	10, 25 обер.
14	Закономірність результатів	14, 26 обер., 42 обер.
15	Ініціативність	4 обер., 16, 35

Самооцінка творчого потенціалу особистості

Самооцінка творчого потенціалу особистості» містить вісімнадцять тверджень, відповідь на які потрібно обрати із запропонованих варіантів, де

- Варіант а – 3 бали,
 б – 1 бал,
 в – 2 бали.

Таблиця 9

№	Питання
1	Чи вважаєте Ви, що навколишній світ може бути кращим? а) так; б) ні; в) так, але тільки в чомусь.
2	Чи думаєте Ви, що зможете брати участь в значних змінах навколишнього світу? а) так, в більшості випадків; б) ні; в) так, в деяких випадках.
3	Чи вважаєте Ви, що деякі з Ваших ідей викличуть значний прогрес в тій галузі діяльності, яку Ви обрали? а) так; б) звідки у мене можуть бути такі ідеї; в) можливо і не значний прогрес, але певний успіх можливий.
4	Чи вважаєте Ви, що в майбутньому станете відігравати настільки важливу роль, що зможе щось принципово змінити? а) так; б) малоймовірно; в) можливо.
5	Коли Ви вирішите щось зробити, чи впевнені в тому, що справа вийде? а) звісно; б) часто бере сумнів, чи зможу зробити; в) скоріше впевнений, ніж ні.
6	Чи виникає у Вас бажання зайнятися будь-якою невідомою для Вас справою, в якій на цей час Ви некомпетентні, тобто зовсім не знаєте її? а) так, все невідоме приваблює мене; б) ні; в) все залежить від самої справи та обставин.
7	Вам доводиться займатися незнайомою справою. Відчуваєте Ви бажання досягти в ній досконалості?

	<p>а) так; б) що вийде, те й добре; в) якщо це не важко, то так.</p>
8	<p>Якщо справа, котру Ви не знаєте, Вам подобається, чи хочете знати про неї все? а) так; б) ні, потрібно вчитися найголовнішому; в) ні, я тільки задовольняю свою цікавість.</p>
9	<p>Якщо Ви зазнаєте поразку? а) певний час наполягаю, навіть всупереч здоровому глузду; б) відразу махну рукою на справу, щойно побачу її нереальність; в) продовжу робити свою справу, доки здоровий глузд не доведе нездоланності перешкод.</p>
10	<p>Професію потрібно обирати, виходячи з: а) своїх можливостей та перспектив для себе; б) стабільності, значимості, затребуваності професії; в) престижу та переваг, які вона забезпечує.</p>
11	<p>Подорожуючи, чи могли б Ви легко зорієнтуватися на маршруті, за яким вже пройшли? а) так; б) ні; в) якщо місцевість сподобалась та запам'яталась, то так.</p>
12	<p>Чи можете Ви згадати відразу після розмови все, про що говорили? а) так; б) ні; в) згадаю все, що мені цікаво.</p>
13	<p>Коли Ви чуєте слово невідомою мовою, чи можете Ви повторити за складами без помилок, навіть не знаючи його значення? а) так; б) ні; в) повторю, але не зовсім правильно.</p>
14	<p>У вільний час Ви надаєте перевагу: а) залишитися на одинці, роздумувати; б) знаходитися в товаристві; в) мені все рівно, чи буду я один чи в товаристві.</p>
15	<p>Якщо Ви займаєтеся будь-якою справою, то вирішите завершити її тільки тоді: а) коли вона закінчена та здається Вам відмінно виконаною; б) коли Ви більш-менш задоволені її виконанням; в) коли вона здається завершеною, хоча можна продовжити. Але навіщо?</p>
16	<p>Коли Ви на самоті: а) любите мріяти про якість, можливо, абстрактних речей; б) за будь-яку ціну намагаєтеся знайти для себе конкретну справу; в) іноді любите мріяти, але про те, що пов'язане з Вашою справою.</p>
17	<p>Коли будь-яка ідея захоплює Вас, то Ви будете думати про неї: а) незалежно від того, де та з ким знаходитесь;</p>

	б) тільки на одинці; в) тільки в тиші.
18	Коли Ви відстоюєте будь-яку ідею, то: а) будете робити це аргументовано та ґрунтовно; б) можете відмовитися від неї, якщо аргументи опонентів будуть переконливими; в) залишитеся при своїй думці, навіть якщо опір буде дуже сильним.

За загальною сумою балів визначаємо рівень розвитку самооцінки творчого потенціалу особистості, як зазначено в таблиці 10.

Таблиця 10

Показники самооцінки творчого потенціалу особистості

Рівень	Бали
Високий	48 й більше
Середній	27 – 47
Низький	23 та менше

Методика визначення поведінки керівника дискусії
(за Л. А. Петровською)

1. Просто називає тему, не намагається зацікавити учасників дискусії	1234567	Зацікавлює учасників дискусії, вміло роз'яснює тему
2. Не слідкує за ходом обговорення, допускає багатослівність і відхилення від теми.	1234567	Не допускає багатослівність і відхилення від теми.
3. Не уміє переривати повторення	1234567	Присікає загальні повторення.
4. Не підводить часткових підсумків в ході обговорення.	1234567	Підводить часткові підсумки в ході обговорення.
5. Неповно підводить заключний висновок, не співставляє його з метою.	1234567	Проводить загальні висновки в ході обговорення.
6. Не уміє виділяти основну думку у висловлюваннях	1234567	Намагається виділяти основну думку висловлюваннях
7. Занадто рано перериває і не вміє вислухати тих, хто виступає	1234567	Вміє уважно слухати, не перериває передчасно.
8. Приймає висловлювання без доказів.	1234567	Сприяє тому, щоб кожне висловлювання було з доказами.
9. Недостатньо активізує пасивних учасників.	1234567	Активізує пасивних учасників.
10. Не уміє вирішити непорозуміння між учасниками.	1234567	Уміє вирішити непорозуміння між учасниками.

Обробка результатів

Підрахунок анкети проводиться наступним чином: складаються і діляться на 10 (по кількості питань) закреслені в кожній строчці оцінки.

Дешифратор відповідей

Бал		
<i>Низький рівень</i>	<i>Середній рівень</i>	<i>Високий рівень</i>
1-3	4-5	6-7

ДОДАТОК Є.3

Методика Н.Холла діагностика «Емоційного інтелекту»

Таблиця 12

Методика складається з тридцяти тверджень, відповідь на які оцінюється від 1 до 6 балів

№ п/п	Текст питання	Твердження, бали					
		Повністю не згодий (-3)	В основному не згодний (-2)	Частково не згодний (-1)	Частково згодний (1)	В основному згодний (2)	Повністю згодний (3)
1	Для мене як негативні, так і позитивні емоції слугують джерелом знань, як поводитися у житті						
2	Негативні емоції допомагають мені зрозуміти, що я повинен змінити у своєму житті						
3	Я спокійний, коли відчуваю тиск ззовні						
4	Я можу спостерігати зміну своїх почуттів						
5	Коли необхідно, я можу бути спокійним та зосередженим, щоб діяти відповідно до життєвих запитів						
6	Коли необхідно, я можу викликати в себе широкий спектр позитивних емоцій						
7	Я слідкую за своїми відчуттями						
8	Після того, як мене щось схвилювало, я можу легко впоратись зі своїми почуттями						
9	Я можу вислухати проблеми інших людей						
10	Я не зациклююсь на негативних емоціях						
11	Я чуттєвий до емоційних потреб інших						

12	Я можу діяти заспокійливо на інших людей						
13	Я можу змусити себе знову стати перед перешкодою						
14	Я намагаюсь підходити творчо до життєвих проблем						
15	Я адекватно реагую на настрій, бажання інших людей						
16	Я можу легко входити в стан спокою, готовності та зосередженості						
17	Коли дозволяє час, я повертаюсь до моїх негативних почуттів і з'ясовую, в чому проблема						
18	Я можу заспокоїтись після неочікуваного смутку, прикрасі						
19	Знання моїх істинних почуттів важливе для підтримки хорошої форми						
20	Я добре розумію емоції інших людей, навіть коли вони не виражені напряду						
21	Я добре можу розпізнавати почуття людей за виразом їх облич						
22	Я можу легко відкинути негативні почуття, коли необхідно діяти						
23	Я добре відчуваю знаки у спілкуванні, що вказують на те, чого потребують інші						
24	Мене вважають добрим знавцем переживань інших людей						
25	Я знаю, що люди, які усвідомлюють свої істинні почуття, краще керують своїм життям						
26	Я часто можу покращити настрій інших людей						
27	Зі мною можна порадитися щодо стосунків між людьми						
28	Я добре налаштовуюсь на почуття інших людей						
29	Я допомагаю іншим використовувати їх починання для досягнення особистої мети						
30	Я можу легко відсторонитися від негативних почуттів						

Тест вимірює емоційний інтелект за п'ятьма шкалами:

Шкала «Емоційна поінформованість» відображає рівень поінформованості людини щодо змісту законів та феноменів афективного життя, розуміння того, яку емоційну реакцію можуть викликати будь-яка подія, слово, вчинок.

Шкала «Керування емоціями» відображає здатність особистості керувати й контролювати міру впливу зовнішніх психотравмуючих факторів на свій емоційний стан (вміння захищатися від негативних емоцій).

Шкала «Самотивація» вимірює здатність людини довільно змінювати свій емоційний статус відповідно до вимог ситуації та діяльності.

Шкала «Емпатія» вимірює спроможність людини відображати переживати інших людей, а також співпереживанню.

Шкала «Розпізнавання емоцій інших людей» несе навантаження адекватного розпізнавання людиною емоцій інших, фіксує її вміння керувати станом та почуттями співрозмовника, а також бути експертом в галузі емоційного компонента міжособистісних стосунків.

Відповівши на запропоновані питання, інтерпретацію результатів визначали за таблицею 13.

Таблиця 13

Шкала визначення емоційного інтелекту

№ п/п	Шкала	Пункти
1	Емоційна поінформованість	1, 2, 4, 17, 19, 25
2	Керування емоціями	3, 7, 8, 10, 18, 30
3	Самотивація	5, 6, 13, 14, 16, 22
4	Емпатія	9, 11, 20, 21, 23, 28
5	Розпізнавання емоцій інших людей	12, 15, 24, 26, 27, 29

За таблицею 14 ми визначали рівень парціального та інтегративного емоційного інтелекту відповідно до результатів.

Таблиця 14

Показники емоційного інтелекту

Рівень	Емоційний інтелект	
	Парціальний	Інтегративний
Високий	14 і більше	70 і більше
Середній	8 – 13	40-69
Низький	7 та менше	39 та менше

МЕТОДИКА ОЦІНКИ ПІЗНАВАЛЬНИХ ЗДІБНОСТЕЙ «ВИДІЛЕННЯ ІСТОТНИХ ОЗНАК»

По характеру визначення суттєвих ознак можна визначити переважання абстрактного чи конкретного типу мислення.

В кожному рядку тексту ви бачите слово, яке стоїть перед дужками та п'ять слів у дужках, які мають відношення до першого. Оберіть тільки два слова, які мають найбільший зв'язок з основним словом.

1. Сад (рослина, садівник, собака, паркан, земля).
2. Річка (берег, риба, риболов, течія, вода).
3. Місто (автомобіль, будівля, натовп, вулиця, велосипед).
4. Сарай (сіновал, кінь, покрівля, худоба, стіни).
5. Куб (кути, креслення, сторони, камінь, дерево).
6. Ділення (клас, дільник, олівець, ділене, папір).
7. Кільце (діаметр, алмаз, проба, окружність, золото).
8. Читання (очі, книга, текст, окуляри, слова).
9. Газета (Правда, подія, кросворд, папір, редактор).
10. Гра (карти, гравці, фішки, покарання, правила).
11. Війна (літак, пушки, битви, рушниці, солдати).
12. Книги (малюнки, оповідання, папір, зміст, тексти).
13. Співи (дзвін, мистецтво, голос, аплодисменти, мелодія).
14. Землетрус (пожежа, смерть, коливання ґрунту, шум, поводок).
15. Бібліотека (столи, книги, читальна зала, гардероб, читачі).
16. Ліс (ґрунт, гриби, мисливець, дерево, вовк).
17. Спорт (медаль, оркестр, змагання, перемога, стадіон).
18. Лікарня (приміщення, уколи, лікар, термометр, хворі).
19. Любов (рози, почуття, людина, побачення, весілля).
20. Патріотизм (місто, друзі, родина, сім'я, людина).

Оцінка в балах	9	8	7	6	5	4	3	2	1
Кількість правильних відповідей	20	19	18	17	15-16	14-15	12-13	10-11	9

Наявність у відповідях великої кількості неправильних суджень свідчить про переважання у досліджуваного конкретно-ситуативного стилю мислення над абстрактно-логічним. Якщо ж він спочатку дає помилкові відповіді, але потім їх виправляє, то це можна трактувати як поспішність та імпульсивність.

Ключ до методики «Виділення істотних ознак»

Таблиця 15

№	Правильна відповідь	№	Правильна відповідь
1	Рослина	11	Битви, солдати
2	Берег (течія), вода	12	Папір, тексти
3	Будівля, вулиця	13	Голос, мелодія
4	Покрівля, стіни	14	Коливання ґрунту, шум
5	Кути, сторони	15	Книги, читачі
6	Ділене, ділянка	16	Ґрунт, дерево
7	Діаметр, окружність	17	Змагання, перемога (стадіон)
8	Очі, текст	18	Лікар, хворі
9	Папір, редактор	19	Почуття, людина
10	Гравці, правила	20	Родина, людина

Оцінка рівня розвитку пізнавальних здібностей:

1-3 бали – низький;

4-6 балів – середній;

7-9 – високий;

В таблиці подано правильні відповіді.

Методика «Орієнтовна оцінка здорової поведінки»

Інструкція. Обведіть кількість балів, які відповідають Вашому варіанту відповіді.

№	Питання	Бали
1	Скільки разів на тиждень Ви займаєтеся фізичною культурою впродовж, принаймні, 20 хвилин без перерви? 3 дня і більше 1 чи 2 дня жодного разу	10 4 0
2	Як часто Ви палите? ніколи дуже рідко іноді щодня	10 5 3 0
3	Яку кількість алкоголю Ви вживаєте? не вживаю взагалі не більше однієї порції (50 г міцних напоїв) на тиждень дві-три порції на тиждень, але не більше двох в день чотири-шість порцій на тиждень, іноді більше двох в день більше шести порцій на тиждень	10 8 6 2 0
4	Скільки разів на тиждень Ви снідаєте? жодного 1 або 2 рази 3 або 4 рази 5 або 6 разів 7 разів	0 2 5 8 10
5	Як часто Ви перекушувати між основними прийомами їжі? 1 або 2 рази на тиждень 3 або 4 рази на тиждень 5 або 7 разів на тиждень 8 або 10 разів на тиждень більше ніж 10 разів на тиждень	10 8 5 2 0
6	Скільки годин на добу Ви спите? більше 10 год 9 або 10 год 7 або 8 год	4 8 10

	5 або 6 год менше 5 год	6 0
7	На скільки маса Вашого тіла перевищує ідеальну для Вашого зросту та статі? перевищу більше, ніж на 30 % перевищує на 21-30 % перевищує на 11-20 % не менше ніж на 10% нижча на 11-20 % нижча на 21-30 % нижча більше, ніж на 30%	0 3 6 10 6 3 0
	Всього:	

Інтерпретація.

60-70 балів: Ваше ставлення до власного здоров'я варто оцінювати як відмінне (якщо тільки в одному з пунктів Ви не втратили всі 10 балів).

50-59 70 балів: Ваша поведінка добра, але може бути й краще, є резерви.

40-49 балів: Вашу поведінку можна оцінити як середня; багато чого потрібно варто було б змінити.

30-39 балів: Ви вельми посередньо ставитеся до власного здоров'я; при правильному способі життя Ви могли б отримати від життя більше задоволення.

Менше 30 балів: Ви серйозно нехтуєте власним здоров'ям; поза всяким сумнівом. Ви заслуговуєте кращого до себе ставлення.

АНКЕТА

самооцінки спрямованості викладача вищого навчального закладу на науково-дослідну діяльність

Шановний колего! Прочитайте уважно кожне запитання та виберіть один або декілька із запропонованих варіантів відповіді. Дайте першу відповідь без довгих роздумів. Просимо звернути увагу на те, що Ваші відповіді сприятимуть підвищенню заходів щодо само оцінювання спрямованості викладача фізичного виховання на науково-дослідну діяльність.

Відомості про викладача:

Вік _____ Стать _____ Стаж роботи у вищому навчальному закладі _____
 Посада _____
 Науковий ступінь _____ ; Вчене звання _____ ;
 Назва вищого навчального закладу _____

1. Чи прагнете Ви поглиблювати свої професійні інтереси у розвитку педагогічної компетентності?

а) так; б) ні; с) частково.

2. Чи цікавитеся Ви науковими здобутками колег у розвитку педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання?

а) так; б) ні; с) час від часу.

3. Чи маєте Ви потребу обґрунтування структури педагогічної компетентності у науково-виховному процесі?

а) так; б) ні; с) частково.

4. Що спонукає Вас до оволодіння сучасним станом сформованості педагогічної компетентності в системі методичної роботи?

а) підвищення професійного статусу;

б) вимога з боку керівництва;

с) бажання вдосконалювати освітній процес;

д) приклад колег;

е) інтерес до нового, оригінального та бажання створювати власне;

ф) потреба професійного розвитку та самореалізації у професійній діяльності;

Ваш варіант _____

5. Чи цікаво Вам вивчати перспективний педагогічний досвід колег у розвитку педагогічної компетентності в системі методичної роботи?

а) так; б) ні; с) частково.

6. Чи хотіли б Ви брати участь у створенні та реалізації дослідницьких проектів з розвитку педагогічної компетентності в системі методичної роботи?

а) так; б) ні; с) важко відповісти.

7. Чи маєте Ви інтерес до проведення дослідно-експериментальної роботи у сфері професійної діяльності?

а) так; б) ні; с) частково.

8. Чи вважаєте Ви науково-дослідну роботу необхідною складовою професійної діяльності викладача вищого навчального закладу?

а) так; б) ні; в) частково.

9. Чи високий у Вас рівень мотивації до занять?

а) так; б) ні; в) частково.

10. Чи відповідають потреби до рівня занять?

а) так; б) ні; в) частково.

11. Чи формуються ціннісні орієнтації у Вас на заняттях?

а) так; б) ні; в) частково.

12. Чи володієте Ви педагогічними знаннями?

а) так; б) ні; в) частково.

13. Чи застосовуєте Ви на заняттях методологічні знання?

а) так; б) ні; в) частково.

14. Чи відповідає сукупність професійних знань для здійснення здоров'язбережувальної діяльності?

а) так; б) ні; в) частково.

15. Чи застосовуєте Ви педагогічну майстерність та творчість під час освітнього процесу?

а) так; б) ні; в) частково.

16. Чи маєте Ви здатність до саморозвитку?

а) так; б) ні; в) частково.

17. Чи здатні Ви до навчання упродовж життя?

а) так; б) ні; в) частково.

18. Чи застосовуєте Ви комплекс знань, умінь, спрямованих на збереження здоров'я?

а) так; б) ні; в) частково.

19. Чи впроваджуєте Ви здоровий спосіб життя?

а) так; б) ні; в) частково.

20. Чи вмiєте Ви аналізувати, оцінювати, контролювати власну, особистісну та професійну діяльність щодо здоров'язбереження?

а) так; б) ні; в) частково.

21. Чи володієте Ви комунікативними вміннями та навичками?

а) так; б) ні; в) частково.

22. Чи здатні Ви запобігати конфліктам?

а) так; б) ні; в) частково.

Дякуємо за співпрацю!

Методика оцінки організаторських здібностей

Опис тесту

Дайте відповідь на запропоновані питання, якщо відповідь позитивна, поставте «+», якщо не згодні – «-». Відповідь повинна бути повністю погоджена з твердженням, з яких починається питання.

Таблиця 17

№ п/п	Питання	+(так) -(ні)
1	Чи часто Вам удається переконати більшість своїх товаришів в правильності своєї думки?	
2	Чи завжди Вам важко орієнтуватися в ситуації, що склалася?	
3	Чи подобається Вам займатися громадською роботою?	
4	Чи легко Ви відступаєте від своїх намірів, якщо виникають якісь перешкоди в здійсненні Ваших намірів?	
5	Чи любите Ви придумувати й організовувати зі своїми товаришами різні ігри і розваги?	
6	Чи часто Ви відкладаєте на інші дні ті справи, які потрібно було б виконати сьогодні?	
7	Чи прагнули б Ви добитися, щоб Ваші товариші діяли відповідно до Ваших думок?	
8	Чи правда, що у Вас не буває конфліктів з товаришами через невиконання ними своїх обіцянок, обов'язків, зобов'язань?	
9	Чи часто Ви у вирішенні важливих для Вас питань, переймаєте ініціативу на себе?	
10	Чи правда, що Ви зазвичай погано орієнтуєтесь в незнайомих обставинах?	
11	Чи виникає у Вас роздратування, якщо не вдається закінчити почату справу?	
12	Чи правда, що Ви стомлюєтесь від частого спілкування з товаришами?	
13	Чи часто Ви проявляєте ініціативу при вирішенні питань, що зачіпають інтереси Ваших товаришів?	
14	Чи правда, що Ви рідко прагнете доводити свою правоту?	
15	Чи брали Ви участь у громадській роботі в школі?	
16	Чи правда, що Ви прагнете обстоювати свою думку або рішення, якщо воно не відразу прийняте Вашими товаришами?	

17	Чи охоче Ви приступаєте до організації різних заходів для своїх товаришів?	
18	Чи часто Ви спізнюєтеся на ділові зустрічі, побачення?	
19	Чи часто Ви бентежитесь, відчуваєте незручність при спілкуванні з малознайомими людьми?	
20	Чи правда, що Ви не дуже впевнено почуваете себе в оточенні великої групи своїх товаришів?	

Таблиця 18

Дешифратор відповідей

1 +	6 –	11 +	16 –
2 –	7 +	12 –	17 +
3 +	8 –	13 +	18 –
4 –	9 +	14 –	19 +
5 +	10 –	15 +	20 –

Підрахувавши кількість відповідей, що співпали з дешифратором (табл. 3....), потрібно з урахуванням оціночного коефіцієнта (k) організаторських здібностей, що виражається у відношенні кількості відповідей, що співпали (x) до максимально можливої кількості збігів (20) визначити значення, яке характеризує організаторські здібності:

$$k = x/20$$

Порівнявши отримані дані зі шкалою оцінок (табл. 3. ...) можна визначити рівень вияву організаторських здібностей особи.

Таблиця 19

Шкала оцінок організаторських здібностей

№ п/п	Оціночний коефіцієнт	Рівень прояву організаторських здібностей
1	0,20–0,55	Низький
2	0,56–0,65	Нижче середнього
3	0,66–0,70	Середній
4	0,71–0,80	Високий
5	0,81–1,0	Дуже високий

Тест визначення «Комунікативних здібностей»

Дайте відповіді на 10 запитань, які слід оцінювати за наступною шкалою:

«майже завжди»	- 2 бали;
«в більшості випадків»	- 4 бали;
«інколи»	- 6 балів;
«рідко»	- 8 балів;
«майже ніколи»	- 10 балів.

Таблиця 20

№ п/п	Питання	Бали
1	Чи стараетесь ви «згорнути» бесіду в тих випадках, коли тема (або й співрозмовник) неприємний вам?	
2	Чи дратують вас манери вашого партнера по спілкуванню?	
3	Чи може невдале висловлювання спровокувати вас на різкість або грубість?	
4	Чи уникаєте ви розмов з незнайомими або малознайомими людьми?	
5	Чи маєте ви звичку перебивати того, хто говорить?	
6	Чи вдаєте ви, що уважно слухаєте, а самі думаете зовсім про інше?	
7	Чи змінюєте ви тон, голос, вираз обличчя залежно від того, хто ваш співрозмовник?	
8	Чи змінюєте ви тему розмови, якщо співрозмовник торкнувся неприємної для вас теми?	
9	Чи виправляєте людину, якщо в її мові зустрічаються неправильно вимовлені слова, назви, вульгаризми?	
10	Чи буває у вас поблажливо-менторський тон з відтінком зневаги, іронії стосовно того, з ким ви говорили?	

Чим більше балів, тим більшою мірою розвинені комунікативні здібності. Якщо ви набрали більше 62 балів, то у вас комунікативні здібності «вище середнього рівня».

ТИПИ ПОВЕДІНКИ В КОНФЛІКТІ (тест Томаса)

Однією з найпоширеніших методик поведінки особи в конфліктній ситуації є опитувальник Кеннета Томаса. Для опису типів поведінки людей в конфліктах (точніше, в конфлікті інтересів) К. Томас вважає застосовувану двомірну модель регулювання конфліктів, основними в якій є кооперація, пов'язана з увагою людини до інтересів інших людей, залучених в ситуацію, і напористість, для якої характерний акцент на власних інтересах.

Виділяється п'ять способів регулювання конфліктів, позначені у відповідності з двома основними вимірами (кооперація і напористість):

1. Змагання (конкуренція) – прагнення досягти своїх інтересів в збиток іншому.
2. Пристосування – принесення в жертву власних інтересів заради іншого.
3. Компроміс – угода на основі взаємних поступок; пропозиція варіанту, знімає виникле протиріччя.
4. Уникнення – відсутність прагнення до кооперації, і відсутність тенденції до досягнення власних цілей.
5. Співробітництво – учасники ситуації приходять до альтернативи, що повністю задовольняє інтереси обох сторін.

У своєму опитувальнику по виявленню типових форм поведінки К. Томас описує кожний з п'яти перерахованих можливих варіантів 12 судженнями про поведінку індивіда в конфліктній ситуації. У різних поєднаннях вони згруповані в 30 пар, у кожній з яких респонденту пропонується вибрати те судження, яке є найбільш типовим для характеристики його поведінки.

Відповіді на запитання заносяться в бланк.

ТЕКСТ ОПИТУВАЛЬНИКА

Інструкція: Перед вами ряд тверджень, які допоможуть визначити деякі особливості вашої поведінки. Тут не може бути відповідей «правильних» або «неправильних». Люди різні, і кожен може висловити свою думку.

Є два варіанти А і В, з яких ви повинні вибрати один, у більшою мірою відповідає вашим поглядам, вашу думку про себе. У бланку для відповідей поставте виразний хрестик відповідно до одного з варіантів (А або В) для кожного твердження. Відповідати треба як можна швидше.

1. А. Іноді я надаю можливість іншим взяти на себе відповідальність за рішення спірного питання.
В. Чим обговорювати те, у чому ми розходимося, я намагаюся звернути увагу на те, з чим ми обидва згодні.
2. А. Я намагаюся знайти компромісне рішення.
В. Я намагаюся улагодити справу з урахуванням інтересів іншого і моїх власних.
3. А. Зазвичай я наполегливо прагну домогтися свого.
В. Я намагаюся заспокоїти іншого і головним чином зберегти наші відносини.
4. А. Я намагаюся знайти компромісне рішення.
В. Іноді я жертвую своїми власними інтересами заради інтересів іншої людини.
5. А. Улагоджуючи спірну ситуацію, я весь час намагаюся знайти підтримку в іншого.
В. Я намагаюся зробити все, щоб уникнути марної напруженості.
6. А. Я намагаюся уникнути неприємностей для себе.
В. Я намагаюся домогтися свого.
7. А. Я намагаюся відкласти рішення спірного питання з тим, щоб з часом вирішити його остаточно.
В. Я вважаю можливим у чимось поступитися, аби домогтися іншого.
8. А. Зазвичай я наполегливо прагну домогтися свого.
В. Я першою справою намагаюся ясно визначити те, у чому складаються всі порушені інтереси.

9. А. Думаю, що не завжди варто хвилюватися через якихось виникаючих розбіжностей.

В. Я прикладаю зусилля, щоб домогтися свого.

10. А. Я твердо прагну досягти свого.

В. Я намагаюся знайти компромісне рішення.

11. А. Першою справою я намагаюся ясно визначити, в чому полягають всі порушені спірні питання.

В. Я намагаюся заспокоїти іншого і головним чином зберегти наші відносини.

12. А. Найчастіше я уникаю займати позицію, яка може викликати суперечки.

В. Я даю можливість іншому в чомусь залишитися при своїй думці, якщо він також йде мені назустріч.

13. А. Я пропоную середню позицію.

В. Я наполягаю, щоб було зроблено по-моєму.

14. А. Я повідомляю іншому свою точку зору і запитую про його погляди.

В. Я намагаюся показати іншому логіку і переваги моїх поглядів.

15. А. Я намагаюся заспокоїти іншого і головним чином зберегти наші відносини.

В. Я намагаюся зробити так, щоб уникнути напруженості.

16. А. Я намагаюся не зачепити почуттів іншого.

В. Я намагаюся переконати іншого в перевагах моєї позиції.

17. А. Зазвичай я наполегливо намагаюся домогтися свого.

В. Я намагаюся зробити все, щоб уникнути марної напруженості.

18. А. Якщо це зробить іншого щасливим, дам йому можливість настояти на своєму.

В. Я даю можливість іншому в чомусь залишитися при своїй думці, якщо він також йде мені назустріч.

19. А. Першою справою я намагаюся ясно визначити те, у чому складаються всі порушені питання та інтереси.

В. Я намагаюся відкласти рішення спірного питання з тим, щоб з часом вирішити його остаточно.

20. А. Я намагаюся негайно подолати наші розбіжності.

В. Я намагаюся знайти найкраще поєднання вигод і втрат для обох сторін.

21. А. Ведучи переговори, я намагаюся бути уважним до бажань іншого.

В. Я завжди схильюся до прямого обговорення проблеми і їх спільним рішенням.

22. А. Я намагаюся знайти позицію, яка знаходиться посередині між моєю позицією і точкою зору іншої людини.

В. Я відстоюю свої бажання.

23. А. Як правило, я стурбований тим, щоб задовольнити бажання кожного з нас.

В. Іноді я надаю можливість іншим взяти на себе відповідальність за рішення спірного питання.

24. А. Якщо позиція іншого здається мені дуже важливою, я постараюся піти назустріч його бажанням.

В. Я намагаюся переконати іншого прийти до компромісу.

25. А. Я намагаюся показати іншому логіку і переваги моїх поглядів.

Ст. Ведучи переговори, я намагаюся бути уважним до бажань іншого.

26. А. Я пропоную середню позицію.

В. Я майже завжди заклопотаний тим, щоб задовольнити бажання кожного з нас.

27. А. Найчастіше я уникаю займати позицію, яка може викликати суперечки.

В. Якщо це зробить іншого щасливим, я дам йому можливість настояти на своєму.

28. А. Зазвичай я наполегливо прагну домогтися свого.

Ст. Улагоджуючи ситуацію, я зазвичай намагаюся знайти підтримку в іншого.

29. А. Я пропоную середню позицію.

Ст. Думаю, що не завжди варто хвилюватися через якихось виникаючих розбіжностей.

30. А. Я намагаюся не зачепити почуттів іншого.

В. Я завжди займаю таку позицію в спірному питанні, щоб ми спільно з іншим людиною могли домогтися успіху.

Бланк опитувальника

№	А	В	№	А	В	№	А	В
1			11			21		
2			12			22		
3			13			23		
4			14			24		
5			15			25		
6			16			26		
7			17			27		
8			18			28		
9			19			29		
10			20			30		

Ключ до опитувальником

1. *Суперництво*: 3А, 6В, 8А, 9В, 10А, 13В, 14В, 16В, 17А, 22В, 25А, 28А.
2. *Співпраця*: 2В, 5А, 8В, 11А, 14А, 19А, 20А, 21В, 23В, 26В, 28В.
3. *Компроміс*: 2А, 4А, 7В, 10В, 12В, 13А, 18В, 22А, 23А, 24, 26А, 29А.
4. *Уникнення*: 1А, 5В, 6А, 7А, 9А, 12А, 15В, 17В, 19В, 20В, 27А, 29В.
5. *Пристосування*: 1В, 3В, 4В, 11В, 15А, 16А, 18А, 21 А, 24А, 25, 27В, 30А.

Обробка результатів

В ключі кожен відповідь А чи дає уявлення про кількісному вираженні: суперництва, співпраці, компромісу, уникнення і пристосування. Якщо відповідь співпадає з вказаним у ключі, йому присвоюється значення 1, якщо не збігається, то присвоюється значення 0. Кількість балів, набраних індивідом за кожною шкалою, дає уявлення про вираженість у нього тенденції до прояву відповідних форм поведінки в конфліктних ситуаціях.



МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВЕТЕРИНАРНОЇ
МЕДИЦИНИ ТА БІОТЕХНОЛОГІЙ імені С.З. ГЖИЦЬКОГО**

вул. Пекарська 50, м. Львів-10, 79010, тел. 260-28-89; факс: 275-67-95

E-mail: admin@lvet.edu.ua, www.lvet.edu.ua код ЄДРПОУ 00492990

12.10.2017р. № 1091-01 На № _____ від _____

Довідка

про впровадження результатів дисертаційного дослідження
Петренко Наталії Валеріївни на тему: **«Розвиток педагогічної компетентності
викладачів фізичного виховання в системі методичної роботи аграрного
університету»**, підготовленого до захисту на здобуття наукового ступеня кандидата
педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

На базі Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького протягом 2015-2017 н.р. відбувалося впровадження результатів дисертаційного дослідження Петренко Наталії Валеріївни на тему **«Розвиток педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання в системі методичної роботи аграрного університету»**.

Визначені дисертантом можливості використання моделі технології розвитку педагогічної компетентності та структури розвитку педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання в системі методичної роботи знайшли своє відображення у Львівському національному університеті ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького у певних напрямках, а саме:

1. Оновлення змісту навчання та методів викладання дисципліни «Фізичне виховання» в університеті.
2. Залучення провідних наукових працівників та фахівців галузі до розробки комплексних навчальних планів, впровадження нових форм і методів навчання і викладання.
3. Впровадження здорового способу життя та використання здоров'язбережувальних технологій на практичних заняттях із фізичного виховання.

Позитивним вважаємо результати експерименту, проведеного з метою практичної перевірки теоретичних положень дисертаційного дослідження.

Проведене експериментальне дослідження підтвердило ефективність обґрунтованої технології розвитку педагогічної компетентності в системі методичної роботи університету, сприяло розвитку педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання та її компонентів, доповнило систему методичної роботи Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького сучасними формами, методами й засобами.

Ректор ЛНУВМБ
імені С.З. Гжицького, професор



Стибель В.В.



МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
(МНАУ)

вул. Георгія Гонгадзе, буд.9, м. Миколаїв, 54020 тел.: (0512) 34-10-82, факс: (0512) 34-31-46
E-mail: rector@mnau.edu.ua, офіційний сайт: www.mnau.edu.ua, код ЄДРПОУ 00497213

Від 18.08.2017 № 31-15/1057

На № _____ від _____

Довідка

**про впровадження результатів дисертаційного дослідження Петренко
Наталії Валеріївни на тему «Розвиток педагогічної компетентності
викладачів фізичного виховання в системі методичної роботи аграрного
університету», підготовленого до захисту на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук**

за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Упровадження матеріалів дисертаційного дослідження Петренко Наталії Валеріївни відбулося у Миколаївському національному аграрному університеті в 2016-2017 навчальному році.

Дисертанткою вперше обґрунтовано методика розвитку педагогічної компетентності викладачів кафедри фізичного виховання аграрного університету. Зазначену методика було презентовано на розширеному засіданні ректорату Миколаївського національного аграрного університету. Матеріали дисертаційної роботи було використано під час розробки навчальних програм, навчально-методичних посібників, навчально-методичних комплексів, методичних рекомендацій щодо технології розвитку педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання, що підтвердило наукову новизну та практичне значення результатів дисертаційного дослідження.

Визначені автором напрями й перспективи розвитку педагогічної компетентності викладачів кафедри фізичного виховання знайшли відображення в організації підготовки до практичних занять; впровадження на практичних заняттях здорового способу життя та здоров'язбережувальних технологій.

Результати дисертаційного дослідження Петренко Наталії Валеріївни одержали схвальні відгуки науково-педагогічних працівників університету, які визначають теоретичну значущість і практичну цінність дослідження.

Кандидат технічних наук, професор
Перший проректор
Миколаївського національного
аграрного університету



Д.В. Бабенко



МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ім. В.В. ДОКУЧАЄВА

п/в Докучаєвське – 2, Харківський район, Харківська область, 62483, тел. (057) 709-03-00,
 факс (057) 709-03-10, E-mail: office@knau.kharkov.ua, код ЄДРПОУ 00493764

13.10.2017р. № 123-1/01-24

Д О В І Д К А

**про впровадження результатів дисертаційного дослідження Петренко
 Наталії Валеріївни на тему «Розвиток педагогічної компетентності викла-
 дачів фізичного виховання в системі методичної роботи аграрного універ-
 ситету», підготовленого до захисту на здобуття наукового ступеня канди-
 дата педагогічних наук за спеціальністю
 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти**

Результати дисертаційного дослідження Петренко Наталії Валеріївни з проблеми «**Розвиток педагогічної компетентності викладачів фізичного ви-
 ховання в системі методичної роботи аграрного університету**» впроваджу-
 вались у навчально-виховний процес Харківського національного аграрного
 університету ім. В.В. Докучаєва впродовж 2015-2017 рр. Розроблені Петренко
 Н.В. навчально-методичні матеріали були використані науково-педагогічними
 працівниками кафедри фізичного виховання для оновлення змісту навчальних
 програм дисципліни «Фізичне виховання».

Аналіз нормативно-правової бази України щодо професійної підготовки
 фахівців аграрної галузі в контексті її неперервності був використаний при роз-
 робці навчально-методичного забезпечення дисциплін, які викладаються в уні-
 верситеті відповідно до вимог сучасного сільськогосподарського виробництва.

Методологічні підходи дисертанта використано кафедрою фізичного виховання при вивченні питання впровадження здоров'язбережувальних технологій та здорового способу життя студентської молоді на заняттях з фізичного виховання.

Визначені автором напрями й перспективи розвитку педагогічної компетентності викладачів кафедри фізичного виховання в системі методичної роботи аграрного університету, знайшли відображення при організації навчально-виховного процесу.

Матеріали дисертаційної роботи були використані для розробки навчальних програм, навчально-методичних посібників, навчально-методичних комплексів, методичних рекомендацій щодо технології розвитку педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання.

Проректор з науково-
педагогічної роботи



Петров В.М.



МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
вул. Пантелеймонівська, 13, м. Одеса, 65012, тел. (048) 784-57-32, факс (0482) 37-19-27,
E-mail: ogsi@tc.net.ua

«11» листопада 2017р. № 01-18/01-1584

ДОВІДКА

**про впровадження результатів дисертаційного дослідження Петренко
Наталії Валеріївни на тему «Розвиток педагогічної компетентності
викладачів фізичного виховання в системі методичної роботи аграрного
університету», підготовленого до захисту на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика
професійної освіти**

Результати дисертаційного дослідження Петренко Наталії Валеріївни на тему: «Розвиток педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання в системі методичної роботи аграрного університету», представленого на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук, було заслухано і розглянуто на засіданні ректорату Одеського державного аграрного університету від 09 жовтня 2017р. (протокол №4).

Актуальність даного дослідження своєчасна і не викликає сумнівів, тому що відповідає змісту Закону України «Про вищу освіту», Державній національній програмі «Освіта» («Україна XXI століття»), Закону України «Про фізичну культуру і спорт».

Використання досвіду розвитку педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання в системі методичної роботи знайшло практичне застосування в організації навчально-виховної діяльності Одеського

державного аграрного університету на кафедрі фізичного виховання, під час розробки нових і оновлення існуючих навчальних програм, навчально-методичних комплексів із дисципліни «Фізичне виховання», для розробки методичних рекомендацій щодо розвитку педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання в системі методичної роботи аграрного університету.

Враховуючи об'єктивну потребу у розвитку педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання аграрного університету для здійснення педагогічного впливу на молодь щодо забезпечення її здоров'я та здоров'язбережувальної складової, розроблено та впроваджено систему та методику організаційно-педагогічних умов у вищому навчальному аграрному університеті.

Вважаємо позитивними результати експерименту, проведеного з метою апробації та практичному впровадженні розробленого розвитку педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання аграрного університету.

Результати дослідження Петренко Наталії Валеріївни одержали схвальні відгуки колег і здобувачів вищої освіти Одеського державного аграрного університету, які визначають теоретичну та практичну цінність запропонованого дисертаційного дослідження.

Проректор з НПВ та НМР



О.А. Коваленко